

ОПШТИНА БЕРАНЕ

**ПРИЈЕДЛОГ
СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА
ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД
ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ**

Јануар, 2025. год.

Наслов документа	СТРАТЕШКИ ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ
Наручилац	Општина Беране, Црна Гора, IV Црногорске бригаде број 1.
Извршиоци	RICO TRAINING CENTRE д.о.о., Регионални центар за истраживање, развој и едукацију, Београд, Србија, Арчибалда Рајса бр. 27; Институт за економику пољопривреде Београд, Србија, Волгина бр. 15, 11060 Београд
Руководилац пројекта	Проф. др Божо Илић
Руководилац истраживачког тима испред ИЕП-а	Проф. др Јонел Субић
Руководилац истраживачког тима испред Rico Training Centre-а	Бранко Миловановић, дипл. инж.
Секретар пројекта	Др Биљана Грујић Вучковски

На основу члана 8 Закона о регионалном развоју Црне Горе („Сл.лист Црне Горе“ бр.20/11, 26/11, 20/15 и 47/19“) члана 2 Правилника о методологији за израду Стратешког плана развоја јединица Локалне самоуправе („Сл.лист ЦГ број: 68/16), члана 84 и 85 Статута Општине Беране („Сл.лист ЦГ –општински прописи број 42/18) Предсједник Општине Беране доноси

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ РАДНЕ ГРУПЕ

Члан 1.

Именује се Радна група за припрему Стратешког плана развоја Општине Беране у саставу:

- Вуко Тодоровић, предсједник Општине, за координатора
- Марко Лалевић, менаџер Општине за члана
- Свето Митровић, директор Информационог центра за члана
- Новица Обрадовић, Предсједник Скупштине за члана
- Татјана Малишић Делевић, савјетница за члана

Члан 2.

Важећи Стратешки план развоја Општине Беране истиче 2023. године, те је радна група из члана 1 ове Одлуке у обавези да приступи пословима на припреми израде новог Стратешког плана, у складу са Правилником о методологији за израду Стратешког плана развоја јединице Локалне самоуправе, и исти усклади са Стратегијом регионалног развоја Црне Горе 2023-2027 .година

Члан 3.

Улога Радне групе је да на оперативном нивоу подржи функционисање Консултативне општинске групе, кроз прикупљање података и информација, припремање иницијалних верзија поглавља Стратешког

плана развоја, прикупљање и анализу коментара од стране Консултативне групе и унос измјена.

Члан 4.

Одлука ступа на снагу даном доношења

Број: 01/018/23 - 1979
Беране, 28.07.2023. године

ПРЕДСЈЕДНИК
Вуко Тодоровић

На основу члана члана 84 и 85 Статута Општине Беране („Сл.лист ЦГ – општински прописи број 42/18) Предсједник Општине Беране доноси

**ОДЛУКУ
О ИЗМЈЕНИ ОДЛУКЕ О ИМЕНОВАЊУ РАДНЕ ГРУПЕ**

Члан 1.

У Одлуци о именовању Радне групе број: 01-018/23-1979 од 28.07.2023. године члан 1 мијења се и гласи:

Именује се Радна група за припрему Стратешког плана развоја општине Беране у саставу:

- Вуко Тодоровић, предсједник Општине, за координатора
- Дамјан Ђулафић, потпредсједник општине, за замјеника координатора
- Младен Премовић, потпредсједник општине, за члана
- Миладин Тмушић, главни администратор, за члана
- Марко Лалевић, менаџер Општине, за члана
- Свето Митровић, директор Информационог центра, за члана
- Новица Обрадовић, предсједник Скупштине, за члана
- Маја Ђуришић, ВД секретар секретаријата за привреду развој и инвестиције, за члана
- Божо Премовић, секретар секретаријата за пољопривреду, туризам и водопривреду, за члана
- Милош Раковић, ВД секретар секретаријата за општу управу и друштвене дјелатности, за члана
- Туфик Софтић, директор Радио Берана, за члана.

Члан 2.

У члану 2 Одлуке умјесто „2023-2027. година“ треба да стоји „2024-2031. година“

Члан 3.

Одлука ступа на снагу даном доношења

Број: 01-018/23-1979/1
Беране, 23.11.2023. године

На основу члана 8 Закона о регионалном развоју Црне Горе („Сл.лист Црне Горе“ бр.20/11, 26/11, 20/15 и 47/19“) члана 2 Правилника о методологији за израду Стратешког плана развоја јединица Локалне самоуправе („Сл.лист ЦГ број: 68/16), члана 84 и 85 Статута Општине Беране („Сл.лист ЦГ – општински прописи број 42/18) Предсједник Општине Беране доноси

РЈЕШЕЊЕ

О ИМЕНОВАЊУ ОПШТИНСКЕ КОНСУЛТАТИВНЕ ГРУПЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ

И Именује се Општинска Консултативна група (ОКГ) за израду, ревизију и имплементацију Стратешког плана развоја Општине за период 2023-2027 .годину у саставу:

1. Вуко Тодоровић, координатор предсједник Општине Беране
2. Дамјан Ћулафић, замјеник координатора, Потпредсједник Општине Беране
3. Младен Премовић, потпредсједник Општине Беране
4. Марко Лалевић, Менаџер Општине Беране
5. Милош Раковић, ВД секретар Секретаријата за општу управу и друштвене дјелатности Општине Беране
6. Бојан Радошевић, секретар Секретаријата за финансије и економски развој Општине Беране
7. Божо Премовић, секретар Секретаријата за пољопривреду, туризам и водопривреду.
8. Иван Радевић, Директор Туристичке организације
9. Никола Урошевић, Секретар Секретаријата за културу, омладину и односе са НВО Општине Беране
10. Маја Ђуришић, ВД Секретарка Секретаријата за привреду развој и инвестиције Општине Беране
11. Драган Бубања, директор Гимназије „Панто Малишић“ Беране
12. Мико Поповић, директор ССШ“Вукадин Вукадиновић“
13. Боле Лутовац, директор ДОО „Водовод и канализација“ Беране
14. Тамара Кењић, ВД директорица ЈУ „ Центар за културу“ Беране
15. Виолета Фолић директорица ЈУ „Полимски музеј“ Беране

16. Дијана Михајловић, директорица Завода за запошљавање Црне Горе,
Биро рада Беране
17. Марица Јанковић, директорица ЈЗУ Дом здравља „др Ника
• Лабовић“ Беране
18. Лидија Кљајић, одборница у Скупштини Општине Беране
19. Александар Поповић, „Бетон груп Поповић“ ДОО Беране
20. Небојша Станковић, привредник Беране
21. Димитрије Драговић, привредник, Беране
22. Ален Кораћ, привредник, Беране
23. Момир Бабић, привредник, Беране
24. Сретен Лекић НВУ „Инвицтус“
25. Милутин Мићовић, НВО Спортско –риболовно друштво „Лим“
Беране
26. Мервана Хадровић, Агенција за заштиту животне средине, АРХУС
Центар Беране
27. Живко Томовић, директор Управе за шуме ПЈ Беране
28. Драгана Стијовић, Пореска управа ПЈ Беране
29. Љиљана Мартић, Служба за селекцију стоке, Регионални центар
Беране

II Задатак Консултативне групе из тачке I овог Рјешења је да учествује у изради Стратешког плана развоја Општине за период 2023-2027. године у складу са Правилником о методологији за израду Стратешког плана развоја јединица Локлане самоуправе и припреми Предлог Стратешког плана развоја.

III Предлог Стратешког Плана развоја Општине Консултативна група доставља Скупштини Општине на усвајање.

IV Рјешење ступа на снагу даном доношења.

Број: 01/018/23 - 1980
Беране, 28.07.2023. године

ПРЕДСЈЕДНИК
Вуко Тодоровић

На основу члана члана 84 и 85 Статута Општине Беране („Сл.лист ЦГ – општински прописи број 42/18) Предсједник Општине Беране доноси

**РЈЕШЕЊЕ О ИЗМЈЕНИ РЈЕШЕЊА О ИМЕНОВАЊУ
ОПШТИНСКЕ КОНСУЛТАТИВНЕ ГРУПЕ ЗА ИЗРАДУ
СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ**

I У Рјешењу о именовању општинске консултативне групе за израду Стратешког плана развоја општине број: 01-018/23-1980 од 28.07.2023. године и број: 01-018/23-1980/1 од 25.08.2023. године у тачки I и тачки II умјесто „за период 2023-2027. године“ треба да стоји „за период 2024-2031. године“

II Рјешење ступа на снагу даном доношења

Број: 01-018/23 -1980/2
Беране, 23.11.2023. године

ПРЕДСЈЕДНИК
Вуко Тодоровић

Истраживачки тим Rico Training Centre-a

1. Проф. др Божо Илић, ванредни професор
2. Бранко Миловановић, дипл. инж. саобраћаја
3. Др Александар Лепосавић, виши научни сарадник
4. Проф. др Владета И. Стевовић, редовни професор
5. Проф. др Божидар Оташевић, ванредни професор
6. Проф. др Павле Гладовић, професор у пензији
7. Драгана Вуковић, наставник вештина
8. Др Сања Вукајловић, менаџер пројекта
9. Др Јадранка Оташевић, асистент
10. Бранислав Топаловић, dipl. есс.
11. Анђелка Стојчиновић, дипломирани економиста
12. Марица Милошевић, сарадник у настави
13. Мила Думбеловић, мастер инжењер саобраћаја

Истраживачки тим Института за економику пољопривреде

1. Проф. др Јонел Субић, научни савјетник, директор Института
2. Др Марко Јелочник, виши научни сарадник
3. Др Биљана Грујић Вучковски, научни сарадник
4. Др Наташа Кљајић, виши научни сарадник
5. Др Маријана Јовановић Тодоровић, научни сарадник
6. М. А. Велибор Потребих, стручни савјетник
7. MSc Ирина Марина, истраживач приправник

САДРЖАЈ

I УВОД	3
II РЕЗИМЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ	4
III АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА SWOT АНАЛИЗОМ	6
3.1. ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ	6
3.1.1. КРАТАК ИСТОРИЈАТ БЕРАНА.....	7
3.2. СТАНОВНИШТВО.....	7
3.2.1. ДЕМОГРАФСКИ ПОДАЦИ	7
3.4. ОБРАЗОВАЊЕ И ОБРАЗОВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	13
3.5. ЗДРАВСТВО И СОЦИЈАЛНИ РАД.....	21
3.5.1. ЗДРАВСТВО.....	21
3.5.2 СОЦИЈАЛНИ РАД.....	24
3.6. КУЛТУРНА ДЈЕЛАТНОСТ.....	31
3.7. СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА.....	37
3.8. ПРИРОДНИ УСЛОВИ, РЕСУРСИ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ...	39
3.8.1. УПРАВЉАЊЕ ШУМАМА	40
3.8.2. МИНЕРАЛНЕ СИРОВИНЕ	41
3.8.3. ШЉУНАК И ПИЈЕСАК	42
3.8.4. ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ.....	42
3.8.5. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, БИОДИВЕРЗИТЕТА И ПРЕДЈЕЛА	42
3.9. ПРИВРЕДА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ	52
3.9.1. ЕКОНОМСКО-ПРОИЗВОДНИ СИСТЕМ	52
3.9.2. СТРУКТУРА ПРЕДУЗЕЋА	53
3.9.3. ДРВОПРЕРАДА	55
3.9.4. БИЗНИС ЗОНА РУДЕШ	56
3.9.5. ТУРИЗАМ.....	58
3.9.6. ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА И МОГУЋНОСТИ ЗА РАЗВОЈ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ	68
3.10. САОБРАЋАЈ.....	76
3.10.1. ДРУМСКИ САОБРАЋАЈ	77
3.10.2. ВАЗДУШНИ САОБРАЋАЈ.....	81
3.10.3. ЖЕЉЕЗНИЧКИ САОБРАЋАЈ.....	82
3.11. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА.....	82
3.12. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА.....	85
3.12.1. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА МРЕЖА	85
3.12.2. ХИДРОЕНЕРГИЈА.....	87
3.12.3 СОЛАРНА И ЕНЕРГИЈА ВЈЕТРА	89
3.13. КОМУНАЛНИ ПОСЛОВИ	90

3.13.1. ВОДОСНАБДИЈЕВАЊЕ	90
3.13.2. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДНИМ ВОДАМА	91
3.13.3 УПРАВЉАЊЕ КОМУНАЛНИМ ОТПАДОМ	93
3.13.4. ОДРЖАВАЊЕ ПУТЕВА	97
3.13.5. ОДРЖАВАЊЕ ЈАВНЕ РАСВЈЕТЕ	98
3.14. АДМИНИСТРАТИВНИ КАПАЦИТЕТИ.....	98
3.14.1. ПРОСТОРНО - ПЛАНСКА И СТРАТЕШКА ДОКУМЕНТА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ	98
3.14.2. АДМИНИСТРАТИВНИ КАПАЦИТЕТИ - ЛОКАЛНА САМОУПРАВА	101
3.14.3. БУЏЕТ ОПШТИНЕ	106
3.15. АНАЛИЗА РЕАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2019. ДО 2023. ГОДИНЕ.....	106
3.16. SWOT АНАЛИЗА	115
IV ОПШТИ ЦИЉ И СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ СА ПРИОРИТЕТИМА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ	129
4.1. ОПШТИ ЦИЉ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ.....	129
4.2. СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ СА ПРИОРИТЕТИМА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ	129
4.3. РЕАЛИЗОВАНИ И ЗАПОЧЕТИ ПРОЈЕКТИ У 2023. ГОДИНИ	135
4.4. РЕАЛИЗОВАНИ И ЗАПОЧЕТИ ПРОЈЕКТИ У 2024. ГОДИНИ.....	136
V ГОДИШЊИ АКЦИОНИ ПЛАН СА ОПИСОМ ПЛАНИРАНИХ ПРОЈЕКТА	138
5.1. АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ - ЗА 2025. ГОДИНУ	138
5.2. ИНДИКАТИВНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА 2026. ГОДИНУ.....	149
5.3. ГОДИШЊИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ.....	154
5.4. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ	279
VI МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ	281
VII ЛИТЕРАТУРА	295
VIII ПРИЛОЗИ	299

I УВОД

Поштовани суграђани,

С великим ентузијазмом и одговорношћу обраћам Вам се у уводу израде Стратешког плана развоја Општине Беране за период од 2025. до 2031. године. Овај план има за циљ не само унапређење наше општине, већ и стварање бољих услова за живот сваког појединца у нашој заједници. Израда Стратешког плана је кључни корак ка остваривању наше заједничке будућности, јер овај документ није само скуп смјерница и циљева – он представља темељ на којем ћемо градити нашу визију развоја.

Кроз овај план, желимо да обезбиједимо услове који ће омогућити свим грађанима да се равноправно укључе у развој, без обзира на њихове социјалне, економске или културне разлике. Наша заједница је богата разноликошћу, и наш циљ је да сви имају једнаке шансе за напредак, у свим сегментима друштвеног живота.

Стратешки план развоја Општине Беране за наредни период обухватиће кључне области попут образовања, инфраструктуре, здравства, заштите животне средине, економског развоја и многих других. Ове области су неопходне за стицање темеља који ће подржати одрживи развој наше општине, а за чији успех ће бити заслужни сви грађани, јер њихов допринос и мишљење чине срж овог плана.

Наша намјера је да унаприједимо конкурентност, привучемо што више инвестиција и побољшамо квалитет живота свих наших суграђана. Иновативни приступи у свим областима биће кључ за постизање тих циљева. Такође, тежићемо стварању окружења које подстиче социјалну инклузију, равнотежу у приступу ресурсима и правима свих грађана, са нагласком на стварање прилика за сваког појединца.

Стратешки план ће нас водити ка циљу да остваримо одржив економски, друштвени и еколошки раст. Сматрамо да успјешан развој може бити постигнут само ако сви сегменти наше заједнице раде заједно, како би се створила равнотежа и подстакла дугорочна стабилност.

Важно је нагласити да овај план није само документ у рукама власти, већ представља наш заједнички пројекат. Сваки грађанин, свака породица и свако насеље има своју улогу у његовом обликовању и имплементацији. Због тога су ваши коментари, предлози и мишљења од изузетне важности. Заједно ћемо обликовати будућност Општине Беране – бољу, просперитетнију и инклузивнију за све.

Предсједник Општине
Боле Лутовац

II РЕЗИМЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ

На основу Правилника о методологији за израду Стратешког плана развоја јединице локалне самоуправе из 2016. године (Одлука Министра број: 1101-132/32 од 11.10.2016. године која је објављена у Службеном листу Црне Горе, бр. 68/14), који је донијело Министарство економије Црне Горе, урађен је Предлог стратешког плана развоја Општине Беране за период од 2025. до 2031. године.

У припреми овог документа учествовали су чланови Радне и Консултативне групе која је формирана рјешењем тадашњег предсједника Општине Вука Тодоровића, као и стручни тим Извршиоца уговорене консултантске услуге, састављен од еминентних стручњака које је ангажовао Извршилац уговореног посла "Rico Training Centre" Београд (Консултативна група за припрему стратешког плана развоја Општине Беране за период од 2025. до 2031. године). Биографије чланова стручног тима извршиоца налазе се у поглављу VII Прилози.

У стратешком плану дефинисан је општи циљ развоја Општине Беране, који гласи: ***„Константан привредни, друштвени, економски и еколошки раст Општине изазван повећањем продуктивности, конкурентности и инвестиционим улагањима, као подршка инклузивном расту и напретку Општине Беране“.***

Поред општег дугорочног циља, разрађено је шест специфичних циљева:

I Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране;

II Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима;

III Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета;

IV Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности;

V Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре;

VI Унапређење постојећих административних капацитета.

Наведеним специфичним циљевима дефинисане су активности које је потребно реализовати како би се побољшали услови за живот становништва у локалној заједници. Предметне активности планиране су по приоритетима, а детаљно ће бити разрађене кроз пројектне идеје. Структура планираних стратешких специфичних циљева са приоритетима приказана је у *Табели 1.*

Табела 1. Приказ планираних стратешких специфичних циљева са приоритетима у оквиру Стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године

Опис	Укупно
I Специфични стратешки циљ: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране	1.650.000
Приоритет 1. Унапређење сточарске производње	550.000
Приоритет 2. Унапређење биљне производње	850.000
Приоритет 3. Унапређење институционалне помоћи пољопривредним произвођачима	250.000
II Специфични стратешки циљ: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима	26.610.000
Приоритет 1. Унапређење квалитета ваздуха	230.000
Приоритет 2. Унапређење квалитета пијаће воде	5.350.000
Приоритет 3. Ефикасно управљање отпадним водама	2.810.000
Приоритет 4. Ефикасно управљање отпадом	3.170.000
Приоритет 5. Енергетска ефикасност и одрживо управљање природним ресурсима	-
Приоритет 6: Заштита од поплава и клизишта	15.050.000
III Специфични стратешки циљ: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета	3.320.000
Приоритет 1. Јачање смјештајних капацитета	3.000.000
Приоритет 2. Промоција културне и историјске баштине	100.000
Приоритет 3. Диверзификација туристичке понуде	160.000
Приоритет 4. Услужно оријентисан развој	60.000
IV Специфични стратешки циљ: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности	7.490.000
Приоритет 1. Унапређење капацитета за прераду пољопривредних производа	1.750.000
Приоритет 2. Подстицање привриједног развоја	200.000
Приоритет 3. Коришћење природних ресурса у сврху економског развоја	5.500.000
Приоритет 4. Унапређење институционалне подршке	40.000
V Специфични стратешки циљ: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре	75.010.000
Приоритет 1. Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре	22.250.000
Приоритет 2. Развој и унапређење градске инфраструктуре	47.100.000
Приоритет 3. Унапређење водоснабдијевања	2.310.000
Приоритет 4. Развој и унапређење комуналне инфраструктуре	3.350.000
VI Специфични стратешки циљ: Унапређење постојећих административних капацитета	235.000
Приоритет 1. Примјена софтверских рјешења у свакодневном раду	25.000
Приоритет 2. Доношење акционих планова и програма за поједине области	10.000
Приоритет 3. Унапређење просторно -планских капацитета	200.000
УКУПНО (I + II + III + IV + V + VI)	114.315.000

Интензитет реализације планираних активности зависиће највише од финансијских могућности, како локалне самоуправе, тако и од капиталних улагања са нивоа државе и других извора финансирања.

Приоритети и динамика реализације задатих специфичних циљева одређиваће се годишњим акционим плановима. Саму реализацију ће спроводити општинске службе и тимови.

У наредном периоду, реализацијом предвиђених приоритета, очекује се: бољи стандард пољопривредних произвођача и прерађивача, већи ниво заштите и очувања природних ресурса и животне средине, већи број посјетилаца и број ноћења туриста у Општини Беране, већа конкурентност привреде Општине, изграђена и/или унапријеђена јавна инфраструктура, као и унапријеђени административни ресурси.

III АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА SWOT АНАЛИЗОМ

3.1. ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ

Према члану 4. Закона о регионалном развоју, у Црној Гори постоје три региона: Приморски регион, Централни регион и Сјеверни регион. Општина Беране припада Сјеверном региону Црне Горе.

Према OECD методологији, Беране се класификује као претежно рурална Општина, јер 59,7% становништва живи у руралним подручјима (Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја 2023-2028. године).

Беране је једна од највећих општина на сјевероистоку Црне Горе и захвата сјеверни дио Горњег Полимља. Граничи се са Андријевицом према југу; источна граница се пружа ка планинама Мокра, Мургаш, Турјак и падини Цмиљевице ка општини Рожаје. Сјеверна граница се налази иза Полице према општинама Петњица и Бијело Поље. Западна граница општине Беране налази се на највишим врховима Бјеласице, Стрменица, Црна Глава, Зекова Глава и падина Кључа, као општинама Мојковац и Колашин.

Општина Беране се простире на 544 km², са координатама 42°50'41" сјеверне географске ширине и 19°52'16" источне географске дужине, што је по величини чини средњом општином у Црној Гори. Најнижа тачка се налази на надморској висини од 640 метара (долина Лима, низводно од Тивранске клисуре). Највиша тачка општине Беране је на 2.139 метара (Црна Глава на планини Бјеласици).

Одликује се повољним саобраћајно-географским положајем, магистралним путем је повезана са централном Србијом; долином ријеке Лим је повезана са јужним дијелом Србије и југозападним дијелом Босне и Херцеговине, а од Бијелог Поља и жељезницом.

Беранска котлина се пружа у правцу сјевероисток-југозапад у дужини од 9 km, а у ширини 3-5 km. Средином тече ријека Лим, дијелећи је на два једнака дијела, која се у погледу рељефа разликују. На десној страни Лима заступљен је рељеф у којем се смјењују заливске долине и заобљена узвишења, међу којима се истичу Јасиковац, Градац и Дапсићко брдо.

Ријека Лим представља значајан привредни хидропотенцијал општине Беране. Њене лијеве притоке су: Бистрица, Шеваринска ријека и Сушица, а десне притоке су: Шекуларска ријека, Калударска ријека, Љешница и Будимска ријека. Заједно са ријеком Лим, бројни водотоци, језера, извори и врела чине хидрографску мрежу. Међу најпознатијима су глечерска језера: Пешића језеро, Велико и Мало Урсуловачко језеро, Велико и Мало Шишко језеро, који употпуњују пејзаж Бјеласице.

У Беранама су заступљена два климатска типа: умјерено-континентални (жупски), који је заступљен у Беранској котлини и непосредном долином окружењу; субпланински тип у средњим висинским зонама планинског обода котлине, и планински (алпски) тип климе у највишим планинским предјелима. Средња годишња температура ваздуха је 10,7°C (најтоплији мјесец је јул са просјечном температуром ваздуха од 20,7°C; док је најхладнији мјесец јануар са просјечном температуром од -0,4°C). Просјечна годишња количина падавина је око 884 mm. Релативно повољни климатски услови представљају добру основу и предуслов за развој пољопривреде и туризма.

3.1.1. КРАТАК ИСТОРИЈАТ БЕРАНА

Општина Беране има веома богату историјску прошлост, о чему свједоче бројни материјални и писани трагови (налазишта и локалитети из времена 4000 година п.н.е: Беран-крш, Петњик, Ржаница, Градац, Рудеш, Лужац, Долац, Будимља, Луге, Заграђе, Јасиковац, итд). Велики број налазишта потврђује да је подручје Берана било насељено и у доба неолита и у доба Илира, а у Беранској котлини је потврђено присуство материјалне културе из доба римске империје.

Током средњег вијека подручје данашњих Берана било је познато као жупа Будимља и имало је велики економски, религиозни и политички значај у српској држави Рашки. До 1455. године налазило се у саставу Србије, након чега је било под турском окупацијом (након рушења градова Будимље и Бихора, насеље је добило име Беране). У литератури се може пронаћи да назив Беране потиче од старословенске ријечи за овна (беран, баран), с обзиром на сточарску традицију овог краја. Могуће је пронаћи и тумачење да назив води поријекло од турске ријечи за једну кућу (Бир-хан). Највјероватније је да је поријекло имена Беране добијено по топонимима као што су Берансело, Беранкрш и Беранске стране (записано у Шудиковском поменику), а од XIV вијека носи овај назив.

По ослобођењу од турске окупације, Беране улази у састав Црне Горе (1912. године) и добија државне, културне и друге функције. Током 1913. године почиње са радом Нижа гимназија, која наставља са радом и током Првог свјетског рата, а 1920. године прераста у Вишу гимназију. У оквиру Више гимназије отворено је и Педагошко одјељење, које у периоду од 1923. до 1929. године функционише као Учитељска школа. У периоду између два свјетска рата (1918-1941), Беране доживљава препород. Изграђени су хотели, занатске радње, зграде Општине, Гимназије, Дома трезвености и стамбени објекти. Насеље је од изгледа турске касабе прерасло у варош.

Послије Другог свјетског рата, у периоду од 1949. до 1992. године, општина је носила име Иванград у част народног хероја Ивана Милутиновића. Захваљујући индустријализацији, која свој врхунац доживљава седамдесетих година XX вијека, Беране се интензивно развија, добијајући атрибуте модерног градског насеља.

Након марта 1992. године, општина враћа назив Беране. Посљедице грађанског рата у бившој заједничкој држави биле су све присутније, што је довело до пропадања индустрије и одлива становништва. Данас је Беране, заједно са остатком сјевера државе, једно од најсиромашнијих мјеста у Црној Гори, али је и даље важан образовни, медицински, вјерски и спортски центар, који је изњедрио многе успјешне појединце¹.

3.2. СТАНОВНИШТВО

3.2.1. ДЕМОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Према подацима из Стратешког плана развоја општине Беране за период 2019-2023. година, највећи број становника забиљежен је у Попису становништва 1981. године (42.285 становника), након чега број становника континуирано опада. Према Попису становништва из 2011. године, број становника износио је 24.645 (без Петњице 28.488 становника), од чега је забиљежено 17.087 мушкараца (50,3%) и 16.883 жене (49,7%). Забиљежено је да у урбаном градском језгру живи 11.073 становника (38,87%), у приградским насељима 13.555 становника (45,83%), а у руралним подручјима 4.360 становника (15,30%).

¹ Општина Беране – званична презентација, <https://berane.me/opsti-podaci/>; посјеђено: 12.11.2023. године

Након тога, према подацима Стратегије запошљавања Општине Беране за период 2021-2025. година, број становника је наставио да опада. Према попису становника 2023. године, на територији општине Беране живјело је 2023. године, број становника износио је 24.645, од чега је забиљежено 12.335 мушкараца (50,05%) и 12.310 жена (49,95%), 3,95% популације Црне Горе.

Табела 2. Процјена становништва на територији Општине Беране 2011-2023. година.

	попис	процјена	процјена	процјена	процјена	процјена	процјена	процјена	процјена	процјена	процјена	процјена	попис
Процјена броја становника	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Општина Беране	33.970	33.664	33.353	27.907	27.753	27.513	27.256	26.903	26.632	26.393	26.013	25.683	24.645

Извор: MONSTAT/Demografija/Procjena stanovništva/Подаци/Procjena stanovništva po opštinama sredinom године²

У 2011. години, до процјене броја становника дошло се издвајањем популације насеља која припадају Петњици. Тако се дошло до података да је у 2011. години број становника износио 28.488, што указује да се укупна популација Општине Беране (без Петњице) у периоду 2011-2023. године смањила за 13,49% (Табела 2). Смањење броја становника на територији Општине Беране је последица емиграција и негативног природног прираштаја у посљедњих пет година. Унутрашње миграције се односе на пресељење становништва унутар Црне Горе.

У посматраном периоду од 2018. до 2023. године, природни прираштај је био негативан, а најнижи је забиљежен у 2021. години и износио је -193. Када су у питању унутрашње миграције, највећи број досељених на територију Општине Беране је забиљежен 2019. године, када се доселило 192 становника. Одсељеног становништва је знатно више у свим посматраним годинама, а година са најизраженијим одласком становника је 2019. година, када се одселило 382 становника. Најизраженији миграциони салдо је забиљежен 2018. године и износио је -262 (Табела 3).

Табела 3. Природни прираштај и унутрашње миграције на територији Општине Беране у периоду 2018-2023. година

Година	Природни прираштај	Унутрашње миграције		
		Досељени	Одсељени	Миграциони салдо
2018.	-52	170	432	-262
2019.	-45	192	382	-190
2020.	-108	161	270	-109
2021.	-193	181	369	-188
2022.	-88	184	351	-167
2023.	-39	137	164	-27

Извор: MONSTAT Процјене становника и демографски индикатори и Миграције – саопштења³

Према попису из 2011. године, на територији Општине Беране број домаћинстава повећао се у односу на претходне пописне године и износио је 8.439 домаћинстава. То је највећи број домаћинстава који је забиљежен од када се врше пописи.

² <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=273&pageid=48>

³ <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=177&pageid=47>
<https://www.monstat.org/cg/page.php?id=1340&pageid=53>

На основу података из Просторног плана Црне Горе до 2040. године (нацрт документа, у току је јавна расправа), густина насељености није у складу са природним ресурсима региона (Сјеверни регион: 26,6 ст/км²). Забијежена је тенденција миграције из Сјеверног региона у Приморски и Средишњи регион. Највећи одлив становништва забијежен је у општини Бијело Поље, али сличан тренд примијећен је и у општинама Андријевица, Беране, Мојковац, Пљевља, Рожаје и Шавник.

Према истом документу, пројекцијом броја становника, 2025. године очекује се смањење броја становника на 26.228, док се до 2030. године очекује раст броја становника на 26.360. Тренд раста би се наставио до 2035. године, са 26.452 становника, а до 2040. године очекује се пораст на 26.544 становника.

Табела 4. Природно кретање становништва у Општини Беране, I-XI 2024. године

	Живорођени			Умрли			Витални индекс	Бракови	
	Укупно	Мушки	Женски	Укупно	Мушки	Женски		Склопљени	Разведени
Црна Гора	6 374	3 293	3 081	5 809	3 005	2 804	1,10	2 775	697
Беране	250	135	115	275	150	125	0,91	122	19

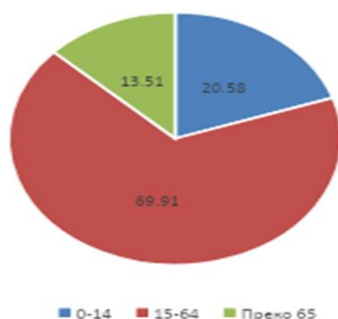
Извор: MONSTAT – Мјесечни статистички преглед 2024⁴

У Табели 4. приказано је природно кретање становништва у Општини Беране у периоду I-XI 2024. године, према коме је број умрлих (275) већи од броја живорођених (250) становника. Витални индекс, који представља однос живорођених на 100 умрлих, износи 0,91 (што значи да се на 100 умрлих роди 91 живорођена). У 2024. години склопљено је 122 бракава, док је развода било 19.

Према Стратешком плану развоја Општине Беране за период 2019-2023. године, у 2011. години забијежена је просјечна старост становника Општине Беране од 36,4 године, што Општину сврстава међу 12 демографски старих општина у Црној Гори. Просјечна старост становника Берана (и мушкараца и жена) је испод националног просјека.

На Графикону 1. приказан је број становника према старосној структури у 2011. години. Становништво старосне групе од 0-14 година броји 5.863 становника, што чини 20,58%. Најбројније је становништво у старосној групи од 15-64 године, које у укупном збиру чини 69,91%, односно 18.776 становника. У старосној групи преко 65 година старости има 3.849 лица (13,51%). Удио мушкараца је нешто већи у старосној групи од 0-14 година, док су у остале двије групе, жене, бројније.

Графикон 1. Старосне групе становништва у Беранама, 2011. година

Извор: MONSTAT: Попис становништва 2011. година

⁴ <https://monstat.org/uploads/files/Bilten/2023/01/2.pdf>

3.3. ЗАПОШЉАВАЊЕ

На основу података Управе за статистику Црне Горе - МОНСТАТ (Мјесечни статистички преглед, бр. 1/2025), број запослених на дан 31. децембар 2024. године у Општини Беране износио је 5.696. У посматраном периоду од 2020-2024. године (Табела 5), најмањи број запослених забиљежен је на крају 2020. године (4.724). Смањење броја запослених током те године у односу на претходну, 2019. годину доводи се у везу са пандемијом вируса COVID-19, који је имао снажан утицај на економију.

Од 2020. године до краја 2024. године уочен је континуиран раст броја запослених у општини Беране. Тако је 2024. године број запослених већи за 972 лица у односу на 2020. годину^{5 6}.

Табела 5. Просјечан број запослених у општини Беране за период 2020-2024. година

Посматрани период	општина Беране
децембар, 2020.	4.724
децембар, 2021.	5.012
децембар, 2022.	5.268
децембар, 2023.	5.382
децембар, 2024.	5.696

Извор: Мјесечни статистички преглед, бр. 1/2024⁷ и 1/2025⁸

Према евиденцији Завода за запошљавање Црне Горе, ПЈ Беране, у општини Беране на дан 30. јун 2023. године налазило се 4.326 незапослених лица, док је стопа незапослености износила 44,98% (Табела 6). У посматраном периоду од 2019-2023. године, број незапослених лица у општини Беране забиљежио је различите промјене.

Иако је за 2021. годину уочен раст броја запослених у односу на претходну годину, примјетна је и највиша стопа незапослености која је износила 51,29%. Стопа незапослености на територији општине Беране је у свим посматраним годинама већа у односу на стопу незапослености у Сјеверном региону.

Табела 6. Број незапослених и стопа незапослености у општини Беране и у Сјеверном региону Црне Горе за период 2019-2023. година

	31.12. 2019.		31.12.2020.		31.12.2021.		31.12.2022.		30.06.2023.	
	Број незапослених	Стопа %	Број незапослених	Стопа %	Број незапослених	Стопа %	Број незапослених	Стопа %	Број незапослених	Стопа %
Беране	4.312	45,78	4.728	50,02	5.279	51,29	4.515	46,15	4.326	44,98
Сјеверни регион	17.465	38,19	19.460	43,1	24.787	46,92	23.477	42,9	22.255	40,86

Извор: Извјештај о раду ЗЗЗ ЦГ за 2019., 2020., 2021., 2022. и I полугодиште 2023. године

На основу анализе података о броју незапослених и запослених лица на дан 30. јун 2023. године (Табела 7), општина Беране се налази на шестом мјесту према стопи незапослености на нивоу региона. С обзиром на то да се на крају 2017. године општина

⁵ <https://monstat.org/uploads/files/Bilten/2024/1/3.pdf>

⁶ <https://monstat.org/uploads/files/Bilten/2025/01/3.pdf>

⁷ <https://monstat.org/uploads/files/Bilten/2024/1/3.pdf>

⁸ <https://monstat.org/uploads/files/Bilten/2025/01/3.pdf>

Беране налазила на трећем мјесту (Стратешки план развоја општине Беране за период 2019-2023. године), резултати последње године праћења представљају позитивно смањење стопе незапослености у односу на остале општине региона.

У старосној структури незапослених, лица старости до 25 година чине 9%, а лица преко 50 година старости 43% од укупног броја незапослених. Тачније, старосна група од 55 до 60 година има највећи процентуални удио незапослених према старосној структури (Графикон 2).

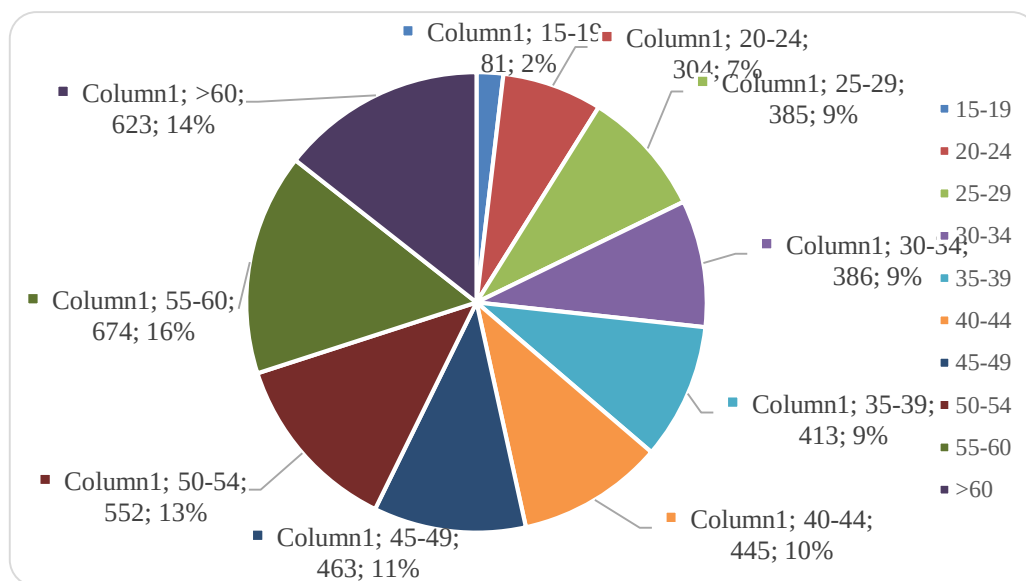
Табела 7. Број незапослених, запослених и стопа незапослености општина Сјеверног региона на дан 30. јун 2023. године

Општине региона	Сјеверног	30.06.2023.		
		Број незапослених	Број запослених	Стопа %
Андријевица		833	579	58,99
Беране		4.326	5.292	44,98
Бијело Поље		3.919	9.585	29,02
Гусиње		675	294	69,65
Колашин		837	8.321	9,14
Мојковац		928	1.344	40,84
Петњица		1.012	333	75,24
Плав		2.011	1.358	59,69
Пљевља		2.282	6.669	25,49
Плужине		234	520	31,34
Рожаје		4.955	3.621	57,78
Шавник		79	325	19,55
Жабљак		164	734	18,26

Извор: Извјештај о раду Завода за запошљавање за I полугодиште 2023. године; Мјесечни статистички преглед, бр 7/2023.

Број оглашених слободних радних мјеста на територији општине Беране у 2022. години износио је 541, што је за око 35 мјеста више у односу на 2021. годину.

Графикон 2. Старосна структура незапослених на дан 30. јун 2023. године

Извор: Извјештај о раду Завода за запошљавање за I полугодиште 2023. год.

У структури незапослених лица према степену стручне спреме, преовладавају лица са I и IV степеном стручне спреме (Табела 8). У погледу високообразовног кадра који се налази на евиденцији 333 ЦГ, ПЈ Беране, предњаче лица са VII-1 степеном стручне спреме.

Овакво стање указује на проблем локалног тржишта рада, гдје нема довољно могућности за запошљавање високообразованог кадра, будући да је највећи број запослених у секторима који запошљавају средње квалификовану радну снагу. У структури незапослених по занимањима и групама занимања, највеће учешће имају угоститељски радници, трговци и медицински радници (са IV степеном стручне спреме и VI-1 степеном стручне спреме) (Стратешки план развоја општине Беране 2019-2023. године).

На основу података 333 ЦГ (Истраживање - Дефицитарна занимања у Црној Гори у 2021. години), може се закључити да је развијеност и потребе привреде за радном снагом у Сјеверном региону на нижем нивоу у односу на остале регионе и да се значајан број незапослених лица запошљава у осталим регионима Црне Горе.

Табела 8. Незапослени по нивоима/поднивоима квалификација образовања у општини Беране у периоду од 2019-2023. године

Датум	Беране	Укупно	Степен стручне спреме ⁹									
			I	II	III	IV	V	VI-1	VI-2	VII-1	VII-2	VIII
31.12.2019.	Укупно	4.312	1.403	130	946	1.367	2	58	0	398	8	0
	Жене	2.425	820	97	495	773	0	26	0	208	6	0
31.12.2020.	Укупно	4.728	1.562	123	1.037	1.514	1	57	0	421	10	3
	Жене	2.639	892	90	554	848	0	28	0	220	6	1
31.12.2021.	Укупно	5.279	1.757	124	1.133	1.733	5	60	0	451	15	1
	Жене	2.970	1.029	90	592	972	3	31	0	243	10	0
31.12.2022.	Укупно	4.515	1.499	97	956	1.514	3	55	0	377	14	0
	Жене	2.417	828	61	451	828	1	27	0	211	10	0
30.06.2023.	Укупно	4.326	1.533	94	933	1.452	2	50	0	257	5	0
	Жене	2.297	832	59	439	791	1	25	0	147	3	0

Извор: Извјештај о раду 333 ЦГ за 2019., 2020., 2021., 2022. и I полугодиште 2023. године

Са циљем унапређења ситуације на тржишту рада, Завод за запошљавање Црне Горе спроводи низ мјера којима доприноси стању на тржишту рада. Међу тим активностима се подразумевају програми образовања и оспособљавања одраслих, оспособљавање за рад код послодаваца, оспособљавање за самосталан рад и оспособљавање младих. Такође, укључени су јавни радови, као и обезбјеђивање кредита за samozapoшљавање и друго. Према интерним подацима 333 ЦГ, број незапослених лица са територије општине Беране који су укључени у програме Активне политике запошљавања у посматраном периоду варира (Табела 9), при чему је за 2022. годину забиљежен највећи број укључених лица.

⁹ I степен - основно образовање и лице без стручне спреме; II степен – ниже стручно образовање; III степен - средње стручно образовање у трајању од 3 године; IV степен – средње стручно образовање у трајању од 4 године; V степен - средње стручно образовање и специјализација; VI степен - виша школа (VI-1 степен – основне академске студије у трајању од 3 године; VI – 2 степен – специјалистичке струковне студије); VII-1 - степен – основне академске студије у трајању од 4 године (VII-2 степен – магистарске студије); VIII степен – докторске академске студије.

Табела 9. Лица са евиденције незапослених Бироа рада Беране укључена у програме Активне политике запошљавања у периоду од 2019-2023. године

Година	Незапослена лица укључена у програме Активне политике запошљавања
2019.	190
2020.	205
2021.	36
2022.	92
2023.	55

Извор: Интерни подаци ЗЗЗ ЦГ добијени на упит дана 15.11.2023. године

Овим мјерама омогућава се запошљавање у складу с потребама тржишта рада, као и одређених група незапослених лица. Завод за запошљавање Црне Горе програме активне политике запошљавања реализује и у сарадњи с послодавцима, нарочито када се ради са запосленима за чијим је радом престала потреба због технолошких, економских или реструктурних промјена. На овај начин се одржава постојећа запосленост и спречава раст незапослености.

Такође, смањењу незапослености доприноси доношење нове Стратегије регионалног развоја Црне Горе за период 2023-2027. година, која поставља као изазове смањење незапослености, сиромаштва и миграција са Сјевера Црне Горе.

3.4. ОБРАЗОВАЊЕ И ОБРАЗОВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Стратешки план развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године треба да унаприједи квалитет васпитања и образовања и створи услове за бољи и успјешнији развој сваког појединца и друштва у цјелини. Образовни систем у свакој држави, али и у јединици локалне самоуправе, треба да преузме водећу улогу у развоју друштва, јер је квалитетно образовање ресурс за развој привреде и друштва заснованог на учењу и знању. Квалитетно образовање и могућности да се то образовање примијени у привреди и јавном сектору трансформисаће многе локалне самоуправе у водеће у једној држави, са привредом која се заснива на минималној употреби ресурса и максималној примјени знања. Данас се образовање сматра основом индивидуалног просперитета и слободе, јер омогућава висок степен укључености у економске токове, независност у доношењу одлука у приватном и јавном сектору, одговарајући животни стандард и социјалну сигурност.

Беране је средина са дугом традицијом у образовању, у којој је кроз историју велика пажња посвећивана просвјетивању становништва. Није случајно да је већ давне 1913. године, указом Владе Краљевине Црне Горе, 31. августа, основана беранска гимназија. На самом почетку, гимназија је била једина установа у цијелом Горњем Полимљу у којој се стицало средње образовање, па је окупљала најбоље ученике из Берана и околних општина као што су Колашин, Мојковац, Бијело Поље, Рожаје, Андријевица и Плав. Наставу су изводили углавном професори са простора бивше Југославије, као и руски емигранти. Већина ученика је касније уписивала више и високе школе у Београду.

Данас се васпитно-образовни процес у Беранама одвија на свим нивоима: од предшколског нивоа, преко основне и средње школе, па до високообразовног нивоа.

Предшколско образовање и васпитање

Предшколско васпитање и образовање се одвија у дјечијем вртићу ЈПУ „Радмила Недић“. У оквиру централног вртића функционише још шест васпитних јединица (које

броје осам васпитних група), као и једна интерактивна служба која се организује у мјестима Лужац, Веничка и Буче. Интерактивна служба се организује у школама.

У вртићу бораве дјеца узраста од годину дана до поласка у школу. Постоји пет јасличних група узраста од једне до три године. Поред јасличних група, у вртићу постоји и дванаест васпитних група узраста од три до шест година. Подручне јединице су организоване као мјешовите групе узраста од три до шест година. Тренутно има осам мјешовитих група и једну интерактивну групу у којој бораве дјеца узраста од три до шест година. У склопу вртића се организује предшколски програм „Мала школа“ у којој тренутно борави 165 полазника.

Вртић је организован по принципу инклузије, која обухвата дјецу РЕ популације. Дјеца са сметњама у развоју (којих тренутно има 12) су распоређена у различите васпитно-образовне групе по принципу календарског узраста, као и 58 полазника РЕ популације, који су такође распоређени у различите васпитно-образовне групе по принципу календарског узраста.

Када говоримо о развоју предшколског образовања и васпитања, један од приоритетних циљева општинске управе је промовисање једнаких права и доступности предшколског васпитања и образовања за сву дјецу, са посебним акцентом на дјецу из осјетљивих друштвених група. У наредном периоду, посебан акценат ће се ставити на координацију и сарадњу свих актера на локалном нивоу који се баве унапређењем и развојем предшколског васпитања и образовања, са циљем побољшања смјештајних капацитета и укупног развоја предшколског образовања и васпитања.

У Беранама постоји један централни вртић чији капацитети нису довољни у односу на број уписане дјеце. У овом моменту, централни вртић са подручним јединицама броји 850 полазника, од чега 605 полазника у централном вртићу, 228 полазника у подручним јединицама и 17 полазника у интерактивној служби.

На основу постојећих података, може се констатовати да је уписан дупло већи број дјеце у односу на важеће норме и критеријуме. Имајући у виду да је стање објеката на задовољавајућем нивоу, већа улагања нису потребна, али постоји потреба за изградњом новог објекта, с обзиром на то да садашњи капацитети не задовољавају потребе корисника.

Основно образовање

Основно образовање и васпитање је дјелатност од непосредног друштвеног интереса и остварује се као јавна служба. Свако лице има право на бесплатно основно образовање. Задатак државе, локалних самоуправа и школа је да омогуће квалитетно образовање и васпитање за сваког ученика под једнаким условима, без обзира гдје се школа налази, односно гдје се образовање одвија. Циљ основног образовања је интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањем.

Основно образовање је приоритет и темељ за развој сваког друштва, државе и локалне самоуправе у конкретном случају општине Беране. Оно има функцију да развије кључне компетенције за цјеложивотно учење које је неопходно за активан и конструктиван живот у савременом друштву.

У Беранама постоји осам основних школа:

1. ОШ „Доња Ржаница“
2. ОШ „Лубнице“

3. ОШ „Полица“
4. ОШ „Радомир Митровић“
5. ОШ „Владислав Рајко Кораћ“
6. ОШ „Вук Караџић“
7. ОШ „Вукајло Кукаљ“
8. ОШ „Вукашин Радуновић“

Три су градске школе, пет сеоских школа и 12 подручних одјељења, са укупно 2.755 ученика и 274 наставника.

Дјеца са посебним потребама укључена су у систем основног образовања на начин што је једном дјетету обезбијеђен персонални асистент у настави. Њима се пружа стална подршка, а наставно особље је адекватно обучено за рад са дјецом са посебним потребама. У оквиру ОШ „Вук Караџић“ око 40 година постоји одјељење за дјецу са посебним потребама, и то за образовање дјеце која не могу по програмима инклузивног образовања да буду укључена у редован школски процес.

У основним школама на територији општине Беране постоји 39 учионица и 26 кабинета. Техничка опремљеност учионица и кабинета је у лошем стању. Такође, на основу извјештаја које су доставиле поједине школе, може се констатовати да све учионице и кабинети нису опремљени одговарајућом информатичком опремом и другим савременим дидактичким средствима. Слична је ситуација са школским теренима и салама. У наставку ћемо дати преглед сала за физичко и школских терена:

- ОШ „Радомир Митровић“ – нема салу за физичко васпитање, већ само импровизовани школски терен, којем недостаје пратећа опрема за извођење наставе из физичког васпитања;
- ОШ „Лубнице“ – има школски терен који је у лошем стању и недостаје му пратећа опрема за извођење наставе из физичког васпитања;
- ОШ „Доња Ржаница“ – има школски терен у добром стању, али нема адекватну опрему за извођење наставе из физичког васпитања;
- ОШ „Вук Караџић“ – има школску салу и новоизграђен терен са адекватном опремом и dobrим условима за извођење наставе из физичког васпитања;
- ОШ „Вукајло Кукаљ“ – има школску салу и импровизован спортски терен без адекватне опреме за извођење наставе из физичког васпитања;
- ОШ „Полица“ – има школски терен и адекватну опрему за извођење наставе из физичког васпитања;
- ОШ „Вукашин Радуновић“ – има школску салу и школски терен у оквиру матичне школе са dobrим условима за извођење наставе из физичког васпитања, док подручна одјељења ПО Винацка и Буче немају спортски терен.

Материјални услови за рад у већини школа су на задовољавајућем нивоу. Међутим, у појединим школама на сеоском подручју потребно је извршити реновирање и адаптацију објеката у дијелу замјене крова, адаптације фасаде, замјене столарије и увођење система централног гријања, као и уређење и ограђивање дворишта. У већини школа уочава се

потреба за замјеном дотрајалог намјештаја, опремањем кабинета и набавком савременог дидактичког материјала.

Поред наведених основних школа, у Беранама од 1950. године постоји и Школа за основно музичко образовање. Школовање траје од првог до деветог реформисаног разреда и распоређено је у три циклуса. Дјелатност школе изражава се кроз инструменталну наставу гдје постоје одсјеци за: клавир, хармонику, гитару, виолину и флауту, и кроз групну наставу која подразумијева музичку почетницу, солфеђо са теоријом музике, хорско пјевање и оркестар. Школска зграда просторно задовољава потребе наставног процеса и са укупно 420 m² површине омогућава несметано одвијање наставе. У школи је запослено 17 особа, од чега 13 наставног кадра. Школа је опремљена свим инструментима потребним за извођење наставе.

У Беранама је 2013. године почео са радом ЈУ „Дневни центар за дјецу и омладину са сметњама и тешкоћама у развоју Беране“, као установа социјалне и дјечје заштите на локалном нивоу. Установа представља социјални сервис за дјецу са сметњама и тешкоћама у развоју, у коме се пружа широка лепеза услуга (социјализација, њега, социјална и медицинска рехабилитација, оспособљавање за самосталност у активностима дневног живота, слободне активности, подршка родитељима) и васпитно-образовни рад у којем се стичу вјештине неопходне за свакодневни живот.

Укупан број корисника Дневног центра је око 30, док је запослено 24 лица, међу којима највећи број чини уско специјализован кадар из ове области (педагози, психолози, дефектолог, васпитачи, физиотерапеути, логопеди, медицинске сестре/техничари, његоватељи/ице). Поред едукативног материјала, установа посједује и специјални логопедски сет, асистивну технологију, сензорну собу и бројне уређаје за физикалну рехабилитацију.

Средњошколско образовање

У општини постоје четири средње школе: Гимназија „Панто Малишић“, Средња стручна школа „Вукадин Вукадиновић“, Средња медицинска школа „Др Бранко Зоговић“ и Средња стручна школа. У три средње школе има укупно 1.212 ученика и 160 наставног особља.

У средњим стручним школама су заступљени сљедећи образовни профили:

- Трећи степен стручне спреме: аутомеханичар, инсталатер термодинамичких система и уређаја, конобар и кувар.
- Четврти степен стручне спреме: техничар друмског саобраћаја, економски техничар, хотелско-туристички техничар, шумарски техничар.

У Средњој медицинској школи „Др Бранко Зоговић“, заступљени су образовни програми: физиотерапеутски техничар, фармацеутски техничар, здравствени техничар, здравствено лабораторијски и санитарни техничар. Уједно, ова средња школа уписује највећи број ученика, са тенденцијом раста, а уједно има и најмање простора у односу на друге средње школе у овој општини.

У Средњој стручној школи постоји 20 одјељења, у Медицинској школи 18, док Гимназија броји 17 одјељења.

Стање на тржишту рада проузроковало је смањење интересовања за упис ученика на поједине образовне програме, тако да је евидентан проблем стагнације неких образовних програма.

Техничка опремљеност у школама је на врло ниском нивоу. Школе посједују застарјелу компјутерску опрему у недовољном броју, минималан број пројектора и платна без којих је савремена настава незамислива. Ниједна средња школа у Беранама не посједује паметне табле, као једно савремено средство за извођење наставе.

Познато је да су у општини Беране, али и у другим општинама на сјеверу Црне Горе професори математике дефицитаран кадар.

Говорећи о стању спортских хала и полигона, ЈУ Средња школа „Вукадин Вукадиновић“, располаже са фискултурном салом која је у врло лошем стању, као и спортским полигоном који је неуслован за рад.

ЈУ Гимназија „Панто Малишић“, ЈУ Средња стручна школа и ЈУ Средња медицинска школа „Др Бранко Зоговић“ користе једну спортску салу (у власништву Гимназије), изграђену 1979. године, која се налази у ужој градској зони, површине 600 m². Осим сале, поменуте школе користе и полигон малих спортова, такође власништво Гимназије, на истој локацији, површине 1.300 m². Имајући у виду да једну фискултурну салу користе три школе, те да се дешава да шест одјељења у исто вријеме држи час и некада не постоје ни минимални услови за извођење наставе.

Наведени подаци недвосмислено упућују на закључак да је неопходно унаприједити услове за развој физичке културе у средњим школама на подручју општине Беране. Имајући у виду да у школском дворишту постоји простор за додатну изградњу затворених спортских објеката, овај проблем би се могао ријешити или изградњом још једне фискултурне сале или балон сале у којој би се несметано могла изводити настава. Свакако да би један такав новоизграђени објекат био и у функцији развоја спорта у општини Беране.

Неопходна је такође адаптација фискултурне сале у ЈУ Гимназија „Панто Малишић“, која се већ дужи низ година налази у лошем стању, а за коју смо већ навели да је користе три средње школе.

У циљу унапређења школске инфраструктуре потребно је укључивање и међусобно повезивање општинске управе са привредом у циљу сагледавања могућности превазилажења овог проблема и побољшања укупне просторне и техничке опремљености у школама, између осталог и кроз донације.

У циљу унапређења постојећих услова у школама треба размишљати и о средствима из европских фондова која су предвиђена за земље кандидате. Са тим у вези треба формирати тим на нивоу општинске управе који би се бавио овом проблематиком.

У будућности треба радити на дигитализацији и опремању средњих школа у складу са захтјевима привреде. Од квалитета средњег образовања зависи колико ће лица бити спремно и способно да заврши високо образовање, да ради стручне послове у приватном и јавном сектору, да покрене сопствене фирме, да реализује личне планове развоја и тиме допринесе, не само личном напретку, већ и повећању конкурентности привреде општине Беране.

Како би се квалитет средњег образовања подигао на лествици за још један ниво, образовни програми средњих школа се морају унапређивати у складу са захтјевима које поставља дигитализација и привреда. Склапање партнерства између средњих школа и привреде, у циљу коришћења адекватних метода приликом образовања, представља само један од начина прилагођавања образовања привреди.

Високо образовање

Високо образовање у Беранама организовано је од стране високошколске установе – Медицинског факултета – Висока медицинска школа. Ова установа отворена је 2005. године. У оквиру студијског програма постоје основне студије у трајању од 3 године и специјалистичке студије у трајању од 1 године.

Висока медицинска школа смјештена је у Универзитетском центру у новој згради која се простире на 1.190 квадратних метара.

На Високој медицинској школи у Беранама реализују се следећи студијски програми:

- Студијски програм Висока медицинска школа – примијењене основне студије;
- Студијски програм Здравствена нега – примијењене специјалистичке студије;
- Студијски програм Примјењена здравствена нега – примијењене мастер студије.

Укупно, број студената у студијској 2023/2024. години је 275, од чега: Студијски програм Висока медицинска школа – примјењене основне студије:

- Прва година – 57 студената;
- Друга година – 60 студената;
- Трећа година – 111 студената.

Студијски програм Здравствена нега – примјењене специјалистичке студије:

- Прва година – 17 студената.

Студијски програм Примјењена здравствена нега – примјењене мастер студије:

- Прва година – 15 студената;
- Друга година – 15 студената.

Лиценцом дозвољени број студената за упис је:

- Студијски програм Висока медицинска школа – примјењене основне студије: 70 студената;
- Студијски програм Здравствена нега – примјењене специјалистичке студије: 30 студената;
- Студијски програм Примјењена здравствена нега – примјењене мастер студије: 20 студената.

У студијској 2023/2024. години у прву годину студија конкурсом је уписано:

- Студијски програм Висока медицинска школа – примјењене основне студије: 51 студент;
- Студијски програм Здравствена нега – примјењене специјалистичке студије: 5 студената (последња генерација која ће бити уписана);
- Студијски програм Примјењена здравствена нега – примјењене мастер студије: 15 студената.

Висока медицинска школа планира акредитацију новог студијског програма. Наиме, у складу са претходно урађеном анализом образовних потреба, утврђено је да је на

територији Црне Горе у области здравства дефицитарно занимање „радиолошки техничар“. У складу са тим, радиће се на акредитацији студијског програма „радиолошки техничар“.

На Медицинском факултету Универзитета Црне Горе у сталном радном односу је 5 професора ангажованих на студијском програму Висока медицинска школа. За предмете за које не постоје изабрани наставници, ангажовање се врши на основу јавног огласа Универзитета Црне Горе. У студијској 2023/2024. години на овај начин је ангажовано 12 наставника. Остали наставници запослени су у Клиничком центру Црне Горе и на Високој медицинској школи ангажовани су на основу уговора о допунском раду.

На основу акредитације студијских програма може се закључити да је наставни кадар компетентан за извођење наставе на свим акредитованим програмима. Наставна база Медицинског факултета је Клиничко-болнички центар Беране.

Закључно са 2023. годином, студијски програм Висока медицинска школа – основне студије завршило је 609 студената, док је специјалистичке студије завршило 207 студената.

На основу приказаних података може се закључити да су задовољене потребе Црне Горе у погледу профила занимања висока медицинска сестра. Међутим, постоји потреба за дисперговањем постојећих студијских програма како би се задовољиле потребе тржишта рада за дефицитарним занимањима, као што су рендген техничари и бабице.

Сви свршени студенти у Црној Гори, у складу са Законом о стручном оспособљавању лица са стеченим високим образовањем, имају обезбијеђено одрађивање приправничког стажа, као и могућност полагања стручног испита. Стаж према овом закону траје 9 мјесеци и признаје се као радно искуство у трајању од девет мјесеци.

ЈУ Дом ученика и студената

У општини Беране постоји ЈУ Дом ученика и студената који има капацитет од 225 мјеста. У оквиру смјештајних капацитета постоје и собе које су прилагођене особама са инвалидитетом. У оквиру дома функционише и кухиња са трпезаријом која има 100 мјеста. На дневном нивоу припрема се 750 obroka.

ЈУ Дом ученика и студената налази се на доброј локацији, односно у непосредној близини Клиничко-болничког центра Беране. Дом је у адекватном стању и додатна улагања тренутно нијесу неопходна.

У Дому ученика у школској 2023/2024. години тренутно борави 237 ученика и студената, што указује на чињеницу да је у наредном периоду потребно проширити смјештајне капацитете.

Образовање и оспособљавање одраслих

У развијеним земљама цјеложивотно учење, укључујући образовање и учење одраслих, сматра се најбољим одговором на економске, друштвене, културне, еколошке и друге изазове. Имајући у виду значај образовања на свим нивоима и за све старосне групе, државе чланице ЕУ су у документу Резолуција о стратешком оквиру за сарадњу у Европи у образовању и оспособљавању („ЕТ 2020“), утврдиле четири заједничка циља како би се суочиле са тим изазовима до 2020. године:

- Остваривање цјеложивотног учења и мобилности;
- Побољшање квалитета и ефикасности образовања и оспособљавања;

- Подстицање правичности, социјалне кохезије и активног грађанства;
- Подстицање иновација и креативности, укључујући и предузетништво, на свим нивоима образовања и оспособљавања.

На основу ових принципа донијета је Стратегија образовања одраслих Црне Горе 2015–2025. године. У складу са поменутом Стратегијом, образовне установе на подручју општине Беране предузимају активности у правцу конкурентне тржишне привреде, смањења незапослености и социјалне искључености.

Средња стручна школа „Вукадин Вукадиновић“ има традицију образовања одраслих и лиценцу за рад са одраслима, тренутно за седам програма (помоћни столар, столар за намјештај, грађевински столар, тапетар, произвођач резане грађе, помоћник у преради дрвета и хидротермичар дрвета).

У Беранама постоји и Центар за обуку, чији је сувласник Завод за запошљавање Црне Горе (ЗЗЗЦГ). У оквиру Центра нуде се обуке у области дрвопрераде, и то за занимања: помоћни столар, грађевински столар, столар за намјештај, тапетар, лакирер и израђивач сувенира. Такође, у Центру за обуку Беране незапослени се могу обучити за керамичара, зидара, тесара и постављање термоизолације.

Гимназија, углавном у сарадњи са Заводом за запошљавање Црне Горе (ЗЗЗЦГ), Бироом рада Беране, изводи програме и курсеве за одрасле (курсеви енглеског језика и курс за пословне секретаре).

У наредном периоду од 2024. до 2031. године, који је обухваћен Стратешким планом развоја општине Беране, стратешки циљеви у области образовања су:

- Изградња новог вртића, имајући у виду да садашњи капацитети не задовољавају потребе корисника у општини Беране;
- Опремене основних и средњих школа савременом информатичком опремом и другим дидактичким средствима;
- Побољшање спортске школске инфраструктуре у основним школама, односно изградња физкултурних сала у школама које их немају (тренутно само три школе имају физкултурне сале) и уређење школских терена;
- Реновирање и адаптација основних школа на сеоском подручју, укључујући замјену крова, адаптацију фасада, замјену столарије, увођење система централног гријања, као и уређење и ограђивање дворишта;
- Изградња затвореног спортског објекта (сале или балона) ради унапређења услова за развој физичке културе у средњим школама у општини Беране. Један новоизграђени спортски објект могао би бити и у функцији развоја спорта у општини;
- Адаптација физкултурне сале у ЈУ Гимназија „Панто Малишић“, која се дуже вријеме налази у лошем стању и коју тренутно користе три средње школе;
- Пружање помоћи Високој медицинској школи у акредитацији нових студијских програма, у оквиру надлежности општинске управе;
- Рад на повећању смјештајних капацитета ЈУ Дом ученика и студената

3.5. ЗДРАВСТВО И СОЦИЈАЛНИ РАД

3.5.1. ЗДРАВСТВО

Јавно здравље подразумијева превенцију и унапређење менталног и физичког здравља и ефикасности путем организованих напора заједнице. Јавно здравље се може сагледавати и кроз структуре и процесе помоћу којих се здравље популације разумије, чува и унапређује. Добро планирање и организовање система подржава унапређење здравља, спречавање болести и продужење квалитетног живота становништва. Добро здравље становништва је од суштинског значаја за одрживи економски и друштвени развој и основна брига у животу сваке особе, свих породица и цијеле заједнице.

Планирање и организовање здравствене заштите остварује се кроз промоцију здравља и примарну превенцију, а циљеви се остварују кроз различита партнерства за здравље и наглашавање значаја свеобухватног приступа, интердисциплинарности и мултисекторске сарадње.

Превенција подразумијева смањивање ризика појаве патолошког процеса, болести, повреде, неспособности или неког другог нежељеног стања или феномена, путем активности и мјера повезаних са унапређењем и очувањем здравља, као и успостављање нарушеног здравља и спрјечавање или одлагање неповољног тока и исхода иреверзибилних поремећаја здравља.

Примарна превенција болести и повреда укључује мјере за њихово спрјечавање и сузбијање, које могу бити опште (повећање стандарда, заштита животне средине и понашање у складу са здрављем) и специфичне (као што је имунизација).

Мјере секундарне превенције обухватају рано откривање болести (скрининзи, самопрегледи и превентивни прегледи) и благовремено лијечење. Од значаја је споменути и нивое примодирјалне превенције (која укључује елиминацију предиспонирајућих фактора ризика), терцијарне превенције (мјере физичке и психосоцијалне рехабилитације и спрјечавања компликација болести и повреда) и кватернарне превенције (мјере за „смањење штете“). Превенција се може сагледати и кроз мјере универзалне (интервенције усмјерене на популацију), селективне (интервенције усмјерене на рањиве групе) и индиковане превенције (интервенције усмјерене на појединце).

Општина Беране здравствену заштиту грађанима пружа кроз ЗУ Дом здравља „Др Ника Лабовић“, Клиничко-болнички центар, Завод за хитну медицинску помоћ и Завод за трансфузију крви. Општина Беране има двије здравствене установе примарног и секундарног нивоа, а од недавно и терцијарни ниво здравствене заштите кроз трансформацију Опште болнице у Клиничко-болнички центар.

Дом здравља „Др Ника Лабовић“ служи као референтни центар примарне здравствене заштите за становнике општина Беране и Петњица, а специфичне врсте услуга пружа и значајном броју становника сусједних општина. Укупна корисна површина Дома здравља износи 3.935 m². Главни објекат - Ламела „А“, садржи ординације изабраних доктора за дјецу и одрасле, као и већину центара и јединица за подршку. У њему се налазе и шест стоматолошких амбуланти и двије зуботехничке лабораторије.

Ламела „Б“ објекта Дома здравља, укупне површине 1.200 m², обухвата Центар за дјецу са посебним потребама, Популационо савјетовалиште, Савјетовалиште за младе, Центар за ментално здравље, Хигијенско-епидемиолошку службу, Микробиолошку лабораторију и Јединицу за физикалну терапију регионалног нивоа.

У Центру за репродуктивно здравље, површине 250 m², налазе се ординације изабраних доктора за жене и Савјетовалиште за репродуктивно здравље.

Дом здравља „Др Ника Лабовић“ запошљава 14 изабраних љекара за одрасле, од којих је 12 у општини Беране, а два у општини Петњица. Изабраних љекара за дјецу има пет. Рад је организован и у осам повремених сеоских амбуланти: Доња Ржаница, Калудра, Шекулар, Веничка, Горње Заостро, Штитари, Полица и Лубнице.

У обављању здравствене дјелатности дом здравља врши:

- Заштиту и унапређење здравља, спрјечавање и рано откривање болести, лијечење, рехабилитацију болесних и повријеђених;
- Превентивну здравствену заштиту групација становништва изложених повећаном ризику оболијевања и осталих становника у складу са посебним програмом превентивне здравствене заштите;
- Здравствено васпитање и савјетовање за очување и унапређење здравља;
- Спречавање, рано откривање и контролу малигних болести;
- Спречавање, откривање и лијечење болести уста и зуба;
- Патронажне посјете, лијечење и рехабилитацију у кући;
- Хитну медицинску помоћ и санитетски превоз;
- Заштиту менталног здравља;
- Фармацеутску дјелатност;
- Друге послове утврђене законом.

Изабрани љекар

Здравствено осигурана лица остварују право на здравствену заштиту посредством изабраног љекара, који обавља здравствену заштиту у тиму са радником одговарајуће школске спреме здравствене струке. Дужност је сваког осигураног лица да код прве посјете здравственој установи на примарном нивоу, а најкасније у року од шест мјесеци од дана стицања својства осигураног лица, изврши избор изабраног љекара. Уколико осигурано лице не изврши избор изабраног љекара, има право само на пружање хитне медицинске помоћи.

Организациона структура секундарне здравствене заштите

Клиничко-болнички центар Беране организује и спроводи секундарну здравствену заштиту за становништво са територије шест општина: Беране, Андријевица, Рожаје, Плав, Гусиње и Петњица, као и терцијални ниво заштите за општине Бијело Поље, Мојковац, Жабљак и Пљевља. Здравствена заштита реализује се кроз сљедећа одјељења, службе и кабинете:

- Интерно одјељење са одсјецима за кардиологију, ендокринологију, гастроентерологију, неурологију, хемодијализу и нефрологију, коронарном јединицом и јединицом метаболичког поремећаја, као и кабинетом за дигестивну ендоскопију и кабинетом за неинвазивну дијагностику;

- Одјелење хирургије са операционим блоком, одсјецима за ортопедију и трауматологију, урологију и одсјеком за ОРЛ;
- Одјелење педијатрије са одсјеком за неонатологију;
- Одјелење гинекологије и акушерства са порођајном салом;
- Одјелење за инфективне болести;
- Служба анестезије и реанимације са јединицом интензивног лијечења;
- Служба за лабораторијску дијагностику (клиничко-биохемијска, микробиолошка и патохистолошка лабораторија);
- Служба радиолошке дијагностике;
- Служба медицинског снабдијевања (болничка апотека);
- Служба ургентне медицинске помоћи;
- Амбуланта физикалне медицине;
- Офталмолошка амбуланта;
- Менаџмент и административно-технички послови (администрација, кухиња, вешерај, техничка служба и др).

Што се тиче просторних капацитета, Клиничко-болнички центар Беране располаже с основном зградом површине око 5.000 m², зградом Анекса површине 1.450 m², зградом Инфективног одјелења површине 400 m², новом ламелом „Б“ површине 1.800 m² (у којој се налазе специјалистичке амбуланте, клиничко-биохемијска лабораторија и администрација), као и зградама кухиње (240 m²), вешераја (200 m²) и котларнице (120 m²). Болница има осам одјелења са 226 болничких лежајева.

Структура здравственог кадра запосленог у Клиничко-болничком центру Беране је сљедећа:

- 2 доктора наука;
- 4 магистра;
- 6 субспецијалиста;
- 40 специјалиста;
- 19 љекара опште праксе на специјализацији;
- 28 високих медицинских сестара;
- 4 лица више стручне спреме;
- 32 запослена са четворогодишњим примјењеним студијама.

Клиничко-болнички центар Беране је кроз државни капитални буџет добио средства за изградњу новог ургентног центра са дневним болницама и лабораторијама. Тренутно је у фази давања сагласности државног архитекте на пројекат.

3.5.2 СОЦИЈАЛНИ РАД

Услуге које су предвиђене социјалном заштитом изузетно су битан дио услуга у ширем смислу (здравство, развој, образовање, помоћ породици итд) којима се осигурава побољшање квалитета живота и јачање социјалне кохезије на темељу једнако пружених прилика и једнаке бриге за социјално осјетљиве групе. Ове услуге су дио јавних услуга, а циљ им је оснаживање заједнице и промовисање једнаких могућности уз низ активности, мјера и програма које су намијењене препознавању, спрјечавању и рјешавању проблема и тешкоћа појединца и породице, као и побољшању квалитета њиховог живота у заједници. Услуге се могу пружати током дужег временског периода или привремено у зависности од потреба корисника.

Центар за социјални рад у Беранама, у оквиру своје надлежности, пружа помоћ и услуге лицима која се нађу у стању социјалне потребе до осамостаљивања/оснаживања корисника када му даља друштвена помоћ није потребна. Овај Центар обухвата општине Беране (25.000 становника), Андријевица (3.000 становника) и Петњица (6.000 становника) и јединствена је јавна установа која врши послове социјалне и дјечије заштите у складу са Законом о социјалној и дјечијој заштити, Одлуком о оснивању Центра за социјални рад и Статутом јавне установе.

Центар обавља своју дјелатност кроз три службе:

- Служба за дјецу и младе, одрасла и стара лица
- Служба за материјална давања и правне послове
- Служба за финансијско-административне и техничке послове

Ван сједишта Центра организоване су двије подручне јединице у општинама Андријевица и Петњица које обављају послове везане за остваривање права из области социјалне и дјечије заштите на територији своје општине.

На основу Закона о социјалној заштити и других подзаконских аката, Центар за социјални рад у спровођењу социјалне заштите и социјалног рада врши сљедећа јавна овлашћења:

- Процјењује потребе и снаге корисника и ризике по њега и планира пружање услуга социјалне заштите
- Спроводи поступке и одлучује о правима на материјална давања и о коришћењу услуга социјалне заштите
- Предузима прописане мјере, покреће и учествује у судским и другим поступцима
- Води прописане евиденције и стара се о чувању документације корисника

Поред ових послова, Центар обавља и стручне послове у спровођењу социјалне заштите, социјалног рада, породично-правне заштите и старатељства:

- Открива и прати социјалне потребе и проблеме у области социјалне заштите
- Предлаже и предузима мјере у рјешавању социјалних потреба грађана и прати њихово извршење
- Организује и спроводи одговарајуће облике социјалне заштите и непосредно пружа услуге социјалне заштите и социјалног рада

- Развија и унапрјеђује превентивне активности које доприносе спрјечавању и сузбијању социјалних проблема
- Пружа дијагностичке услуге, спроводи одговарајући третман, савјетодавно-терапијске услуге и стручну помоћ корисницима
- Подстиче, организује и координира професионални и добровољни хуманитарни рад у области социјалне заштите
- Води евиденцију и документацију о пруженим услугама и предузетим мјерама у оквиру своје дјелатности
- Учествоје у пословима планирања и развоја социјалне заштите у јединицама локалне самоуправе

Табела 10. Број корисника из области социјалне заштите закључно са децембром 2022. године

Материјална давања	Број корисника
Број корисника ДД	494
Број корисника туђе неге и помоћи	1.538
Број корисника личне инвалиднине	125

Извор: ЈУ Центра за социјални рад Беране, Андријевица и Петњица

Социјалне услуге обично се пружају појединцима у складу са њиховим специфичним потребама и околностима. У типичне кориснике социјалних услуга убрајају се старија лица, дјеца и породице, особе са инвалидитетом и жене. Ове услуге подразумијевају индивидуализоване и специфичне потребе корисника у посебним околностима, које захтијевају интеграцију услуга више сектора. Наиме, тешкоће које се јављају у приступу једном социјалном праву често утичу на приступ другим социјалним правима у ширем смислу. То повећава ризик од вишеструког искључења корисника из социјалне средине и друштва у цјелини.

1. Стара лица

Према попису из 2023. године¹⁰, просјечна старост становника Берана износи 40,27 године, што ову општину сврстава на 17-ом месту демографски старих општина у Црној Гори. Проблем представља све нижа стопа природног прираштаја у руралним подручјима. Као посљедица, јавља се забрињавајућа старосна структура становништва, што потврђују званични статистички подаци. Становништво старије од 65 година чини 17,78% укупног становништва.

Постојању високог процента старе популације допринијели су пад наталитета, велике миграције младих из села у град, као и миграције становништва изазване протеклим ратним кризама. Перманентно старење становништва доводи до повећања низа проблема везаних за ову популацију: повећан број старачких домаћинстава, смањене могућности старих лица да самостално брину о себи и својим здравственим и социјалним потребама. Све ово указује на потребу за свеобухватном и добро организованом бригом о старим лицима.

¹⁰www.monstat.org/uploads/files/popis%202021/saopstenja/SAOPSTENJE_Popis%20stanovnistva%202023%20I_cg.pdf

Ако узмемо у обзир да велики дио старих лица има пензију испод просјека или уопште није остварио право на пензију, као и чињеницу да се многа стара лица налазе на ивици или испод ивице сиромаштва и често користе неки од видова материјалне помоћи, постаје очигледно да се ова популација суочава са дилемом коју од основних животних потреба задовољити. Ове околности доприносе социјалној несигурности старих лица, која чине једну од најугроженијих група.

Центар за социјални рад са својим подручним јединицама реализује активности усмјерене на ову рањиву групу кроз низ услуга, као што су:

- **Помоћ у кући и мобилност:** пружање помоћи у свакодневним активностима попут чишћења домаћинства, набавке намирница и помоћи при облачењу.
- **Савјетовање и психолошка подршка:** подршка старим лицима која се суочавају са емоционалним или психолошким изазовима попут усамљености, депресије и анксиозности.
- **Правна подршка:** информисање и савјетовање о правним питањима и остваривању права у Центру за социјални рад.
- **Подршка у тражењу ресурса:** пружање информација о доступним услугама, могућностима смјештаја и програмима подршке.

Низак животни стандард старих лица узрокује низ здравствених и психосоцијалних проблема, због чега стара лица представљају једну од најугроженијих група у популацији и приоритетну групу у систему социјалне заштите. Услови за задовољење потреба старих лица нису довољно развијени, посебно у руралним срединама, гдје је недовољна развијеност институционалних и отворених облика заштите додатни изазов.

Препоруке:

- Сачинити јединствену базу података ради континуираног праћења и евидентирања нових корисника којима је потребна подршка локалне заједнице
- Унапређивати и развијати постојеће и уводити нове услуге и сервисе заштите старих лица
- Подстицати приватни, привредни и цивилни сектор на социјално одговорно понашање
- Организовати и оспособити волонтерску службу за помоћ старијима
- Тежити обезбјеђивању додатних финансијских средстава из различитих фондова

2. Дјеца и породица

Према попису из 2023. године дјеца и млади до 15 година чине 17,76% популације Берана, док популацију од 15–64 године старости чини 64,46% становништва. За дјецу и младе постоје различите сталне или повремене услуге које се могу сврстати директно или индиректно у област социјалне заштите.

Центри за социјални рад (укључујући сједиште и подручне јединице) обављају низ активности у пружању услуга. Све те активности су организоване и спроводе се у складу са индивидуалним потребама дјетета или младе особе. Нагласак је на раду у складу са законима и прописима који регулишу права дјеце и младих. Све активности пролазе кроз неколико фаза прије имплементације:

- **Идентификација потреба:** Процјена потреба дјеце и младих у заједници кроз разговоре са дјецом, родитељима, школским особљем, здравственим радницима и другим релевантним актерима.
- **Планирање активности:** Организација индивидуалних разговора, радионица, савјетовања и обезбјеђивање ресурса.
- **Имплементација програма:** Организација догађаја у центру, посјете школама или заједницама и пружање подршке у образовању.

Мјере које Центри спроводе:

- **Заштита дјеце:** Пружање заштите дјечи жртвама злостављања, занемаривања или насиља у породици, укључујући привремени смјештај, правно савјетовање и посредовање између дјетета, породице и судског система.
- **Породично савјетовање:** подршка породицама са проблемима у васпитању дјеце, укључујући савјетовање о родитељству, рјешавање конфликта и коришћење ресурса за побољшање породичне динамике.
- **Социјално збрињавање:** помоћ дјечи без родитељског старања или у ризику да остану без адекватне бриге, укључујући привремени смјештај у хранитељске породице, домове или усвајање.
- **Едукација:** организација едукативних програма и радионица за дјецу и младе о темама као што су превенција насиља и ментално здравље.
- **Праћење и подршка:** прати се напредак дјеце у системима социјалне заштите, уз редовне контроле и савјетодадни рад.
- **Сарадња са другим институцијама:** сарадња са школама, здравственим установама, локалном заједницом и другим организацијама ради цјеловите подршке дјечи и младима.

Недостаци и препоруке:

Кроз анализу је уочен недостатак пружалаца услуга из цивилног сектора за ову циљну групу, као и недостатак протокола о сарадњи и координацији активности. Недостају континуирани превентивни програми за дјецу и младе са проблемима у понашању. Посебну пажњу треба усмјерити на:

- дјецу без родитељског старања,
- дјецу чија су права угрожена нефункционалношћу породице,
- дјецу са инвалидитетом и сметњама у развоју,
- дјецу и младе са непримјереним друштвеним понашањем.

Препоруке:

- програми збрињавања и оснаживања дјеце,
- програми оснаживања родитеља и породица,
- развој превентивних психосоцијалних програма.

3. Особе са инвалидитетом

Карактеристике групе са инвалидитетом су: изразита хетерогеност у односу на узраст, потребе, статус и друге одлике; низак ниво могућности учешћа у планирању развојних процеса; маргинализованост; изложеност дискриминацији; рањивост; вишеструка маргинализованост подгрупа (нпр. дјеца и жене са инвалидитетом); неорганизованост; незаступљеност у центрима доношења одлука; низак ниво учешћа у друштвеном животу; низак образовни ниво; сиромаштво; немотивисаност за промјене; недовољна информисаност; висок проценат незапослености; висок ниво зависности од социјалних давања; непознавање својих права (па чак и основних); неинформисаност о расположивим средствима и услугама социјалне заштите у локалној заједници; недостатак идеја, искустава и знања потребних за реформске кораке и низак ниво могућности дефинисања сопствених потреба (дјеца и омладина са сметњама и тешкоћама у развоју).

Циљну групу особа са инвалидитетом чине дјеца, омладина и одрасле особе са сметњама и тешкоћама у развоју, као и дјеца, омладина и одрасле особе са инвалидитетом у Беранама.

Укупан број особа са инвалидитетом у оквиру опште популације није могуће тачно утврдити. Овај проблем је присутан глобално, и стога се за потребе планирања и дјеловања користе апроксимације и процјене шире признатих извора (Свјетске здравствене организације - WHO), тако да прихватамо процјену Свјетске здравствене организације о учешћу особа са инвалидитетом од 7–10% у укупном броју становника.

Центар социјалне заштите за дјецу са посебним потребама ради на развијању индивидуалних планова подршке, узимајући у обзир њихове специфичне потребе. Посебно треба водити рачуна о породицама са овом дјецом, омогућити им савјетодавни рад, едукацију и расположиве ресурсе, како би што боље могли разумјети и подржати дијете са посебном потребом. Такође се обавља рад са образовним институцијама ради подршке инклузивним образовним програмима који омогућавају овој дјечи приступ квалитетном образовању.

Код омладине и адолесцената са посебним потребама, активности Центра се реализују кроз пружање савјета и подршке, како би се осигурала социјална инклузија ових младих људи, подржавајући их да се осјећају прихваћено и укључено и да остваре свој пуни потенцијал, емотивно и друштвено.

Кључни проблеми особа са инвалидитетом у Беранама су: недовољна укљученост; неинформисаност; недовољно ангажовање организација особа са инвалидитетом на повезивању особа са инвалидитетом и заједнице; незапосленост; немогућност адекватног школовања; неприступачност здравствене и социјалне подршке; сиромаштво и недовољна материјална подршка.

Препоруке:

- Повећање обухвата особа са инвалидитетом сервисима и услугама социјалне заштите.
- Подизање нивоа свијести особа са инвалидитетом и грађана о значају социјалне заштите за особе са инвалидитетом.
- Покретање иницијатива, мобилизација и евиденција особа са инвалидитетом.
- Повећање нивоа информисаности свих актера система социјалне заштите.

- Обезбјеђивање приступачности постојећим сервисима и услугама социјалне заштите за особе са инвалидитетом.
- Унапређење квалитета живота особа са инвалидитетом развијањем потребних, а недостајућих сервиса и услуга, као и повећањем реализације права на материјална давања.

4. Жене

У процесима дугогодишње друштвене кризе сиромаштво, низак стандард, висока стопа незапослености, неконкурентност на тржишту рада и рањивост у процесима транзиције, гдје постоји велико присуство невидљивог и неплаћеног рада жена у циљу егзистенцијалног опстанка породице, представљају значајне проблеме. Циљна група жене, као и остале социјалне групе, хетерогена је у односу на образовне, старосне и друге социјалне карактеристике. У незнатном проценту жене су власнице имовине, што их чини додатно економски неравноправним. Насиље у породици је и даље проблем жена независно од друштвеног слоја којем припадају. Законска регулатива је унапријеђена, али имплементација закона и даље представља велики проблем, као и недовољна повезаност институција и организација које раде на пољу превенције и заштите жена од насиља. Жене у селима су посебно социјално угрожена група, као и жене из других социјално рањивих група – ОСИ, Ромкиња и др.

Кроз Центар за социјални рад у Беранама, подршка овој групи остварује се кроз:

- **Помоћ у рјешавању кризних ситуација** (пружање подршке женама које су изложене насиљу у породици или у кризним ситуацијама, пружање смјештаја, савјетовање по правним питањима).
- **Остваривање права на материјална давања** (у складу са Законом о социјалној и дјечијој заштити).
- **Психолошка подршка** (пружање савјета и подршке за очување менталног здравља).

Центар за социјални рад Беране, кроз сљедеће активности, пружа своје услуге овој популацији:

1. **Хитна подршка и интервенција** – пружање хитне подршке жртвама насиља у породици, обезбјеђивање сигурног смјештаја или хитне заштите уколико је потребно.
2. **Савјетовање** – пружање индивидуалних савјетовања за жртве насиља како би им се пружила подршка и помоћ у процесу опоравка, што укључује и рад са дјецом.
3. **Планирање** – рад на изради планова заштите за жртве како би се осигурало њихово сигурно окружење, разматрање опција заштите и подршка у остваривању тих планова.
4. **Правна подршка** – пружање информација о правним опцијама и подршка у процесу добијања правне заштите.
5. **Едукација** – организовање радионица о превенцији насиља у породици и за породицу, као и за ширу заједницу ради подизања свијести о овом проблему.
6. **Сарадња са другим институцијама** – координација са полицијом, образовним институцијама и другим организацијама како би се пружила свеобухватна подршка жртвама и породицама.

7. **Праћење и подршка након насиља** – пружање подршке жртвама чак и након што насиље престане, како би се осигурала подршка у процесу опоравка и помогло у поновном успостављању сигурног и стабилног окружења.

Патријархални вриједносни систем економски сиромашних и недовољно привредно активних средина, посебно у руралним срединама, смањује могућности жена за њихово економско и психосоцијално оснаживање, као и за обраћање за помоћ у рјешавању читавог спектра проблема – здравствених, образовних, правних, психолошких и социјалних.

Препоруке:

- Обезбиједити средства за финансирање пројеката у области родне равноправности.
- Перманентне едукације и унапређење компетенција запослених у локалној самоуправи, институцијама и организацијама цивилног друштва о родној равноправности.
- Обезбиједити средства за бесплатну правну помоћ и заступање жена жртава породичног насиља и других облика дискриминације.
- Обезбиједити средства за материјално-техничке услове СОС телефона Беране.
- Подстицање волонтерства на плану заштите и унапређења положаја жена.

5. Роми и Египћани (РЕ)

Роми су у Црној Гори, као и у многим земљама у којима живе, због слабе образованости, неукључености у формалне облике рада, специфичног начина живљења и других карактеристика, у већој или мањој мјери маргинализовани: економски, просторно, културолошки и политички.

Сиромаштво у овој популацији може се дефинисати као немогућност приступа адекватној исхрани, одјећи, кућним потрепштинама, здравим радним и животним условима и другим ресурсима нужним за пуно учешће у привредном, друштвеном и културном животу.

Центри за социјални рад (Беране, Андријевица, Петњица) овој популацији пружају подршку кроз следеће активности:

- правна подршка,
- права на материјална давања,
- сарадња са школама у циљу информисаности и настојања укључивања дјеце из ове популације у школски систем на свим нивоима образовања,
- превенција раног напуштања образовног система,
- организовање радионица,
- информисање и сарадња са медијаторима из свих система.

Основно обиљежје друштвеног економског положаја Рома у Беранама је низак степен образовања, економске активности и висока незапосленост у односу на општу популацију.

Због наведеног стања, потребно је:

- повећати број запослених Рома кроз програме едукације за самозапошљавање,
- подстицати мотивацију за активно тражење посла,
- повећати животни стандард,
- омогућити активније учешће у јавном и друштвеном животу.

Развој сектора социјалне заштите у средиште ставља укључивање социјално осјетљивих група одређивањем приоритета и мјера за остваривање посебних циљева. У процесу развоја социјалних услуга, приоритет се ставља на развој услуга које недостају, чиме се жели постићи да корисници добијају услуге у својим домовима и локалној заједници. На тај начин стварају се услови за њихову интеграцију са циљем унапређења квалитета живота корисника и осигуравања регионалне уједначености и доступности услуга.

3.6. КУЛТУРНА ДЈЕЛАТНОСТ

Беране је регионални центар на сјевероистоку Црне Горе. Град са перспективом развоја, инфраструктурно добро повезан, са активним људима и богатим културним садржајима. На простору Берана су се од давних времена преплитале различите културе, које су оставиле велики број културно-историјских споменика, као свједока различитих епоха и људског стваралаштва.

Претходни Стратешки план развоја општине Беране за период 2019–2023. године био је основа за значајне и одговорне културне политике које су спроведене до 2023. године. Сви постигнути резултати у овој области на локалном нивоу обавезују да се настави са развојем, подстицањем и спровођењем одговорних политика у области културе. И у наредном периоду од 2025. до 2031. године општина Беране ће уложити додатне напоре да настави са очекиваним развојем просторне, институционалне и техничко-технолошке инфраструктуре за културне дјелатности, као и са развојем људских ресурса у свим областима културе. Кроз повезивање са ресурсима образовања и привреде потребно је уложити додатне напоре у развој културних потреба грађана, као и дати допринос даљем привредном развоју општине Беране.

Установе културе

ЈУ Центар за културу Беране основана је 1960. године (до 1973. године функционисао је као „Дом културе“).

ЈУ Центар за културу основни је носилац културе у Беранама. Ова установа остварује концепцијски различите програме из свих области културно-умјетничког стваралаштва, као и заштиту и очување културне баштине овога краја.

У саставу ЈУ Центра за културу су посебне организационе јединице:

- Спомен кућа „Војвода Гавро Вуковић“;
- Народна библиотека „Др Радован Лалић“;
- Служба за културно-умјетничку и сценску дјелатност.

Спомен кућа „Војвода Гавро Вуковић“ је сједиште дипломатских и културних дешавања. У њој се организују и одржавају сљедеће културне манифестације: изложбе слика, фотографија, скулптура, округли столови на различите теме, пријери високих званичника из свијета културе и политике. У кући је 2008. године отворена I међународна Љетња школа за младе дипломате „Гавро Вуковић“, која се одржава у јулу сваке године. У галеријском простору куће стална је поставка умјетничких слика и скулптура из фонда ликовних колонија, а у радној соби смјештен је библиотечки фонд од преко стотину публикација из области дипломатије.

Стручни тим Управе за заштиту културних добара сачинио је Елаборат о валоризацији културно-историјских вриједности куће. Рјешење о утврђивању статуса културног добра није донијето искључиво због проблема правне природе.

Зачеци настанка Народне библиотеке јављају се крајем 19. и почетком 20. вијека. У периоду од 1878. до 1912. године, у Беранама је постојала Српска читаоница. Због балканских ратова, Првог и Другог свјетског рата, библиотека и читаоница су неколико пута обустављале и обнављале свој рад. Након Другог свјетског рата, 1948. године обновљена је библиотека. До 1977. године носила је име „Његош“, а од 1977. године „Др Радован Лалић“. Народна библиотека је општеобразовна установа која прикупља, обрађује, чува и даје на коришћење монографске публикације и периодику. Најстарије публикације библиотечног фонда су писане на славеносрпском језику и штампане 1836. године. Библиотека је смјештена у дијелу Полимског музеја и у свом саставу има просторије за рад са корисницима библиотечких услуга, за смјештај цјелокупног библиотечног фонда и читаоницу. Библиотека има опремљену галерију у којој су смјештене умјетничке слике и два легата књига, у којој се организују промоције књига, књижевне вечери, образовне радионице за дјецу. Библиотечки фонд садржи 27.204 монографских публикација.

У оквиру службе организују се и одржавају сви видови културно-умјетничког стваралаштва. Традиционална манифестација „Беранско културно љето“, која траје од 1980. године, садржи различите програмске садржаје: позоришне представе, концерте, промоције књига и књижевне вечери.

Програми у оквиру ове службе су:

- Међународна ликовна колонија,
- Полимске књижевне стазе,
- Општинска и Државна смотра рецитатора,
- Ликовни конкурс,
- Општинска смотра аматерског драмског стваралаштва,
- Међународни позоришни фестивал за дјецу „Лимско срце“,
- Дани руске културе и други.

Издавачка дјелатност је важан сегмент укупне дјелатности Центра за културу. Сваке године штампају се два броја часописа „Токови“, часопис је за научна, књижевна и друштвена питања. Први број објављен је 1971. године и, упркос трима паузама у излажењу, остаје водећи часопис националног значаја у овом дијелу Црне Горе. Часопис „Токови“ је практични водич за коришћење научне и културне баштине овог краја. У

научној заједници има углед и традицију, а радови објављени у њему цитирани су у многим домаћим и међународним научним часописима, монографијама и уџбеницима.

Такође, Центар је издавач публикација истакнутих завичајних стваралаца и научних радника.

Полимски музеј у Беранама је основан 15. фебруара 1955. године, као регионални музеј комплексног типа за територију Горњег Полимља. Музеј је раније био смјештен у згради код манастира Ђурђеви ступови, а од 1996. године се сели у зграду некадашњег „Дома трезвености“, у центру града. Од 1973. до 1981. године, Музеј је радио у оквиру Центра за културу, а од тада ради као самостална институција. Посједује сљедеће збирке: археолошку, етнографску, умјетничку, историјску, нумизматичку, хералдичку, природњачку и збирку фотографија, у којима је регистровано више од 9.500 музејских предмета.

У згради Музеја постоји и галерија са сталном поставком умјетничких слика Миомира-Миша Поповића.

Стална музејска поставка је смјештена у три одјељења: археолошко, историјско и етнографско, а налази се на првом спрату зграде у којој је смјештен Полимски музеј.

У склопу напретка у међусекторској сарадњи културе, потребно је увести обавезно програмско повезивање свих организационих јединица ЈУ Центар за културу. Ово омогућава новим генерацијама свих узраста да уче на искуствима, остварењима и открићима претходних генерација.

Имајући у виду да је претходним Стратешким планом развоја општине Беране за период 2019. до 2023. године препознат проблем недостатка просторних капацитета и цјелокупног лошег стања објеката Центра за културу, а у циљу стварања бољих услова за културни живот у Беранама, предлажу се сљедећи инфраструктурни пројекти:

• Реконструкција куће „Војводе Гавра Вуковића“

Спомен кућа „Војвода Гавро Вуковић“ је сједиште дипломатских и културних дешавања. Стручни тим Управе за заштиту културних добара сачинио је Елаборат о валоризацији културно-историјских вриједности куће. Рјешење о утврђивању статуса културно добро није донијето искључиво због проблема правне природе и у наредном периоду треба радити на рјешавању ових проблема.

Реконструкција би подразумијевала санацију фасаде и балкона, јер је кућа због лоше хидроизолације изложена пропадању. У дворишту је планирано постављање мини лџетне позорнице.

Имајући у виду научни, прије свега историјски и дипломатски значај Војводе Гавра Вуковића, не само за област Полимља, већ и цијеле Црне Горе, а и региона, у сарадњи са одговарајућим институцијама, у наредном периоду треба интензивирати рад на сакупљању докумената, рукописа, књига и личних предмета ове надасве знамените личности Васојевића и Црне Горе.

• Оснивање народне библиотеке „Др Радован Лалић“ као самосталне установе

Народна библиотека „Др Радован Лалић“ је општеобразовна установа, која прикупља, обрађује, чува и даје на коришћење монографске публикације и периодике. Библиотека је смјештена у дијелу Полимског музеја. Реализација овог пројекта била би у складу са позитивним законодавством Црне Горе, односно Закона о библиотечкој дјелатности („Службени лист ЦГ“ бр. 49/10), који прописује обавезу: „Општина је дужна да оснује народну библиотеку као самосталну библиотеку“.

• **Израда студије заштите културних добара**

Израда Студије заштите културних добара за општину Беране је неопходна како би се третирали културна добра и добра са евидентираним културним вриједностима на територији општине Беране. Наравно, сами третман културних добара би се имплементирао у свим плановима нижег реда, а у складу са Законом о заштити културних добара Црне Горе.

• **Конзервација предмета из фондова музејских збирки Полимског музеја**
Одређени број предмета из фондова збирки музеја се налази у веома лошем стању и неопходна је конзервација и заштита ради њиховог очувања. Полимски музеј посједује све неопходне лиценце за израду пројектне документације за конзервацију предмета, а дјелимично је у могућности да поједине врсте предмета и сами конзервирају, док је за остале неопходно учешће лиценцираних стручњака.

Увидом у стање свих фондова музеја, дошли смо до закључка да је неопходно конзервирати и заштитити од даљег пропадања:

1. Етнографска збирка ----- 70 предмета,
2. Историјска збирка ----- 50 предмета,
3. Умјетничка збирка-легат М. Поповић ---- 100 предмета,
4. Хералдичка збирка ----- 72 предмета,
5. Нумизматичка збирка ----- 1.000 предмета.

Конзервацијом предмета би било спријечено даље пропадање на дужи период, тј. до сљедећег третмана. Ради се о веома вриједним музејским предметима који у појединим збиркама представљају саме уникате на простору Црне Горе, тако да поред локалног значаја имају и национални значај.

Након конзерваторског третмана обогатила би се стална музејска поставка, а предмети би били искоришћени и за тематске изложбе које организује музеј.

• **Уређење спомен парка Јасиковац**

Парковска површина спомен-комплекса се простире на 24 хектара и омогућава да се уређењем овог простора спомен-комплекс трансформише у центар културног живота града. На Јасиковцу се налази споменик Слободе, дјело чувеног архитекте Богдана Богдановића, који је један од најзначајнијих комплекса меморијалне архитектуре 20. вијека на простору Берана.

Мјесто на којем се налази спомен-комплекс пружа најбољи поглед на цијели град. Поред тога, богати садржаји који представљају историју овог краја на гранитним камењем, меморијална архитектура и укупна површина простора омогућавају да се ово излетиште обогати културним, спортским и другим садржајима који би употпунили туристичку понуду града.

Рјешењем Управе за заштиту културних добара Црне Горе из децембра 2022. године, спомен-комплекс Јасиковац са спомеником Слободе је добио статус културног добра од националног значаја.

Идејно рјешење уређења спомен-комплекса Јасиковац обухвата:

- Уређење ограде,
- Расвјету,

- Пјешачке стазе,
- Паркинг простор,
- Хортикултурно уређење,
- Уградњу видео-надзора,
- Планирање локације за видиковац или ресторан.

Уређењем комплекса, цијели град би добио нову димензију. Омиљено излетиште би постало идеално мјесто, посебно за културна дешавања и туристичку понуду, чиме би се културни садржаји повезали са развојем туризма, који је у општини Беране препознат као једна од развојних шанси.

• Уређење спомен парка Јасиковац

Парковска површина спомен - комплекса се простире на 24 хектара и даје могућност да се уређењем овог простора спомен - комплекс претвори у центар културног живота града. На Јасиковцу се налази споменик Слободе, који је дјело чувеног архитекте Богдана Богдановића и спада у један од најзначајнијих комплекса меморијалне архитектуре 20. вијека на простору Берана.

Мјесто на којем се налази спомен комплекс пружа најбољи поглед на цијели град. Такође, богати садржаји који исписују историју овог краја на гранитном камењу, меморијална архитектура и укупна површина простора омогућавају да се ово излетиште обогати културним, спортским и другим садржајима који би у употпунили туристичку понуду града.

Рјешењем Управе за заштиту културних добара Црне Горе, из децембра 2022. године, спомен - комплекс Јасиковац са спомеником Слободе је добио статус културног добра од националног значаја.

Идејно рјешење уређења Спомен - комплекса Јасиковац садржи: уређење оgrade, расвјете, пјешачких стаза, паркинг простора, хортикултуре, уградњу видео-надзора и планирање локације за видиковац или ресторан.

Уређењем комплекса читав град би добио нову димензију. Омиљено излетиште би постало идеално поготово за културна дешавања и туристичку понуду, чиме би се на овај начин увезали културни садржаји са развојем туризма који је у општини Беране препознат као једна од развојних шанси.

Не постоји бољи простор за извођење позоришних представа на отвореном у граду, а ни шире, због специфичног амбијента и фантастичног аудио-визуелног доживљаја.

Јасиковац би био привлачан како за локално становништво, тако и за туристе.

• Реконструкција зграде Полимског музеја (Дом трезвености)

ЈУ Полимски музеј у Беранама основан је 1955. године, као регионални музеј комплексног типа за територију Горњег Полимља, са општинама: Беране, Плав, Андријевицу, Рожаје и Бијело Поље. Зграда у којој је данас смјештен Музеј подигнута је почетком XX вијека за потребе Трезвењачке омладине и Соколског друштва. Постојећа зграда Дома трезвености у којој се музеј налази, у прилично је лошем стању и не пружа адекватне услове за обављање културних дјелатности.

Стога је пројектом предвиђена реконструкција објекта на бази:

- уређења изложбеног простора (набавка нових витрина за излагање музејских предмета),
 - уређења депоа набавком адекватних витрина за смјештај музејских предмета и
 - уградње нове столарије за приземље и први спрат.
- **Археолошка истраживања, спровођење конзерваторских мјера и валоризација локалитета Тумбарице**

У оквиру прекограничне сарадње Црне Горе и Албаније (ИРА пројекат), Полимски музеј у Беранама спровео је систематска археолошка истраживања на утврђењу Тумбарице, које се налази у селу Доња Ржаница код Берана.

Несумњиво је да се ради о једном од већих утврђења регистрованих и дјелимично истраживаних на простору Полимља. Подигнуто је крајем 2. или почетком 3. вијека наше ере, освајано, рушено, а потом обнављано и дограђивано, те опстаје све до 7. или почетка 8. вијека.

На Тумбарицама је истражен простор акрополе и југоисточних одбрамбених бедема са кулама и остављеним пролазима. На акрополи су откривени архитектонски остаци цркве и сјеверног параклиса, рађени у двије грађевинске фазе, као и архитектонски остаци свештеничког двора. На основу стратиграфских слојева и мноштва покретног археолошког материјала, јасно се издвајају све фазе вишевијековног живота овог утврђења. Начин градње утврђења и мноштво пронађених предмета за свакодневну употребу, накита, дјелова гардеробе и оружја, добар су основ за јасно хронолошко опредјељење преосталих утврђења у Полимљу.

У позиву Црна Гора - Косово из европских фондова Полимски музеј је добио средства за наставак истраживања на локалитету Тумбарице. Пројекат је у току и планирано је да се реализује током 2025. године. У међувремену се планира откуп земљишта, јер се локалитет налази на приватним посједима.

Након истраживања и конзервације, планира се обезбјеђивање додатних средстава за уређење простора око утврђења, како би сам локалитет био у потпуности спреман за туристичку понуду, а очекујемо да ће у току 2025. године од Управе за заштиту културних добара добити статус културног добра.

Информативна дјелатност

Традиција информативне дјелатности у општини Беране је богата и дуга. Примјера ради, почетком октобра 1941. године на планини Коњско код Берана изашао је први број листа „Слобода“, који су уређивали Радован Зоговић и Веселин Маслеша. Од новембра 1962. године, лист излази без прекида, све до 2003. године, када због примјене нове законске регулативе из области медија престаје да постоји.

У склопу Информативног центра, 11. децембра 1992. године са емитовањем програма почео је Радио Беране, чији оснивач је Скупштина општине Беране. Данас Радио Беране емитује програм на фреквенцијама 88,2 MHz и 105,4 MHz и путем интернета, 24 часа дневно.

На подручју општине Беране не постоји локална телевизија. У циљу објективног и правовременог информисања јавности, препозната је потреба за оснивањем Локалног јавног емитера „Радио телевизија Беране“, уз претходну израду студије изводљивости.

3.7. СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА

Све релевантне локалне заједнице и већи градови у развијеним земљама Европе, суочавају се са растом бројних показатеља који указују на све већи друштвени и економски значај спорта, због чега теже да о развоју ове изузетно значајне друштвене дјелатности размишљају на стратешки начин. Примарни циљ овог стратешког документа у области спорта је да се прикупе и анализирају тренутни показатељи стања спорта у Беранама, јасно и прецизно предвиди будуће стање које се може постићи у задатом времену за период од 2025. године до 2031. године, уз ангажовање расположивих ресурса и изради стратешки програм развоја спорта за општину Беране.

Дјеловање локалне заједнице у области спорта треба да буде усмјерено ка стварању услова за што веће укључивање грађана Берана у спортске активности и физичко вјежбање, стварање услова за постизање врхунских спортских резултата на националним и међународним такмичењима, стварање услова за успјешно, транспарентно и рационално управљање системом спорта и стварању услова за унапређење стања спортске инфраструктуре у Беранама.

Беране је град дуге и богате традиције спорта и развијене спортске инфраструктуре. У Беранама постоји 32 спортска клуба у 23 спортске гране. Од тога се екипним спортовима бави 11 спортских клубова, док се појединачним спортовима бави 21 спортски клуб. Годишњи буџет за спорт тренутно се распоређује на начин да се 60% буџета додјељује клубовима који се такмиче у екипним спортовима, док се 40% буџета додјељује клубовима који се такмиче у појединачним спортовима.

На националном нивоу се такмиче:

- Мушки рукометни клуб „Беране“ у првој лиги,
- Стонотениски клуб „Беране“ у првој лиги,
- Женски рукометни клуб „Беране 2003“ у другој лиги Црне Горе,
- Фудбалски клуб „Беране“ у другој лиги Црне Горе.

Број спортских клубова на подручју општине Беране је довољан. Иако не постоје јасно дефинисани критеријуми односа броја спортских клубова и броја становника, ипак није пожељно да на подручју једне општине дјелује велики број клубова, нарочито клубова исте гране спорта. Наиме, свако општинско подручје располаже са ограниченим капацитетима, прије свега у смислу доступне спортске инфраструктуре, квалитетног тренерског кадра, финансијских капацитета и популације.

ДОО „Спортски центар“ Беране

ДОО „Спортски центар“ Беране основан је као друштво са ограниченом одговорношћу. Спортски центар има за основу дјелатност спортских објеката од јавног интереса и своју функцију спроводи кроз:

- пружање услуга у области спорта и спортске рекреације,
- пружање услуга у такмичарском спорту за организовање спортских манифестација, приредби и тренинга,
- пружање услуга грађанима и радним колективима у обављању спортско-рекреативних активности и организовању културних и јавних приредби.

ДОО „Спортски центар“ Беране управља:

- Фудбалским стадионом и помоћним фудбалским теренима (2);
- Спортским полигоном;
- Халом спортова (1.700 мјеста);
- Стадионом малих спортова.

Стање постојеће спортске инфраструктуре, уз новоизграђене спортске објекте, је на завидном нивоу, што у великој мјери условљава даљи развој спорта у општини Беране.

Како је спорт дјелатност од јавног интереса, потребна су даља улагања како би се омогућило да што више чланова заједнице користи погодности које спорт пружа. Могућности проширења спортско-рекреативних садржаја су неограничене у овој општини.

На почетку треће деценије 21. вијека, фудбал је прихваћен у цијелом свијету. То је спорт са највећим бројем професионалаца и рекреативаца, са глобалном популарношћу и највећом заступљеношћу у медијима. И у општини Беране, најпопуларнији спортски клуб је фудбалски.

ФК „Беране“ основан је давне 1920. године. Утакмице игра на градском стадиону у Беранама, који има капацитет од 11.000 гледалаца. По капацитету, то је други по величини стадион у Црној Гори. Стадион је у одличном стању, а тренутно се реконструише друга трибина која ће, уз адекватно освијетљење, допринијети да стадион добије лиценцу за одигравање европских утакмица.

Фудбалски клуб има стабилне изворе финансирања. Из општинског буџета се за потребе клуба на годишњем нивоу издваја 75.000 еура. Међутим, од 2022. године, клуб има и приватног спонзора – фирму „Nijagara-Company“, која спонзорише клуб са додатних 75.000 еура. За финансирање клуба значајна средства издваја и Фудбалски савез Црне Горе у износу од 40.000 еура.

Општина Беране је препознала спорт као један од приоритета и сваке године издваја средства за финансирање рада спортских организација. Нацрт Одлуке за финансирање и суфинансирање спорта је у процедури усвајања и тренутно се налази на скупштинском одбору. У оквиру општинске управе постоји Секретаријат за спорт који је издвојен као посебна организациона јединица 16.02.2023. године и има три запослена.

Укупан годишњи буџет за спортске клубове по годинама износи:

2015 – 120.000,00 €

2016 – 130.000,00 €

2017 – 130.000,00 €

2018 – 130.000,00 €

2019 – 150.000,00 €

2020 – 165.000,00 €

2021 – 175.000,00 €

2022 – 185.000,00 €

2023 – 200.000,00 €

Приказани подаци указују на константни раст средстава која се издвајају за потребе спорта из општинског буџета Берана. Такође, ови подаци упућују на закључак да је спорт

у општини Беране стабилно финансиран из јавних средстава општине. Од наведеног износа, 60% се односи на екипне спортове, а 40% на појединачне спортове.

У будућности би требало да постоје јасни критеријуми или препоруке за распоdjелу средстава за развој спорта и спортске инфраструктуре. Ови критеријуми би могли бити прецизирани општинском одлуком о распоdjели финансирања и суфинансирања спорта.

У наредном периоду (од 2025. године до 2031. године), који је обухваћен Стратешким планом развоја општине Беране, стратешки циљеви у области спорта су:

Повећање броја грађана који се редовно или релативно редовно баве спортом и физичким вјежбањем;

Одржати висок степен укључености дјецe и младих у различите спортске активности. У Беранама је данас различитим школама спорта обухваћено преко 1.000 дјецe, док је око 500 регистрованих активних чланова код националних спортских савеза;

Развијати могућности бављења спортом и рекреацијом особа са инвалидитетом;

- Радити на професионализацији кадрова у области спорта и запошљавати кадрове са високом стручном спремом за обављање тренерских послова;
- Наставити са улагањем у постојеће објекте, што ће допринијети каснијим уштедама трошкова одржавања, али и перманентном побољшавању услова за рад запослених и корисника спортских објеката, као и постизању бољих спортских резултата;
- Реконструисати Стадион малих спортова постављањем гумене подлоге, завршити започету изградњу друге трибине градског стадиона ФК „Беране“, изградити и уредити постојећа игралишта у приградским насељима, те уредити игралишта и набавити мобилијар у мјесним заједницама у руралном подручју;
- Урадити пројекат хотела (смјештајног објекта) од најмање 100 мјеста са циљем даљег развоја спортског, али и конгресног туризма. Овакав објекат би позиционирао општину Беране као пожељну дестинацију за организовање већих спортских догађаја, припрему спортиста и слично. Наиме, општина Беране има одличне климатске услове за припрему спортиста (чист ваздух, воду, идеалну надморску висину, добру путну инфраструктуру и друго). На овај начин стратешки би се повезале области туризма и спорта, те би спортски туризам могао да остварује значајан број ноћења на годишњем нивоу у туристичким капацитетима општине Беране.

3.8. ПРИРОДНИ УСЛОВИ, РЕСУРСИ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Природним ресурсима на подручју општине Беране управља држава преко надлежних министарстава. На територији општине Беране налазе се значајни природни ресурси који, и поред интензивне експлоатације у вријеме развоја индустрије, још увијек представљају ресурсе од изузетног значаја за убрзан економски развој. Иако је улога општине ограничена, велики је интерес локалне заједнице да активно учествује у обезбјеђивању услова за коришћење природних ресурса који се налазе на њеној територији.

Шуме представљају веома значајан ресурс за развој овог краја. Поред шума, општина Беране је богата минералним сировинама и то су: мрки угаљ, руде олова и цинка,

опекарска глина, архитектонско-грађевински украсни камен и гранит, шљунак и пијесак.3.8.

3.8.1. УПРАВЉАЊЕ ШУМАМА

Шуме су природни екосистеми који човјеку, флори и фауни пружају велики број услуга и производа. Шуме имају више функција, и то:

- Еколошка - регулисање водних режима, климе, ваздуха, станишта за биљке и животиње;
- Економска - производња дрвета, шумски недрвни производи (љековито биље, печурке и други шумски плодови), лов, рекреација и туризам, резерва економске вриједности за власника шуме;
- Социјална - обезбјеђивање локалног становништва огревним дрветом, обликовање пејзажа, образовање и истраживање.

Укупна површина под шумама на подручју општине Беране износи 21.980 хектара и 1.412 хектара шумског земљишта (Табела 11).

Значајан развојни ресурс општине Беране представљају шумска богатства којима газдује Управа за шуме ПЈ Беране.

Табела 11. Врста шума на територији општине Беране

Привредне шуме (ха)		Заштитне шуме (ха)	
лишћарске шуме	4.622	лишћарске шуме	1.020
четинарске шуме	2.505	четинарске шуме	1.270
мјешовите шуме	12.252	мјешовите шуме	311

Извор: Локални акциони план биодиверзитета за подручје општине Беране за период 2023-2028. година

Табела 12. Посјечена бруто маса шума од стране концесионара и корисника у периоду 2020-2022. година, у m³

	2020.	2021.	2022.
Четинари	23.172	14.096	14.710
Лишћари	6.717	7.954	5.507
Укупно	29.889	22.050	20.217

Извор: Локални акциони план биодиверзитета за подручје општине Беране за период 2023-2028. година

У периоду 2020-2022. година укупно је посјечено 72.156 m³, од тога 51.978 m³ четинара и 20.178 m³ лишћара (Табела 12).

Табела 13. Посјечена бруто маса у приватним шумама у периоду 2020-2022. година, у m³

	2020.	2021.	2022.
Четинари	10.039,90	14.772,31	17.839,34
Лишћари	1.611,34	1.082,74	3.939,39
Укупно	11.651,24	15.855,05	21.778,73

Извор: Локални акциони план биодиверзитета за подручје општине Беране за период 2023-2028. година

У периоду 2020-2022. година у приватним шумама је укупно посјечено 49.285,02 m³, од тога 42.651,55 m³ четинара и 6.633,47 m³ лишћара (Табела 13).

Посебан проблем у заштити шума представљају бесправне сјече шума.

Табела 14. Бесправна сјеча шума у периоду 2020-2022. година, у m³

	2020.	2021.	2022.
Четинари	1.088,00	871,41	1.927,01
Лишћари	108,08	81,66	287,99
Укупно	196,27	953,07	2.215,00

Извор: Локални акциони план биодиверзитета за подручје општине Беране за период 2023-2028. година

Укупно бесправна сјеча за период од три године износи 4.364,34 m³ (Табела 14).

Поред искоришћавања и одржавања шума, потребно је вршити и нова пошумљавања. У претходном периоду 2020–2022. година засађено је 8.875 садница смрче.

Корист од шумских потенцијала огледа се у експлоатацији шума за потребе петнаестак дрвопрерађивача који егзистирају на територији општине Беране. У овим производним погонима углавном се из трупаца производе дрвни сортименти попут даске и гредица, који се у таквом стању пласирају на тржиште. Изузетак представља предузеће ШИК „Полимље“, које кроз производни процес ствара производе за извоз у земље Европске уније.

Посебан проблем у заштити шума представљају бесправне сјече, као и неиспуњавање обавеза појединих концесионара око уређења локалних путева након експлоатације шуме. Додатни проблем је што производи из дрвопрераде који се пласирају на тржиште представљају само један корак обраде из трупаца. Неразвијеност производних погона за дјелатности додатне обраде дрвних сортимената и производњу готових производа умањује значај овог развојног ресурса.

Отварањем погона у којима би се из постојећих полуфабриката производили готови производи, дала би се додатна вриједност овом ресурсу и створили би се услови за запошљавање радне снаге. Такође, шуме представљају велики потенцијал за производњу пелета.

3.8.2. МИНЕРАЛНЕ СИРОВИНЕ

Општина Беране је богата минералним сировинама, и то: мрки угаљ, руде олова и цинка, опекарска глина, архитектонско-грађевински украсни камен и гранит, шљунак и пијесак.

Мрки угаљ

Јавља се у беранском и поличком угљоносном и језерском басену, подијељеном на четири ревира: Будимља, Петњик, Загорје и Беране. Укупне резерве, према документацији која прати рудник мрког угља Иванград - Беране, су: геолошке 157.933.410 t, а експлоатационе 18.511.870 t. Укупне резерве мрког угља у долини Лима (околина Берана) су око 30 милиона тона, а перспективне преко 100 милиона тона (Министарство економије, Мапа ресурса, 2011).

Експлоатација угља од 1980. године одвија се у ревиру Петњик. Рудник се налази на простору ревира Петњик и удаљен је око 5 km од Берана. Ревир Петњик припада беранском угљоносном басену који је дио знатно већег беранско-поличког угљоносног басена. Беранско-полички угљоносни басен се налази на подручју Берана, у сјевероисточном дијелу Црне Горе. Берански угљоносни басен обухвата ревири Будимља, Петњик, Загорје и централни, западни и јужни дио басена. У ревиру Будимља експлоатација је завршена 1980. године. Ревир Загорје и Полица су у фази истраживања (Елаборат о класификацији, категоризацији и прорачуну резерви угља у ревиру „Петњик“, беранског угљоносног басена, Рудник угља Пљевља, 2017. година).

Руде олова и цинка

Рудни реон планине Сјекирице (Стрмошне баре), која се налази 15 километара јужно од Берана, према геолошким истраживањима из периода 1973–1993. године, представља једно од најперспективнијих лежишта руде олова и цинка, са процијењеним резервама од око 16.500.000 тона.

Опекарске глине

Познати и истражени локалитети опекарских глина одговарајућег квалитета за производњу опекарских производа су: Будимља, Јасиковац и Јаштак-Полица, површине 30 хектара, са процијењеним резервама преко 6.000.000 m³, које прати угаљ. Само на налазишту Јасиковац резерве износе 1,3 милиона тона, а перспективне су 2,1 милиона тона.

Опекарске глине представљају значајну сировину са развојног аспекта, посебно ако се има у виду сталан пораст потражње и потрошње опекарских производа у Црној Гори. Изградња фабрике за производњу покривног црепа била би довољна за домаће потребе. У Црној Гори тренутно не постоји ниједна циглана, а активирањем ових ресурса могуће је понудити широк асортиман производа као што су: керамички блокови, монта цигле, ферт гредице, изолациони блокови, пуна и гитер цигла и слично (Стратегија развоја грађевинарства у Црној Гори до 2020. године).

Архитектонско-грађевински, украсни камен и гранит

Кањон-корито ријеке Бистрице, у дужини од више од 15 километара, располаже гранитним каменом сивозеленкасто тамне боје, који се може обрађивати као мрамор, односно гранит. Испитивања и истраживања овог ресурса нијесу довољно извршена.

3.8.3. ШЉУНАК И ПИЈЕСАК

У кориту ријеке Лим, на већем броју локалитета, врши се експлоатација ријечног шљунка и пијеска, од којих су познатија мјеста: Доња Ржаница, Пешца, Пода и Брзава. Ова локалитета нису довољно дефинисана у досадашњем периоду, али је за очекивати да ће будућа приватна иницијатива промијенити постојећи однос и валоризовати овај ресурс у функцију одрживог развоја овог краја.

Потребе грађевинарства за овим ресурсима стално расту, те је неопходно јасно уредити експлоатацију ових сировина.

3.8.4. ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

Тренутно је врло мало постављених соларних панела на територији Општине Беране. Овај потенцијал мора у наредном периоду бити боље искоришћен сопственим улагањима из локалног буџета, затим из Буџета Црне Горе или примјеном приватно-јавног партнерства.

Сам географски положај, гдје су заступљени планински предјели и климатски услови (са вјетровитим данима), указује на чињеницу да у блиској будућности треба изградити Студију оправданости за изградњу вјетропаркова, као значајних извора обновљиве енергије на територији Општине Беране.

3.8.5. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, БИОДИВЕРЗИТЕТА И ПРЕДЈЕЛА

Општина Беране, са својим богатим природним ресурсима, биодиверзитетом и предјелима, има обавезу да очува ове вриједности за садашња и будућа покољења. Разноврсни екосистеми, флора и фауна захтијевају константну пажњу и заштиту како би се одржала избалансирана и здрава околина. Неодрживи развој и губитак биодиверзитета

могу угрозити еколошку стабилност, те је сарадња цијеле заједнице кључна у очувању природе. Образовне иницијативе и активности, као што су рециклирање и пошумљавање, важне су за еколошку свијест и заштиту околине. Сабрани напори могу учинити Беране примјером одрживог развоја и очувања природног наслеђа.

Очуваност ваздуха

Према Уредби о успостављању мреже мјерних мјеста за праћење квалитета ваздуха („Службени лист ЦГ“, бр. 044/10 и 13/11), територија Црне Горе је подијељена на три зоне, које су одређене прелиминарном процјеном квалитета ваздуха у односу на границе оцјењивања загађујућих материја на основу доступних података о концентрацијама загађујућих материја и моделовањем постојећих података. Границе зона квалитета ваздуха поклапају се са спољним административним границама општина које припадају тим зонама. Општина Беране је сврстана у сјеверну критичну зону (Табела 15).

На територији општине Беране не постоје стационарне мјерне станице за мониторинг ваздуха. Рјешење би могле бити мобилне мјерне станице. Одлуку о постављању мобилне мјерне станице на територији неке локалне управе доноси Агенција за заштиту животне средине. Како у протеклој деценији ова Агенција није процјенила да постоји потреба за таквим потезом за већину општина у сјевероисточном дијелу Црне Горе, укључујући и општину Беране, користе се „упоредни“ подаци са мјерне станице "Бијело Поље" која је почела са радом током 2019. године.

Локална самоуправа је у неколико наврата показивала заинтересованост за набавку мјерне станице, али због високих трошкова набавке и одржавања, као и цијене пратећих анализа од стране сертификованих институција, одустало се од те идеје. Агенција за заштиту животне средине израђује Годишњи извјештај о стању животне средине, у којем се на годишњем нивоу даје оцјена стања животне средине за општину Беране.

Табела 15. Зоне квалитета ваздуха на територији Црне Горе

Зона квалитета ваздуха	Мјерна места	Припадајуће општин у саставу зоне
Сјеверна зона квалитета ваздуха	Бијело Поље, Пљевља и Градина (Пљевља)	Андријевица, Беране, Бијело Поље, Гусиње, Пљевља, Колашин, Мојевац, Петњица, Плав, Плужине, Рожаје, Шавник и Жабљак
Централна зона квалитета ваздуха	Подгорица 2, Подгорица 3, Горње Мрке и Никшић	Подгорица, Никшић, Даниловград и Цетиње
Јужна зона квалитета ваздуха	Бар и Котор	Бар, Будва, Котор, Тиват, Улцињ и Херцег Нови

Извор: Извјештај о стању животне средине у општини Беране, 2022. година - Општина Беране, Секретаријат за комунално - стамбене послове, саобраћај и заштиту животне средине

Извори загађења ваздуха на територији општине Беране, по питању индустријске емисије, су тачкаста загађења малог интензитета чији су извори пилане, пелетаре и слично. Услијед нереализовања пројекта топлофикације града, највећи дио загађења је производ колективних (најчешће мазут, рјеђе пелет) и индивидуалних ложишта (огријевно дрво и пелет) током зимског периода, као и саобраћаја у граду. Општина Беране нема израђен Локални енергетски план, а у процесу израде је израда Акционог плана за одрживу климу и енергију - СЕКАП-а (SECAP).

Националном стратегијом управљања квалитетом ваздуха са Акционим планом за период 2013–2016. година (Министарство одрживог развоја и туризма Црне Горе, 2013. године) предвиђено је преиспитивање зона квалитета ваздуха, као и константно унапређење државне мреже за праћење квалитета ваздуха помоћу средстава фондова ЕУ. У зонама гдје у посљедњих 5 година нијесу забиљежена прекорачења граница оцјењивања, подаци се могу надомјестити повременим (индикативним) мјерењима и математичким моделовањем, што је случај са општином Беране. Насупрот томе, у зонама гдје су констатована прекорачења, обавезно је континуирано праћење квалитета ваздуха.

Очуваност површинских вода

Општина Беране припада сливу ријеке Лим, која извире из Плавског језера, а кроз подручје општине Беране, заједно са својим притокама, у дужини од око 20 km, протиче од мјеста Ријека Марсенића до мјеста Биоче (десна обала) и од мјеста Ријека Марсенића до моста на Брзави (лијева обала). Са десне стране, у ријеку Лим уливају се Шекуларска ријека, Калударска ријека, Дапсићка ријека и Љешница, а са лијеве стране Бистрица и Манастирска ријека. Осим поменутих ријека, у Лим се улива и већи број потока и сушица. Ријека Лим са својим притокама припада Црноморском сливу и одводи око 98% воде са територије општине Беране.

Због великих нагиба у коритима, Лим и његове притоке имају карактер бујичне ријеке, због чега су честе појаве поплава, када се Лим услјед високог водостаја разлива по својој алувијалној равни, плави је, поткопава обале, наноси много материјала и талози га у нерегулисаном кориту. Поплаве се дешавају скоро сваке године у прољеће, услјед отапања снијега са околних планина, и у јесен, због повећаних количина падавина.

Највећи извори загађења површинских и подземних вода су комуналне отпадне воде, које се углавном у непречишћеном облику испуштају у реципијенте, на концентрисан или дифузан начин.

Извори загађења ријеке Лим се могу сврстати у двије категорије: тачкасти и расути, односно дифузни извори загађења. Тачкасти извори загађења се јављају када се загађујуће материје директно испуштају кроз цијеви или канале у реципијенте. Примјер тачкастог загађења ријеке Лим и притока је испуштање отпадних вода домаћинстава и правних лица директно у водоток, путем цијевовода. Нетачкасти извори загађења се јављају када се загађујуће материје испирају у водотоке, нпр. испирање хемикалија са пољопривредних површина (хемијско загађење). На обалама ријеке Лим и притока налазе се велике количине незаконито депонованог отпада које се негативно одражавају на квалитет воде.

У Беранама ће се, захваљујући постројењу за пречишћавање отпадних вода, које је са радом започело крајем 2019. године и које је пројектовано и изведено за механички и биолошки третман отпадних вода комуналног карактера за 22.000 еквивалентних становника, квалитет вода знатно побољшати.

Према Извјештају о стању испуштања отпадних вода за територију општине Беране за 2022. годину (Општина Беране, Секретаријат за комунално-стамбене послове, саобраћај и заштиту животне средине), агломерација Беране 1 има само један испуст са PPOV-а, а реципијент испуста је Маква, притока ријеке Лим. Укупна количина испуштене отпадне воде у току 2022. године износила је 4.350 m³/дан, односно 1.587.750 m³/годишње.

Овлашћена лабораторија Института за јавно здравље Црне Горе је током 2022. године у три понављања вршила испитивања квалитета отпадних вода узимањем узорак, једнократним захватом, на мјесту испуста пречишћене воде из PPOV-а у реципијент Макву, притоку Лима. У сва три наврата физичко-хемијске анализе су показале да вода

одговара граничним параметрима и условима Правилника о квалитету и санитарно-техничким условима за испуштање отпадних вода, начину и поступку испитивања и квалитета отпадних вода и садржају извјештаја о утврђеном квалитету отпадних вода („Службени лист ЦГ“, бр. 56/19).

Посљедњих година повећан је негативан утицај саобраћајне инфраструктуре и дистрибуције горива на квалитет површинских вода.

Очуваност земљишта

Главни узроци угрожености земљишта на подручју општине Беране су ерозија и разне људске активности, гдје се могу издвојити и нагласити изградња објеката, неадекватно одлагање отпада, отпадне воде из септичких јама и њихово директно изливање у земљиште, као и неадекватна и неконтролисана употреба хемијских средстава у пољопривредној производњи.

Мониторинг стања земљишта и испитивање садржаја опасних и штетних материја у земљишту реализује се у складу са Законом о животној средини („Службени лист ЦГ“, бр. 052/16, 073/19), Законом о пољопривредном земљишту („Службени лист ЦГ“, бр. 15/92, 59/92, 27/94, „Службени лист ЦГ“, бр. 73/10, 32/11) и Правилником о дозвољеним концентрацијама штетних и опасних материја у земљишту и методама за њихово испитивање („Службени лист ЦГ“, бр. 018/97), у даљем тексту: Правилник, а усклађује се и са захтјевима Стокхолмске конвенције о дуготрајним органским загађујућим супстанцама (POPs).

Циљ мониторинга је утврђивање садржаја опасних и штетних материја у земљишту, у непосредној близини депонија, саобраћајница, индустријских зона, као и у насељеним мјестима (укључујући и дјечија игралишта).

Мониторинг стања земљишта обухвата праћење садржаја хемијских елемената у земљишту – кадмијум (Cd), олово (Pb), жива (Hg), арсен (As), хром (Cr), никал (Ni), флуор (F), бакар (Cu), молибден (Mo), бор (B), цинк (Zn) и кобалт (Co). У посљедњих неколико година мониторинг је унапријеђен увођењем додатних методолошких рјешења. Осим поређења резултата анализа, односно укупног садржаја елемената у узорцима земљишта са максимално дозвољеним концентрацијама (MDK) прописаним Правилником, уведена је и метода тзв. секвенцијалне екстракције, која омогућава шири увид у механизме ремобилизације елемената у земљишту, односно омогућава прецизнију процјену њихове потенцијалне опасности по животну средину.

У 2022. години, на подручју општине Беране, узорковање земљишта извршено је на локацији Беран Село (пољопривредно земљиште у близини некадашње депоније „Васове воде“). Резултати испитивања загађености земљишта показали су сљедеће: У узорку земљишта са локације у близини некадашње депоније „Васове воде“, вриједност флуора (који се приписује карактеристичном геохемијском саставу земљишта у Црној Гори, које је природно богато овим елементом) већа је од прописане МДК (MDK), док су вриједности свих осталих праћених неорганских параметара у прописаним оквирима.

Резултати секвенцијалне анализе показују да се већина испитиваних хемијских елемената (Pb, Cd, As, Cu, Zn, Cr, Ni и Mo) налази везана у тешко доступној силикатној фракцији земљишта, док је кобалт везан за силикате, оксиде и органску материју. Садржај свих анализираних токсичних и канцерогених органских материја у пољопривредном земљишту горе поменуте локације је испод вриједности нормираних Правилником. Садржај свих осталих праћених POPs хемикалија био је ван опсега детекције (Информација о стању животне средине у Црној Гори за 2022. годину).

Један од најзначајнијих фактора загађености пољопривредног земљишта је употреба минералних ђубрива, при чему се ђубрење не врши на основу биолошких, микробиолошких и хемијских особина земљишта, већ се то обично ради произвољно, што доводи до кварења структуре земљишта, фитотоксичности и других проблема. На крају, то може резултирати потпуном деградацијом земљишта и поремећајем процеса у њему, са негативним посљедицама по екосистем и здравље људи.

Животна средина, као све оно са чим је повезана човјекова животна и производна активност, директно или индиректно је одређена природним факторима и људском активношћу. Стање животне средине се представља квалитетом, односно стањем очуваности ваздуха, водотокова, земљишта и шума.

Приказ стања животне средине по сегментима са издвојеним критичним моментима

1. Стање ваздуха и главне пријетње и изазови

Беране нема своју мјерну станицу, али је 2019. године постављена мјерна станица у сусједном Бијелом Пољу, које је по свему сродна локација са Беранама по питању аеро-загађења. Као што се и очекивало на основу тенденција давно регистрованих на примјерима Подгорице, Никшића и Пљеваља, због чињенице да се у објектима индивидуалног становања најчешће за гријање користи чврсто гориво, у зимским мјесецима долази до примјетног погоршања квалитета ваздуха.

Сагоријевањем ових енергената током грејне сезоне ослобађа се читав низ штетних супстанци (угљен-диоксид, угљен-моноксид, сумпор-диоксид, азотни оксиди, амонијак, тешки метали, ситне чврсте честице итд), што врши притисак на атмосферу. Утврђено је да у овој зони највећи утицај на лошији квалитет ваздуха имају прашкасте материје: РМ 10 и РМ 2,5, као и садржај бензо(а)пирена у РМ 10 честицама.

2. Стање водотока и главне пријетње и изазови

Ријека Лим (припада црноморском сливу) фактички одводи све воде (98%) са територије општине Беране. Одликује се бујичним карактером који доводи до честих поплава, преношења материјала као што су шљунак, пијесак, камење и дрвеће, и ерозије обала, нарочито у периодима када се топи снијег или при великим падавинама. Изазови у управљању водама су најизраженији кроз проблематику загађења, које углавном потиче од домаћинстава и правних лица која своје отпадне воде испуштају директно у ријеку. Са радом постројења за пречишћавање отпадних вода, почевши од краја 2019. године, велика су очекивања у погледу побољшања квалитета водних ресурса.

Комунална инфраструктура је под великим притиском због неадекватног управљања отпадним водама, посебно у сеоским подручјима. Канализациони систем покрива 57% становништва општине, са укупно 5.552 прикључка, од којих је 4.827 домаћинстава и 725 правних лица. Они који нису прикључени на мрежу обично користе септичке јаме, што може допринијети додатном загађењу. Пошто је постројење за пречишћавање почело са радом, очекује се да ће све отпадне воде из градског и приградског подручја, послје пречишћавања, бити квалитета пригодног за техничку употребу. До даљњег ће бити директног испуштања отпадних вода у притоке Лима, поготово у сеоским подручјима, што остаје додатно оптерећење на воде и мање водотоке.

3. Стање шума и главне пријетње и изазови

Шуме у општини Беране представљају основни ресурс за развој и одржавање еколошке равнотеже региона, захтијевајући стога пажљиво и планско управљање. У последње вријеме примјећује се тенденција све мање одрживе сјече шума, што доводи до стварања

прогала и промјене шумског састава у корист инвазивних врста, а што омета природну обнову. Овакве активности су економски исплативе и оправдане за кориснике шума, поготово краткорочно, али ако им се приступи неплански, биолошки нијесу одрживе и могу довести до значајних штета у шумарству, које се карактерише дугим опходњама и захтијева стрпљење и планирање.

Према званичним подацима из 2020. године, шумске површине у општини Беране заузимају 18.831,51 хектара. За државне шуме у оквиру пет газдинских јединица, годишњи план износи 41.136 кубних метара дрвне масе, са расподјелом између четинара и лишћара.

Сјеча шума не само да утиче на биолошку разноликост и шумску структуру, већ изазива и додатне проблеме као што су убрзана ерозија земљишта, смањење водних извора, општећење младих стабала и подмлатка, те смањење естетске и рекреативне вриједности шума. Ове активности такође угрожавају станишта дивљачи. У свијетлу ових изазова, од виталног је значаја да се у Беранама развије одржива стратегија управљања шумама која ће штитити овај пресудан природни ресурс.

4. Стање земљишта и главне пријетње и изазови

Општина Беране располаже са 65.518 хектара земљишта, од чега је 22% обрадиво, 41% остало земљиште, док шуме заузимају 37%. Земљиште у овом региону је под различитим еколошким и антропогеним притисцима. Неконтролисана експлоатација из корита ријеке Лим угрожава биодиверзитет, узрокује ерозију обала и плављење пољопривредног земљишта. Ерозија је посебно проблематична, јер материјал однесен у Лим може мијењати његов ток и изазивати поплаве које директно угрожавају пољопривредне површине и инфраструктуру.

Људске активности, попут неадекватне урбанизације и изградње објеката, доприносе додатној деградацији земљишта. Неправилно одлагање отпада, отпадне воде из септичких јама и неконтролисана употреба агрохемикалија значајно утичу на квалитет земљишта, смањујући његову плодност и потенцијал за одрживу пољопривредну производњу. Осим тога, загађење водених ресурса може негативно утицати на здравље становништва и локалне екосистеме.

Климатске промјене и глобално загријавање могу довести до промјене водостаја и влажности земљишта, што је додатни изазов за аграрни сектор Берана. Стога је неопходно предузети кораке ка одрживом управљању и заштити земљишта, што укључује примјену еколошки одговорних метода у пољопривреди, побољшање система за управљање отпадом и заштиту водотокова од загађења.

5. Управљање отпадом, главне пријетње и изазови

Управљање отпадом у Црној Гори, укључујући општину Беране, регулисано је Законом о управљању отпадом и пратећим локалним плановима. Комунални отпад у Беранама, који укључује отпад из домаћинстава и сличан отпад, обрађује се у складу са овим законима, а одговорност за његово сакупљање је на локалној самоуправи. Ова дужност је повјерена предузећу „Комунално“ Беране, које управља отпадом и обавља друге комуналне активности.

Основне услуге ДОО „Комунално“ Беране обухватају сакупљање, транспорт и одлагање отпада, као и одржавање јавних површина и општинских путева. Ове активности су од виталног значаја за општину, јер неадекватно управљање чврстим комуналним отпадом представља значајан еколошки проблем. Одлагање сакупљеног отпада врши се на привременом одлагалишту „Рујишке лазе“, гдје годишње заврши око 9.000 тона отпада.

Ипак, проблем са отпадом у Беранама не завршава се са његовим одлагањем на депонијама. Нелегална одлагалишта и несавјесно понашање грађана и правних лица воде до стварања дивљих депонија, које настају дуж путева и водотокова и изазивају еколошке проблеме. Санирање ових депонија је захтјевно и везано је са значајним финансијским трошковима. Општина Беране већ дуги низ година врши попис нелегалних одлагалишта отпада (мијешани комунални отпад, биоотпад, грађевински отпад и др) на територији Берана. Тако је 2021. године утврђено постојање 35 таквих депонија. Општина Беране у сарадњи са ДОО „Комунално“ Беране сваке године санира више десетина таквих неуређених одлагалишта отпада, али се услјед поступака несавјесних грађана или неадекватне казнене политике формирају нове на истим или новим локацијама.

У свијетлу ових изазова, потребно је посебно ангажовање локалних власти, предузећа и грађана у промовисању одговорног управљања отпадом, као и усмјеравање ка селективном сакупљању и рециклажи, што би смањило притисак на постојеће одлагалиште и помогло у смањењу негативних еколошких утицаја.

6. Проблем буке

У општини Беране, проблем буке није у великој мјери изражен, али је ипак важно обратити пажњу на овај аспект животне средине. Одређивање акустичких зона и утврђивање граничних вриједности за буку у различитим дјеловима општине омогућава ефикаснију заштиту становника од прекомјерне буке. Такође, ово је значајно за урбанистичко планирање, при чему се узимају у обзир граничне вриједности буке при изградњи нових објеката и давању дозвола за рад угоститељских и других објеката који могу производити буку. У Беранама је саобраћај примарни извор буке.

Приоритетни циљеви у оквиру заштите животне средине и мјере да се они остваре

Приоритетни циљ 1 – Унаприједити квалитет ваздуха

У циљу смањења потенцијалног загађења ваздуха и унапрјеђења његовог квалитета у општини Беране, предложене су следеће мјере:

- Мјерење квалитета ваздуха: постављање мобилне или сталне мјерне станице за континуирано праћење квалитета ваздуха. Ова станица ће обезбиједити податке о нивоима загађења, омогућавајући тачно утврђивање извора загађења и потребних мјера заштите.
- Изградња градске топлане: планира се изградња градске топлане која ће обухватити све пословне и стамбене објекте у центру града. То ће довести до смањења употребе индивидуалних ложишта и смањења загађења ваздуха.
- Уређење саобраћаја у градској зони: растерећење ужег центра града од саобраћаја ће допринијети смањењу емисије гасова и побољшању квалитета ваздуха.
- Озелењавање урбаних подручја: повећање зелених површина у граду ће помоћи у апсорпцији штетних гасова и уљепшавању градског амбијента.
- Примјена напредних технологија: подстицање употребе нових технологија за смањење емисије штетних гасова, укључујући угљене филтере, соларне колекторе и геотермалне изворе.
- Реконструкција котларница јавних објеката: осавремењавање и адаптација постојећих котларница за прелазак на еколошки прихватљива горива, што ће смањити емисију загађујућих материја.
- Едукација и подизање свијести грађана: промовисање значаја одрживог живота и улоге сваког појединца у заштити животне средине.

Ове мјере су дио шире стратегије за унапређење еколошке ситуације у Беранама и заштиту здравља њених становника, са акцентом на дугорочно смањење загађења ваздуха и унапређење квалитета живота.

Приоритетни циљ 2а – Унаприједити квалитет пијаће воде

У општини Беране, кључни приоритет у унапређењу ситуације везане за пијаћу воду и воде уопште усмјерен је на смањење потенцијалног загађења и обезбјеђење квалитетних извора воде за све становнике. За реализацију овог циља, предложене су следеће мјере:

- Проширење канализационе мреже: план је да се побољша инфраструктура за одвод отпадних вода, што ће смањити ризик од контаминације природних водотокова.
- Одржавање септичких јама у сеоским подручјима: акценат на превентивним мјерама и адекватном одржавању септичких јама да би се спријечило загађење подземних вода.
- Успостављање зона санитарне заштите: законски прописане зоне које тренутно недостају биће дефинисане да би се осигурала додатна заштита изворишта пијаће воде.
- Забрана градње у близини водотокова: у складу са Законом о водама, ограничења у градњи осигуравају заштиту водотокова од ерозије и загађења.
- Забрана сјече шума на осјетљивим локацијама: спрјечавање ерозије и очување природних филтера за воду.
- Спрјечавање уношења штетних материја у воде: фокусирање на превенцију загађења у долинама ријека и изворишним зонама.
- Заштита од поплава и бујица: унапређење заштите сливова водотокова и њихових прибрежних подручја.
- Јачање инспекцијске контроле: појачан надзор над водним објектима да би се осигурала њихова правилна употреба и одржавање.
- Унапређење казнене политике „загађивач плаћа“, ефикаснија примјена закона и казнене политике у случајевима непрописног управљања отпадом.
- Додатно, у циљу заштите и унапређења квалитета воде, предвиђене су следеће мјере:
- Мапирање и заштита изворишта пијаће воде: одређивање подручја санитарне заштите, укључујући идентификацију и анализу потенцијалних извора загађења.
- Уређење водотокова другог реда: побољшање управљања мањим водоточима који су важни за снабдијевање пијаћом водом.
- Израда и усвајање локалних прописа: развој правила и прописа који ће водити управљању пијаћом водом на одржив начин.

Кроз ове мјере, општина Беране тежи ка обезбјеђењу сталног приступа чистој пијаћој води за све своје становнике, уз истовремено очување природних водних ресурса за будуће генерације.

Приоритетни циљ 2б – Ефикасно управљање отпадним водама

Унапређење управљања отпадним водама је витални циљ који директно утиче на одрживо коришћење водних ресурса и заштиту животне средине. Предложене мјере за остварење овог циља укључују:

- Побољшање система одвођења отпадних вода: ово обухвата изградњу нових и реконструкцију постојећих канализационих система, посебно у подручјима гдје они тренутно не постоје или су оштећени. Укључује и замјену старих канализационих цијеви новим, које одговарају савременим стандардима.

- Адекватно одржавање септичких јама: посебан фокус биће на сеоским подручјима, гдје је потребно осигурати да се септичке јаме правилно одржавају и користе.
- Успостављање законских зона санитарне заштите: дефинисање и примјена мјера заштите у зонама које су битне за квалитет вода, посебно око изворишта и водотокова.
- Заштита водотокова и њихових обала: ово укључује забрану градње у близини водотокова без неопходних дозвола и забрану сјече шума на обалама са великим нагибом, како би се спријечила ерозија и загађење.
- Превенција загађења вода: спрјечавање уношења опасних материја у воде, као и одлагање отпада на осјетљивим подручјима.
- Заштита од великих вода: унапређење мјера заштите од поплава и бујица, укључујући чишћење корита ријека и унапређење вегетације у сливним подручјима.
- Јачање инспекцијске контроле и политике „загађивач плаћа“: ефикаснија примјена постојећих законских регулација и надзор над водним објектима.

Ове мјере су дизајниране да унаприједи управљање отпадним водама у општини Беране, смање загађење и допринесу здравијем окружењу за све становнике, осигуравајући одрживу будућност за локалне водне ресурсе.

Приоритетни циљ 3 – Мониторинг стања и очување земљишта

За очување и унапређење квалитета земљишта у општини Беране, неопходно је спровести следеће мјере у оквиру мониторинга и заштите земљишта:

- Адекватно управљање земљиштем: ово укључује планско коришћење земљишта на одржив начин, како би се спријечило његово деградирање и загађење.
- Примјена мелиоративних мјера: ове мјере су усмјерене на побољшање физичких, хемијских и биолошких својстава земљишта, у циљу повећања његове плодности и капацитета.
- Ревитализација напуштених пољопривредних површина: обнова и повратак употребљивости занемарених или неискоришћених пољопривредних земљишта.
- Смањење употребе хемијских препарата: контрола и смањење употребе пестицида у пољопривреди ради заштите земљишта од хемијског загађења.
- Санација и заштита ерозијом угрожених површина: успостављање мјера за спрјечавање и смањење ерозије земљишта, које могу укључивати засађивање покровних култура, изградњу тераса и друге техничке и биолошке мјере.
- Утврђивање права и обавеза власника земљишта: дефинисање и спровођење правила о коришћењу и одржавању земљишта.
- Систематско праћење стања земљишта: мониторинг физичких, хемијских и биолошких карактеристика земљишта.
- Едукација пољопривредника: развој и спровођење образовних програма о одрживим методама управљања земљиштем и употреби хемијских средстава за пољопривреднике.
- Примјена санационих техника: укључује ремедијацију, рекултивацију и друге методе за обнову деградираног земљишта.
- Инспекцијски надзор: појачан надзор над спровођењем мјера заштите земљишта и усклађеност са законским прописима.

Овим мјерама се тежи ка одржавању и унапређењу квалитета земљишта у општини Беране, у складу са националним законодавством и међународним стандардима, осигуравајући тиме здраву основу за будуће генерације и одрживу пољопривредну производњу.

Приоритетни циљ 4 – Ефикасно и одрживо управљање шумама

Ефикасно управљање шумама је кључно за очување њихове еколошке стабилности и унапређење њиховог стања, које, како се наводи у Извјештају о стању животне средине за 2021. годину, тренутно није задовољавајуће. У том смислу, предлажу се следеће мјере:

- Рационално и планско коришћење шумског фонда: ово подразумијева управљање шумама на начин који осигурава њихово одрживо коришћење и регенерацију, као и одржавање њихових природних функција.
- Садња аутохтоних врста дрвећа на посјеченим и ерозијом захваћеним површинама: ово ће помоћи у обнови шумских подручја и унапређењу њиховог биодиверзитета.
- Уређење шумских комплекса у туристичким зонама: повећање естетских и рекреативних вриједности шума кроз планирање и уређење, допринијеће како туризму тако и очувању природе.
- Откривање узрока сушења шума и предузимање заштитних мјера: истраживање и акције на сузбијању узрока који доводе до сушења и деградације шумских подручја.
- Ефикаснија заштита шума од пожара: подразумијева увођење и спровођење мјера превенције и реаговања на шумске пожаре.

Приоритетни циљ 5 – Ефикасно управљање отпадом

Ефикасно управљање отпадом је кључан приоритет за општину Беране, усмјерен на заштиту животне средине и унапређење квалитета живота грађана. У том циљу, предложене су следеће мјере:

- Израда и усвајање локалног плана управљања отпадом: развијање детаљних стратегија и акционих планова за управљање свим врстама отпада, укључујући комунални и грађевински отпад.
- Побољшање канализационих и рециклажних система: изградња и модернизација рециклажних дворишта и трансфер станица, као и проширење и реконструкција канализационе мреже.
- Селективно сакупљање отпада: организовање и промоција селективног сакупљања отпада у циљу ефикаснијег рециклирања и смањења количине отпада који завршава на депонијама.

5.1 Санација дивљих депонија

- Мапирање и чишћење дивљих депонија: идентификација, мапирање и систематско чишћење дивљих депонија, са циљем њиховог умањења и спречавања настанка нових.
- Селекција и одвоз отпада: након извршене селекције, одлагање комуналног и биоотпада на градску депонију и сепарација неопасног грађевинског отпада за складиштење.
- Рекултивација земљишта: након уклањања отпада, предузимање акција за рекултивацију терена, укључујући заравњавање терена, прекривање радном земљом и засијавање траве ради ревитализације земљишта.

5.2 Образовање и превенција

- Едукација становништва: развијање програма едукације за становништво о значају правилног управљања отпадом и промоција одговорног понашања у вези са отпадом.
- Примјена политике „Загађивач плаћа“: унапређење и ефикасно спровођење ове политике како би се осигурало да они који производе отпад сnose одговорност за његово правилно управљање.

Ове мјере представљају свеобухватан приступ ефикасном управљању отпадом у општини Беране, са циљем смањења штетног утицаја на животну средину, побољшања јавног здравља и подршке одрживом развоју.

3.9. ПРИВРЕДА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ

Општина Беране (некадашњи Иванград) током 60-их година одликовала се модерном и снажном привредом. Половином XX вијека, у општини је радило: Земаљско опште трговинско предузеће „Зотпред“, које је формирало своје стовариште и продавнице; „Транспед“; фабрика за производњу цигле „Лим“; предузеће дрвне индустрије „Лим“; фабрика коже „Полимка“; фабрика целулозе и папира „Иванград“ и друге фабрике које већим дијелом не раде (Привреда општине Беране, званична интернет страница општине Беране).

Током XX вијека општина Беране је била индустријско мјесто у коме су доминирале најразличитије привредне дјелатности које су могле да подмире свакодневне потребе локалног становништва. Прецизније, постојала су велика предузећа која су успјешно пословала у својим привредним гранама, а посебно су значајне сљедеће дјелатности: шумарство и дрвопрерада, пољопривреда и сточарство, прехранбена индустрија, грађевинска индустрија, текстилна индустрија, металопрерађивачка и машинска индустрија, као и многе друге привредне дјелатности (Инвестициони потенцијали општине Беране, 2022. година).

Према наводима објављеним у Стратегији регионалног развоја Црне Горе за период 2023-2027. година, Црна Гора је достигла 50% просјека развијености ЕУ-27, што представља побољшање у односу на 2014. годину, када је први пут усвојена Стратегија регионалног развоја за период 2014-2020. година.

У данашње вријеме ова предузећа су приватизована или престала са радом, а привреду карактерише претежно приватни сектор у коме доминирају дјелатности трговине, туризма, угоститељства и слично.

3.9.1. ЕКОНОМСКО-ПРОИЗВОДНИ СИСТЕМ

Беранска привреда у данашње вријеме заснована је претежно на дрвопрерађивачкој индустрији, области шумарства и прехранбеној индустрији¹¹. У структури предузећа доминирају разноврсне дјелатности, и то: производња привредног експлозива, производња хљеба, свјежих пецива и колача, откуп и прерада млијека и производња сира, вађење мрког угља и лигнита, производња производа од бетона за грађевинарство, производња рибе, производња електричне енергије, прерада кафе¹².

¹¹ *Инвестициони потенцијали општине Беране*. Општина Беране. 2022. година.

¹² Подаци добијени из општинске управе општине Беране дана 10.11.2023. године

Ако посматрамо поједине организационе облике предузећа, уочено је да се број микро, малих и средњих предузећа (ММСП) повећао од 2018. до 2022. године, као и број запослених. Исти тренд уочен је и код већих привредних субјеката, док је једино код броја предузетника и запослених код истих дошло до смањења.

3.9.2. СТРУКТУРА ПРЕДУЗЕЋА

ММСП и предузетници са бројем запослених

У наставку текста дат је табеларни приказ броја ММСП и предузетника, као и број запослених радника код истих у периоду 2017-2019. године на подручју општине Беране (Табела 16. и 17).

Табела 16. Број ММСП са бројем запослених у општини Беране, 2017-2019. године

Општина Беране	2017.	2018.	2019.
Број ММСП	546	565	584
Број запослених у ММСП	2.563	2.646	2.764

Извор: Интерни подаци општине Беране добијени на упит дана 10.11.2023. године

Подаци приказани у Табели 16. показују да је на подручју општине у посматраном периоду дошло до пораста како броја ММСП, тако и запослених радника. Прецизније, 2019. године број ММСП је већи за скоро 7%, односно пословало је 38 ММСП више него током 2017. године. Када је ријеч о промјенама у броју запослених, уочава се да је скоро 8% више запослених радника било током 2019. године у односу на 2017. годину.

У Табели 17. дат је приказ броја предузетника са бројем запослених на територији општине Беране од 2017. до 2019. године.

Табела 17. Број предузетника са бројем запослених у општини Беране, 2017-2019. год.

Општина Беране	2017.	2018.	2019.
Број предузетника	149	111	112
Број запослених код предузетника	357	343	331

Извор: Интерни подаци општине Беране добијени на упит дана 10.11.2023. године

Према подацима приказаним у Табели 17, уочава се да је број предузетника у 2019. години смањен за 24,8%, односно пословало је 37 предузетничких радњи мање у односу на 2017. годину. Негативне промјене у броју предузетника утицале су и на смањење броја запослених, јер је уочен пад од 7,3%, односно током 2019. године било је 26 мање запослених радника у односу на 2017. годину.

Закључује се да је, с једне стране, број ММСП и запослених код њих имао тренд раста од 2017. до 2019. године, а с друге стране, број предузетника и запослених код њих биљежио је опадајући тренд. Због тога је неопходно радити на јачању конкурентности предузетника, промовисању повластица које они остварују, као и на јачању међусобног удруживања како би били конкурентнији.

У Табели 18. дат је преглед активних пословних субјеката са бројем запослених у општини Беране током 2020. и 2021. године.

Табела 18. Активни пословни субјекти са бројем запослених у општини Беране, 2020- 2021.

Општина Беране	2020.	2021.
Број активних пословних субјеката	622	680
Број запослених	2.210	2.422

Извор: интерни подаци општине Беране добијени на упит дана 15.11.2023. год.

На основу финансијских исказа, у Беранама је 2020. године евидентирано 622 привредна субјекта у којима је било запослено 2.210 радника. Тај број 2021. године износио је 680 привредних субјеката у којима је радно ангажовано 2.422 лица. Од 680 привредних субјеката (2021. године), њих 394 имала су 1 запосленог, 210 са 2-5 запослених, 43 са 6-10 запослених, 25 са 11-50 запослених и 8 привредних субјеката преко 50 запослених.

Током 2020. године, 622 активна привредна субјекта остварила су укупан приход од 66.320.906 евра. Предузећа са позитивним салдом пословања остварила су добит у износу од 4.334.621 евра, а привредни субјекти са негативним салдом имали су збирни губитак у износу од -4.245.805 евра.

Током 2021. године, 680 привредних субјеката остварила су укупан годишњи приход од 79.483.490 евра. Предузећа која су пословала позитивно остварила су добит у укупном износу од 8.153.559 евра, док су привредни субјекти са негативним салдом имали збирни губитак у износу од -3.142.360 евра.

У Табели 19 дат је преглед броја активних привредних субјеката са бројем запослених током 2021. године.

Табела 19. Преглед података о броју привредних субјеката и броја запослених према дјелатостима у општини Беране у 2021. години

Дјелатост	Број привредних субјеката	Број запослених	Дјелатост	Број привредних субјеката	Број запослених
Пољопривреда, шумарство и рибарство	12	23	Вађење руда и камена	2	15
Прерађивачка индустрија	95	573	Снабдијевање електричном енергијом, гасом и паром	5	19
Снабдијевање водом и управљање отпадним водама	5	221	Грађевинарство	43	178
Трговина на велико и мало и поправка моторних возила	186	559	Саобраћај и складиштење	40	157
Услуге смјештаја и исхране	115	253	Информисање и комуникација	16	40
Пословање некретнинама	2	7	Стручне, научне и техничке дјелатости	62	119
Административне и помоћне услужне дјелатности	8	22	Државна управа и обавезно социјално осигурање	1	5

Образовање	8	15	Здравствена и социјална заштита	30	88
Умјетност, забава и рекреација	9	62	Остале услужне дјелатности	41	66
Укупно	680 привредних субјеката		Укупно	2.422 запослених радника	

Извор: Анализа пословања црногорске привреде у 2022. години.

Закључујемо да је највећи број запослених током 2021. године забиљежен у дјелатности трговине на велико и мало. На другом мјесту је дјелатност са услугама смјештаја и исхране, а на трећем мјесту је снабдијевање водом и управљање отпадним водама.

Већи привредни субјекти у општини Беране

Према подацима добијеним на упит дана 10.11.2023. године из општинске управе општине Беране, Секретаријата за привреду, развој и инвестиције, на подручју општине препозната су 22 већа привредна субјекта која су 2022. године запошљавала укупно 482 радника, што је највећи број запослених од 2018. године.

Највећи број запослених има „Обућа Миња“ са 108 запослених током 2022. године, а послују у оквиру дјелатности трговине на мало обућом.

На другом мјесту, према броју запослених током 2022. године, било је предузеће „Десетка“ ДОО, са 75 запослених радника, које се бави трговином грађевинског материјала.

На трећем мјесту налази се предузеће „Poliex“ које је 2022. године имало 66 запослених радника, а бави се производњом привриједног експлозива.

Преостала предузећа, која је општина класификовала као веће привредне субјекте, имају од 8 до 24 запослена радника, а послују у скоро свим дјелатностима: продаја нафтних деривата, такси дјелатност, трговина, уградња столарије, вађење мрког угља и лигнита, трговина грађевинским материјалом, откуп и прерада млијека и производња сира, трговина на мало намјештајем, опремом за освјетљење и осталим предметима за домаћинство у специјализованим продавницама, друмски превоз терета и производња рибе.

Највеће промјене у броју запослених претрпјело је предузеће „Рудници Беране“ ДОО, које је 2018. године имало 142 запослена радника, док је 2022. године имало свега 12 запослених радника. Иначе, ово предузеће је 2015. године поново покренуло производњу након 12 година мировања (Стратешки план развоја општине Беране за период 2019-2023. године).

3.9.3. ДРВОПРЕРАДА

Број регистрованих предузећа која се баве резањем и обрадом дрвета, као и дрвопрерадом, постепено расте, па је њихов број са 24 током 2018. године повећан на 28 у 2022. години. Овај позитиван тренд за собом повлачи и пораст броја запослених у овим предузећима, па је у 2022. години у односу на 2018. годину пораст броја запослених радника износио 25,5%, односно запосленост у овом сектору повећавала се по стопи од 5,9% просјечно годишње.

Посматрајући број запослених у 2022. години, највећи привредни субјект је „Никола“ ДОО са 91 запосленим радником, а послује у дјелатности дрвопрераде и промета

производа. Ово предузеће издваја се и по томе што је од 2018. до 2022. године број запослених повећан за 44,4%, тј. са 63 у 2018. на 91 запосленог у 2022. години.

На другом мјесту је ШИК „Полимље“, који запошљава 74 радника и послује у сектору дрвопрераде.

На трећој позицији налази се привредни субјект „Будим-промет“ ДОО, који, као и претходни, послује у сектору дрвопрераде и запошљава 19 радника.

Током 2022. године, мање од 10 запослених радника имало је 22 предузећа, што представља скоро 80% свих привредних субјеката у сектору дрвопрераде.

Од укупно 107 активних пила на националном нивоу, чак 51 се налази у општини Рожаје, док је на другом мјесту општина Беране са 14 пила. Највеће количине дрвних сировина користе се за производњу резане грађе и иверице (Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја 2023-2028. година).

Општина Беране, као и цијела Црна Гора, има значајан потенцијал за искоришћавање биомасе ради производње енергије. Основни извори ове енергије су: остаци из шумарства, остаци из дрвно-прерађивачке индустрије, виноградарства, воћарства и др. Шумска биомаса представља половину потенцијала, што указује на значајне резерве (Стратегија са планом развоја шума и шумарства 2014-2023. година - Национална шумарска стратегија - приједлог).

У дугорочном периоду, до 2040. године, у шумарству и дрвопрерађивачком сектору потребно је обезбиједити континуиране приходе и продукцију дрвне масе, што је планска активност представљена у оквиру Просторног плана Црне Горе до 2040. године.

3.9.4. БИЗНИС ЗОНА РУДЕШ

Одлука о проглашењу бизнис зоне под називом „Рудеш“ Беране донијета је половином 2019. године („Службени лист ЦГ“ - општински прописи“, бр. 22/19). Бизнис зоном дефинише се простор намијењен за планско коришћење већег броја привредних субјеката из области производње и услуга, у оквиру којег привредни субјекти остварују одређене олакшице. Према овој Одлуци, бизнис зоном за нове капацитете одређено је 16,69 ha општинског земљишта, на којем ће бити изграђена водоводна и канализациона инфраструктура, а ове пројектне активности биће финансиране буџетским средствима.

Финансијске олакшице привредним субјектима који обављају одређену дјелатност на простору бизнис зоне односе се на:

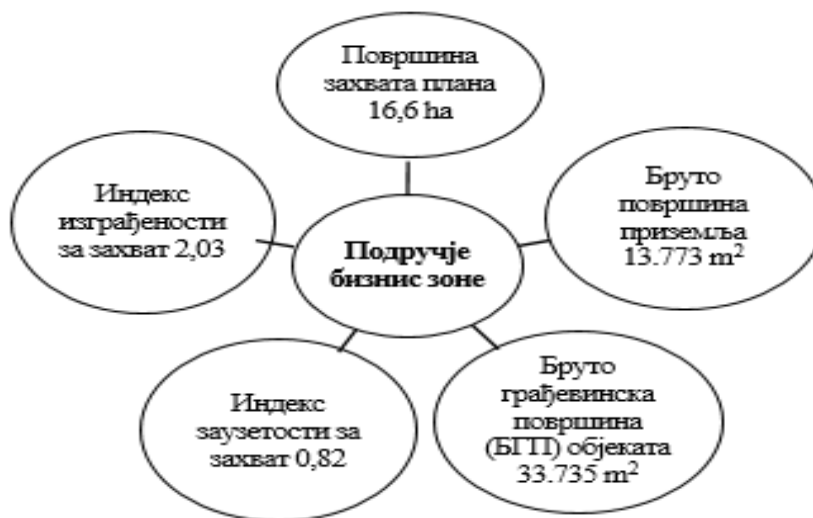
- а) цијену закупа земљишта,
- б) ослобађање од накнаде за комунално опремање грађевинског земљишта,
- в) ослобађање од пореза на непокретности инвеститора.

Бизнис зона налази се на регионалном путу Беране - Рожаје, са приступном саобраћајницом и простором за паркинг у оквиру урбанистичких парцела (Бизнис зона Рудеш; Локална студија локације „Бизнис зона“ у Беранама). Урбанистичке парцеле могу се удруживати на захтјев инвеститора и уз поштовање планских параметара.

Са аспекта природних услова, подручје бизнис зоне је веома повољно за изградњу и урбанизацију јер посједује низ предности: раван терен, низак ниво подземних вода, стабилност терена. Површина предвиђена за бизнис зону заузима повољан положај за изградњу објеката који би са својим физичким карактеристикама били прилагођени неповољним утицајима снијега, вјетра, сунца и кише, како би се створио повољан

микроклиматски амбијент. Постојеће стање терена предвиђеног за бизнис зону представљено је на *Графикону 3*.

Графикон 3. Збирни показатељи постојећих објеката у бизнис зони

Извор: Локална студија локације “Бизнис зона” у Беранама.

У тренутку израде Локалне студије локације (2013. година), постојећа изграђеност била је на ниском нивоу са укупно 19 објеката, док је 12 објеката предвиђено за рушење. Разлози за овако лоше физичко стање постојећих објеката подијељени су у двије групе. Прву групу чине оштећења на објектима која су настала као посљедица утицаја људског фактора. У другу групу оштећења на објектима сврставају се многобројни утицаји који су довели до хемијских процеса у градивном материјалу конструкције.

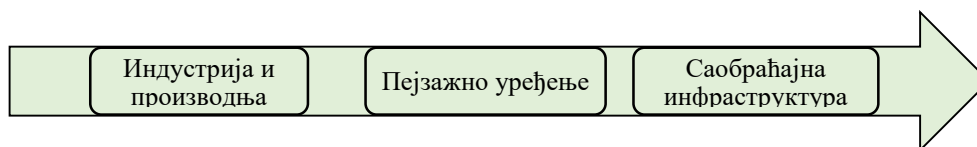
Предности бизнис зоне су:

- а) добра саобраћајна повезаност,
- б) добра инфраструктурна опремљеност,
- в) равни терени који су погодни за урбанизацију.

Постојећем простору бизнис зоне потребне су интервенције како би објекти испунили све функционалне захтјеве. Овдје се прије свега мисли на урбану ревитализацију, која се састоји од мјера: заштите, санације и реконструкције.

Површина бизнис зоне која је обухваћена реконструкцијом има вишеструке намјене (*Графикон 4*).

Графикон 4. Намјене површина обухваћене реконструкцијом

Извор: Локална студија локације “Бизнис зона” у Беранама

Важно је нагласити да је претежна намјена површина бизнис зоне предвиђена за индустрију и производњу и искључиво за развој привреде која није дозвољена у другим подручјима. На парцелама са објектима за индустрију и производњу најмање 15% парцеле мора бити озелењено, а урбанистичко-технички услови морају бити прилагођени несметаном кретању лица са посебним потребама.

Бизнис зона „Рудеш“ налази се на десној обали ријеке Лим, око руралног простора Будимља и у приобаљу потока Брњица, што се може видјети на 3D сателитском снимку (Фотографија 1).

Фотографија 1. 3D сателитски снимак Бизнис зоне „Рудеш“

Извор: Google Earth, screen shot

Као што се може видјети на *Фотографији 1*, простор је запуштен, девастиран, са рушевинама и без елемената урбанизације.

Општина Беране планирала је висок степен озелењавања локације и међусобну повезаност зелених површина бизнис зоне „Рудеш“. Озелењавање би се спроводило уз саобраћајнице и индустријске зоне, као и подизањем заштитног појаса уз поток Брњица. До тренутка спровођења плана овај простор треба чувати од даље девастације. Модел плана обухвата цијелокупно подручје и обавезује на дисциплиновано и реално понашање у простору кроз фазе реализације.

Тренутно у бизнис зони „Рудеш“ послују четири привредна субјекта (интерни податак добијен из општинске управе општине Беране).

У наредном периоду неопходно је спровести низ мјера на оживљавању бизнис зоне. Мора се пронаћи рјешење за уређење простора који је дефинисан као бизнис зона. Потребно је уредити саобраћајнице, санирати објекте и реконструисати постојећу инфраструктуру. Паралелно са тим активностима, потребно је спроводити промотивне активности које би имале за циљ да представе могућности за пословање у бизнис зони са свим повољностима које она нуди.

3.9.5. ТУРИЗАМ

Законодавни оквири развоја туризма дефинисани су одредбама Закона о туризму и угоститељству Црне Горе („Службени лист ЦГ“ бр. 02/18, 013/18, 25/19, 67/19, 76/20), као кровним законским актом у области туризма, Законом о туристичким организацијама, Законом о боравишној такси, Законом о планинским стазама, Законом о скијалиштима и Законом о рафтингу. Поред поменутих законских аката, директан утицај на развој туризма у општини Беране имају и законска рјешења дефинисана Законом о планирању простора и изградњи објеката, Законом о заштити природе, Законом о националним парковима, Законом о стратешкој процјени утицаја на животну средину и Законом о процјени утицаја на животну средину.

На основу анализе постојећег стања развијености туризма и анализе вриједности расположивих природних и антропогених ресурса, потврђује се да је туризам један од стратешких развојних праваца Црне Горе у услужном сектору.

Мултипликативни развојни ефекти туризма (туристичке привреде) директно или индиректно подстичу развој низа осталих привредних и непривредних дјелатности, што је посебно значајно за локални развој. Беране, као општина, има бројне хетерогене природне ресурсе и културно-историјске вриједности које дају кључну основу и погодности за развој туризма, њиховим укључивањем кроз туристичку понуду у регионалне и глобалне туристичке токове и тржишта.

На основу анализе постојеће туристичке понуде и нивоа валоризованости постојећих потенцијала (природних и културно-историјских вриједности), туризму на простору општине Беране није дато адекватно мјесто и улога у привредном развоју општине. Туризам није доживио значајан развој у привреди овог подручја, с обзиром на постојеће расположиве потенцијале ове општине.

Сврха и циљеви развоја туризма

Сврха развоја туризма у општини Беране је привлачење већег броја посјетилаца кроз развој различитих облика туризма. На основу постојећих природних вриједности и квантитета и квалитета културно-историјског наслеђа којим располаже, општина Беране има могућности за озбиљан развој више облика туризма, и захваљујући квалитетној туристичкој понуди, може се позиционирати на туристичком тржишту као посебна туристичка дестинација.

Циљеви развоја туризма у Беранама могу бити сљедећи:

- Промоција културне и историјске баштине - фокусирање на обиљежја, манастире, старе споменике и археолошка налазишта како би се привукли посјетиоци који су заинтересовани за историју и културу.
- Валоризација природних ресурса - улагање у заштиту природе и развој активности као што су пјешачење, бициклизам, рекреација у природи и друго.
- Подстицање агро-туризма - промовисање сеоског живота, уживање у традиционалној храни и искуству живота на селу.
- Отварање нових радних мјеста у туристичком и угоститељском сектору.
- Побољшање инфраструктуре - изградња и побољшање приватних и јавних објеката, хотела, стаза за спортске активности и слично.
- Диверсификација туристичке понуде - побољшање развоја различитих облика туризма, као што су сеоски и агро-туризам, спортско-рекреативни, зимски, културно-историјски, образовни и вјерски туризам.

Поменути циљеви и оперативне смјернице развоја помоћи ће и дати допринос општини Беране да развије различите аспекте туризма и да постане атрактивна дестинација за посјетиоце са различитим интересовањима.

Кратки опис географског положаја, историје и културе општине Беране

Дефинисани стратешки циљеви развоја туризма подразумевају потребу продубљене елаборације и дефинисања туристичке дестинације Беране, тако да се туристичка понуда дестинације Беране, као есенцијални фактор развоја туризма, организована дестинацијски, реализује у оним просторним цјелинама које располажу атрактивним неорганским, органским и антропогеним вриједностима.

Општина Беране налази се на сјевероисточном дијелу Црне Горе, на преко 600 метара надморске висине, у плодној долини ријеке Лим, између планина: Бјеласице,

Смиљевице, Турјака и Мокре планине. Простире се на површини од 717 квадратних километара. Највиша тачка у општини је Црни врх (2.139 m). Ова област је карактеристична по раскошним љепотама природе - планинама, ријекама, језерима и изобиљу зелених површина. Надомак града налази се ски-лифт који води до скијалишта на Скривеној и Смиљевици.

Општина Беране располаже и природним богатствима и културно-историјским споменицима који представљају дио историјског и културног наслеђа. Овдје се налазе остаци материјалне културе Илира, Келта, Римљана и других који су сачувани и изложени у Полимском музеју. Они представљају доказ о вјековном постојању разних култура на простору данашње општине Беране.

Стари манастири, као што су Ђурђеви Ступови, Шудикова, Урошевица и Ћелије, заједно са другим историјским споменицима, свједоче о богатству културног наслеђа. Ова област има богату кулинарску баштину, са традиционалним јелима која су дио наслеђа старих времена.

Општина Беране, са географским разноврсностима, дугом историјом и културном баштином, представља мјесто са изузетним потенцијалом за различите облике туризма.

Статистички подаци о становништву и тренутном туристичком сектору

Табела 20. Процијењени број становника у општини Беране и Црној Гори за период од

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Црна Гора	623.744	624.651	625.353	625.982	626.438	626.753	626.590	625.053	623.591	623.529
Беране	27.994	27.865	27.648	27.414	27.085	26.834	26.617	26.258	25.948	24.645
%	4,49	4,46	4,42	4,38	4,32	4,28	4,25	4,20	4,16	3,95

2014. до 2023. године

Извор: Управа за статистику, МОНСТАТ¹³

Проценат становника општине Беране у односу на укупан број становника Црне Горе се из године у годину константно смањује (Табела 20).

Смјештајни капацитети, доласци и ноћења страних и домаћих туриста у Беранама од 2018. закључно са 2022. годином

Општина Беране, која обухвата подручје са градом Беранама и околним сеоским подручјима, има различите опције за привремени смјештај. Хотели у Беранама обично представљају први избор за посјетиоце који траже стандардни привремени смјештај са додатним услугама као што су ресторани, барови, конференцијске сале и слично. Поред хотела, апартмани су такође популаран избор, пружајући већу приватност и комфор. Сеоске куће за одмор и приватни смјештај, могу бити одличан избор за посјетиоце који траже мирнији одмор у природном окружењу, са могућношћу да искусе аутентичнији начин живота у руралном дијелу општине.

¹³ <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=2329&pageid=48>

Иако можда нема великог броја хотела и широког спектра луксузних опција као у неким већим туристичким дестинацијама, разноврсност смјештајних капацитета у општини Беране омогућава посјетиоцима да изаберу смјештај у складу са својим потребама и преференцијама за одмор и боравак.

Према подацима из Туристичке организације Беране за 2022. годину, хотели општине Беране располажу са 155 лежајева, један мотел са 10 лежајева, једно етно село са 25 лежајева и укупно 42 лежаја у три преноћишта.

Табела 21. Смјештајни капацитети у општини Беране у 2022. години

Назив смјештаја	Број соба	Број лежаја	Број мјеста у ресторану	Остало
Хотели				
Хотел БЕРАНЕ	29	58	100	3 конференцијске сале са 500 места
Гарни хотел „П Sole“ 4*	- 26 двокреветних соба, - 2 апартмана	53	60	
Мали хотел“S” 3*	- 8 двокреветних соба, - 2 вишекреветне собе	22	50	
Мали хотел “Luka’s” 3*	- 3 са француским, - 1 једнокреветна, 6 двокреветних	22	60	
Мотел				
Мотел “Виће” 3*	- 6 апартмана	10	40	
Преноћиште				
„Видиковац“ 3*	- 2 једнокреветне, - 4 двокреветне, - 2 вишекреветне	20	50	
Ранко Радичевић	3	7		
Плави Лим – Војислав Дедовић	7	15		
Етно село				
Етно село „Ока и по“	6	25	80	
Смјештај у процесу регистрације и категоризације				
Хотел „IN”	29	50		
Хотел „Пешић”		62	140	
Планинарски дом „Суводо“		12		

Извор: Туристичка организација Беране

У наредним табелама слиједи подаци о броју долазака и броју ноћења страних и домаћих туриста за период од 2018. закључно са 2023. годином у општини Беране.

Табела 22. Туристички промет у општини Беране за 2018. и 2019. годину

	Број долазака		INDEX		Број ноћења		INDEX
	2018.	2019.			2018.	2019.	
Укупно	5.952	6.894	115	Укупно	8.509	9.248	108
Страни	3.076	3.623	117	Страни	4.269	4.857	113
Домаћи	2.876	3.271	113	Домаћи	4.240	4.391	103

Извор: Туристичка организација Беране

Табела 23. Туристички промет за 2019. и 2020. годину

	Број долазака		INDEX		Број ноћења		INDEX
	2019.	2020.			2019.	2020.	
Укупно	6.894	2.404	71	Укупно	9.248	4.948	25
Страни	3.623	732	44	Страни	4.857	1.610	15
Домаћи	3.271	1.672	102	Домаћи	4.391	3.338	38

Извор: Туристичка организација Беране

Табела 24. Туристички промет за општину Беране за 2020. и 2021. годину

	Број долазака		INDEX		Број ноћења		INDEX
	2020.	2021.			2020.	2021.	
Укупно	2.404	4.172	173	Укупно	4.948	6.405	129
Страни	732	1.832	250	Страни	1.610	3.195	198
Домаћи	1.672	2.340	139	Домаћи	3.338	3.210	96

Извор: Туристичка организација Беране

Табела 25. Преглед броја долазака и броја ноћења страних и домаћих туриста у колективном и индивидуалном (приватном) смјештају у 2022. години

Врста смјештаја	Доласци туриста и остварена ноћења у општини					
	Доласци туриста 2022.	Остварена ноћења 2022.	Доласци туриста 2021.	Остварена ноћења 2021.	Индекс доласци 2022.	Индекс остварена ноћења 2022.
Колективни смјештај (хотели и слични смјештајни капацитети)	4.939	7.571	3.901	6.134	126	123
Приватни смјештај	361	361	271	271	133	133
Укупно	5.300	7.932	4.172	6.405	127	123

Извор: Туристичка организација Беране

Видан је недостатак смјештаја са додатним садржајем (Wellness & SPA центар) који би могао значајно утицати на квалитет туристичке понуде, тако што би јој дао нову димензију. Привлачио би посјетиоце који траже релаксацију и одмор. Овакав тип хотела повећао би атрактивност за здравствени, спортски и остале видове туризма. Такође, привући ће и оне који траже одређени степен луксуза. Отварање новог хотела са Wellness

& SPA центром у општини Беране, донијело би нове могућности за развој туризма, привлачење различитих профила туриста и подизање стандарда квалитета понуде у овом региону.

Доласци и ноћења и страних и домаћих туриста 2019. године у односу на 2018. годину је било примјетно веће. Доба ковида од 2020. године донијело је значајне промјене у туристичким посјетама широм свијета. Ограничења путовања, мјере за социјално дистанцирање и затварање граница имали су велики утицај на туризам. То можемо видјети и на примјеру долазака туриста и броју ноћења у 2020. години. Од 2021. године почиње да расте број туриста и број ноћења. Овакав тренд се наставља и у 2022. и 2023. години.

Долазак туриста из различитих земаља у Беране може донијети много предности, али је такође битно проширити понуду и развити услуге које ће бити у складу са савременим туристичким пословањем, укључујући преводиоце, информативне брошуре на различитим језицима, различите типове смјештаја са додатним садржајем.

Табела 26. Доласци и ноћења страних туриста по земљама припадности за 2022. годину

Назив земље припадности	Доласци туриста у општ. Беране	Остварена ноћења	Просјечна дужина боравка у данима	Структура у %		index-и	
				Турист и	Ноћења	Доласци	Ноћења
Европа	2.446	3.677	1,5	84,64	87,25	150	126
Албанија	21	25	1,2	0,72	0,59	77	41
Аустрија	44	60	1,36	1,52	1,42	275	187
Белгија	29	34	1,17	1	0,80	966	1.133
Босна и Херцеговина	117	181	1,5	4,05	4,29	153	174
Бугарска	30	37	1,2	1,04	0,87	300	284
Чешка	12	20	1,7	0,41	0,47	120	200
Данска	22	47	2,1	0,76	1,11	200	195
Естонија	2	4	2	0,06	0,09	50	100
Финска	4	4	1	0,13	0,09	400	400
Француска	25	38	1,52	0,86	0,9	108	71
Холандија	27	39	1,4	0,93	0,92	192	144
Хрватска	38	52	1,36	1,31	1,23	200	216
Ирска	8	8	1	0,27	0,18	800	800
Италија	79	84	1,1	2,73	1,99	175	147
Косово	9	9	1	0,31	0,21	128	128
Луксембург	64	131	2,04	2,21	3,1	128	113
Мађарска	178	256	1,4	6,15	6,07	128	115
Сјеверна Македонија	26	64	2,5	0,89	1,5	63	118
Њемачка	213	279	1,3	7,37	6,62	317	268
Пољска	35	58	1,6	1,21	1,37	116	156
Португал	1	1	1	0,03	0,02	100	100
Румунија	21	22	1,04	0,72	0,52	60	6

Предлог стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године

Русија	32	44	1.4	1,10	1.04	133	169
Словачка	2	2	1	0,06	0,04	50	50
Словенија	70	105	1.5	2.42	2.49	411	437
Србија	1.163	1.768	1.5	40.24	41.95	135	146
Шпанија	10	10	1	0,34	0.23	250	11
Швајцарска и Лихтенштајн	71	158	2.22	2.45	3.74	215	177
Шведска	16	25	1.6	0,55	0,59	320	416
Турска	20	36	1.8	0.69	0.85	181	327
Украјина	22	29	1.3	0.76	0.68	88	56
Британија	34	43	1.3	1.17	1.02	425	358
Остале европске земље	1	1	1	0,03	0,02	11	11
Ваневропске земље							
Јужна Африка	1	5	5	0.03	0.11	100	500
Остале афричке земље	2	2	1	0.06	0,04	100	66
Канада	13	15	1.2	0,44	0,35	325	250
САД	71	99	1.4	2.45	2.34	322	330
Остале земље Сјеверне Америке	3	3	1	0.10	0.07	300	300
Остале земље Јужне и Средње Америке	1	3	1	0.03	0.07	100	300
Кина и Хонг Конг	8	8	1	0.27	0.18	266	266
Јапан	2	4	2	0.06	0.09	200	400
Кореја	2	4	2	0.06	0.09	200	400
Израел	245	261	1.1	8.47	6.19	173	185
Индија	2	3	1.5	0.06	0.07	200	300
Остале азијске земље	85	126	1.5	2.94	2.99	386	161
Аустралија	8	10	1.2	0.27	0.23	266	76
Остале земље Океаније	1	1	1	0.03	0.02	100	100

Извор: Туристичка организација Беране

Највише страних туриста долази са европског континента. Највећи број долазака као и остварених ноћења су реализовали српски држављани. Иза њих са европског континента слиједе држављани Њемачке и Мађарске. Највећи број туриста и остварених ноћења када су ваневропске земље у питању, остварили су држављани Израела у току 2022. године

(Табела 26). Занимљив податак је да, захваљујући развоју планинског туризма у 2022. години, остварених, пријављених и регистрованих ноћења у Беранама у односу на 2019. годину има више за око 200%. Талас топлог времена погодовао је да сви приватни угоститељски капацитети буду попуњени на планинама око Берана.

Када је 2023. година у питању, према расположивим подацима, Беране има 215 хотелских кревета и 23 кревета у пријављеним сеоским домаћинствима. Највећи број хотелских капацитета је смјештен у граду. Појавила се потреба за хотелима на планинама, зато што страни туристи исказују жељу за нетакнутом природом, тишином и домаћом храном.

Судећи по попуњености свих капацитета и с обзиром да је у 2023. години талас топлог времена дуго трајао, реално је очекивати да ће 2023. година бити рекордна година по броју ноћења. Туристичка организација општине Беране указује на потребу даљег развијања угоститељских капацитета, као и брже валоризације неких атрактивних дестинација, пре свега планине Јеловица, куда пролази нови пут од Берана према Колашину. Завршетком радова на изградњи тунела „Клисура“, Јеловица би се приближила Колашину на свега десет минута, што би убрзало валоризацију Јеловице као највећег туристичког ресурса беранске општине.

Интересовање за планинским туризмом је у експанзији, што је препознато од стране туристичких радника у општини, тако да ничу приватна туристичка насеља, док је број индивидуалних домаћинстава, регистрованих као туристичка, све већи. Због поремећене климе на глобалном нивоу, са све већим бројем врелих топлотних таласа који не заобилазе ни југоисточну Европу, профитираће планинске оазе, каквим располаже општина Беране, уколико буде имала довољно смјештајних капацитета.

У општини Беране манифестације могу значајно допринијети развоју туризма:

- Привлачење посјетилаца: манифестације попут фестивала, спортских или културних догађаја могу привући посјетиоце из различитих мјеста (дочек православне Нове године, Лимска регата, изложба олдтајмера, шлауфијада, бициклијада, Беранско љето). Ово може створити додатни интерес за посјету општини Беране.
- Подизање свијести: манифестације могу бити одличан начин да се промовишу љепоте и културно наслеђе општине (Лимска регата). Овај вид промовисања може побудити интересовање туриста за истраживање других дјелова општине.
- Подстицање локалне економије: посјетиоци манифестација често током својих путовања траже смјештај, храну, сувенире и услуге (све манифестације које се организују у општини Беране). Ово може поспјешити локалну економију, подржавајући мали привредни сектор.
- Креирање идентитета општине: познате манифестације могу допринети стварању јединственог идентитета за општину Беране (Дан општине Беране, Беранско културно љето).

Ова врста упознавања са културом и традицијама може бити привлачна за туристе.

- Подршка развоју инфраструктуре: повећан интерес за туризам може подстаћи инвестиције у инфраструктуру како би се подржала посјета туриста, као што су хотели, ресторани, путеви и други објекти.
- Дугорочни утицај: ако манифестације постану стални дио календара догађаја општине, то може довести до постепеног раста туристичког потенцијала и сталног интересовања за посјету (дочек православне Нове године, Дан општине Беране, Лимска регата, шлауфијада, Беранско културно љето).

Стратегија одрживог развоја

Црна Гора се, у смислу спровођења Националне стратегије одрживог развоја до 2030. године, као кровног документа за одрживи развој, а која је усклађена са циљевима одрживог развоја Агенде УН до 2030. године, обавезала да: унапређује локалну предузетничку инфраструктуру и пословни амбијент за развој предузетништва и малих и средњих предузећа у циљу стављања у функцију националних, локалних и туристичких бизнис зона, кроз финансијску подршку за инфраструктурно опремање, унапређење програма промоције, увођење пореских и административних олакшица на државном и локалном нивоу, као и пораста инвестиција у туризам подстакнутих мјерама фискализације.

Циљ ће се остварити и кроз додатне олакшице за инвеститоре који инвестирају у туризам у сјеверном и средишњем региону Црне Горе, а кроз модел туристичких развојних зона (зелене инвестиције у туризму) које ће се уредити посебним прописима и кроз модел успостављања, управљања и функционисања зона од националног интереса.

Реализација принципа одрживости је усмјерена ка стварању предуслова за равномјерну туристичку понуду са регионалног аспекта, а у складу са Стратегијом регионалног развоја Црне Горе 2014-2020. године. Стратегијом развоја туризма акцентира се бржи развој Сјевера чиме се стварају услови да регионалне туристичке понуде буду боље усклађене. На тај начин обезбиједиће се, у крајњем и смањење разлика у развоју привреде између Сјевера и Приморја, јер је туризам дјелатост са мултипликативним ефектима на остале привредне гране. Поред наведеног, унапређење туристичког производа има за циљ и повезање броја новоотворених радних места и смањење миграција са Сјевера ка Југу, уз подизање нивоа животног стандарда становништва, у складу са Националном стратегијом запошљавања 2021-2025. године.

У сектору туризма, носиоци активности су, превасходно, микро, мала и средња предузећа, сходно чему се стварају предуслови за развијање породичног бизниса који омогућава запошљавање већег броја жена (у сектору туризма више од 50% запослених чине жене) и младих, а у корелацији са Стратегијом развоја микро, малих и средњих предузећа 2018-2022. године, Стратегијом развоја пољопривреде и руралних подручја Црне Горе 2015-2020. године и Стратегијом развоја женског предузетништва 2021-2024. године.

У циљу обезбјеђивања предуслова да се оствари туристички просперитет, посебна пажња се посвећује унапређењу доступности Црне Горе, како са аспекта међународног, регионалног али и домаћег тржишта, у складу са Стратегијом развоја саобраћаја за период 2018-2035. године.

Визија будућег развоја туризма општине Беране

Визија будућег развоја туризма у општини Беране треба да пробуди амбицију за унапређењем, са циљем да се омогући одрживи туристички потенцијал овог региона. Положај Берана изузетно је повољан за активни одмор: кајакинг, рафтинг, параглајдинг, хајкинг и бајкинг.

Визија будућег развоја туризма у општини Беране може се обликовати у складу са специфичностима региона и жељама за унапређење туристичке понуде:

1. Диверсификација понуде - Стварање разноврсније туристичке понуде која укључује културне, природне, спортске и гастрономске активности како би се привукли различити профили посјетилаца.

2. Одрживи развој - Фокус на одрживом развоју туризма који поштује природне ресурсе и локалну заједницу, интегришући еколошке, друштвене и економске аспекте.
3. Инфраструктурно унапређење - Инвестиције у инфраструктуру, укључујући путеве, смјештајне капацитете, рекреативне зоне и обнову културно-историјских објеката.
4. Локална аутентичност - Промовисање аутентичног и јединственог доживљаја кроз туристичку понуду која одражава богатство културног и природног наслеђа региона.
5. Образовање и обука - Инвестиције у обуку локалног становништва за развој туризма, промоција локалних заната, гостопримство и услуге како би се подигао квалитет туристичке понуде.
6. Сарадња и маркетинг - Сарадња са другим регионима и учествовање на међународном тржишту како би се повећала привлачност и већа видљивост општине Беране као туристичке дестинације.

ТО Беране константно спроводи активности за унапређење у промоцију туристичке понуде општине Беране: учешће на туристичким скуповима и сајмовима, ширење информација о манифестацијама и догађајима на подручју општине Беране, медијска промоција и промоција путем друштвених мрежа. ТО Беране ажурира податке о хотелским и другим смјештајним капацитетима, о културно-историјском наслеђу, природним лепотама. ТО Беране пружа подршку свим активностима које промовишу туристичке потенцијале општине: Лимска регата, Шлауфијада, музички фестивал Thunder fest, изложба олдтајмера, бициклијада итд.

Правци унапређења:

Постојећа туристичка понуда током лjeta базирана је на активностима које се одвијају у природном окружењу, гдје се Беране све више препознаје у Црној Гори, али и сусједној Србији као пријатно уточиште од врелих таласа, а чија се учесталост и дужине трајања услед глобалних поремећаја климе примјетно повећавају из године у годину. Стога је важно пронаћи прилагодљиву формулу за смјештајне капацитете која би одговорила на нагле промјене у броју гостију са неувичајено високим удјелом гостију са кратким боравком (1-3 ноћења). Између осталог, зато је важно повећати улогу локалних самоуправа и туристичке организације у усмјеравању и координисању развоја туризма у општини, чиме би се обезбиједило унапређење постојећих апартманских и хотелских капацитета, доградња, реконструкција, адаптација, опремање, пренамјена из стамбених у туристичке капацитете којима се стварају услови за подстицање новог запошљавања, омогућава продужење туристичке сезоне, повећавају смјештајни капацитети и унапређује укупна конкурентност Берана као туристичке дестинације.

Локална самоуправа би као одговор на потенцијално растуће потребе развоја туризма, усмјереног на формирање специјализоване понуде, могла да формира и тим који би предузетницима, пољопривредницима и туристичким радницима пружао услуге израде бизнис планова, припреме документације и давање савјета како да унаприједи свој посао. Познато је да је у руралним подручјима код покретања приватних иницијатива и предузетништва тај први корак често најкритичнији па би ова врста помоћи, асистенције и охрабривања могла бити драгоцјена.

Авантуристички туризам, одрживи и еко-туризам, сеоски туризам, гдје су посебно успјешни екокатуни који омогућавају туристима да непосредније доживе боравак на планини, истражујући културу и традицију људи овог краја, су правци развоја које треба подржавати и у будућности. Туристички производ у Беранама није у довољној мјери диверзификован и још увијек је изражена висока сезоналност, пошто је туристичка

понула још увијек доминантно орјентисана на лјетње мјесеце. Али, предстојећи завршетак радова пута и тунела којим се знатно боље повезују Беране и Колашин, поготово уз планирану изградњу гондоле која би повезала Беране са скијалиштем „Колашин 1600“, ставиће Беране и као видљиву одредницу на мапу регионалног зимског туризма, чиме ће се планина Јелавица додатно учврстити као, ван конкуренције, главни туристички ресурс беранске општине у догледној будућности.

3.9.6. ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА И МОГУЋНОСТИ ЗА РАЗВОЈ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ

Пољопривреда, уз туризам представља значајан развојни и економски приоритет националне економије Црне Горе. За подручје општине Беране, Стратегија развоја пољопривреде је превасходно економско, а за већину пољопривредних произвођача и газдинстава, и егзистенцијално питање. За економију државе у цјелини, пољопривреда, као један од најзначајнијих сектора привреде, има посебну улогу и значај у свим фазама њеног развоја. Између пољопривреде и других сектора привреде постоји јака међузависност, која се са економским развојем земље све више повећава.

Посебан значај пољопривреда има у условима економских и других криза, због два основна разлога: прво, производња хране је мање подложна кризним осцилацијама, и друго, улагањем у пољопривреду покреће се развој више других привредних грана, а посебно прерађивачке индустрије и трговине. Наведеним разлозима је потребно додати још једну врло важну чињеницу, да се током припрема земље за улазак у ЕУ у пољопривреди морају извршити корјените реформе, како би у условима једног великог тржишта била конкурентна аграрно високо развијеним земљама.

Основни смисао предстојећих реформи у пољопривреди се састоји у:

- Прилагођавању структуре пољопривредне производње потребама европског и могућностима пласмана на друга свјетска тржишта;
- Обезбјеђењу квалитета производа у складу са стандардима ЕУ, који се врло често допуњавају или мијењају;
- Повећању производње по јединици капацитета и уложеног рада, како би цијена производа на јединственом тржишту била конкурентна.

Пољопривреда има веома значајну улогу у укупној економији општине Беране. У руралним подручјима општине пољопривреда је основна дјелатост локалног становништва и врло често главни извор прихода. По укупној површини и пољопривредним потенцијалима општина Беране спада међу веома значајне у Црној Гори. По попису из 2010. године, општина Беране има 3.156 газдинстава (Табела 27).

Табела 27. Број газдинстава у општини Беране

Укупно	◁ 24 године	24–34 године	35–44 година	▷ 44године
3.156	30	234	450	2.442
%	0,95	7,41	14,26	77,38

Извор: Попис пољопривреде, 2010. године

Поред становништва на селу, значајан број домаћинстава из града располаже пољопривредним земљиштем и допунски се бави пољопривредом. Све ово указује да пољопривреда има значајну социјалну функцију за становништво општине. Општи циљ одрживог развоја пољопривреде је „стварање економски исплативе и еколошки

прихватљиве пољопривредне производње која би била основа руралног развоја и егзистенције сеоског становништва”.

По питању организационе структуре пољопривреде, предност се даје породичним комерцијалним газдинствима, различитим облицима удруживања по принципима тржишне привреде, малим и средњим предузећима. Стимулише се регистрација породичних газдинстава, тако што једино регистрована породична газдинства могу да буду корисници релативно повољних кредита и подстицаја из аграрног буџета за финансирање текуће производње и инвестиционих улагања. Поред ових средстава доступна су средства из ЕУ фондова (IPARD), гдје произвођачи конкуришу највећим дијелом за набавку механизације и прикључака, изградњу објеката за држање стоке и објекте за складиштење и смјештај механизације.

Са аспекта развоја пољопривреде на подручју општине Беране, од посебног значаја су уредбе и друга подзаконска акта којима се подстиче развој грана и линија пољопривредне производње које су специфичне за ово подручје. Општина Беране сваке године Аграрним буџетом издваја средства за развој пољопривреде. Ова средства се посредством ресорног Секретаријата за пољопривреду, туризам и водопривреду реализују као директна подршка пољопривредним произвођачима, и то:

- Подршка развоју тржишне производње млијека
- Програм унапријеђивања сточарства
- Мјере унапређења у ратарству
- Подршка подизању производних воћних засада
- Подршка за набавку бројлера
- Подршка развоју пчеларства
- Подршка рекордерима у пољопривредној производњи
- Подршка општим сервисима у пољопривреди
- Подршка управљању ризицима у пољопривреди
- Субвенције превоза са руралних подручја
- Субвенције за набавку соларних панела
- Субвенције у плаћању обавеза осигурања новорегистрованим и постојећим пољопривредним произвођачима

Неки од задатака развоја пољопривреде, које би свакако требало уградити у Стратегију општине се односе на:

- Развој пољопривреде и ревитализација села кроз очување површина и производне способности пољопривредног земљишта;
- Усклађивање начина коришћења пољопривредног земљишта са природним погодностима и ограничењима, и успостављеним режимом заштите посебних природних вриједности подручја;

- Промовисање улоге и значаја мултифункционалне пољопривреде у политици интегралног управљања природним ресурсима која је усмјерена на опште побољшање стања животне средине, рехабилитацију тла, воде и природних предјела и очување флоре и фауне и њихових станишта;
- Заустављање процеса заузимања плодних котлинско-долинских земљишта у непољопривредне сврхе;
- Обезбјеђење подршке опстанку породичних газдинстава на планинским и другим подручјима која имају природна и економска ограничења за вођење рентабилне пољопривредне производње;

Општина Беране располаже са 45.361 ha укупних земљишних површина, од тога 49,06% односно 22.255 ha је пољопривредно земљиште (Табела 28).

Табела 28. Укупне земљишне површине на подручју општине Беране

Земљиште	Површине, ha	Структура, %
Укупне земљишне површине	45.361	100,00
Пољопривредно земљиште	22.255	49,06
Шумско земљиште	20.935	46,15
Непродуктивно земљиште	2.171	4,78

Извор: Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране

У структури пољопривредног земљишта у општини Беране око 81,5% заузимају вишегодишње ливаде и пашњаци, док оранице, баште и воћњаци чине свега 8,75 % укупних пољопривредних површина (Табела 29).

Табела 29. Структура коришћења пољопривредног земљишта

Категорија	Површине, ha	Структура %
Пољопривредно земљиште	22.255	
Оранице и баште	1.037	4,66
Воћњаци	910	4,09
Виногради	-	-
Ливаде	8.049	36,17
Пашњаци	10.088	45,33
Непродуктивно земљиште	2.171	9,75

Извор: Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране

Расположиво пољопривредно земљиште релативно је еколошки очувано, те задовољава стандарде за органску производњу. Значајан ограничавајући фактор за интензивнију производњу је разуђеност и уситњеност парцела, као и адекватан одабир врста и сорти за дате климатске услове и педолошке карактеристике земљишта. Значајне површине пољопривредног земљишта доброг квалитета и довољан број радно способног становништва, уз додатне инвестиције, су добра основа за интензивније покретање пољопривредне производње, а самим тим и за запошљавање радно способног сеоског становништва.

Ратарство и повртарство

С обзиром на расположиво пољопривредно земљиште, орографију и друге природне услове у општини, учешће ораничних површина је релативно ниско (4,66%) у структури пољопривредног земљишта. Ратарска производња се заснива на производњи стрних жита и других њивских усјева, као и сточне хране на сијаним ливадама. На ораничним површинама највише се гаје жита 29,22 % (кукуруз 16,4%, пшеница 9,16% и у врло малом обиму јечам, овас, раж и хељда), и кромпир на 190 ха (28,35%), (Табела 30). Такође, значајно је учешће површина под крмним биљем (110 ха), што уз природне ливаде и пашњаке представља значајну основу у производњи кабасте сточне хране (сијена, силаже, сенаже) за исхрану стоке. Нажалост, због значајног пада броја основних врста стоке овог краја (оваца и говеда), велике количине ове изузетно квалитетне а јефтине хране остају неискоришћене.

Најзаступљеније врсте поврћа у Беранском крају су кромпир (у брдско-планинском дијелу општине) и купус (у равничарско-брежуљкастом). Иначе, поврће се производи на површини од око 294 ха (Табела 30).

Производња кромпира има веома изражену тенденцију пада. Два су основна разлога за то: а) значајније смањење пољопривредног становништва у планинском дијелу општине, и б) смањење тржишта.

Од других врста поврћа у Беранском крају, производе се значајније количине пасуља, лука, паприке и парадајза. Производња осталих врста поврћа (шаргарепа, грашак, келј и друге купусњаче, краставци и друго) је углавном натуралног карактера и нема већи економски значај.

Поврће се претежно производи на отвореном простору. Посљедњих година у околини Берана и других насеља у Беранском пољу на релативно малим површинама се поврће гаји у пластеницима.

Табела 30. Структура коришћења ораничних површина, 2023. година

Категорија	Површине ха	Структура %
Оранице и баште	1037	100,0
Жита	303	29,22
Кукуруз	170	16,4
Пшеница	95	9,16
Јечам	10	0,96
Овас	12	1,57
Раж	10	0,96
Хељда	6,0	0,58
Повртарске биљке	294	28,35
Кромпир	190	18,32
Парадајз	4	0,39
Паприка	5	0,48
Купус	40	3,86
Пасуљ	15	1,45
Лук	25	2,41
Остало поврће	15	1,45
Крмно биље	110	10,61
Необрађено земљиште	330	31,82

Извор: Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране

Ниски приноси (укупно и по јединици површине) су поуздан индикатор екстензивне и натуралне производње (Табела 31).

Табела 31. Производња кукуруза, пшенице и кромпира на подручју општине Беране, 2023. година

Година	Кукуруз			Пшеница			Кромпир	
	Засијана повр. ха	Произ. (тона)	Принос т/1 ха	Засијана повр., ха	Произ. (тона)	Принос т/1 ха	Засијана повр. ха	Произ. (тона)
2023	170	595	3.5	95	294.5	3.1	190	16

Извор: Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране

Воћарство

На овом подручју се практично гаје све врсте континенталног воћа које се иначе гаје у Црној Гори (коштичаво, јабучасто, јагодасто и језграсто). Оно се углавном користи за задовољење сопствених потреба - потрошњу у свјежем стању и прераду у домаћој радиности (алкохолна и безалкохолна пића, суво воће, џем, пекмез, компот и друго). Мање количине воћа се износе на пијацу и предају прерађивачким капацитетима из других крајева.

Најзаступљеније су шљива, са око 350.000 стабала, и јабука, са 45.000 стабала (Табела 32).

У сортименту гајених врста воћа скоро подједнако су заступљене аутохтоне и савремене сорте. У новим засадама се углавном гаје високопродуктивне сорте.

Када је у питању систем узгоја, доминирају полуинтензивни и екстензивнији засади. Интензивних засада је мало, и они су углавном заступљени на окућницама и у аматерским засадама.

Садни материјал се по правилу набавља на пијацама, због чега је најчешће сумњивог порекла и квалитета.

Табела 32. Структура воћних врста на подручју општине Беране 2023. године

Воћна врста	Број стабала
Шљива	350.000
Јабука	45.000
Крушка	15.000
Трешња	3.100
Вишња	2.000
Орах	2.300
Малина	око 5,2 ха
Остало воће	17 ха

Извор: Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране

Ниски приноси воћа (укупно и по јединици површине) су поуздан индикатор екстензивне и натуралне производње (Табела 33).

Табела 33. Производња шљиве и јабуке на подручју општине Беране

Шљива			Јабука		
Број родних стабала	Принос		Број родних стабала	Принос	
	укупан тона	по 1 стаблу (кг)		укупан тона	по 1 стаблу (кг)

350.000	5.250	15	45.000	900	20

Извор: Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране

Од осталих врста воћа на подручју општине Беране гаје се: трешње из групе коштичавог затим крушке и дуње из групе јабучастог, ораси и љешник из групе коштичавог, и најзад јагода, и у врло малим количинама малина из групе јагодастог воћа.

Стављањем у упоредан однос расположивих агроеколошких и других услова за развој воћарства са једне, и достигнутог обима производње воћа са друге стране, може се закључити:

1. Обим и структура производње воћа у Беранском крају нису у сразмјери са расположивим условима за производњу;
2. Повећање обима производње и измјена структуре у воћарству могу бити значајан чинилац за развој пољопривреде у овом крају;
3. Ограничавајући чиниоци за интензивнији развој воћарства на овом подручју су:
 - недостатак организације, традиције и знања за савремено воћарење;
 - недостатак земљишне и ваздушне влаге у критичним фенофазама раста и развоја најзначајнијих врста воћа;
 - недовољно коришћење расположивих водних ресурса за заливање воћњака због недостатка одговарајућих система и уређаја;
 - неорганизован откуп и недостатак савремених капацитета за прераду и складиштење воћа и
 - ограничени капацитети унутрашњег тржишта и отежан приступ на свјетска тржишта.

Ограничавајуће чиниоце је потребно ставити у контекст тражења рјешења за потпунији развој воћарства, као економски значајне гране пољопривреде за подручје општине Беране.

Сточарство

У економском погледу сточарство је најзначајнија и најзаступљенија грана пољопривреде на подручју општине Беране. Због познатих разлога, идентично другим сточарским рејонима у Црној Гори и у Беранском крају се смањује број основних врста стоке.

Табела 34. Структура сточног фонда и број кошница у општини Беране, 2023. године

Врста	Број
Крупна стока	2.500
Овце	8.000
Козе	800
Кошнице	5.000

Извор: Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране

У Црној Гори говедарство је најважнији сектор сточарске производње са 52.119 музних крава и приплодних јуница (50.097 краве и 2.022 приплодне јунице).

Говедарство на територији општине Беране доминантно је везано за млијечно говедарство, док су систем узгоја „крава-теле” и организовани тов јунади спорадична појава. Постоји дуга традиција узгоја крава, јер је велика заступљеност ливада и пашњака, погодна клима и квалитетан препознатљив бијели саламурени сир. У погледу расне структуре, најзаступљенији су мелези оплеменење буше са расним грлима Смеђе,

Холнштајн-фризијске и Сименталске расе и њихови међусобни мелези, а у мањем проценту грла у чистој раси ове три доминантне расе.

Овчарство на територији општине Беране и сјеверу Црне Горе има вјековну традицију. Некад се узгајао значајно већи број ове врсте стоке, а данас се гаји око 8.000 оваца (Табела 34). На подручју општине највише је заступљена оплемењена Праменка - Васојевићки сој овце, али су такође заступљени и други сојеви Праменке, као и Виртембершка раса која се користи као оплемењивач у циљу побољшања производних особина Праменке.

И поред веома позитивних услова за гајење коза, козарство као дјелатност није нарочито развијено, те се на територији општине гаји око 800 грла (Табела 34). С обзиром да је коза скромних захтјева према исхрани и условима држања, у последње вријеме почиње се значајније гајити, што указује и изградња савремене фарме за гајење коза (фарма коза „Станковић” - Веничка). Најзаступљеније расе су домаћа балканска и Алпска.

Свињарству на овом подручју није посвећена одговарајућа пажња у погледу организованог узгоја и селекције. Ова грана сточарства углавном се ослања на набавку запата са других подручја. У селу Загорје регистрована је Фарма за „узгој и тов свиња”, која се бави искључиво продајом прасади за тов свих узраста.

Коњарство као грана сточарства на овим просторима има традицију у погледу узгоја и држања домаће аутохтоне расе коња „Брдско-планински”. Механизација пољопривреде је у значајној мјери утицала на смањење броја грла.

До прије неколико година живинарство као грана сточарства на територији општине Беране није била озбиљније организовано, већ се њом бавило спорадично и била је присутна као узгој без неке посебне орјентације за расни састав. Производња је углавном организована у оквиру мањих пољопривредних газдинстава, а свега неколико пољопривредних произвођача се одлучило да оформи јато од 1.000 до 3.000 јединки.

Свеукупно сагледавши, посебан проблем је значајно смањење броја економски најзначајнијих и најзаступљенијих врста стоке овог подручја оваца и говеда. Истина, обим сточарске производње (млијеко, месо), због побољшања расног састава и повећања продукције по грлу, не смањује се по истој стопи као бројно стање стоке, али ова чињеница не ублажује у већој мјери оцјену негативних тенденција у овој грани пољопривреде.

Нажалост, тешко је доћи до поузданих података о обиму производње у сточарству, због двије групе разлога:

- а) доминантног учешћа натуралне у укупној производњи;
- б) непотпуног праћења и обраде података.

Према подацима Секретаријата за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране, од значајнијих сточних производа, процјењује се да робна производња млијека износи око 7.290.000 литара годишње (крављег 7.200.000 литара, овчијег 30.000 литара и козијег око 60.000 литара).

Производња осталих сточних производа (вуна, кожа) је маргиналног значаја, због чињенице да се на овом подручју (као и на читавом региону) ови производи или не откупљују (лош и неорганизован откуп вуне) или пак откупљују по веома ниским цијенама (вуна у замјену за сточну камену со).

Основни узроци дугорочне тенденције смањења сточног фонда на подручју општине Беране су: а) запостављање пољопривреде у дугом периоду; б) економско пропадање

села; в) смањење капацитета унутрашњег тржишта, што се огледа кроз смањењу потрошњу основних сточних производа (млијека и меса) по становнику и укупно и г) отежан приступ сточних производа из овог краја (и државе у цјелини) на свјетска тржишта у дугом периоду, због више разлога, од којих су по својим негативним посљедицама посебно значајни: (1) немогућност обезбјеђења континуитета у испоруци, (2) неиспуњење европских (и свјетских) стандарда квалитета.

Остале гране пољопривреде

Са економским развојем неког региона или земље у цјелини, остале гране пољопривреде, које се најчешће називају алтернативне, добијају посебан значај. По правилу, то су: пчеларство, аквакултура (гајење риба и других водених животиња), хеликокултура (пужарство), гајење јестивих гљива, гајење дивљачи (срне, дивље свиње, јелени лопатари, птице и друго) у функцији ловног туризма и специјалитета за унутрашње тржиште и извоз, гајење кунића и крзнашица и друго. У алтернативну пољопривреду се често убраја и органска пољопривреда, која практично обухвата све гране и линије производње, али се производња организује по органском поступку (без употребе пестицида и синтетичких минералних ђубрива).

На подручју општине Беране постоје агроеколошки и други услови за економски цјелисходну производњу већине од наведених грана или линија пољопривредне производње. За сада се значајнији економски резултати постижу само у пчеларству и рибарству.

Према подацима Секретаријата за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране, на подручју општине Беране има око 5.000 кошница пчела, што је респективан број. Произведени мед је изузетног квалитета, што је резултат веома разноврсног флористичког састава и богате пчелиње паше. На подручју општине Беране функционишу два удружења пчелара, и то: удружење пчелара „Уљаник” са око 55 чланова и удружење пчелара „Рој” са око 33 чланова.

Посљедњих година на подручју општине Беране изграђено је неколико рибњака пастрмке. Постоји један савремени комерцијални рибњак за узгој рибе („Рибњак” АД Буче), капацитета 250 тона конзумне рибе у два турнуса. Такође, рибњак располаже мрестилиштем капацитета 2.000.000 јединки млађи рибе. На територији општине Беране изграђено је још неколико мањих рибњака у породичном власништву, гдје се такође производи риба и то врста „Калифорнијска пастрмка”. Одређени број ових рибњака има и комерцијалну намјену.

Потенцијал за органску производњу

Пољопривредна производња у општини Беране се претежно обавља на ситним породичним посједима, на којима би производња органске хране могла да буде модел одрживе пољопривредне производње, на оваквим и сличним подручјима. Органска храна је знатно скупља од конвенционалне што ће у будућности представљати шансу за мале пољопривредне произвођаче. Сам почетак бављења органском производњом је врло захтјеван, због великог обима потребне документације. На територији општине Беране, нарочито на удаљенијим мјестима од града, пољопривредни произвођачи се одређују за органску производњу житарица, воћа и поврћа. Општина Беране је позната по значајним површинама, под органским житарицама.

Према подацима сертификационог тела „Монтеорганике“, органска производња заступљена је у све 23 црногорске општине. Највише органских произвођача налази се у сјеверном (91,96%), док је најмање њих у централном и јужном дијелу Црне Горе (8,04%).

На подручју општине Беране регистрована су 52 произвођача. Већина произведених количина житарица у органској производњи се пласира директно купцима на кућном прагу, продавницама и маркетима здраве хране, ресторанима са националном кухињом и преко млинске индустрије. Постоје бројне могућности у развоју пољопривреде беранске општине: знатно боља валоризација расположивих природних ресурса, диверсификација економских активности, развој органске производње, развој сеоског и других видова туризма, промоција аутохтоних пољопривредних производа и слично.

Стварање могућности за останак младих на селу, унапређење квалитета њиховог живота и повећање економских активности је један од начина подршке који се могу планирати општинским агробуџетом. Једна од главних шанси пољопривреде је даље унапређење квалитета и пласмана, као и повећање обима производње аутохтоног сира, меса и месних прерађевина, меда, уз очување традиционалног начина производње, заштитом ознаком поријекла ових производа. Узимајући у обзир ресурсе и традицију пољопривредне производње на подручју општине Беране развој пољопривредне производње и прераде треба посматрати као један од приоритета локалне економије.

Прерада пољопривредних производа

На породичним газдинствима млијеко је главни производ сточарства и на газдинствима која не предају млијеко највећим дијелом се прерађује у традиционално бијели сир. Највећим дијелом ради се о уситњеној производњи којом се бави велики број породица руралног подручја општине и којима је производња сира један од важних извора прихода. Произвођачи сира, да би постали конкурентни и могли да се појаве на тржишту морају задовољити стандарде добре пољопривредне праксе тј. „хигијенског пакета” у објектима и просторијама за производњу, као и начин паковања, декларисања и означавања, у складу са законском регулативом. Заштита ознаке поријекла производа ствара претпоставке за квалитетнији живот становништва сеоског подручја, бољу валоризацију производа кроз туристичку потрошњу, заштиту од злоупотреба и имитација, као и повећање тржишне вриједности производа, уговорену продају без посредника и остваривање већих прихода породичних газдинстава.

Производњу хране и поред позитивног тренда, карактеришу слаби капацитети за прераду пољопривредних производа. У сектору мљекарске агроиндустрије, у општини Беране постоји једна мљекара „Лазине”.

У општини Беране не постоје агроиндустријски капацитети за прераду меса. Пољопривредна газдинства у оквиру својих објеката посједују мање сушаре и производе говеђу, свињску и овчију пршуту, за своје потребе. Сви подаци указују на неопходност подизања конкурентности прерађивачких капацитета и чвршће повезивање са примарним сектором.

3.10. САОБРАЋАЈ

Општа тежња локалне заједнице је уздизање на ниво вишег ранга према мјерилима одрживе економије и напредне технологије, а у сврху постизања веће територијалне кохезије, вишег нивоа приступачности, функционалне полицентричности и развијеног урбаног идентитета. На локалном нивоу је неопходно изградити и развити саобраћајни (и комуникацијски) систем који ће омогућити одрживу мобилност становништва, пружити подршку убрзаном развоју локалне заједнице и њене конкурентности и у региону и шире.

3.10.1. ДРУМСКИ САОБРАЋАЈ

Један од стубова свеукупног развоја Берана је и саобраћајна инфраструктура, коју не чине само саобраћајнице и објекти. То је јединствена комбинација инфраструктуре стављене у функцију грађана и посјетилаца, а која омогућава ефикасност рада градских служби, висок степен безбједности, активан и здрав живот грађана.

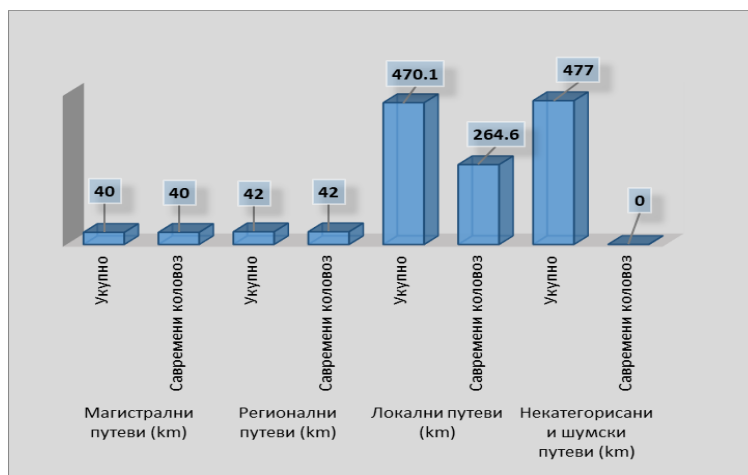
На територији општине Беране постоји развијена мрежа саобраћајница (Табела 35. и Графикон 5). Укупна дужина путева износи око 1.029,1 km, од тога:

- магистрални путеви (дио магистралног пута М-2) - 40 km;
- регионални путеви (дио регионалних путних праваца Р-2,Р-20) - 42 km.
- локални путеви, око 470,1 km од чега са асфалтним застором (савремени коловоз) 264,6 km, а 205,5 km са земљаним или туцаничким коловозним застором;
- некатегорисани и шумски путеви у општој употреби око 477 km;

Табела 35. Дужина путева на територији општине Беране (подаци крајем 2022. године)

Магистрални путеви (km)		Регионални путеви (km)		Локални путеви (km)		Некатегорисани и шумски путеви (km)	
Укупно	Савремени коловоз	Укупно	Савремени коловоз	Укупно	Савремени коловоз	Укупно	Савремени коловоз
40	40	42	42	470,1	264,6	477	0
						Укупна дужина путне мреже (km)	
						1029,1	

Графикон 5. Дужина путева на територији општине Беране

Како нису познати тачни подаци о категоризацији путне мреже, и како у Беранама егзистира и значајан број некатегорисаних путева, потребно је извршити измјене и допуне Одлуке о општинским и некатегорисаним путевима.

Велики број градских саобраћајница је у потпуности реконструисан и задовољава потребе у складу са пројектно - техничком документацијом и стандардима за ову врсту саобраћајница.

На подручју општине постоји солидна путна инфраструктура. Сви мјесни центри асфалтним саобраћајницама су повезани са градом. Потенцијалне локације за развој бизниса на Рудешу и осталим дјеловима општине повезани су са магистралним путем који представља дио јадранске и ибарске магистрале и са регионалним путем Беране - Плав.

Повољан географски положај обезбјеђује доступност, ибарском и јадранском магистралом, солидну саобраћајну повезаност са ближом и даљом околином, што је од великог значаја за развој Берана и околних мјеста. Кроз Беране пролази и регионални пут Р-2, Беране - Андрејевица, према Андријевици и Плаву који би требао преко Албаније да се повеже са Подгорицом.

Најближи гранични прелази општини Беране су Драченовац код Рожаја на око 40 km и Добраково - граница са Србијом на око 40 km.

Најближа лука Беранама је Лука Бар, која је од Берана удаљена 193 километра.

Удаљеност од жељезничког саобраћаја је 36 km, са најближом жељезничком станицом у Бијелом Пољу.

У Беранама постоји аеродром који није активан, а тренутна удаљеност од Аеродрома Подгорица је са досадашњих 158 km смањена на 115 km (отварањем новоизграђеног тунела).

Беране је удаљено од Подгорице 143 km, а завршетком дијела аутопута Подгорица - Матешево и регионалног пута Беране - Лубнице - Јеловица - Колашин удаљеност Берана од Подгорице биће значајно смањена.

Саобраћајна инфраструктура се може посматрати као инструмент за равномјерни регионални развој, јачање територијалног интегритета и очување цјеловитости државе.

Завршетком путних праваца Беране - Јеловица - Колашин и Беране - Петњица, значајно је побољшана саобраћајна комуникација на самом подручју општине Беране као и према југу Црне Горе, што је омогућило лакши проток људи, роба и капитала, а самим тим и унапређење услова пословања, као и развој пољопривреде и туризма.

Боља саобраћајна повезаност мјесних центара са градским подручјем, валоризација туристичких потенцијала постићи ће се и асфалтирањем локалних путева у општој употреби до мјесних центара.

У оквиру редовних активности Агенције за изградњу и развој Берана врши се редовно одржавање уличне расвјете на постојећим правцима (око 60 km), замјена постојећих сјветиљки новим и економичнијим сјветиљкама, уградња на новим линијама и израда нових линија уличне расвјете. Пројектом је предвиђено и унапређење енергетске ефикасности на електро мрежи и уличној расвјети.

Завршетак тунела ка Колашину, значајно позицију Берана чини бољом јер је удаљеност до Подгорице сада приближно 100 km, умјесто досадашњих 143 km.

У наредном периоду предвиђена је имплементација великих инфраструктурних пројеката, и то:

- Изградња 21,5 km аутопута А-1 Бар - Бољаре на територији општине Беране (деоница Андријевица - Беране) након које се очекује осјетан привредни раст, валоризација бизнис зона, лакши проток људи, роба и капитала, отварање нових радних мјеста;

- Реконструкција постојеће трасе магистралног пута М-2, Рибаревина - Беране - Рожаје, са изградњом додатне треће траке у дужини од 5 km;
- Реконструкција регионалног пута Р-2, Беране - Андрејевица, ка Андријевици и Плаву;
- Реконструкција регионалног пута Р-20, Беране - Петњица на дионици Подвале - Беране у дужини од 12,4 km, што ће омогућити лакши проток људи, роба и капитала, а самим тим и унапређење услова пословања као и развој пољопривреде;
- Санција регионалног пута Мојковац - Беране који тренутно није у функцији;
- Изградња регионалног пута Лубнице - Мојковац дужине од око 9,5 km који ће са мрежом локалних путева на директан и индиректан начин омогућити валоризацију цјелокупног простора Бјеласице и Комова. Планирани регионални пут у потпуности саобраћајно отвара простор Бјеласице остварујући сигурнију, безбједнију и бржу саобраћајну повезаност општинских центара Мојковца и Берана и планираних развојних зона;
- Пројектовање нових саобраћајних рјешења за све раскрснице на мјестима укрштања регионалног пута Р-2 са постојећим локалним путевима и улицама (улицом Тодора Ђеда Војводића и улицом Пешца VI), у складу са условима безбједности у саобраћају;
- Пројектовање нових саобраћајних рјешења за све раскрснице у градској зони (кружни токови), у складу са условима безбједности у саобраћају како би се елиминисали проблеми у саобраћају у градском и приградском подручју и самим тим омогућило сигурно одвијање саобраћаја у раскрсницама, смањење застоја, уштеда времена путовања, безбједно кретање пешака.
- Изградња нових и реконструкција најфреквентнијих градских саобраћајница омогућиће лакшу комуникацију грађанима, растерећење градског саобраћаја, смањење застоја, уштеду времена путовања, као и више паркинг мјеста.
- У наредном периоду предвиђен је наставак радова на заобилазници од моста „Ника Стругара“ до Тлумског моста, између гимназије и КБЦ-а Беране.
- Умјесто класичних раскрсница изградиће се кружне раскрснице (кружни токови) код Нишавић пекаре и код хотела „Беране“.
- Изградња саобраћајница детаљног урбанистичког плана Бистрица и Острови које ће допринијети бољој повезаности приградских подручја са главним градским саобраћајницама;
- Изградња бициклистичких стаза од приградских насеља ка градском језгру, као и дуж постојеће и планиране заобилазнице;
- Пројектовање нове вертикалне и хоризонталне саобраћајне сигнализације како би се елиминисали проблеми у саобраћају у градском подручју настали усљед

неадекватно обиљежених раскрсница. Потребно је урадити Анализу утицаја саобраћајне сигнализације на настанак саобраћајних незгода у зони раскрсница;

- Изградња јавних гаража, у складу са плановима, на мјестима на којима су предвиђене у оквиру ДУП-а „Парк“ и ДУП-а „Лијева обала Лима“;
- Изградња паркиралишта код "Тржнице" и подземне гараже на тргу „21. јул“ намећу се као ефикасна рјешења проблема паркирања у граду.
- Реконструкција (асфалтирање) пута Курикуће - Суводо допринијеће бољој повезаности Бјеласице;
- Активација/рјешавање питања постојеће аутобуске станице и/или изградња нове аутобуске станице код бившег АМС Беране како би се на једном мјесту понудила организована и квалитетна транспортна услуга свим корисницима (путницима и превозницима);
- Унапређење постојеће и куповина нове механизације за потребе одржавања и изградњу нових праваца јавне расвјете;
- Израда Стратегије детаљне регулације саобраћаја на територији општине Беране;
- Реализација пројекта Техничка регулација саобраћаја у ужем језгру општине Беране;
- У циљу добијања мјеродавне саобраћајне слике, временске и просторне неравномјерности токова на мрежи, структуре саобраћајних токова, времена путовања и брзине на мрежи и временског застоја возила, пјешака и пјешачких токова итд, неопходно је спровести адекватна истраживања и мјерења и на основу добијених података анализирати саобраћајне токове на мрежи како би се повећао капацитет;
- Како је посљедњих година проток саобраћаја знатно увећан, потребно је да се изврши димензионисање коловозних конструкција, те да се за изградњу саобраћајница користити флексибилни коловозни застор који има знатно боље експлоатационе карактеристике у односу на крути коловозни застор;
- Локални и шумски путеви који допиру до високих планинских предјела потенцирају развој планинарства, шумарства, двропрераде, туризма и сточарства, али у циљу њихове веће функционалности потребно их је реконструисати и асфалтирати.

Табела 36. Листа магистралних и регионалних путева који пролазе кроз Беране

Бр	Назив пута	Ознака пута	Магистрални Укупна дужина (m)	Регионални Укупна дужина (m)
1.	Рибаревине- Беране – Рожаје - Шпиљани	М-5	80.200	
2.	Беране - Андријевица	Р-2		15.978
3.	Беране – Петњица - Калаче	Р-12		36.080
4.	Беране – Лубнице - Јеловица	Р-24		24.000

Из свега горе наведеног, проистиче да је потребно урадити студију: АНАЛИЗА САОБРАЋАЈНОГ СИСТЕМА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ.

Наведена анализа обухватила би израду следећих Студија:

1. Студија јавног градског и приградског транспорта путника
2. Студија ауто такси транспорта путника
3. Студија динамичког саобраћаја
4. Студија паркирања
5. Студија бициклистичког саобраћаја

Повод за израду наведених Студијских пројеката, произилази из основних проблема саобраћаја у општини Беране, који потичу од високог учешћа путничких аутомобила, а који генеришу велику потражњу, односно „троше“ највећи капацитет уличне мреже-саобраћајне понуде, а имају најмањи специфичан учинак од свих средстава и начина путовања који се појављују у општини. Немогућности опслуживања односно немогућности извршавања основног задатка саобраћајног система - задовољење захтјева за превозом, треба додати и највећи допринос градских саобраћајних система у укупном нарушавању животне и амбијенталне цјелине општине.

Под условом да се резултати ових Студија користе, а предлози за побољшање тренутне ситуације саобраћајног система у оквиру општине Беране примијене у пракси, могу се очекивати велика побољшања на пољима:

- безбједности пјешака,
- функционисања паркирања и усаглашавања потреба за паркирањем,
- квалитета пружања услуга јавног превоза,
- квалитета пружања такси услуга
- стања хоризонталне и вертикалне сигнализације,
- безбједности бициклистичког саобраћаја и
- заштита животне средине.

3.10.2. ВАЗДУШНИ САОБРАЋАЈ

Један од најзначајнијих неискоришћених ресурса општине Беране је Иванградски аеродром за цивилни саобраћај. Први пут отворен је 21. јула 1961. године. Са беранске писте летјели су у почетку само авиони за Београд и то понедељком и петком, а касније је на овој релацији одржавана редовна ваздушна линија шест пута недељно, као и линије за Загреб и Љубљану.

Аеродром је 1976. године затворен за цивилни саобраћај, а осамдесетих година коришћен је искључиво као војни аеродром и за потребе беранског Аеро клуба.

Аеродромска писта је дуга скоро два километра (1.950 m) и у добром је стању, док би у осталу инфраструктуру требало улагати.

Нелегални објекти у зони аеродрома представљају ограничавајући фактор у ревитализацији аеродромске инфраструктуре, што представља велики проблем чијем рјешавању треба приступити у наредном периоду.

Како би се на најбољи начин у складу са међународним нормама омогућио дугорочни стратешки развој Аеродрома Беране, потребно је донијети одлуку да се размотри и омогући инвестиција из приватног сектора кроз транспарентан и конкурентан процес праћен увођењем најбоље праксе за развој, унапређење и финансирање аеродрома.

Имајући у виду да је превасходни циљ да се аеродрому обезбиједи средњерочан односно дугорочан развој, уз заштиту интереса Црне Горе и општине Беране, свих корисника аеродромских услуга и осталих заинтересованих страна, потребно је изабрати модел јавно-приватног партнерства (за цивилни/карго саобраћај) са елементом концесије, као најпогодније опције из више разлога.

Као један од кључних разлога за концесију је тај што би концесија омогућила Црној Гори и Аеродрому Беране да задрже власништво над аеродромом, гдје се преноси једино право на коришћење током концесије. Концесија тиме штити државу на дугорочној основи, јер не долази до губитка контроле. Након завршетка концесије, држави Црној Гори би на потпуно управљање остао аеродром са новом, модерном и енергетски ефикасном инфраструктуром.

У случају немогућности валоризације аеродрома Беране кроз јавно-приватно партнерство, у сарадњи са Владом Црне Горе, покренути питање активирања аеродрома као: Центра за обуку пилота, Регионалног центра за гашење пожара.

Поновном валоризацијом аеродрома користи не би имало само Беране, већ и читав сјевер Црне Горе, а његове услуге користили би и становници из пограничних градова Србије. Из овог региона у дијаспори живи значајан број људи, чиме би се олакшала комуникација са завичајем. Аеродром је посебно значајан за валоризацију туристичких потенцијала којима сјевер располаже.

3.10.3. ЖЕЉЕЗНИЧКИ САОБРАЋАЈ

Пошто у будућности предстоји остваривање адекватне саобраћајне политике у домену прерасподјеле превоза, очекивана је реафирмација и овог вида превоза у домену превоза роба и путника. Да би се ови циљеви задовољили, потребно је у наредном седмогодишњем периоду урадити Студију оправданости изградње жељезничке пруге Бијело Поље - Беране (34 km), којом би се центар сјеверног региона повезао са врло важним жељезничким коридором Београд - Бар. За ове подухвате постоје одређени просторни и инфраструктурни услови. Успостављањем новог система жељезничког саобраћаја на простору општине, доћи ће до афирмације овог вида превоза у извршењу превозно транспортног рада.

3.11. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА

Тржиште телекомуникација један је од основних покретача привреде Црне Горе, а дигитализација и 5G развој остаће у врху агенди оператора који послују на овим просторима а то су: „МТЕЛ“ д.о.о, „Црногорски Телеком“ а.д. и „ONE Crna Gora“ ДОО.

На основу најновијег извјештаја ICT Regulatory Tracker (Међународне уније за телекомуникације), Црна Гора заузима 14. мјесто на листи од 193 државе које су чланице Уједињених Нација.

Како је из „Агенције за електронске комуникације и поштанску дјелатност“ (ЕКIP) саопштено, у Црној Гори се за пружање електронских комуникационих услуга примјењују најсавременије технологије са асортиманом услуга и нивоом развоја електронских комуникационих мрежа иде се у корак са развијеним државама.

На основу истраживања спроведених на тему употребе информативних и комуникативних технологија (ICT-а) у Црној Гори више од 80% становника је користило интернет.

Укупна покривеност GSM сигналом (сигналом мобилних мрежа II генерације) је око 99%, док укупна покривеност сигналом UMTS i LTE мрежа (мрежа III и IV генерације)

износи око 98%, што Црну Гору сврстава у ред земаља са изузетно добром покривеношћу.

У I кварталу 2022. године почела је са радом и прва 5G мрежа (пета генерација електронских комуникационих мрежа) али са још скромном покривеношћу.

У наредних десет година, развој дигиталних сервиса, мобилне комуникационе мреже пете генерације (5G), представљају један од најважнијих сегмената цјелокупне дигиталне трансформације друштва.

Док је 3G омогућио мобилни интернет, а 4G мобилни широкопојасни приступ, очекује се да ће 5G постати инфраструктура за повезаност која ће омогућити нове производе и услуге и тако утицати на све дјелове друштва.

Дигиталне технологије засноване на 5G мобилним мрежама које су уграђене у уређаје, машине и процесе, омогућиће да бежична повезаност постане основа за функционисање вертикалних индустријских области као што су: индустријска производња, енергетски сектор, пољопривреда, трговина, финансијске услуге, здравство, образовање, јавна безбједност, туризам, медији и томе слично.

Стандардне карактеристике 5G мреже у виду побољшања брзине преноса података, ултра поуздане комуникације са врло малим кашњењем, масовног интернета и сл. подразумевају да ће 5G инфраструктура наћи примјену у многим случајевима коришћења као што су: аутономна возња, телемедицина (здравство нова верзија), аутоматизована производња, паметни градови, паметна пољопривреда итд. Све ово треба да доведе до континуираног унапређења пословања индустрије, повећања продуктивности, генерисања нових иновација, тј до редифинисања економске конкурентности индустрија и цјелокупне економије.

Значај 5G мрежа препознале су развијене земље свијета. Црна Гора је кроз Стратегију дигиталне трансформације Црне Горе 2022-2026. године идентификовала значај дигиталне повезаности, са акцентом унапређења доступности и повећања капацитета мобилних широкопојасних услуга, па је један од циљева дигиталне трансформације Црне Горе увођење високог нивоа покривености 5G мрежом и повећања приступа интернету. У складу са наведеним циљем, MERT је покренуло израду Стратегија за развој 5G мобилних комуникационих мрежа у Црној Гори 2023-2027. година са пратећим акционим планом за 2023-2024. година. Свакако се у поменутих Стратегијама налази и подручје општине Беране чији грађани и привреда треба да имају максималне бенефите услијед развоја мобилних комуникационих 5G мрежа.

Друштво за телекомуникације „МТЕЛ“ ДОО је дио „Телеком Србија Групе“ коју чине: МТС Србија, М:ТЕЛ БиХ и МТЕЛ Црне Горе.

У Табели 37. су наведене локације базних станица које посједује „МТЕЛ“ на територији општине Беране.

Табела 37. Локације базних станица МТЕЛ мреже на територији општине Беране

Код локације	Назив локације	2G	3G	4G	5G	Општина
BA01	Јејевица	да	да	да	да	Беране
BA02	Заостро	да	не	да	не	Беране
BA03	Скакавац	да	да	да	не	Беране
BA11	Кацубер	да	да	да	не	Беране
BA12	Солитер Беране	да	да	да	да	Беране

BA18	Лубнице	да	не	да	не	Беране
BA24	Беране Зора	да	да	да	не	Беране
BA28	Доње Луге	да	да	да	не	Беране
BA32	Тмушићи	да	да	да	не	Беране
BA33	Пешца	да	да	да	не	Беране
BA34	Рудеш	да	да	да	не	Беране
BA36	Виница	да	не	да	не	Беране
PG28	Бјеласица	да	не	да	не	Беране
BA43	Шекулар 2	да	не	да	не	Беране

Поред тога, “МТЕЛ” свакако има планове за даљи развој мобилне мреже на територији општине Беране кроз ширење постојеће 4G мреже и имплементацију 5G мреже. “МТЕЛ” такође планира радове на изградњи оптичке мреже.

Табела 38. Корисници МТЕЛ- а по врстама услуга

Кабловски	3,053
DTH	1,902
Postpaid	12,717
Prepaid	8,416

У мјесецу децембру 2022. године „МТЕЛ“ д.о.о закупио је потребне ресурсе за наредних 15 година и куповином 2x10 MHz у опсегу 700 MHz и 120 MHz у опсегу 3,6 GHz, а све са циљем развоја 5G сервиса.

Црногорски Телеком АД на територији општине Беране посједује фиксну кабловску мрежу у дужини од 57.363 m.

Што се тиче развоја VDSL (very-high-bit-rate digital subscriber line) технологије, за широкопојасни приступ сервисима, постављени су outdoor кабинети на локацијама:

- ОЦ – Хотел Беране
- ОЦ – Доње Луге
- ОЦ – Доња Ржаница
- ОЦ – Пешца
- ОЦ – Миљана Томичића

У плану је изградња FTTH подземне оптичке мреже до корисника у центру града, II фаза (ул. Влада Мартиновића, 29. Новембар).

На територији општине Беране се налазе слjedeћи објекти базних станица:

Јејевица, Тунел Локве, Лубнице, Раскрсница Беране, ТКЦ Беране, Заостро, Бистрица МХЦ Калудра, Луге, Шекулар МХС, Шекулар РДЦ, Спалевићи 1, Спалевићи 2, Трешњево.

На подручју општине Беране, 5G мрежа је доступна на слjedeћим локацијама:

1. ТКЦ Беране
2. Раскрсница Беране и
3. Луге- Беране.

ЦГ Телеком на територији општине Беране има 16.951 корисника.

Бивши „Теленор ДОО“ који је трансформисан у „ONE Crna Gora“ (од 01.04.2022. године), на територији општине Беране нема у свом власништву кабловску инфраструктуру, надземне оптичке и коаксијалне водове. Поменути инфраструктуру ово предузеће узима у закуп. На дан 01.12.2023. године, ONE на територији општине има укупно 11.754 корисника и 13 базних станица (Табела 39. и Табела 40):

Табела 39. Број корисника ONE мреже на територији општине Беране

Беране	Prepaid	mobilna voice	5868
	Postpaid	mobilna voice	5099
	Prepaid	Broadband	34
	Postpaid	Broadband	753

Табела 40. Локација базних станица ONE мреже на територији општине Беране

Назив локације	2G	3G	4G	5G	Општина
БЕРАНЕ	да	да	да	Да	Беране
БЕРАНЕ РАСКРСНИЦА	не	да	да	2024	Беране
ДОЊЕ ЛУГЕ	да	да	да	Да	Беране
ЈЕЈЕВИЦА	да	да	да	не	Беране
КАЦУБЕР	да	да	да	не	Беране
КАЛУДРА	да	да	да	не	Беране
ЛУБНИЦЕ	да	да	да	не	Беране
ПЕШЦА	да	да	да	да	Беране
РУДЕШ	да	да	да	да	Беране
ШЕКУЛАР	да	да	да	не	Беране
ТМУШИЋИ	да	да	да	не	Беране
ВИНИЦКА	да	да	да	не	Беране
ЗАОСТРО	да	да	да	не	Беране

Поред тога, у овој години планирају да пусте нову БС на локацији Јеловица, као и да покрију нови тунел који повезује колашинско скијалиште и Јеловицу.

У 2024. години у плану су проширења 4G мреже на 4 локације и 5G мреже на једној локацији. Такође, у овој години не планирају изградњу оптичке мреже у општини Беране, али је у плану да се закупи капацитет на релацији Беране солитер-Андријевица.

Јасно је да ће у наредном периоду тржишна утакмица између поменута три оператора на развоју 5G мреже и најсавременијих сервиса које она омогућава, допринијети квалитетнијем животу грађана и бржем развоју привреде Берана.

3.12. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

3.12.1. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА МРЕЖА

На подручју општине Беране снабдијевање електричном енергијом се врши преко предузећа ДОО „Црногорски електродистрибутивни систем ЦЕДИС“ који покрива 7 Региона. Бивша Електродистрибуција Беране, заједно са Електродистрибуцијом Рожаје у организационом смислу чине Регион 3 који својом дјелатошћу покрива шест општина (Беране, Рожаје, Плав, Андријевица, Петњица и Гусиње), укупне површине око 2.000 km².

Општина Беране се електричном енергијом напаја преко трафостанице 110/35 kV (2x20 MVA). У оквиру овог система су активне сљедеће трафостанице:

- Рудеш (Беране 1) 2x8 MVA са укупним бројем од 7.966 потрошача;
- Центар (Беране 2) 4x8 MVA са укупним бројем од 5.903 потрошача;
- Полица (Беране 3) 2.5 MVA са укупним бројем од 3.102 потрошача.

Трафостаница 35/6kV „Целулоза”, инсталисане снаге 2x4 MVA, намијењена је напајању Рудника мрког угља „Беране“, који тренутно није у функцији.

У општини Беране имамо и расклопно постројење 35 kV „Буче“ на које су прикључене мале хидроелектране (mHE): Бистрица, Јеловица 1, Јеловица 2, Шекулар, Орах, Рмуши и Спалевићи. Поред поменутих, на 10 kV мрежу је прикључена Миоље Поље.

На територији општине Беране имамо укупно 194 трафостанице 10/0,4 kV, инсталисане снаге 61,56 MVA, од тога:

- 32 BTS инсталисане снаге 13,63 MVA,
- 27 MBTS инсталисане снаге 19,24 MVA,
- 5 PSTS инсталисане снаге 1,78 MVA,
- 112 STS инсталисане снаге 15,57 MVA,
- 10 TS-K инсталисане снаге 3,31 MVA и
- 8 TS-O инсталисане снаге 8,03 MVA.

Дужина ваздушне 35 kV мреже на предметној територији је 7,8 km и то:

- 1,1 km од TS 110/35kV „Беране“ до TS 35/6kV „Целулоза“ и
- 6,7 km од TS 110/35kV „Беране“ до TS 35/10kV „Полица“.

Дужина кабловске 35 kV мреже је 8,22 km, од чега:

- 0,03 km од TS 110/35kV „Беране“ до TS 35/10kV „Рудеш“,
- 5,9 km од TS 35/10kV „Рудеш“ до TS 35 kV „Буче“ и
- 2.292 m од TS 110/35kV „Беране“ до TS 35/10kV „Центар“.

Електроенергетска мрежа између малих хидроелектрана има дужину од 38,1 km.

Дужина ваздушне 10 kV мреже је 190,95 km, док је дужина кабловске 10 kV мреже 36,8 km. Ваздушна мрежа такође има и 62.000 стубова, највећим дијелом дрвених импрегнисаних.

Број корисника електричне енергије у 2023. години на подручју општине Беране износио је 16.971.

Планови на инвестиционој изградњи и одржавању на подручју општине Беране у периоду 2025 - 2031. година

План инвестиција 2025 - 2031. година обухвата пројекте на: изградњи и реконструкцији објеката којим ће се обезбиједити прописане перформансе система (достизање техничких стандарда), изградњи и реконструкцији објеката којим ће се омогућити задовољење планираног раста потрошње, технолошким унапређењима мреже са циљем повећања поузданости и оптимизације функционисања система и смањења губитака.

Укупни табеларни приказ планираних улагања у инвестиционе пројекте на подручју општине Беране по групама основних средстава: примарна мрежа (трафостанице 35/10

кV и водови 35 кV) и секундарна мрежа (трафостанице 10/0,4 кV, 10 кV и 0,4 кV водови) за период од 2021. до 2026. године (и након тога) дати су у Табели 41.

Табела 41. План улагања у инвестиционе пројекте на подручју општине Беране (у €)

Планиране инвестиције општине Беране	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026 +	Укупно
Примарна мрежа		70,000		1,086,235	238,000	1,009,750	2,403,985
Секундарна мрежа	218,000	332,661	592,559		849,150	977,826	2,970,195
УКУПНО	218,000	402,661	592,559	1,086,235	1,087,150	1,987,576	5,374,180

Извор: ДОО „Црногорски електродистрибутивни систем“ - ЦЕДИС

Од капиталних инвестиција у објекте електроенергетске инфраструктуре на подручју општине Беране, планирано је да се у 2025. години крене са припремним активностима на реализацији пројекта изградње TS 35/10кV „Буче“ и њеног уклапања у постојећу мрежу.

У претходних 10 година, кроз разне пројекте, првенствено - Пројекат унапређења система мјерења, ревитализацију и инвестиционе пројекте, на близу 100 траforeона је вршена замјена стубова и проводника, и исте су доведене у врло добро стање. Такође од 2019. године до краја 2023. године, завршена је ревитализација DV 10 кV „Долац“, DV 10кV „Луге“ и DV 10 кV „Будимља“, као и припадајућих трафостаница 10/0,4 кV.

У претходне двије године Служба одржавања региона 3 је кроз ревитализацију у NN мреже уградила 162 стуба (152 бетонска и 10 дрвених) и 5.298 m SKS-а, а у DV 10 кV уграђена су 82 стуба (67 бетонских, 4 решеткаста и 11 дрвених) и око 4.700 kg ужета.

У наредном периоду планиран је пројекат ревитализације 4 NN мреже: „Загорје“, „Калудра“, „Маште 1“ и „Горажде 2“.

Припремљени су подаци за кандидовање DV 10 кV „Полица“ за Пројекат ревитализације, а у наредном периоду припремиће се подаци за траforeоне: „Шекулар I“, „Шекулар II“ и „Шекулар III“, чија је NN мрежа тренутно у најлошијем стању. Након тога ићи ће се са припремом података за DV 10кV „Застро“ (тиме би сви DV-и на подручју општине Беране били обухваћени Пројектом ревитализације), као и за остале NN мреже, по приоритетима.

Текуће одржавање дистрибутивне мреже представља редовне и свакодневне активности ЦЕДИС-а. Приликом израде годишњих планова одржавања, који се базирају на потребама превентивног одржавања енергетских објеката, посебно се узимају у обзир и потребе корективног одржавања условљене догађајима који су непредвидиви, најчешће неповољне временске прилике и сл.

3.12.2. ХИДРОЕНЕРГИЈА

Хидроенергија водених токова је једна од најперспективнијих и најекономичнијих природних ресурса. У области градње хидропостројења, има још доста простора за изградњу и коришћење тзв. мини хидроелектрана које се постављају на мањим

водотоковима – планинским ријекама и потоцима. Изградња мини хидроелектрана захтијева стабилне водотоке који не пресушују у току сезоне.

Општина Беране располаже са великим хидроенергетским потенцијалима. У претходној деценији су направљени значајни помаци на искоришћавању хидроенергетских потенцијала и до сада је на подручју општине саграђено и пуштено у рад 7 мини хидроцентрала укупне снаге око 10,5 MW (Табела 42).

Табела 42. Функционалне мини хидроелектране у Беранама

Ред. Број	Назив	Снага
1.	Бистрица	5,6 MW
2.	Шекулар	1,66 MW
3.	Орах	954 KW
4.	Језершtica	844 KW
5.	Спалевићи1	650 KW
6.	Рмуш	474 KW
7.	Миоље Поље	300 KW

Извор: Званични подаци ДОО“ Бенерго“

Имајући у виду да је велики хидроенергетски потенцијал мало искоришћен, Скупштина општине Беране је одлучила да се изграде 3 (три) мини хидроелектране (мХЕ) на три постојећа локална водовода и оснује друштво са ограниченом одговорношћу ДОО „БЕНЕРГО“ које ће руководити пројектом. Основна дјелатост овог предузећа је производња електричне енергије из обновљивих извора.

До сада је пуштена у рад једна од три планиране мини-хидроелектране, „Миоље поље“, која тренутно ради са просјечном производњом од 230 kW и њеним радом управља ДОО „Бенерго“. За остале двије планиране мини-хидроелектране постоје пројектне идеје, чија је планирана снага дата у Табели 43.

Табела 43. Планиране мини хидроелектране

Ред. број	Назив	Снага
1.	Ржанско врело	380 KW
2.	Дапсиће	70 KW

Извор: Званични подаци ДОО“ Бенерго

Мини хидроелектране (МХЕ) су замишљене као притисно-проточна постројења на планираним локалним водоводима (цјевоводима). Пројекти ће се реализовати у складу са Законом о енергетици, енергетској ефикасности и очувању природне средине, којим се прецизно дефинише коришћење обновљивих извора енергије уз поштовање еколошких стандарда.

МХЕ „Дапсиће“ замишљена је као постројење које би се налазило на већ постојећем Водоводу Дапсиће. МХЕ „Дапсиће“ је замишљена као притисно-проточно постројење на постојећем укопаном азбесто - цементном цјевоводу, а које користи 89,5 метара пада од постојећег водозахвата на коти 917,5 метара надморске висине, па до коте 828 метара надморске висине, на којој се тренутно налази прекидна комора, а на њој је предвиђена стројара. Дужина цјевовода у том потезу је 3.660 метара, јединственог пречника цијеви 350 mm, пројектовани капацитет овог цјевовода износи 100 литара у секунди. Инсталисана снага овог постројења је 67 KW по часу што даје могућу годишњу производњу од 578 MW.

МХЕ „Ржанско врело“ је планирано као притисно-проточно постројење на планираном укопаном цјевоводу, а које користи 273 метара пада од будуће каптаже на коти 1.030 метара надморске висине, па до коте 757 метара надморске висине на којој ће бити машинска зграда. Након изградње водовода у укупној дужини 7.438 метара, јединственог пречника цијеви од 315 mm, пројектовани капацитет овог цјевовода износи 150 литара у секунди.

Рјешење МХЕ „Ржанско врело“ ће бити дио система за водоснабдијевање насеља Доња Ржаница, Доње Луге, Петњик и Загорје из водоизворишта Ржанско врело. Инсталисана снага овог постројења је од 300 до 380 киловата по сату, што даје потенцијалну производњу на нивоу године од 3.000 MW.

Предметна два пројекта која су тренутно у фази припреме, извјесно је могу бити реализовани и по принципу приватно - јавног партнерства.

Урађена су и сва неопходна документа као и Студије изводљивости које показују исплативост и одрживост планираног пројекта у области хидроенергије. Током реализације СПР општине Беране 2019-2023. завршен је пројекат, МХЕ „Миоље Поље“.

Очекивани позитиван ефекат након реализације комплетног плана изградње и стављања у функцију још двије планиране МХЕ (Ржанско Врело и Дапсиће) јесте бруто добитак од око 600.000 € на годишњем нивоу, запошљавање радника на поменутих објектима, енергетска ефикасност без негативног утицаја по животну средину, као и квалитетније и поузданије водоснабдијевање становништва пијаћом водом.

3.12.3 СОЛАРНА И ЕНЕРГИЈА ВЈЕТРА

Сва енергија која потиче од сунчевог зрачења је обновљива енергија, јер поред директног утицаја на климу и климатске услове, Сунце је одговорно и за стварање енергије вјетра, морских таласа и струја, као и токова ријека.

Црна Гора заузима средишњи појас сјеверне Земљине полулопте. Количина сунчевог зрачења (радијације) по јединици површине представља најзначајнији природни енергетски ресурс на овим просторима, а потенцијали коришћења соларне енергије су далеко испред хидроенергије, енергије биомасе, енергије вјетра и геотермалне енергије. Последњих година влада велико интересовање за соларну и енергију вјетра, па сходно томе, посебна пажња треба бити усмјерена и посвећена коришћењу ових ресурса.

Енергија вјетра има извјесне предности јер је обновљива и чиста, не загађује ваздух, не емитује CO₂ и не проузрокује кисјеле кише. Поред тога, не зрачи и не разара озонски омотач. Енергија вјетра је веома озбиљан обновљиви извор енергије при достигнутом развоју технологије. Модерни вјетрогенератори почињу да производе електричну енергију већ при брзини вјетра од 2,5 m/s, а заустављају се из безбједносних разлога при брзини од 25 m/s.

Према Директиви ЕУ 2018/2001, Црна Гора до 2030. године мора да достигне удио обновљиве енергије у укупној потрошњи од 50%. Имајући то у виду, Влада Црне Горе је почела да спроводи неке од мјера које би допринијеле достизању задатог циља. Тако је почетком 2023. године смањила вриједност ПДВ-а за соларне панеле и тиме додатно стимулисала потенцијалне кориснике за коришћење енергије из обновљивих извора.

Електропривреда Црне Горе је у новембру 2023. године потписала уговор (споразум) са фирмом UGT Renewables о заједничком раду на пројектима за производњу електричне енергије из обновљивих извора и складиштење енергије. Такође, Влада Црне Горе је припремила Нацрт првог закона о обновљивим изворима енергије којим се уводе аукције за додјелу премија и фид-ин тарифа за инвестирање у зелену енергију, као и трогодишњи

план система подстицаја за тржишне премије и фид-ин тарифе (аукције). Аукције спроводи Регулаторна агенција за енергетику и регулисане комуналне дјелатности. Припремљена је финансијска подршка из фондова ЕУ и повољни кредитни аранжмани са Свјетском банком.

Коришћење соларне енергије је веома економична инвестиција и треба је свакако подстицати и субвенционисати њену примјену. Сходно томе, Фонд за заштиту животне средине Црне Горе припрема субвенције за енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије на годишњем нивоу за локалне самоуправе, које желе да инсталирају соларне панеле, топлотне пумпе и котлове на пелет или брикете.

Општина Беране има велики потенцијал на пољу коришћења соларне и енергије вјетра, због просторног положаја и климатских карактеристика. Ипак, коришћење соларне енергије на овом простору је тек у повоју, па је потребно урадити детаљна испитивања и студије изводљивости на пољу искоришћења соларне и енергије вјетра, те аплицирати за финансирање оваквих пројеката из међународних фондова.

Локална самоуправа је имала преговоре са потенцијалним партнерима из иностранства у области коришћења обновљивих извора енергије, па се може очекивати да ова област у наредном периоду може бити и предмет јавно-приватног партнерства.

3.13. КОМУНАЛНИ ПОСЛОВИ

3.13.1. ВОДОСНАБДИЈЕВАЊЕ

Водоснабдијевање на подручју општине Беране је у надлежности ДОО „Водовод и канализација“ Беране. Водоснабдијевање града и приградских насеља врши се са изворишта „Мерића врело“, лоцираног на територији Мјесне заједнице Лубница, које је каптирано и магистралним водом спојено са прекидном комором „Салача“. Одатле вода иде гравитационо до пумпне станице „Град“, а након тога до резервоара „Јасиковац“.

Приликом израде дионице магистралног пута Беране-Колашин 2014. године, стари цјевовод профила ДН350 (ливено-гвоздени) од изворишта до прекидне коморе „Салача“ замијењен је новим цијевима профила ДН400 (дуктил), чиме је повећан капацитет са 175 l/s на преко 200 l/s.

Дистрибутивна мрежа (примарна и секундарна) доводног система дугачка је око 200 km и покрива око 85% укупног броја становника општине Беране. Израђена је од различитих материјала: дуктила, ливено-гвоздених, поцинкованих, азбестно-цементних, полиетиленских и ПВЦ.

Поред главног изворишта водоснабдијевања „Мерића врело“, постоји и резервно извориште воде за снабдијевање града „Манастирско врело“ – Ђурђеви ступови, капацитета 85 l/s, које користи пумпну станицу „Град“.

У надлежности предузећа „Водовод и канализација“ Беране је и водоводни систем „Дапсића врело“ – Полица, капацитета 45 l/s. Са овог изворишта водом се снабдијева становништво села Полица, Горње Будимље, Дапсићи и Петњик (Стратешки план развоја општине Беране за период 2019-2023).

Количина воде у водоснабдијевању на подручју општине Беране у посљедњих пет година приказана је у *Табели 44* (закључно са 31.10.2023. године).

Табела 44. Количина воде у водоснабдијевању на подручју општине Беране за период 2018-2023. год.

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	31.10.2023.

Количина воде (m³)	7.726.320	7.726.320	7.726.320	7.726.320	7.726.320	7.726.320
Фактурисано	1.276.370	1.298.364	1.241.563	1.297.627	1.269.713	1.061.015
физичка лица	1.259.763	1.281.665	1.227.577	1.282.759	1.253.532	1.039.650
правна лица	16.607	16.699	13.986	14.868	16.181	21.365
Број прикључака	9.766	9.801	9.822	9.883	9.990	10.029
физичка лица	8.937	8.972	8.864	9.044	9.160	9.206
правна лица	829	829	831	839	830	823

Извор: „Водовод и канализација“, ДОО Беране

Као највећи проблеми у водоснабдијевању општине Беране могу се издвојити сљедећи:

- Појава мутноће воде у прољећним и јесењим мјесецима током обилних падавина и топљења снијега (прољећни период). Ради превазилажења овог проблема, израђен је Пројекат постројења за пречишћавање питке воде на прекидној комори „Салача“, који је у завршној фази (подаци општине Беране).
- Од укупне водоводне мреже, око 30 km је израђено од азбестно-цементног материјала, који је неопходно замијенити.
- Током љетњих мјесеци, издашност изворишта „Мерића врело“ није довољна за потребе водоснабдијевања дјелова града на вишим котама терена, због чега се у том периоду додатно упумпава вода са Манастирског врела.
- Издашност изворишта „Дапсићко врело“ у љетњим мјесецима није довољна за снабдијевање потрошача у насељима Дапсиће и Полица, што такође представља слабу тачку у систему водоснабдијевања на подручју општине Беране.

У плану је изградња водоводне мреже за водоснабдијевање индустријске зоне у насељу Буче, у дужини од 4.300 метара. Такође, неопходна је уградња мјерних инструмената за све потрошаче.

3.13.2. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДНИМ ВОДАМА

На подручју општине Беране, канализациони систем је под ингеренцијом предузећа ДОО „Водовод и канализација“ Беране. Канализациони систем, укупне дужине 19,8 km, покрива 68% становништва на подручју општине Беране и задовољава потребе самог градског насеља Беране, као и дјелимично приградских насеља: Берансело, Долац, Доње Луге и Пешца.

Постоји потреба за проширењем канализационе мреже и на приградска насеља: Лужац, Буче и Доње Луге.

Регистровани број прикључака на канализациони систем износи 6.049 корисника. Од укупно регистрованих прикључака, 87,1% (5.270 прикључака) припада физичким лицима, док је преосталих 12,9% (779 прикључака) код правних лица. Домаћинства која нису прикључена на систем канализације користе септичке јаме.

Комуналне отпадне воде су отпадне воде из домаћинстава или мјешавина тих вода са индустријским отпадним водама и/или атмосферским отпадним водама.

На основу Извјештаја о стању испуштања отпадних вода за територију општине Беране за 2022. годину, може се констатовати сљедеће:

1. Општина Беране, сходно Правилнику о географским границама, броју и капацитету агломерација („Службени лист ЦГ“, бр. 78/17), обухвата агломерацију Беране 1, која

покрива територију општине Беране. Идентификациони број агломерације Беране 1 је 6, а њоме су обухваћена насеља: Беране, Берансело, Буче, Долац, Доње Луге, Лужац, Пешца и Будимља. У складу са Правилником, број становника агломерације износи 22.167, док је процијењено максимално оптерећење агломерације, изражено у броју еквивалент становника, 25.000. ДОО „Водовод и канализација“ Беране обавља комуналне дјелатности јавног водоснабдијевања, управљања комуналним отпадним водама и управљања атмосферским водама. Сходно томе, ово предузеће је одговорно за управљање отпадним водама у агломерацији Беране 1, што укључује сакупљање и одвођење комуналних, атмосферских и отпадних вода другог поријекла са подручја општине, одржавање канализационог система, као и система за прихват и одвођење атмосферских вода. У оквиру послова сакупљања комуналних отпадних вода, предузећу је повјерено и црпљење, одвоз и збрињавање отпадних вода из септичких јама на подручју агломерације Беране 1.

2. Број становника који су повезани на колекторски систем фекалне канализације износи 18.445 (број корисника 5.270 помножен са просјечним бројем чланова домаћинства 3,5), што представља 68% укупног становништва на подручју општине Беране. На подручју агломерације Беране 1 евидентирано је 2.663 септичких јама.
3. Број корисника услуга ДОО „Водовод и канализација“ Беране, прикључених на канализациону мрежу, износи 5.270 корисника у сегменту физичких лица (домаћинстава) и 779 корисника у сегменту правних лица.
4. Дужина фекалне и атмосферске канализационе мреже, према званичним подацима који се достављају Регулаторној агенцији за енергетику и регулисане комуналне дјелатности, износи око 20 km. Цијеви су бетонске, азбестне и полиетиленске. Евидентирано је 1.408 канализационих шахти. Одржавање фекалне канализације врши се уз помоћ високопритисних возила на цјелокупном подручју агломерације Беране 1 (канал цет).
5. Постројење за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) је у функцији од 2019. године. Пројектовано је и изведено за механички и биолошки третман отпадних вода комуналног карактера за 22.000 еквивалентних становника. На ППОВ се примјењује секундарно пречишћавање отпадних вода на бази активног муља, коме претходи прелиминарно или примарно пречишћавање. Главне канализационе цијеви испуштају отпадну воду у улазну комору, на чијем излазу су грубе решетке које одстрањују крупне предмете. Даље, вода гравитационо протиче кроз канале са финим решеткама, које одстрањују мање отпатке у контејнер. Након тога, отпадне воде се транспортују до подизне пумпне станице, одакле се испумпавају у јединице за механички третман (компакт јединице), гдје се врши одвајање чврстих материја, шљунка, пијеска, масноћа и уља. Из ове јединице, вода гравитационо прелази у базен за изједначавање, у који се дозира ферихлорид ради смањења концентрације фосфора. Из базена за изједначавање, пумпе пребацују воду у СБР резервоаре, у којима се врши биолошко (секундарно) пречишћавање, односно уклањање органских материја (нитрификација и денитрификација). Овдје се разграђује примарни муљ, а из процеса биолошке обраде добија се секундарни муљ. Биолошки процеси се одвијају помоћу аеробних микроорганизама. Након овог процеса, врши се биоталожјење, током којег се муљ одваја од пречишћене воде. Дио муља се враћа у процес као активни муљ, који служи као активатор биопроцеса, док се остатак муља пумпама одводи у таложник и даље на обраду. Пречишћена вода (ефлуент) се испушта у реципијент – Макву, притоку ријеке Лим.
6. Агломерација Беране 1 има само 1 испуст и то испуст са ППОВ-а, реципијент испуста је Маква, притока ријеке Лим. Укупна количина испуштене отпадне воде у току 2022. године износила је 4.350 m³/дан, односно 1.587.750 m³/годишње.

7. Не постоје подаци о индустријским испустима на територији агломерације Беране 1.
8. Овлашћена лабораторија, Институт за јавно здравље Црне Горе, је у току 2022. године у 3 наврата вршила испитивања квалитета отпадних вода узимањем узорка, једнократним захватом, на мјесту испуста пречишћене воде из ППОВ у реципијент Макву, тј ријеку Лим. У сва 3 наврата физичко-хемијске анализе извршене од стране овлашћене лабораторије, узорак пречишћене отпадне воде је показао да вода одговара задатим граничним параметрима и условима Правилника о квалитету и санитарно техничким условима за испуштање отпадних вода, начину и поступку испитивања и квалитета отпадних вода и садржају извјештаја о утврђеном квалитету отпадних вода („Службени лист ЦГ“, бр. 56/19).
9. Секретаријат за инспекцијске послове општине Беране, у оквиру своје систематизације радних мјеста има 7 комуналних инспектора и 11 комуналних полицајаца, који су поред других послова, били ангажовани у области контроле управљања комуналним отпадним водама. У Секретаријату не постоји посебно систематизовано мјесто инспектора за воде. У току 2022. године је извршено укупно 19 инспекцијских контрола у овој области и исте су се односиле на прикључење на канализациону мрежу (15) и контроле везане за изливање септичких јама на сеоском подручју (4). Током инспекцијског надзора није било изречених казни.

Закључна разматрања и препоруке за унапређење стања управљања комуналним и индустријским отпадним водама.

Постојеће постројење за пречишћавање отпадних вода пројектовано је и изведено за механички и биолошки третман комуналних отпадних вода органског оптерећења за 22.000 еквивалент становника. У наредном периоду је неопходно радити на реализацији пројекта постројења за обраду канализационог муља.

Општи циљ је да се допринесе заштити животне средине, нарочито локалних и регионалних водених површина које се налазе низводно од агломерације Беране 1, те да се побољшају услови живота на територији агломерације.

При изради Извјештаја коришћени су доступни подаци који су Секретаријату за комунално - стамбене послове, саобраћај и заштиту животне средине достављени од стране ДОО „Водовод и канализација“ Беране и Секретаријата за инспекцијске послове општине Беране.

3.13.3 УПРАВЉАЊЕ КОМУНАЛНИМ ОТПАДОМ

Управљање отпадом је на подручју општине Беране организовано у склопу ДОО „Комунално“ Беране кроз индивидуалну и заједничку комуналну потрошњу.

Активности од посебног друштвеног интереса везаних за индивидуалну комуналну потрошњу односе се на:

- Пружање услуга сакупљања, транспорта и одлагања отпада;
- Одржавање градских пијаца и пружање пијачних услуга;
- Одржавање градског гробља и градске капеле, и пружање погребних услуга;
- Одржавање склоништа за смјештај и заштиту напуштених и изгубљених паса и осталих напуштених животиња са подручја општине Беране.

Активности од посебног друштвеног интереса везани за заједничку комуналну потрошњу односе се на:

- Одржавање и уређење јавних површина на територији града;
- Одржавање општинских путева (градске улице и улице у насељима, локални путеви);
- Одржавање и чување привременог складишта (депоније отпада);
- Одржавање склоништа за смјештај и заштиту напуштених и изгубљених паса и осталих напуштених животиња са подручја општине Беране.

Редовна активност у склопу овог предузећа је и одржавање градског гробља, капеле и пружања погребних услуга. За даље проширење градског гробља недостаје простора због чега је потребно обезбиједити нову локацију. Такође је битно уредити и модернизовати пијачни простор због унапређења услова пословања и повећања нивоа безбједности промета хране на пијацама. У току је пројектовање Новог градског гробља, као и Градске тржнице.

Министарство екологије, одрживог развоја и развоја сјевера издвојило је милион еура за реализацију четири нова пројекта на подручју Берана. Ови пројекти обухватају: измјештање и регулацију постојећег канала атмосферске канализације, као и измјештање фекалне канализације у насељу Доњи Талум, изградњу фекалне канализације за дио насеља Горњи Лужац, изградњу водоизворишта са припадајућом инфраструктуром „Заградско Врело“ у Мјесној заједници Полица и наставак изградње канализационе мреже са пратећом инфраструктуром и прикључење на главни колектор у Обалском насељу.

План управљања комуналним и неопасним грађевинским отпадом у општини Беране за период 2016-2020. године, донијела је Скупштина општине Беране 2016. године сходно законски дефинисаним обавезама и овај План је и даље у примјени.

Овим Планом је представљено постојеће стање управљања комуналним и неопасним грађевинским отпадом, кроз постојећу комуналну инфраструктуру. Дате су пројекције управљања отпадом, сходно потребама и могућностима општине Беране и планиране инвестиције у капиталне пројекте (изградња трансфер станице, планирану изградњу рециклажног дворишта са сортирницом, као и осталих потребних објеката, опреме и механизације).

Планом су постављени циљеви који су у складу с препорукама Државног плана управљања отпадом и националном стратегијом управљања отпадом, а тиме и европским директивама.

Локални план обухвата све фазе управљања отпадом, од настанка отпада до његовог коначног збрињавања - одлагања/депоновања, и ставља акценат на двије најважније карике у организованом одрживом управљању отпадом:

- примарну селекцију (увођењем сакупљања отпада из домаћинства кроз двије фракције: суву - рециклабилни материјали: папир, ПЕТ амбалажу, картон, лименке и др. и мокру фракцију - органски биоразградиви отпад);
- подизање јавне свијести (планирано је кроз организовање едукације од стране надлежних градских служби са НВО сектором и осталим заинтересованим институцијама и заинтересованим појединцима обезбиједити упознавање свих циљних група).

Планирани циљеви су сљедећи:

- успостављање примарне селекције по моделу „суве“ и „мокре“ фракције отпада;
- подизање јавне свијести - унапређење односа комуналних служби и становништва;

- изградња планираних постројења и набавка недостајуће механизације и опреме;
- смањење количине отпада који ће се одложити на привременом одлагалишту у Рујиштима.

У складу са чланом 25. Закона о управљању отпадом („Службени лист ЦГ“, бр. 64/11, 39/16) и чланом 4. Правилника о ближем садржају и начину подношења годишњих извјештаја о спровођењу планова управљања отпадом („Службени лист ЦГ“, бр. 53/12), може се констатовати сљедеће:

- Укупна количина сакупљеног отпада у 2023. години износила је 10.500 t, што представља повећање од 5,2% у односу на 2022. годину када је сакупљено 9.980 t. Од тога:
 - Мијешани комунални отпад: 7.700 t
 - Земља, камен, грађевински отпад: 1.800 t
 - Биоразградиви и дрвени отпад: 1.000 t
- Обухваћеност становништва услугама сакупљања отпада на територији општине Беране у 2023. години достигла је 81,5%, што је повећање од 1,71% у односу на 2022. годину (79,79%). У градском подручју, обухваћеност овим услугама остаје 100%.
- Број корисника услуга организованог сакупљања комуналног отпада у 2023. години:
 - Привредна друштва: 750, што је повећање од 3% у односу на 2022. годину (728 корисника).
 - Физичка лица: 6.900, што је повећање од 1,7% у односу на 2022. годину (6.785 корисника).
- Цијене услуга за преузимање, обраду и одлагање комуналног отпада у 2023. години остале су непромијењене у односу на 2022. годину:
 - Физичка лица: 0,09 €/m²
 - Правна лица:
 - Пољопривредне апотеке, гвожђаре, бутици, продавнице аутодијелова и слично: 0,32 €/m²
 - Маркети, пиљаре, месаре и слично: 0,48 €/m²
- Привремено одлагалиште комуналног отпада „Рујишки лази“ у Рујиштима, којим управља ДОО „Комунално“ Беране, удаљено је око 25 km од града. Опремљено је радном машином Булдожер ТГ75Ц за уређење, стражарском кућицом за 24-часовни надзор, а повремено се ангажује механизација за пресвлачење отпада земљом, уређење прилазног пута и друге потребе. Транспорт отпада се врши аутосмеђарама са затвореним системом. Пут до одлагалишта је дјелимично асфалтиран, са преосталих око 2 km неасфалтираног пута, који се редовно одржава током цијеле године.
- Комуналне посуде у посједу ДОО „Комунално“ Беране у 2023. години:
 - Контејнери од 1,1 m³: 550 (од којих је 160 предвиђено за расход)
 - Контејнери од 5 m³: 65 (од којих је 45 предвиђено за расход)
 - Пластичне канте од 120 литара за суви и мокри отпад: 2.200 комада
 - Наткривена „зелена острва“ у граду са по 4 контејнера за селективно одлагање отпада (1,1 m³) и посудама за одлагање пепела: 8
- Током 2023. године издата су 3 мишљења на планове управљања отпадом за произвођаче отпада, као и 2 сагласности за привредна друштва за сакупљање отпада са територије општине Беране.

Ови подаци указују на континуирани напредак у управљању отпадом у општини Беране, са повећањем обухваћености становништва услугама сакупљања отпада и стабилним цијенама услуга. Побољшања у инфраструктури и опреми доприносе ефикаснијем управљању отпадом и заштити животне средине.

Према подацима Секретаријата за инспекцијске послове општине Беране, у 2023. години поднијета су два прекршајна налога за нелегално одлагање отпада, што представља повећање у односу на један налог из 2022. године.

У 2023. години није извршен попис нелегалних одлагалишта отпада на територији општине Беране. У наставку текста следе подаци који указују на појачане активности у санацији нелегалних депонија у општини Беране током 2023. године.

Током 2023. године саниране су слjedeће депоније:

- Регионални пут Беране - Лубнице: 14.000 m³ отпада, што је повећање у односу на 13.015 m³ из 2022. године.
- Локација поред обилазнице у близини пиране Вуксановић: 50 m³ отпада, више од претходних 45 m³.
- Локација преко пута тениских терена Поповић: 12 m³ отпада, у односу на 10 m³ из 2022. године.
- Обилазница код спортских терена на Пешцима: 30 m³ отпада, више од претходних 25 m³.
- Берансело - Сушица: 40 m³ отпада, у односу на 35 m³ из 2022. године.
- МЗ Пешца према кућама Пајковића: 360 m³ отпада, што је благо повећање у односу на 350 m³ из претходне године.
- Петњик - Мршина бара: 50 m³ отпада, више од 45 m³ из 2022. године.
- Доње Луге поред гробља: 310 m³ отпада, у односу на 300 m³ из претходне године.
- Хареме, испод Лимског моста: 25 m³ отпада, више од претходних 20 m³.
- Насеље Риверсајд: 750 m³ отпада, уз подршку Министарства, што је повећање у односу на 700 m³ из 2022. године.

Према подацима Секретаријата за привреду, развој и инвестиције, општина Беране је договорила сарадњу са Министарством екологије, одрживог развоја и развоја сјевера за реализацију пројекта Изградње рециклажног дворишта са сортирницом. Објекат би требао да се гради у склопу Индустријске зоне на Рудешу. Рециклажно двориште са сортирницом ће садржати линију за секундарну селекцију корисних компоненти мјешовитог отпада, пресу за компресовање (балирање) секундарних сировина, привремено складиште за издвојене и балиране секундарне сировине, дио за привремено складиштење доведених и издвојених посебних врста отпада.

Главни ревидован пројекат је завршен и УЈР је расписала тендер за Изградњу рециклажног дворишта. Отварање понуда за изградњу рециклажног дворишта је било 2020. године. Крајем 2024. године окончан је судски спор који се водио од 2020. године у вези овог предмета и поништен је Уговор о јавној набавци са изабраним извођачем радова. општина Беране је кандидовала овај пројекат за финансирање из Капиталног буџета Црне Горе за 2025. годину.

3.13.4. ОДРЖАВАЊЕ ПУТЕВА

Све ингеренције над редовним одржавањем и санацијом локалних путних праваца и градских улица на територији општине Беране има ``Агенција за изградњу и развој Беране`` ДОО. Све активности Агенције се изводе плански, сходно препознатим потребама мјесних заједница и расположивим буџетским средствима.

Такође, Агенција предузима све активности у току трајања зимске службе на подручју општине Беране, укључујући примарно чишћење снијега и посипање соли. За ове потребе, Агенција се стара о проходности свих градских улица (укупне дужине око 20 km), као и локалних и категорисаних путева у општој употреби (укупне дужине око 470 km).

За поменуте потребе, Агенција располаже довољним бројем квалификоване и добро обучене радне снаге, као и употребно адекватном механизацијом. С друге стране, током наредног периода постоји оправдана потреба модернизације расположиве механизације.

Треба напоменути да је Агенција за изградњу и развој Беране ДОО примарно основана ради уређивања, унапређивања, заштите и рационалног коришћења грађевинског земљишта, изградње стамбених и нестамбених зграда, као и за изградњу, реконструкцију и развој локалних и некатегорисаних путева. Поред тога, надлежна је за реализацију капиталних инвестиција од значаја за општину, као и за обављање других послова у складу са одлукама компетентних општинских органа и позитивним прописима.

Ове активности подржавају рационалније коришћење расположиве имовине, ефикасније пословање Агенције и одржив развој општине у цјелини.

Одржавање регионалних и магистралних путних праваца који пролазе територијом општине у надлежности је државне Управе за саобраћај, односно Министарства саобраћаја и поморства.

Структура путне мреже на територији општине Беране приказана је сљедећом табелом (Табела 45).

Табела 45. Структура путне мреже за општину Беране (стање крајем 2022. године, у km)

Укупн о	Савремен и коловоз	Магистрални		Регионални		Локални	
		Свега	Савремен и коловоз	Свега	Савремен и коловоз	Свега	Савремен и коловоз
547,10	336,60	40	40	42,00	42,00	470,10	264,60

Извор: Агенција за изградњу и развој Беране ДОО, 2023.

Треба напоменути да поред магистралних, регионалних и локалних путева, табелом нису приказане дужине за некатегорисане и шумске путеве на територији општине, чија дужина износи око 477 km. Стога, укупна дужина путне мреже унутар општине Беране износи око 1.024 km.

Магистрални (дио магистралне трасе М2) и регионални путни правци (дио регионалних траса Р2, Р20), као и преко 56% расположивих категорисаних локалних путева су са савременим коловозом (асфалтним путним застором), док је остатак локалних путева доминантно са земљаним или туцаничким коловозним застором. Такође, градска зона општине покривена је мрежом градских улица у укупној дужини од око 20 km.

3.13.5. ОДРЖАВАЊЕ ЈАВНЕ РАСВЈЕТЕ

Под надлежношћу ``Агенције за изградњу и развој Берана`` ДОО су и активности везане за редовно одржавање постојеће уличне расвјете на већ дефинисаним правцима, односно модернизација постојећих свјетилки економичнијим и еколошки пожељнијим. Такође, под ингеренцијом Агенције је и предлагање и установљавање нових линија уличне расвјете сходно потребама локалне заједнице, а на основу претходно усвојеног годишњег плана рада Агенције.

На подручју општине Беране тренутно је у функцији мрежа уличне јавне расвјете укупне дужине од око 120 km, са капацитетом од преко 2.400 инсталираних свјетилки јавне расвјете, којима су покривене све градске улице, приградска насеља и мјесни центри.

Сав електро материјал потребан за редовно одржавање постојећих и израду нових линија јавне расвјете прибавља се јавним позивом. Агенција располаже довољним бројем високо квалификоване стручне радне снаге, док постоји потреба унапређења постојеће и куповине нове механизације неопходне за неометано извођење редовних активности из поменутог радног опсега Агенције.

3.14. АДМИНИСТРАТИВНИ КАПАЦИТЕТИ

Локална самоуправа остварује се у потпуности по начелима: демократије, једнакости, децентрализације, деполитизације, аутономности, законитости, професионалности, ефикасности рада органа локалне самоуправе и међусобне сарадње државе и општине.

3.14.1. ПРОСТОРНО - ПЛАНСКА И СТРАТЕШКА ДОКУМЕНТА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ

Просторно урбанистички план општине Беране (у даљем тексту ПУП) је основни документ просторног уређења који разрађује начела просторног уређења и утврђује циљеве просторног развоја, те подјеле на центре, планске цјелине и зоне, свеобухватну заштиту, коришћење и намјену цјелокупног простора. ПУП је најважнији плански документ у хијерархији локалних планских докумената који обухвата цјелокупан простор општине и основни је развојни документ на основу којег су донијети плански документи нижег реда.

Просторни урбанистички план Беране до 2020. године (ПУП) усвојен је 2014. године („Службени лист ЦГ- Општински прописи“ број 35/14), а површина општине Беране по ПУП-у из периода усвајања је 674,97 km² заједно са општином Петњица. Према подацима Управе за некретнине, након разграничења двије општине, површина општине Беране је 506,288 km².

Доношењем Просторно урбанистичког Плана општине створили су се предуслови за рационално и намјенско коришћење простора и дефинисање праваца развоја, као и израда локалних планских докумената у складу са смјерницама из ПУП-а. ПУП-ом је дефинисано да се простор општине ближе планира односно уређује доношењем локалних планских докумената и то 35 ДУП-ова, 3 ЛСЛ-је и 2 УП-а. Планским документима је предвиђена генерална урбанистичка разрада, која је одређена за развој у грађевинско земљиште у површини од 997,79 ha, а остала површина је просторна разрада у којој је само дио у насељима намијењен за градњу.

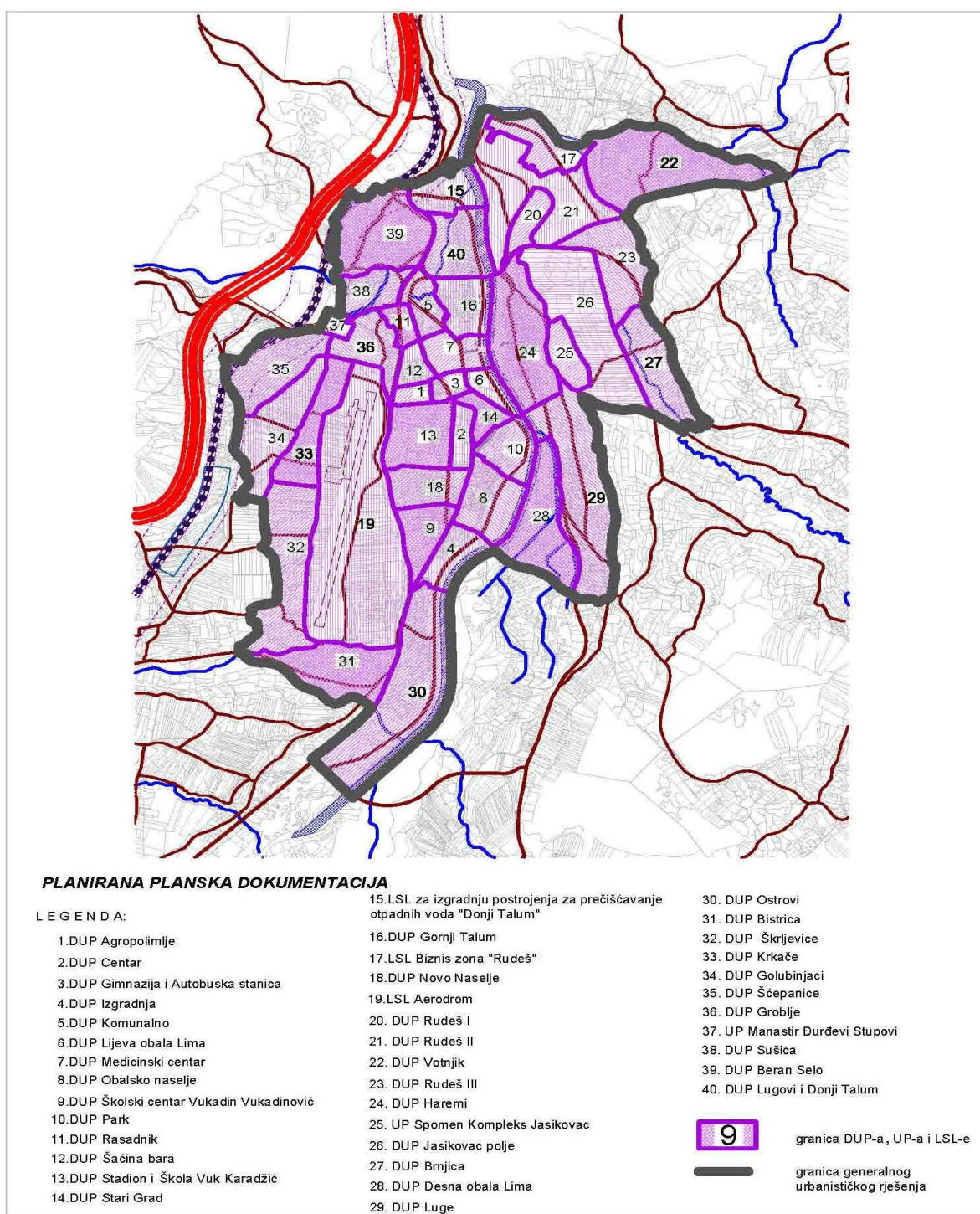
Општина Беране је административно подијељена на 34 КО, 46 Насеља (5 градских насеља, 6 приградских насеља и 35 сеоских насеља).

У захвату општине Беране, а у складу са ПУП-ом је извршена подјела на урбанистичку разраду и просторну разраду. Урбанистичка разрада је зона за коју је предвиђено доношење планова нижег реда (ДУП-ова) и зона предвиђена за опремање грађевинског земљишта. Просторна разрада је зона за коју није предвиђено доношење ДУП-ова осим у случајевима појединачних инвестиција и значајнијих објеката за које је могуће донијети Планове.

У урбанистичкој разради је планирано 40 детаљних урбанистичких планова у укупној површини од 9.977.970 m² (997,79 ha). У оквиру урбанистичке разраде је донијето 404,24 ha од 997,79 ha. Ван урбанистичке разраде је дио Плана посебне намјене Бјеласица и Комови који обухвата дјелове четири општине, а беранска територија је 32,07% односно 220,22 km² од предметног плана.

ПУП је истекао 2020. године У току је израда Нацрта Измјена и допуна ПУП-а. Држава је у обавези да донесе Просторни план Црне Горе и тренутно је у току израда Нацрта истог. Очекује се Нацрт почетком 2025. године. Надлежно Министарство такође доноси и Измјену и допуну Просторног плана Берана (у фази завршавања Нацрта).

Мапа 1. Извод из планске документације

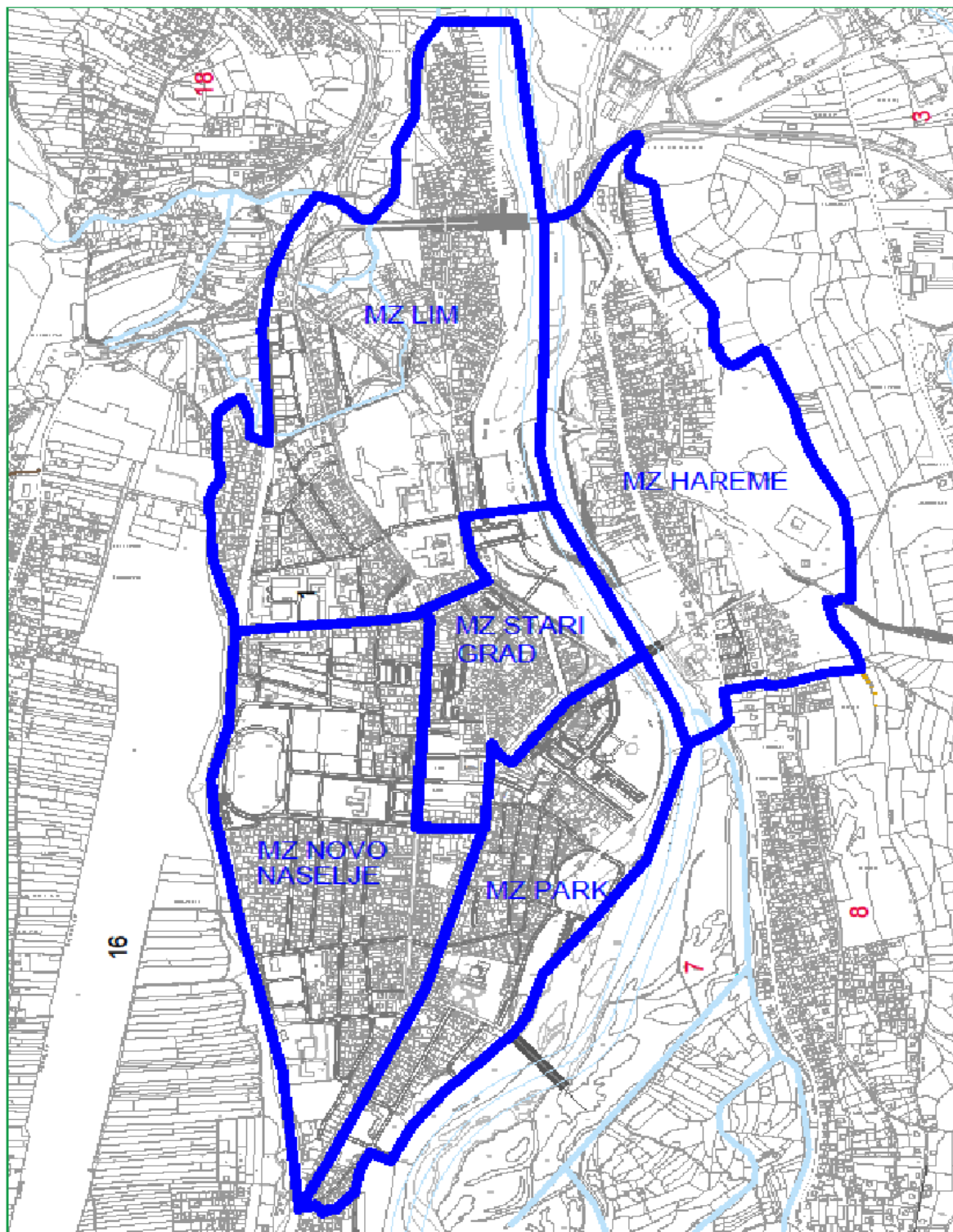
Извор: Секретаријат за планирање и уређење простора

Мапа 2. Градске мјесне заједнице

Извор:

Градски

Архитекта

3.14.2. АДМИНИСТРАТИВНИ КАПАЦИТЕТИ - ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

У складу са Законом о локалној самоуправи, успостављена је функционална структура локалне самоуправе за подручје општине Беране. Законодавну власт на локалном нивоу чини Скупштина. Скупштина има Предсједника и Секретара скупштине који руководи

Службом скупштине. На челу извршне власти налази се Предсједник општине који именује потпредсједнике, менаџера и главног администратора. Локална самоуправа Беране функционише на основу Одлуке о организацији и начину рада локалне управе општине Беране („Службени лист ЦГ - Општински прописи“, бр. 3/23 од 13.01.2023, 8/23 од 16.02.2023, 16/23 од 04.04.2023).

Обављање послова локалне управе који су утврђени Законом, Статутом општине и другим прописима врши се преко органа локалне управе и то су: Секретаријати, управа и дирекција.

Специфичне послове обављају посебне службе. Обављање стручних и других послова за Предсједника општине, Главног администратора и Главног градског архитекту, повјерено је стручним службама.

Секретаријате и управу општине Беране чине:

- Секретаријат за општу управу и друштвене дјелатности;
- Секретаријат за финансије и економски развој;
- Секретаријат за планирање и уређење простора;
- Секретаријат за комунално-стамбене послове, саобраћај и заштиту животне средине;
- Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду;
- Секретаријат за спорт,
- Секретаријат за културу, омладину и односе са НВО
- Секретаријат за инспекцијске послове;
- Секретаријат за привреду, развој и инвестиције и
- Управа за наплату локалних јавних прихода.

Општина Беране има и Дирекцију за имовину и заштиту имовинских права, која обавља послове из области имовинских права и овлашћења и правне заштите имовинских права и интереса општине.

У општини Беране постоје три организационе цјелине, стручне службе:

- Центар за информациони систем,
- Служба заштите и спасавања ,
- Служба за унутрашњу ревизију.

Као посебне службе постоје:

- Служба предсједника општине,
- Служба за заједничке послове,
- Служба главног администратора и
- Служба главног градског архитекте.

Јавне установе и предузећа чији је оснивач општина су:

- ЈУ „Дневни центар за дјецу и омладину са тешкоћама и сметњама у развоју“,
- ЈУ „Полимски музеј“,
- ЈУ „Центар за културу“,
- Туристичка организација „Беране“,
- ДОО „Агенција за инвестиције и развој“,
- ДОО „Спортски центар“,
- ДОО „Водовод и канализација“,
- ДОО „Комунално“ ,
- ДОО "Паркинг сервис",
- ДОО "Регионални бизнис центар",
- „Бенерго“ ДОО,
- ЛЈЕ (локални јавни емитер) „Радио Беране“.

Унутрашња организација органа локалне управе обезбјеђује:

- законито, успјешно и ефикасно вршење послова,
- груписање сродних и међусобно повезаних послова,
- примјену савремених метода и техничких средстава и
- сталну контролу и одговорност за вршење повјерених послова из дјелокруга свога рада.

Углавном се послови органа и служби локалне управе обављају у оквиру организационих јединица, док вршење појединих послова може бити организовано и изван поменутих организационих јединица.

Унутрашње организационе јединице су: сектор, одсјек, кабинет, служба и канцеларија - биро.

Сектор је основна организациона јединица и он служи за вршење сродних послова из више сродних управних области из основне дјелатости органа или за остваривање појединих функција органа локалне управе.

Организационом јединицом управља руководилац организационе јединице кога поставља и разрјешава старјешина органа.

Акт о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста који се односи на вршење повјерених послова и задатака, број и структуру службеника, доноси Предсједник општине.

Одлуку о организацији и начину рада локалне управе општине Беране, сходно Закону доноси Предсједник и иста ступа на снагу 8 дана од дана објављивања у Службеном листу. Дакле, није неопходна сагласност ниједног другог државног органа/министарства.

Сукоб надлежности између органа локалне управе рјешава Главни администратор.

Сукоб надлежности између органа локалне управе, јавних служби и правних лица којима је одлуком Скупштине повјерено вршење одређених послова, рјешава Предсједник општине.

Ради ефикаснијег остваривања њихових функционалности, Предсједник општине усмјерава и усклађује рад органа и служби локалне управе у обављању свакодневних послова из њиховог дјелокола рада.

Старјешина органа локалне управе одлучује о изузећу службеника у органима локалне управе, док Предсједник општине одлучује о изузећу старјешине органа локалне управе и Главног администратора општине.

На нивоу општине Беране тренутно је успостављена сљедећа пирамида управљања: Предсједник општине, Главни администратор, старјешина органа локалне управе, руководиоци стручних и осталих служби и запослени.

Органи и службе локалне управе и јавне службе су дужни да организују вршење послова и задатака из свог дјелокола, на начин да грађанима омогуће да на ефикасан и економичан начин остварују своја права и извршавају задате обавезе.

Органи и службе локалне управе и јавне службе су дужни да: размотре представке, притужбе, петиције и предлоге грађана, поступе по њима и о томе обавијесте грађанина у року утврђеном Статутом општине и другим актом. Такође, органи и службе локалне управе у обавези су да пруже стручну помоћ грађанима у погледу остваривања њихових права и обавеза.

Међусобни односи органа локалне управе и служби заснивају се на правима и дужностима утврђеним законом, Статутом општине и Одлуком о организацији и начину рада локалне управе општине Беране.

Органи и службе у обавези су да међусобно квалитетно сарађују када то захтијева природа посла и постављених задатака, да размјењују потребне податке и обавјештења која су неопходна за њихово функционисање. Тијесну сарадњу нарочито остварују приликом израде нацрта прописа, програма и планова развоја општине и појединих дјелатности, стратешког плана, плана учешћа локалног становништва у вршењу јавних послова и сл.

Средства за финансирање рада органа и служби локалне управе обезбјеђују се у Буџету општине. Средства за обављање пренесених и повјерених послова обезбјеђују се у Буџету Црне Горе.

Рад органа локалне управе је јаван. Јавност рада остварује се у складу са Законом, Статутом општине и другим општинским одлукама.

Укупан број запослених у јединици локалне самоуправе и предузећима чији је оснивач општина је 769, не рачунајући запослена и по другим основима ангажована лица у два спортска клуба чији је оснивач општина Беране (ФК „Беране“ и РК „Беране“) ¹⁴.

Евидентан је нереално висок број запослених како у самој општини, тако и установама и ДОО чији је иста оснивач. Међутим, како се ради о општини из сјевероисточног региона земље, у којој нема државних предузећа (и са релативно slabим приватним сектором) и из које становништво одлази у потрази за бољим животним условима, једноставно је неминовност запослити људе у јавном - локалном сектору, да би се барем мало амортизовао одлив становништва.

¹⁴ https://berane.me/sto-dana-rada-nove-lokalne-vlasti/?utm_source=chatgpt.com

Грађанска партиципација на локалном нивоу је посебно важна, јер се она тиче утицаја на процесе који се најдиректније односе на њихов свакодневни живот, рјешавање постојећих проблема и препознавање потреба. Општина Беране посредством онлајн (on line) портала odbornik.me настоји да повеже грађане са одборницима у локалној самоуправи као њиховим легитимно изабраним представницима. Овај портал омогућује грађанима да на лакши начин, употребом нових технологија комуницирају са одборницима и на тај начин директно учествују у процесима доношења одлука, креирања политика али и позивања локалних власти на већи степен одговорности и отворености у свом раду.

Грађани учествују у процесу доношења одлука кроз грађанске иницијативе, петиције, локални референдум, јавне расправе приликом доношења одлука, институт „слободна столица“ који подразумева учешће грађана/НВО на сједницама Скупштине. Проблем је што се овај вид комуникације између грађана и локалне самоуправе релативно мало користи у пракси.

Грађанима је понуђена анонимна анкета за учествовање у креирању Стратешког плана развоја општине Беране од 2025. до 2031. године и они су је у одређеној мјери искористили.

У циљу његовања добросусједских, међуопштинских и регионалних односа, општина Беране је потписник великог броја споразума о сарадњи и братимљењу.

Општина Беране је град побратим са градом Терамо (Италија) и градском општином (Града Београда) Чукарица од 1985. године, са општином Пећ од 1998. године, са Костромским рејоном (Руска Федерација) од 2005. године, са општином Esch-sur-Alzette из Луксембурга од 2009. године, општином Завидовићи (БиХ) од 2011. године, општином Ћили из Турске од 2012. године, општином Дуделанж из Луксембурга од 2012. године, са градом Суботица од 2013. године, са општином Старо Нагоричане (Сјеверна Македонија) од 2015. године, општином Врњачка Бања од 2016. године са општином Адана - Караисали из Турске од 2016. године.

Интернет презентација

Општина Беране има своју званичну интернет презентацију на адреси <https://berane.me>

На њој се могу наћи основни подаци о самој општини, локалној самоуправи, туризму, стратешким плановима развоја у општини и др. На презентацији се могу прочитати и најновије вијести од значаја за општину, преузети релевантни документи, фотографије и видео записи у електронској форми, а омогућен је и контакт путем електронске поште са надлежнима у општини.

Општина Беране посебну пажњу посвећује представљању општине у јавности, информисању грађана и сарадњи са медијима, што својим свакодневним активностима омогућава Биро за односе са јавношћу, организациона јединица у Служби председника.

У циљу тачног информисања јавности и побољшања комуникације са грађанима и осталом заинтересованом јавношћу, пласирају се информације и на званичну Фејсбук страницу општине Беране и правовремено се достављају представницима медија у Беранама и Црној Гори.

Едукација кадрова је увијек пожељна, док је у претходном периоду због пандемије вируса Covid-19 била прилично запостављена. У наредном периоду треба појачати ову врло важну активност.

Локална самоуправа као редовну активност спроводи едукацију запослених, али ради јачања капацитета локалне самоуправе потребно је успоставити систем електронске кадровске евиденције. Препознаје се потреба за едукацијом запослених за планирање и управљање пројектним циклусом. Сарадња са НВО је на задовољавајућем нивоу, али се може и даље унапређивати, посебно кроз доношење и реализацију локалних акционих планова, као што је ЛАП за младе, Локалног програма за развој културе, ЛАП са особе са инвалидитетом и сл.

Ради што боље доступности услуга које пружа локална самоуправа, грађанима и правним лицима, потребно је успоставити систем електронске управе у општинским органима. У наредном периоду потребно је урадити и редизајн интернет презентације.

3.14.3. БУЏЕТ ОПШТИНЕ

Буџет је у односу на планирани износ највише остварен у 2022. години (93,50%) док је минимално остварење било у 2020. години (65%), када је била пандемија COVID 19 (Табела 46)

Табела 46. Буџет општине Беране

Буџет (€)	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Планирани укупни	11.210.000,00	12.540.000,00	10.700.000,00	9.900.000,00	11.950.000,00	13.150.000,00
Планирани оперативни	10.030.805,00	9.403.600,00	8.880.600,00	9.012.282,00	10.149.675,00	10.354.000,00
Планирани капитални	1.179.195,00	3.136.400,00	1.819.400,00	887.718,00	1.800.325,00	2.796.000,00
Остварени оперативни	9.460.208,90	7.656.255,31	7.718.126,66	8.879.057,18	9.578.138,90	11.656.864,68
Остварени капитални	518.220,00	548.080,88	1.021.783,31	377.096,85	507.300,19	750.523,79
Остварени Укупни	9.978.428,90	8.204.336,19	8.739.909,97	9.256.154,03	10.085.439,27	12.407.388,47

Извор: Секретаријат за финансије и економски развој, општина Беране

Тренд далеко већег остварења присутан је код оперативног буџета (на примјер у 2022. години оперативни буџет остварен је чак са високих 98,52 %).

На пољу капиталног буџета остварење у односу на план је знатно мање и то:

2019 =43,95%; 2020= 17,47%; 2021= 56,16%; 2022= 42,47%; 2023=28,18%; 2024=26,84%

3.15. АНАЛИЗА РЕАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2019. ДО 2023. ГОДИНЕ

Стратешки план развоја општине Беране за период од 2019. до 2023. године, усвојен је на сједници Скупштине општине одржаној 02.07.2019. године („Службени лист ЦГ - Општински прописи“, бр. 28/2019). Планом је дефинисан општи циљ и још четири специфична стратешка циља. Општи циљ развоја општине Беране био је: „Постигнут бољи квалитет живота за све грађане Берана, унапријеђена инфраструктура, развијена привреда и пољопривреда, валоризовани природни ресурси и туристички потенцијали уз поштовање принципа одрживог развоја“.

Специфични стратешки циљеви су:

I унапређење јавне инфраструктуре;

II подстицање економског развоја и јачање конкурентности привреде;

III заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима;

IV јачање административних капацитета и развој људских ресурса.

Ради постизања стратешког циља (визије) општине Беране од 2019. до 2023. године, дефинисани стратешки циљеви, приоритети и мјере представљени су кроз пројекте. Тада је Стратешким планом развоја предвиђена реализација 88 пројектних идеја.

Анализа постигнутих резултата током спровођења претходног Стратешког плана развоја укључује њихове вриједности и изворе финансирања. Анализа реализованих активности је припремљена на основу достављених докумената и података из општинске управе општине Беране дана 04.12.2023. године, а резултати су приказани табеларно (Табела 47).

Како наводе у општини Беране, извјештај је сачињен на основу доступних података који су прикупљени у сарадњи са надлежним секретаријатима. Ради бољег разумијевања, нумерација наведених пројеката у овом табеларном приказу задржала је редослед појављивања у претходном Стратешком плану развоја.

Табела 47. Табеларни приказ степена реализације планираних пројеката током спровођења претходног Стратешког плана развоја према специфичним циљевима и приоритетима

I СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ: УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ					
<i>Приоритет 1: Унапређење и развој саобраћајне инфраструктуре</i>					
<i>Р. бр.</i>	<i>Назив пројекта</i>	<i>Опис</i>	<i>Утрошена средства (у €)</i>	<i>Степен реализације</i>	<i>Година реализације</i>
6.	Редовно и инвестиционо одржавање локалних путева у градском и приградском подручју	Асфалтерски радови на санацији оштећења коловоза („ударне рупе“). Одржавање градских улица, уређење тротоара, обиљежавање хоризонталне и вертикалне сигнализације.	56.421,22 155.455,18	Континуирана активност	2019-2020.
7.	Унапређење градских саобраћајница	Санације градских улица током 2019. и 2020. године.	301.836,57	Континуирана активност	2019-2020.
<i>Приоритет 2: Унапређење градске инфраструктуре</i>					
<i>Р. бр.</i>	<i>Назив пројекта</i>	<i>Опис</i>	<i>Утрошена средства (у €)</i>	<i>Степен реализације</i>	<i>Година реализације</i>
14.	Реконструкција постојеће зграде Центра за културу	У оквиру пројекта СО-CLEAN „Ко-дизајн и спровођење локалне одрживе енергетске акције“, финансиран је пројекат од стране програма INTERREG IPA СВС Италија - Албанија -	72.269,80	Инсталиран систем гријања	2021.

		Црна Гора 2014/2020, који има за циљ постављање система гријања у градском Центру за културу.			
15.	Реконструкција фасада у ужем градском језгру	У току 2019. године завршена пројектна документација.	1.942,00	Завршена пројектна документација	2019.
17.	Изградња зграде за лица са инвалидитетом 27+	Опредијељена локација, обезбијеђени УТУ, упућен захтјев за расписивање конкурса.	-	У току израда пројектне документације	2019-2022.
18.	Реконструкција и одржавање објеката локалне самоуправе	Реконструкција ходника општинске зграде, канцеларија, мале сале.	100.941,00 91.555,31 50.492,33 11.991,76	-	2019-2022.
19.	Редовно и инвестиционо одржавање електро мреже за потребе уличне расвјете	Током 2019. године осјвијетљено је око 8 km улица. Током 2020. године осјвијетљено је око 7 km улица.	26.140,97 15.031,24	Континуирана активност	2019-2020.
20.	Реконструкција старе хале спортова	Није започета	-	-	-
21.	Реконструкција западне трибине градског стадиона	Током 2019. године расписан је тендер за израду Главног пројекта Реконструкције западне трибине градског стадиона у Беранама. Завршена пројектна документација током 2020. године, расписаће се тендер за радове.	18.050,00	Пројекат је у току - прва фаза реконструкције почела	2019-2022.
22.	Постављање рефлектора на градском стадиону	У сарадњи са фудбалским савезом Црне Горе.	Финансирао Фудбалски савез Црне Горе	Радови завршени	2020-2021
25.	Уређење спортских полигона и изградња нових у МЗ (набавка мобилијара)	-	3.771,00	Континуирана активност	2019-2022.
26.	Изградња ЦИТЕС центра са зоолошким вртом	Обавеза општине је изградња трафостанице. Расписан је тендер за	38.000,00 (наградни фонд Министарства Екологије);	Пројекат је у току - Идејно рјешење,	2019-2022.

		израду пројектне документације.	4.961,00 буџет општине	завршен конкурс	
27.	Уређење Његошевог трга	У сарадњи са МЗ Стари град, општина Беране је у току 2020. године извршила уређење Његошевог трга које се састојало од уклањања бехатон плоча и припрему за израду нових бехатон плоча, као и уградњу ЛЕД расвјете.	33.755,70	Пројекат је реализован	2020.
Приоритет 3: Изградња комуналне инфраструктуре					
Р. бр.	Назив пројекта	Опис	Утрошена средства (у €)	Степен реализације	Година реализације
30.	Реконструкција градске капеле са уређењем паркинг простора	Асфалтиран паркинг код градске капеле Р=1.300 m ² .	23.332,94 22.604,00	Пројекат је дјелимично реализован	2020.
31.	Уређење новог градског гробља	Обезбијеђени УТУ и неопходна геолошко - техничка документација.	373.417,00 за експропријацију земљишта	У току распис конкурса	2020.
32.	Изградња паркинг гараже	-	-	-	-
33.	Уређење парковских површина предвиђених планским документом	У оквиру пројекта „Уређења градског парка финансираног од стране Турске развојне агенције (ТИКА) током 2019. и 2020. године, извршена је адаптација парка „Сунце“ у виду постављања мобилијара, уградње ЛЕД светиљки, инсталирања система за наводњавање и сађења зимзелене оgrade око парка. У сарадњи са МЗ Парк током 2020. године општина Беране је спровела I и II фазу уређења Цвјетног парка.	50.236.00 39.669,83	Континуирана активност	2019-2020.
Приоритет 4: Унапређење водоснабдијевања					
Р. бр.	Назив пројекта	Опис	Утрошена средства (у €)	Степен реализације	Година реализације
36.	Проширење и реконструкција постојеће водоводне мреже	Радови у циљу функционисања и модернизације водоводног система на резервоару	900.000,00	Пројекат је реализован	2019-2021.

		„Јасиковац“ и пумпној станици „Град“.			
40.	Уградња пречистача ради смањења мутноће питке воде на прекидној комори Селача	Уградња аутоматске станице за хлорисање на прекидној комори „Селача“.			
41.	Уградња хлоринаторских станица на сеоским водоводима	Уградња аутоматске станице за хлорисање „Дапсићи“.			
37.	Замјена дотрајалих цјевовода и уградња мјерних инструмената свим потрошачима	Реконструкција водоводне мреже са преспајањем потрошача на мрежу. Замјена водомјера.	998,82 1.874,00	Континуирана активност	2019-2021.

II СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ: ПОДСТИЦАЊЕ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА И ЈАЧАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПРИВРЕДЕ

Приоритет 1: Унапређење пословног амбијента за раст и развој привредних активности

Р. бр.	Назив пројекта	Опис	Утрошена средства (у €)	Степен реализације	Година реализације
42.	Успостављање јединственог система нефинансијске подршке бизнису	РБЦ и Одјељење за економски развој општине Беране пружају подршку почетницима у бизнису за припрему бизнис планова.	-	Континуирана активност	2019-2021.
43.	Подршка кластерима	-	-	-	-
44.	Развој и промоција бизнис зона	Расписани Јавни позиви за давање у закуп Бизнис зоне Рудеш. Потписана два уговора о закупу.	6.165,00 9.014,00	Континуирана активност	2019-2020.

Приоритет 2: Унапређење пољопривреде и руралног развоја

Р. бр.	Назив пројекта	Опис	Утрошена средства (у €)	Степен реализације	Година реализације
47.	Изградња сточне пијаце	Организација завршних радова. Расписивање конкурса за вршиоца техничког пријема. Добијање употребне дозволе.	53.305,00	Пројекат је реализован	2020.

Приоритет 3: Развој туризма и валоризација културне баштине

Р. бр.	Назив пројекта	Опис	Утрошена средства (у €)	Степен реализације	Година реализације

56.	Мјере ревитализације катуна, развој туристичких еко-етно села, пољопривредних катуна	Пројектом „Туристичким стазама сјевера“ - Норвешка амбасада, реконструисан је планинарски дом „Суводо“ на Бјеласици.	22.252,16	Пројекат је реализован	2020.
61.	Унапређење промоције града кроз организацију манифестација	Манифестација „Тундерфест“ (због пандемије корона вируса није се одржавало 2020. и 2021. године). „Ладица Ђинђува по тргу расута“. Беранско културно лјето.	10.000,00 2.000,00 8.200,00	Континуирана активност	2019-2021.

III СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ПРИРОДНИМ РЕСУРСИМА

Приоритет 1: Успостављање Система управљања отпадом и отпадним водама

Р. бр.	Назив пројекта	Опис	Утрошена средства (у €)	Степен реализације	Година реализације
69.	Изградња рециклажног дворишта са сортирницом	Општина Беране је са Министарством одрживог развоја и туризма договорила сарадњу везано за поменути пројекат, који ће финансирати Управа Јавних радова Црне Горе. Уговорени су радови 01.04.2020. године у вриједности од 1.285.487,09 €. Како би се радови могли започети, урађен је елаборат о уклањању старих објеката на локацији предвиђеној за изградњу рециклажног дворишта. У складу са елаборатом, покренут је тендер на којем је изабрана фирма која је извршила припремање терена за изградњу, тј. извршила рушење старих објеката. Радови на изградњи рециклажног дворишта нису започети због покретања поступка раскида уговора са Извођачем радова, пред Привредним судом у	Реализација пројекта у фази извођења радова прекинута због судског поступка код СДТ	Пројекат у току: завршена пројектна документација, расписан тендер за извођача радова	2020-2022.

		Подгорици, који је покренула УЈР. Очекује се рјешавање судског спора, чији је крајњи исход или раскид Уговора са извођачем или наставак Уговора тј. почетак извођења радова.			
70.	Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода и проширење примарне и секундарне канализационе мреже	I фаза изградња постројења за пречишћавање отпадних вода. II фаза Изградња канализационе мреже.	11.561.537,73	Пројекат је завршен	2019.
71.	Изградња постројења за коришћење канализационог муља	Обавијештени од стране представника Министарстава да је споразум о сарадњи потписан са Владом Републике Словеније обустављен до даљњег, разлог ковид пандемија.	-	Није реализован	Јануар-април 2020.
72.	Пројекат „Зелена острва“	Прекогранични пројекат „Зелена Острва” - IPA II SVS Mne-Alb. Партнери на пројекту су НВО „Caritas Montenegro” - Бар, НВО „VIS Albania” и општина Malesia e Madhe - Албанија. Тема пројекта је заштита животне средине.	469.816,92	Пројекат је реализован	2020.
Приоритет 2: Заштита и коришћење природних ресурса у складу са принципима одрживог развоја					
Р. бр.	Назив пројекта	Опис	Утрошена средства (у €)	Степен реализације	Година реализације
76.	Изградња обало утврде на ријеци Лим у циљу заштите од поплава	Регулација ријеке Лим на локацији „Беране - урбана зона“ у дужини од 1,6 km у оквиру пројекта „Управљање сливом ријеке Дрине на западном Балкану“.	2.500.000,00	Завршена пројектна док. Главни пројекат, ријешени имовинско правни односи	2019-2021.
77.	Регулација корита ријеке Лим са притокама	У циљу заштите од поплава, посебно у јесењим и пролећним мјесецима, неопходно је	-	Континуирана активност	2019-2021.

		извршити регулацију корита Лима са притокама. Ово обухвата уклањање спрудова, наноса, проширење корита.			
78.	Подстицање пошумљавања	-	-	-	-
79.	Изградња малих хидроелектрана на градском водоводу	Мини хидроцентрали „Миоље поље“ - у циљу покривања утрошака електричне енергије градске расвјете, јавних институција и спортских објеката.	920.000,00	Пројекат завршен	2019-2021.

IV СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ: ЈАЧАЊЕ АДМИНИСТРАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА И РАЗВОЈ ЉУДСКИХ РЕСУРСА

Приоритет 1: Јачање капацитета локалне самоуправе

Р. бр.	Назив пројекта	Опис	Утрошена средства (у €)	Степен реализације	Година реализације
87.	Едукација запослених у локалној самоуправи	Локални службеници присуствују обукама, радионицама, округлим столовима.	-	Континуирана активност	2019-2021.
88.	Доношење локалних акционих планова (ЛАП за културу, ЛАП за младе, ЛАП за ОСИ....)	ЛАП за социјалну инклузију Рома и Египћана 2019-2023. Стратегије запошљавања општине Беране 2021-2025.	-	Континуирана активност	2019-2020.

Приоритет 2: Унапређење међуопштинске и регионалне сарадње

IPA II Interreg Ita-Alb-Mne - назив пројекта „CO-Clean“ - 109.250,00 € вриједност за Беране 2020-2021. Партнерство на Прекограничном пројекту Црна Гора - Косово (ЕУ) назив пројекта „PRAXIS“ - 2020.

Извор: Извјештај о реализацији Стратешког плана развоја општине Беране за 2019, 2020, 2021. и 2022. годину.

Резултати анализе показали су да:

- Од укупно 88 планираних пројеката, општина располаже дјелимичним или потпуним подацима за 37 пројектних активности чија вриједност износи најмање 18.016.052,48 евра;
- Општина је у протеклом петогодишњем периоду реализовала 14 пројектних активности укупне вриједности најмање 16.623.777,25 евра (92,3% укупне вриједности пројеката);
- Статус пројеката „континуирана активност“ забиљежена је код 12 пројектних идеја укупне вриједности најмање 1.009.994,83 евра (5,6% укупне вриједности пројеката);

- Преосталих најмање 2% укупне вриједности пројеката односи се на оне пројекте који имају статус да нису реализовани, као и на пројекте код којих не постоји податак или није могуће груписати га у ниједну од одређених група;
- Осим буџета општине, финансијска средства за финансирање пројектних активности потичу и из средстава прекограничне сарадње, ресорних министарстава, домаћих и међународних фондова, као и других донација у сарадњи са државним институцијама.

Уочено је да се највећи број пројеката без адекватних података налазе у оквиру специфичног стратешког циља 2 - Подстицање економског развоја и јачање конкурентности привреде и специфичног стратешког циља 3 - Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима.

Као редовна активност континуирано се спроводио велики број пројеката у оквиру сва четири специфична стратешка циља. Статус пројеката „реализација у току“, „континуирана активност“ или „реализована фаза“ имају вишегодишњи пројекти који се реализују фазно или из донаторских средстава у сарадњи са државним институцијама.

Ради позиционирања општине Беране у ширем контексту Црне Горе и уз сагледавање вриједности на националном нивоу, извршено је поређење степена развијености и конкурентности општине са другим јединицама локалне самоуправе. У наредним табелама дат је преглед кретања индекса и степена конкурентности, као и индекса и степена развијености општине Беране (Табела 48. и 49) који су у складу са Законом о регионалном развоју.

Степен конкурентности утврђује се на основу индекса конкурентности који представља трогодишњи просјек показатеља пословног окружења и пословног сектора, који се израчунава на основу анализе квалитативних и квантитативних података на нивоу јединице локалне самоуправе.

Табела 48. Упоредни приказ индекса конкурентности општине Беране за периоде: 2009-2011.; 2012-2014.; 2019-2021. година

Показатељ	2009-2011.	2012-2014.	2015-2017.	2019-2021.
Индекс конкурентности	67	66,8	60,1	66,6
Степен конкурентности	18	18	21	23

Извор: Стратегија запошљавања општине Беране 2021-2025. година - подаци за временски период 2015-2017; Правилник о утврђивању листе степена конкурентности јединице локалне самоуправе за преостале временске периоде.

Показатељи степена конкурентности приказани у Табели 48. показују да је општина Беране заузимала 18. место од 21 општине у периодима 2009-2011. година и 2012-2014. година. Индекс конкурентности нам показује да је општина значајно испод нивоа просјека Црне Горе и ова вриједност се није значајно промијенила у прва два посматрана временска интервала (67 и 66,8). Међутим, у периоду 2015-2017. година, ситуација се знатно погоршала кад је у питању вриједност индекса конкурентности (60,1) и позиција општине (21) од укупно 23 општине. У периоду 2019-2021. година, индекс конкурентности се вратио на ниво из 2012-2014. године (66,6), али степен конкурентности показује да је општина назадовала, јер је била на 23. од 24. позиције.

Индекс развијености јединице локалне самоуправе представља просјечно пондерисано одступање стандардизованих вриједности основних показатеља од националног просјека.

Показатељи који улазе у састав индекса развијености израчунати су на основу података у периоду од три године, а то су: стопа незапослености, доходак јединице локалне самоуправе по глави становника, буџетски приходи јединице локалне самоуправе (сопствени и законом уступљени) по глави становника, стопа раста становништва и стопа образовања становништва на нивоу јединице локалне самоуправе.

У Табели 49. дат је приказ индекса развијености општине Беране за посматране периоде.

Табела 49. Упоредни приказ индекса развијености општине Беране за временске периоде: 2010-2012.; 2013-2015.; 2016-2018.; 2019-2021. година

Показатељ	2010-2012.	2013-2015.	2016-2018.	2019-2021.
Индекс развијености	60,08	65,55	58,32	62,86
Степен развијености	16	14	18	19

Извор: Правилник о утврђивању листе степена развијености јединице локалне самоуправе за наведене временске периоде.

Иако је у посматраном периоду дошло до пораста индекса развијености у периоду 2013-2015. година (65,55) у односу на временски период 2010-2012. година (60,08), општина Беране је и даље остала у трећој групи развијености. У периоду 2016-2018. година, индекс развијености био је значајно мањи него у претходном периоду, да би се од 2019. до 2021. године мало вратио на ниво из 2013. године.

Према степену развијености јединица локалне самоуправе, општина Беране заузимала је 16. па 14. место, да би од 2016-2018. и од 2019-2021. године значајно назадовала (18. па 19. позиција). Због тога Беране припада групи мање развијених општина, сврстана је у категорију 50-75% развијености и у групи са општинама: Бијело Поље, Шавник, Тузи и Андријевица. Према овом индикатору, испод црногорског просјека је 19 од 24 општине.

3.16. SWOT АНАЛИЗА

На основу резултата анализираних области, састављена је SWOT матрица за израду Стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године. Ова шема представља важну аналитичку технику и оквир стратешког планирања који на најбољи начин одређује систематизацију ситуационе анализе, а сагледавају се:

- а) интерни (локални) ресурси општине (снаге и слабости) за посматране области;
- б) екстерни утицаји (шансе и пријетње) који потичу из домаћег и међународног окружења у анализираним областима.

У наставку слиједи табеларни приказ SWOT анализе по областима за општину Беране (Табела 50).

Табела 50. SWOT анализа анализираних области општине Беране, 2023. године

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ	
СНАГЕ - Повољан географски положај; - Повољни климатски услови; - Развијена мрежа регионалних и магистралних путева и жељезница.	СЛАБОСТИ - Недовољно коришћени потенцијали водних и ваздушних ресурса; - Угроженост природних ресурса пренамјеном и експлоатацијом.
ШАНСЕ	ПРИЈЕТЊЕ

- Општина је једна од највећих општина на сјевероистоку Црне Горе; - Хидропотенцијал ријеке Лим.	- Неусаглашеност инфраструктурних потреба са географским положајем општине Беране.
СТАНОВНИШТВО	
СНАГЕ - Просјечна старост становника општине Беране од 36,4 година; - Доминантно и флексибилно радно-способно становништво.	СЛАБОСТИ - Негативан природни прираштај; - Несразмјерна насељеност урбаних и руралних насеља; - Низак проценат становништва у руралном подручју; - Депопулација; - Миграције младих људи.
ШАНСЕ - Трансфер позитивних искустава у области популационе политике из других земаља. - Доношење програма којима би се подстакао демографски развој и ревитализација; - Развој људских ресурса за управљање локалним и регионалним развојем.	ПРИЈЕТЊЕ - Густина насељености није у сагласности са природним ресурсима региона; - Расположива старосна структура; - Дугорочни тренд депопулације; - Економска миграција становништва.
ЗАПОШЉАВАЊЕ	
СНАГЕ - Подршка запошљавању и samozapoшљавању кроз мјере Активне политике запошљавања; - Постојање високообразовних установа може пружити квалификоване кандидате; - Развој индустријских зона може пружити могућности за отварање нових радних мјеста.	СЛАБОСТИ - Висока стопа незапослености; - Неповољна старосна структура незапослених лица; - Недовољно радних мјеста за висококвалификовану радну снагу.
ШАНСЕ - Долазак страних фирми које би утицале на смањење стопе незапослених; - Генерално растући тренд броја запослених.	ПРИЈЕТЊЕ - Потребе привреде за радном снагом у Сјеверном региону Црне Горе су на нижем нивоу у односу на остале регионе, тако да је присутна и миграција незапослених лица; - Миграције високообразовног кадра
ОБРАЗОВАЊЕ И ОБРАЗОВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	

СНАГЕ - Постојање доброг законодавног оквира за развој образовања; - Постојање инвестиционих подстицаја из буџетских средстава и међународних пројеката.	СЛАБОСТИ - Недостатак информатичке опреме и других савремених дидактичких средстава; - Недовољни просторни капацитети, посебно у области предшколског васпитања и образовања; - Неповољна старосна структура становништва.
ШАНСЕ - Учешће у међународним пројектима; - Повлачење средстава из Европских фондова; - Јачање људских ресурса у области образовања; - Повезивање области образовања, спорта и туризма.	ПРИЈЕТЊЕ - Исељавање становништва посебно оних са ВСС; - Број незапослених са високом стручном спремом; - Мањак смјештајних капацитета; - Ограничена финансијска средства локалне заједнице; - Недовољно учешће у међународним пројектима и недовољно повлачење средстава из Европских фондова.
ЗДРАВСТВО И СОЦИЈАЛНИ РАД	
СНАГЕ <i>Здравство</i> - Постојање позитивних правних прописа који регулишу јавно здравље; - Дугогодишње искуство у пружању здравствених услуга; - Распољивост стручњака из области здравства; - Постојање Савјетовалишта за дјецу при Дому здравља; - Интерсекторска сарадња на нивоу ЈЛС. Социјални рад - Распољивост стручњака из области здравства, социјалне заштите, образовања, или НВО; - Дугогодишње искуство пружаоца услуга; - Интерресорна комисија за процјену потреба за додатну образовну,	СЛАБОСТИ <i>Здравство</i> - Недовољни технички и кадровски услови у примарној и секундарној здравственој заштити; - Неинформисаност становништва о обољењима КВБ; - Непрепознавање посљедица употребе и злоупотребе ПАС, алкохола, цигарета, и некоришћења доступне заштите. Социјални рад - Ниске пензије и недостатак новчаних средстава за покривање трошкова коришћења услуга социјалне заштите; - Низак ниво умрежавања појединачних база података релеватних установа и организација; - Мањак иницијатива за организовање прихватилица за стара лица или прихватних станица;

здравствену и социјалну подршку дјетета или ученика; - Оспособљеност Центра за социјални рад за учешће у различитим облицима подршке женама изложеним насиљу; - Учешће младих на различитим манифестацијама.	- Мала заинтересованост младих за учешће у активностима намијењеним старим особама; - Мала заинтересованост приватног сектора за пружање и развој социјалних услуга; - Низак ниво животног стандарда особа са инвалидитетом; - Лоша информисаност особа са инвалидитетом о правима и могућностима коришћења постојећих услуга; - Лоша информисаност пружалаца услуга о потребама корисника; - Велики број незапослених жена; - Жртве насиља у породици ријетко се обраћају за помоћ. - Пораст броја различитих облика насиља који нису препознати и дефинисани у процедурама и протоколима институција.
ШАНСЕ Здравство - Усклађеност националног законодавства са међународним стандардима; - Могућности за нова радна мјеста у здравству и пратећим службама изградњом Ургентног центра; - Спремност Здравствених центара за учешће у различитим облицима здравствене подршке становништву. Социјални рад - Коришћење базе података Завода за социјалну заштиту и информисање о пруженим услугама у заједници; - Укључивање приватног сектора у реализацији стратешких циљева; - Постојање домаћих и иностраних конкурса за унапређење квалитета живота старијих;	ПРИЈЕТЊЕ Здравство - Пораст фактора ризика КВБ, болести зависности и СТБ; - Континуиран одлив стручног здравственог кадра и других стручних радника (медицинског особља); - Непрепознавање посљедица некоришћења здравствене заштите. Социјални рад - Низак стандард и велика незапосленост локалног становништва; - Значајан удио старијих особа у укупном становништву; - Ниска социјална свијест средине о потребама старих; - Услијед продужења животног вијека све више људи оболијева од психоорганског синдрома, чиме се умањује способност бриге о себи;

- Заинтересованост општинске управе за успостављање нових услуга социјалне заштите у складу са својим овлашћењима; - Подизање свијести грађана и запослених у јавном и приватном сектору о правима и потребама особа са инвалидитетом; - Сарадња са медијима; - Примјена позитивног искуства других удружења и организација из окружења; - Оснаживање социјалног предузетништва; - Рад жена стручњака на повећању видљивости женске проблематике кроз медије и подршка пројектима са овом тематиком; - Присуство домаћих и страних фондова; - Реалан увид у ограничења које носи старост; - Спремност Центра за социјални рад за учешће у различитим облицима за до сада неспровођене подршке дјечи и породици.	- Предрасуде о особама са инвалидитетом; - Неинформисаност старих лица и осталих чланова породице о правима; - Сразмјерно велике обавезе старачких домаћинстава сходно висини расположивих прихода; - Недовољно издвајање буџетских средстава за развој социјалних услуга и давања; - Непостојање националног и локалног мониторинга и евалуације услуга пружених дјечи и породици; - Недовољна финансијска средства за подршку породица са дјецом; - Повећан број случајева вршњачког насиља; - Недовољна психосоцијална подршка и помоћ дјечи и младима жртвама насиља; - Недовољно средстава из националног и локалног буџета за социјалну заштиту особа са инвалидитетом; - Недовољна свијест средине о социјалним потребама ОСИ; - Недовољно спровођење законских мјера у пракси; - Значајне разлике у положају и квалитету живота жена у руралним и урбаним срединама; - Незадовољавајуће учешће жена у јавном животу и на мјестима одлучивања; - Недовољна солидарност међу женама.
КУЛТУРНА ДЈЕЛАТОСТ	
СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Постојање законодавног оквира за развој културе и рад Установа културе; - Постојање буџетских инвестиционих подстицаја и међународних пројеката (посебно европских фондова)	- Мањак просторног капацитета; - Недовољна повезаност културе, спорта и туризма;

узмјерених на културу а намијењених државама кандидатима).	- Недовољно развијен приватни сектор који би учествовао у финансирању појединих културних манифестација кроз спонзорства.
ШАНСЕ - Јачање људских ресурса у области културе; - Учешће у међународним пројектима и повлачење средстава из европских фондова; - Повезивање области спорта, туризма и културе и даљи развој спортског и културног туризма; - Јачање присуства приватних фирми у финансирању културних манифестација кроз спонзорства.	ПРИЈЕТЊЕ - Мањак просторног капацитета; - Ограничена финансијска средства из буџета општине Беране; - Недовољно препознавање значаја међународних пројеката и могућности повлачења средстава из европских фондова; - Миграције становништва, посебно дијела са ВСС.
СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА	
СНАГЕ - Постојање добрих законодавних оквира за развој спорта; - Постојање буџетских инвестиционих подстицаја и међународних пројеката (посебно европских фондова узмјерених на спорт, а намијењених државама кандидатима).	СЛАБОСТИ - Мањак просторног капацитета; - Недовољна повезаност спорта и туризма; - Недовољно развијен приватни сектор који би учествовао у финансирању спортских клубова кроз спонзорства.
ШАНСЕ - Јачање људских ресурса у области спорта; - Учешће у међународним пројектима и повлачење средстава из Европских фондова; - Повезивање области спорта и туризма, и даљи развој спортског туризма; - Јачање учешћа приватних фирми у финансирању спортских клубова кроз спонзорства.	ПРИЈЕТЊЕ - Ограничена финансијска средства из буџета општине Беране; - Миграције становништва, посебно дијела са ВСС.
ПРИРОДНИ УСЛОВИ, РЕСУРСИ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	
СНАГЕ - Расположиве резерве мрког угља и осталих минералних сировина; - Расположиво шумско богатство;	СЛАБОСТИ - Недовољна искоришћеност природних богатстава;

- Релативно висок квалитет расположивог земљишта; - Добар квалитет ваздуха; - Расположивост великог хидропотенцијала; - Заштићена природна подручја, укључујући НП Биоградска гора; - Присуство биолошке разноврсности и значајнијих природних богатстава; - Подручја са посебним природним вриједностима (ријека Лим, језера, планина Јеловица); - Проактивност локалне самоуправе у заштити животне средине.	- Неадекватно управљање природним ресурсима; - Непостојање прерађивачких капацитета (за финализацију производа); - Отежано добијање концесија за индивидуалне дрвопрерађиваче; - Слаба примјена нових технологија; - Низак ниво еколошке свијести становништва; - Одсуство континуираног мониторинга квалитета ваздуха; - Присуство загађивача, попут колективних и индивидуалних ложишта, саобраћаја у градском језгру, неправилног одлагања отпадних вода; - Недовољна искоришћеност обновљивих извора енергије; - Ниска свијест о потреби адекватног управљања отпадом.
ШАНСЕ - Финализација прераде дрвета; - Коришћење обновљивих ен. извора; - Могућност успостављања приватно - јавног партнерства; - Едукација становништва у области екологије и заштите животне средине; - Повећање надлежности и капацитета локалне управе за заштиту животне средине; - Валоризација природних ресурса кроз просторно планирање; - Интензивирање спровођења мјера заштите животне средине; - Искоришћавање потенцијала обновљивих извора енергије; - Улагања у побољшање канализационог система; - Конституисање система за праћење и мониторинг стања животне средине;	ПРИЈЕТЊЕ - Нерационална, непланска и неодржива експлоатација природних богатава (шумског фонда, ријека, итд); - Елементарне непогоде и климатске промјене; - Загађење водотокова услед неодговорне употребе хемикалија у пољопривреди; - Уношење опасних материја у земљиште и водотокове; - Присуство загађења од индивидуалних и индустријских ложишта.

- Перспективе повезане са могућим чланством Црне Горе у ЕУ.	
ПРИВРЕДА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ	
СНАГЕ <i>Економско-производни систем</i> - Постојање законодавних оквира за пословање привредних субјеката; - Постојање инвестиционих подстицаја државе, посебно стимулативних мјера подршке за покретање пословања у Бизнис зони „Рудеш“ и нова запошљавања. <i>Туризам</i> - Аутентичност предјела, понуде и традиционалних вриједности; - Потенцијал за авантуристички туризам; - Расположено богатство природних лепота; - Разноликост туристичке понуде засноване на потенцијалу планине, ријеке, језера; - Богато културно-историјско наслеђе; - Изражена традиција гастрономске понуде; - Понуда сеоског туризма на традиционалним сеоским домаћинствима уз пружање аутентичних искустава; - Изражено гостопримство локалног становништва. <i>Пољопривредна и органска производња</i> - Релативно повољан географски положај подручја општине Беране; - Располагање значајним површинама пољопривредног земљишта на којима је омогућена разноврсна биљна и сточарска производња; - Повољне хидрографске карактеристике већег дијела подручја општине (већи и мањи водотоци и бројни извори воде већег капацитета);	СЛАБОСТИ <i>Економско-производни систем</i> - Радно-интензивна и енергетски неефикасна привредна производња; - Недостатак кадровских капацитета за даљи развој дрвне индустрије; - Непостајање финалних дрвних производа; - Непостајање жељезничке и телекомуникационе инфраструктуре на локацији Бизнис зоне „Рудеш“; - Гашење производних погона који су некада запошљавали више хиљада радника; <i>Туризам</i> - Недовољна диверзификација туристичког производа; - Неадекватна инфра и супраструктура (комунална и водоводна, електро, путна и друго) наспрам захтјева модерне туристичке понуде; - Недостатак свијести о развојним политикама; - Општина је генерално недовољно препозната дестинација; - Изражена сезоналност у туризму; - Изражено присуство сиве економије; - Депопулација руралних предјела и лоша старосна структура у руралним подручјима; (мањак расположиве адекватне радне снаге); - Присуство непланске градње; - Лошији третман отпадних вода и присуство дивљих депонија потенцијално кочи развој туризма; - Недовољна сарадња између јавног и приватног сектора;

- Задовољавајућа основна саобраћајна и енергетска инфраструктура у већем дијелу подручја општине; - Повољни услови за пољопривредну производњу у систему органске пољопривреде; - Традиција у пољопривредној производњи; - Повољни услови за гајење оваца, коза и говеда у интензивном систему узгоја на великом дијелу брдско-планинског подручја општине; - Велике могућности за производњу сточне хране која превазилази потребе садашњег обима сточарства; - Развијена и добро опремљена служба за здравствену заштиту и лечење стоке; - Развијена пољопривредна служба за подршку пољопривредним произвођачима; - Повољни услови за гајење коштичавог (шљива), јабучастог (јабука, крушка), јагодастог (јагода, високожбунаста боровница, малина) и језграстог воћа (орах, лијеска); - Повољни услови за гајење поврћа на отвореном и у затвореном простору (пластеници); - Изузетно повољни услови за развој алтернативних и других грана пољопривреде (пчеларство, подизање рибака пастрмке, гајење ловне дивљачи, производња лековитог и ароматичног биља).	- Низак ниво дигитализације; - Недостатак финансијских средстава; - Низак ниво међусекторске сарадње; - Мањак ефикасне маркетиншке стратегије може резултирати недовољним промовисањем туристичких потенцијала. Пољопривредна и органска производња - Ниска инвестициона улагања у пољопривреду у дугом периоду; - Негативна демографска кретања на подручју општине у цјелини, а посебно у руралним и планинским дјеловима; - Неповољне климатске карактеристике, нарочито из угла висине и распореда падавина; - Мањак система за наводњавање, због чега се недовољно користе расположиви водни ресурси; - Уситњеност земљишних поседа; - Отежана употреба механизације због структуре земљишта, конфигурације терена и уситњености посједа; - Технолошка застарјелост и висок степен амортизованости расположивих средстава механизације и опреме у пољопривреди; - Неповољан расни састав стоке; - Неодговарајући смјештајни и хигијенски услови у гајењу стоке, и недовољно механизовање радних процеса у сточарству; - Застарјели и у високом степену амортизовани засади воћа; - Недовољно ријешена инфраструктура у руралним и планинским дјеловима општине (локални путеви, водоснабдијевање, комунални отпад и друго); - Неорганизован откуп и снабдијевање пољопривредних произвођача са

	инпутима за производњу и средствима за заштиту биља и стоке; - Недовољни и застарели капацитети за прераду пољопривредних производа (млекаре, сушаре, дестилерије и друго); - Пропадање организација у пољопривреди и неорганизованост пољопривредних произвођача; - Мањак искусних и образованих менаџера у агробизнису; - Недовољно познавање капацитета свјетског тржишта.
ШАНСЕ <i>Економско-производни систем</i> - Привлачење нових инвеститора и донатора; - Стимулисање алокације инвестиција према недовољно развијеним привредним субјектима; - Формирање нових бизнис зона; - Јачање кадровске структуре у дрвној индустрији; - Подстицање развоја дрвне индустрије и стварања високог степена финализације дрвних производа. Туризам - Туризам, стимулатор развоја других привредних и непривредних грана; - Тренд повратка људи природи; - Могућност коришћења ЕУ фондова, с обзиром на статус кандидата, и процес интеграције ЦГ у Европску унију и приступ ЕУ претприступним фондовима; - Активирање аеродрома; - Унапређење друмске инфраструктуре (изградња пута Беране-Јеловица-Колашин, и друго); - Диверсификација туристичког производа (развој руралног, културно-	ПРИЈЕТЊЕ <i>Економско-производни систем</i> - Исељавање радно-способног становништва; - Пропадање грађевинских објеката у Бизнис зони „Рудеш“; - Утврђивање начина валоризације активности у дрвној индустрији; - Недовољно средстава за оживљавање дрвне индустрије; - Стални раст инфлације. Туризам - Слаба информисаност о могућностима и бенефитима „зеленог туризма“; - Повећање загађења ваздуха и загађености животне средине; - Ограничен финансијски капацитет локалних самоуправа; - Недовољна валоризација културне баштине; - Мањак квалификоване радне снаге; - Недовољно оснажено јавно-приватно партнерство; - Притисак конкуренције других дестинација;

историјског, спортско-рекреативног, верског и других облика туризма); - Јачање јавно-приватног партнерства; - Повећање потражње за органским пољопривредним производима; - Потражња за зеленим или еко-смјештајним капацитетима; - Развој понуде, односно производа који су у функцији здравих стилова живота (спортски туризам, авантуристички и камп туризам, туризам у заштићеним подручјима и слично); - Инвестирање у унапређење смјештајних капацитета и туристичких атракција повећава атрактивност дестинације. Пољопривредна и органска производња - Стратегија развоја пољопривреде и друге мјере економске политике Црне Горе, којима се стимулише развој и интензивирање пољопривредне производње; - Дугорочна Стратегија Европске Уније, која предвиђа значајнија улагања у пољопривреду и прехранбену индустрију у земљама Балкана; - Могућност већих инвестиција у аграр од стране предузетника и других људи из овог краја који живе и раде у економски развијеним земљама; - Близина великих потрошачких центара у Црној Гори и земљама окружења; - Висока стопа раста тражње хране на свјетском тржишту и компаративна предност беранског краја у производњи појединих пољопривредних производа код којих је посебно изражен раст тражње; - Значајна улагања општине Беране у стварање услова за развој појединих линија пољопривредне производње; - Укупњавање земљишних поседа, као резултат тржишне економије;	- Мањак инвестиција у туристичку инфраструктуру може ограничити раст туризма и умањити привлачност дестинације. Пољопривредна и органска производња - Низак ниво привредне активности; - Глобализација свјетске економије и евро интеграције; - Неконтролисан увоз јефтиних пољопривредно-прехранбених производа; - Изостанак подстицаја у пољопривреди због могућег дефицита у републичком буџету; - Одливање најпродуктивније радне снаге из пољопривреде у профитабилније гране привреде, или у иностранство; - Велика пробирљивост тржишта земаља ЕУ у погледу траженог квалитета прехранбених производа; - Самодовољност тржишта економски развијених земаља за основним пољопривредним и прехранбеним производима (месо, млијеко, и друго); - Висока цијена коштања пољопривредних производа због виших цијена инпута и ниже продуктивности у односу на аграрно развијене земље; - Увођење свјетских норми стандарда квалитета пољопривредних производа; - Нестабилна политичка и економска ситуација у земљама региона, односно окружења; - Могућност привредне рецесије у земљама ЕУ, што нужно доводи до пада потрошње прехранбених производа који се карактеришу са високом еластичношћу тражње; - Пријетње од заостајања у развоју профитабилнијих грана пољопривреде у односу на друге крајеве Црне Горе.

- Увођење савремених технологија у примарну производњу и прераду пољопривредних производа; - Реализација Програма изградње угоститељско-туристичког комплекса.	
САОБРАЋАЈ	
СНАГЕ - Задовољавајуће стање и покривеност путне инфраструктуре на локалном нивоу (категорисани и дјелимично некатегорисани путеви); - Добра повезаност локалних путева који се везују за градско језгро; - Релативно уређена градска и приградска саобраћајна инфраструктура; - Висока мотивисаност општинске управе за израду планске и пројектно-техничке документације.	СЛАБОСТИ - Недовољно вођење рачуна око одржавања путева и санирања критичних тачака; - Релативно лоше стање општинских некатегорисаних путних праваца; - Ограниченост буџетских средстава за унапређење путне инфраструктуре; - Непостојање жељезничке мреже; - Недостатак паркинг мјеста; - Недостатак пројектно-техничке документације; - Непостојање аеродрома.
ШАНСЕ - Повољан географски положај; - Изградња пута Беране-Јеловица-Колашин; - Изградња 21,5 km аутопута А-1 Бар-Бољаре на територији општине Беране; - Висока мотивисаност општинске управе за спровођење валоризације аеродрома; - Подршка од стране владиних тијела у припреми и спровођењу великих инфраструктурних пројеката; - Унапређење путне инфраструктуре на територији општине и побољшање веза са регионом; - Потенцијал развоја и оспособљавања алтернативних саобраћајница; - Интензификација туристичких потенцијала кроз изградњу регионалног пута Лубнице- Мојковац, чиме ће се омогућити валоризација	ПРИЈЕТЊЕ - Неконтролисано коришћење локалних путева (транспорт дрвне грађе); - Мањак инвеститора за унапређење саобраћајне инфраструктуре; - Недостатак финансијских средстава за модернизацију саобраћајне инфраструктуре; - Релативно низак ниво расположивих фондова за улагање у одржавање, обнову и развој путне мреже.

цјелокупног простора Бјеласице и Комова.	
ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА	
СНАГЕ - Постојање одговарајуће инфраструктуре за бежични интернет и ADSL; - Доступност оператора за фиксну и мобилну телекомуникацију.	СЛАБОСТИ - Слаба примјена нових технологија.
ШАНСЕ - Ширење 5G мреже са свим напредним сервисима.	ПРИЈЕТЊЕ - Присуство услуга оператора из земаља окружења.
ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА	
СНАГЕ - Распољивост великог хидропотенцијала; - Постојање функционалне електро - енергетске инфраструктуре; - Добро снабдијевање потрошача електричном енергијом.	СЛАБОСТИ - Недостатак материјалних и административних капацитета за спровођење пројеката енергетске ефикасности; - Слаба примјена нових технологија.
ШАНСЕ - Коришћење обновљивих извора енергије.	ПРИЈЕТЊЕ - Непроналажење стратешког партнера за валоризацију обновљивих извора енергије.
КОМУНАЛНИ ПОСЛОВИ	
СНАГЕ - Развијена (територијално) дистрибутивна мрежа за водоснабдијевање; - Постојање привременог складишта комуналног отпада „Рујишке лазе“; - Санирано привремено одлагалиште „Васове воде“; - Задовољавајуће стање и покривеност територије општине јавном расвјетом; - Распољивост квалификованом радном снагом и адекватном механизацијом потребном за извођење комуналних послова.	СЛАБОСТИ - Неадекватно управљање отпадним водама; - Непостојање адекватне инфраструктуре за управљање чврстим отпадом и отпадним водама; - Сразмјерно високи губици питке воде у водоводној мрежи током њене дистрибуције; - Повећана замућеност питке воде током кишног периода (током пролећа и јесени); - Непотпуна покривеност територије канализационом мрежом (приградских насеља);

	- Непостојање складишта (депоније) грађевинског отпада; - Техничко-технолошка застарјелост појединих комада расположиве механизације.
ШАНСЕ - Завршетак радова на постројењу за пречишћавање отпадних вода и недостајућих траса канализационе мреже; - Изградња „Рециклажног дворишта са сортирницом“.	ПРИЈЕТЊЕ - Нерегулисано корито ријеке Лим; - Елементарне непогоде које могу изазвати проблеме у водоснабдијевању; - Конфигурација терена; - Ниво расположивих фондова за улагање у одржавање, обнову и развој јавне расвјете, водоводне и канализационе мреже.
АДМИНИСТРАТИВНИ КАПАЦИТЕТИ	
СНАГЕ - Нацрт просторно-урбанистичког плана општине је у припреми, а очекује се његово усвајање почетком 2025. године; - Постојање технологије за унапређење пружања услуга грађанима (СМС модул, web сајт општине); - Постојање online портала - odbornik.me; - Постојање Грађанског бироа у циљу унапређења пружања услуга грађанима; - Расположивост адекватних одлука у циљу подстицања предузетништва; - Побратимљавање са осталим општинама и градовима ван Црне Горе.	СЛАБОСТИ - Преплитање надлежности; - Непостојање регистра (пописа) општинске имовине; - Низак ниво расположивих капацитета за припрему ЕУ пројеката; - Недовољна укљученост грађана у процес доношења одлука; - Непостојање система електронске евиденције расположивих кадрова; - Непостојање локалних акционих планова.
ШАНСЕ - Усавршавање кадрова у различитим областима из надлежности локалне самоуправе, и велика посвећеност у раду; - Повратак стручних кадрова; - Подстицање укључивања грађана у процесу доношења одлука;	ПРИЈЕТЊЕ - Несразмјеран (превелик) број запослених у општинској управи у односу на број становника; - Низак фискални капацитет; - Утицаји економске кризе;

- Јачање сарадње са НВО; - Подстицање међуопштинске и прекограничне сарадње; - Увођење електронске управе.	- Неповољна старосна структура запослених.

IV ОПШТИ ЦИЉ И СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ СА ПРИОРИТЕТИМА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ

4.1. ОПШТИ ЦИЉ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ

Константан привредни, друштвени, економски и еколошки раст општине изазван повећањем продуктивности, конкурентности и инвестиционим улагањима, као подршка инклузивном расту и напретку општине Беране.

4.2. СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ СА ПРИОРИТЕТИМА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ

- I Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране;
- II Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима;
- III Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета;
- IV Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности;
- V Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре;
- VI Унапређење постојећих административних капацитета.

Након дефинисаних специфичних стратешких циљева приступило се изради њихових приоритета и пројектних идеја.

I Специфични стратешки циљ: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране

Приоритет 1. Унапређење анималне производње

Пројектна идеја 1. Специјализоване говедарске фарме;

Пројектна идеја 2. Специјализоване овчарске фарме;

Пројектна идеја 3. Специјализоване фарме коза;

Пројектна идеја 4. Специјализоване свињарске фарме;

Пројектна идеја 5. Специјализоване живинарске фарме,

Пројектна идеја 6. Унапређење пчеларске производње (за производњу меда и репроцентри за производњу матица);

Пројектна идеја 7. Унапређење рибарства;

Приоритет 2. Унапређење биљне производње

Пројектна идеја 8. Подизање савремених засада коштичавог воћа (шљива);
Пројектна идеја 9. Подизање савремених засада јагоде;
Пројектна идеја 10. Подизање савремених засада малине;
Пројектна идеја 11. Подизање савремених засада високожбунасте боровнице,
Пројектна идеја 12. Обнављање засада и унапређење технологије јабуке и крушке;
Пројектна идеја 13. Унапређење ратарске производње;
Пројектна идеја 14. Унапређење производње крмног биља;
Пројектна идеја 15. Унапређење повртарске производње;
Пројектна идеја 16. Унапређење органске производње;
Пројектна идеја 17. Гајење, сакупљање и прерада ароматичног и љековитог биља и шумских плодова;

Приоритет 3. Унапређење институционалне помоћи пољопривредним произвођачима

Пројектна идеја 18. Институционална подршка пољопривредним газдинствима;
Пројектна идеја 19. Оснивање и подстицај развоја агрокооператива;
Пројектна идеја 20. Заштита географског поријекла пољопривредних и прехрамбених производа;

II Специфични стратешки циљ: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима

Приоритет 1. Унапређење квалитета ваздуха

Пројектна идеја 21. Постављање мобилне мјерне станице за континуирано праћење квалитета ваздуха;
Пројектна идеја 22. Реконструкција котларница јавних објеката у циљу преласка на еколошки прихватљива горива;

Приоритет 2. Унапређење квалитета пијаће воде

Пројектна идеја 23. Уређење водотокова другог реда који су у сливу за пијаћу воду;
Пројектна идеја 24. Проширење и реконструкција водоводне мреже са замјеном азбестно-цементних цијеви;
Пројектна идеја 25. Изградња пречишћивача за питку воду на водоизворишту „Мерића Врело“;
Пројектна идеја 26. Уградња хлорних станица на сеоским водоводима;

Приоритет 3. Ефикасно управљање отпадним водама

Пројектна идеја 27. Унапређење и реконструкција канализационе инфраструктуре;
Пројектна идеја 28. Изградња пречишћивача за канализациони муљ;
Пројектна идеја 29. Изградња канализационе мреже Доњи Талум;
Пројектна идеја 30. Изградња канализационе мреже Лужац;

Приоритет 4. Ефикасно управљање отпадом

Пројектна идеја 31. Мапирање и чишћење дивљих депонија;

Пројектна идеја 32. Примарна селекција и одвоз отпада;

Пројектна идеја 33. Санација и рекултивација бивше депоније са промјеном намјене простора;

Пројектна идеја 34. Изградња рециклажног дворишта са сортирницом и трансфер станицом;

Пројектна идеја 35. Подизање нивоа свијести грађана о значају ефикасног управљања отпадом;

Приоритет 5. Енергетска ефикасност и одрживо управљање природним ресурсима

Пројектна идеја 36. Јамска складишта за топлификацију општине;

Приоритет 6. Заштита од поплава и клизишта

Пројектна идеја 37. Изградња обалоутврде на ријеци Лим у циљу заштите од поплава;

Пројектна идеја 38. Регулација корита Лима са притокама;

Пројектна идеја 39. Мапирање клизишта и израда пројектне документације за њихово санирање;

III Специфични стратешки циљ: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета

Приоритет 1. Проширење смјештајних капацитета

Пројектна идеја 40. Изградња туристичког комплекса са рибарским селом код CITES центра;

Пројектна идеја 41. Изградња смјештајних капацитета за релаксацију - нови стандарди у туризму општине Беране;

Приоритет 2. Промоција културне и историјске баштине

Пројектна идеја 42. Истраживање, заштита и промоција културне баштине општине Беране;

Приоритет 3. Диверсификација туристичке понуде

Пројектна идеја 43. Креирање туристичког кластера за интегрисану туристичку понуду;

Пројектна идеја 44. Рестаурација и претварање старих кућа у аутентичне смјештајне јединице;

Пројектна идеја 45. Промоција и унапређење традиционалне кухиње у сеоском туризму;

Приоритет 4. Услужно оријентисан развој (ширење услуга које укључују преводиоце, информативне брошуре на различитим језицима и различите типове смјештаја)

Пројектна идеја 46. Израда интерактивне виртуелне туристичке туре;

Приоритет 5. Валоризација природних ресурса у функцији туризма

Пројектна идеја 47. Еко-туристички центар и мрежа стаза за активности у природи;

IV Специфични стратешки циљ: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности

Приоритет 1. Унапређење капацитета за прераду пољопривредних производа

Пројектна идеја 48. Производња млијека и млијечних производа - мини мљекара;

Пројектна идеја 49. Подизање капацитета за прераду меса (кланица, сушаре);

Пројектна идеја 50. Подизање капацитета за дестилацију (дестилерије);

Пројектна идеја 51. Подизање капацитета за сушење пољопривредних производа (мини сушаре);

Пројектна идеја 52. Формирање откупно-прерадног центра за воће, поврће и шумске плодове;

Приоритет 2. Подстицање привриједног развоја

Пројектна идеја 53. Развој и промоција бизнис зона од регионалног значаја и формирање и развој бизнис зона од локалног значаја као и инфраструктурно уређење бизнис зона;

Приоритет 3. Коришћење природних ресурса у сврху економског развоја

Пројектна идеја 54. Експлоатација хидропотенцијала на територији општине Беране;

Пројектна идеја 55. Изградња хидроелектране „Тивран“;

Пројектна идеја 56. Истраживања камена и глине на територији општине Беране;

Пројектна идеја 57. Развој дрвнопрерађивачке индустрије и стварање производа са вишим степеном обраде - подизање производних капацитета за производњу брикета и пелета;

Приоритет 4. Унапређење институционалне подршке

Пројектна идеја 58. Подршка оснивању кластера у области привреде;

V Специфични стратешки циљ: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре

Приоритет 1. Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре

Пројектна идеја 59. Пројектовање нових саобраћајних рјешења за све раскрснице у градској зони (кружни токови) - кружни ток код „Нишавић пекаре“;

Пројектна идеја 60. Пројектовање нових саобраћајних рјешења за све раскрснице у градској зони (кружни токови) - кружни ток код хотела „Беране“

Пројектна идеја 61. Техничка регулација саобраћаја у ужем језгру општине Беране;

Пројектна идеја 62. Реконструкција пута Бераковац - Петњик;

Пројектна идеја 63. Саобраћајно повезивање (организација јавног: градског, приградског и међуградског превоза);

Пројектна идеја 64. Изградња регионалног пута Лубнице - Мојковац;

Пројектна идеја 65. Поновно отварање аеродрома;

Пројектна идеја 66. Изградња пјешачког моста на Лиму у Харемима;

Пројектна идеја 67. Изградња колског моста преко Лима на обилазници;

Пројектна идеја 68. Изградња приступне саобраћајнице колском мосту са обе стране ријеке Лим;

Пројектна идеја 69. Изградња моста на Лиму, МЗ „Штитари-Пода“;

Пројектна идеја 70. Изградња приступне саобраћајнице новом вртићу;

Пројектна идеја 71. Изградња улице између болнице и гимназије „Панто Малишић“;

Пројектна идеја 72. Реконструкција Полимске улице;

Пројектна идеја 73. Реконструкција улице од семафора ка градском гробљу;

Пројектна идеја 74. Изградња приступне саобраћајнице према Новом гробљу;

Пројектна идеја 75. Изградња улице од заобилазнице до Полимске улице

Пројектна идеја 76. Реконструкција улице од хотела Беране до Лисијевог поља;

Пројектна идеја 77. Изградња тротоара од моста на Бистрици до скретања ка Лубницама уз магистрални пут;

Пројектна идеја 78. Реконструкција улица у Новом Насељу;

Пројектна идеја 79. Реконструкција Шудиковске улице;

Пројектна идеја 80. Реконструкција улице Епископа Теофила;

Пројектна идеја 81. Реконструкција пута Курикуће-Суводо;

Пројектна идеја 82. Реконструкција Манастирске улице до старог градског гробља;

Пројектна идеја 83. Изградња моста на Лиму код манастира Урошевица;

Приоритет 2. Развој и унапређење градске инфраструктуре

Пројектна идеја 84. Изградња градске тржнице

Пројектна идеја 85. Реконструкција постојеће зграде ЈУ Центар за културу;

Пројектна идеја 86. Реконструкција трга 21. јул;

Пројектна идеја 87. Реконструкција фасада у ужем градском језгру;

Пројектна идеја 88. Изградња дома и дневног центра за стара и изнемогла лица;

Пројектна идеја 89. Изградња зграде за лица са сметњама и потешкоћама у развоју 27 +;

Пројектна идеја 90. Реконструкција, одржавање и унапређење енергетске ефикасности објеката у власништву локалне самоуправе;

Пројектна идеја 91. Реконструкција старе хале спортова;

Пројектна идеја 92. Реконструкција западне трибине градског стадиона

Пројектна идеја 93. Постављање рефлектора на помоћни терен спортског центра;

Пројектна идеја 94. Реконструкција атлетске стазе на градском стадиону;

Пројектна идеја 95. Реконструкција стадиона малих спортова;

Пројектна идеја 96. Уређење спортских полигона и игралишта и изградња нових терена у мјесним заједницама на територији општине Беране;

Пројектна идеја 97. Изградња затвореног градског базена;

Пројектна идеја 98. Уређење Његошевог трга;

Пројектна идеја 99. Изградња новог вртића;

- Пројектна идеја 100. Санирање и адаптација школских објеката;
- Пројектна идеја 101. Изградња CITES центра са зоолошким вртом;
- Пројектна идеја 102. Уређење великог парка код Лима;
- Пројектна идеја 103. Уређење и валоризација културног добра „Јасиковац“;
- Пројектна идеја 104. Уређење градске зоне између улица 29. новембра и ЈУ Центра за културу;
- Пројектна идеја 105. Реконструкција куће Војводе Гавра Вуковића;
- Пројектна идеја 106. Формирање регионалног центра за обуку ватрогасаца и службе спасавања;
- Пројектна идеја 107. Увођење система гријања у спортском центру и изградња тениских терена;

Приоритет 3. Унапређење водоснабдијевања

- Пројектна идеја 108. Замјена дотрајалих цјевовода и уградња мјерних инструмената свим потрошачима;
- Пројектна идеја 109. Обезбјеђење додатних количина воде са изворишта Мечија Раван, за водовод Дапсиће - Полица и реконструкција водовода Дапсиће;
- Пројектна идеја 110. Обезбјеђивање додатних количина воде са изворишта Ржани Поток;
- Пројектна идеја 111. Изградња водовода у руралним подручјима;
- Пројектна идеја 112. Изградња водовода Буче;
- Пројектна идеја 113. Изградња водовода „Пешца“;
- Пројектна идеја 114. Изградња водовода „Рујанац“;
- Пројектна идеја 115. Изградња водовода „Заград“;

Приоритет 4. Развој и унапређење комуналне инфраструктуре

- Пројектна идеја 116. Реконструкција градске капеле са уређењем паркинг простора;
- Пројектна идеја 117. Изградња новог градског гробља;
- Пројектна идеја 118. Изградња паркинг гараже;

VI Специфични стратешки циљ: Унапређење постојећих административних капацитета

Приоритет 1. Примјена софтверских рјешења у свакодневном раду

- Пројектна идеја 119. Формирање регистра непокретне општинске имовине;
- Пројектна идеја 120. Успостављање система електронске кадровске евиденције;
- Пројектна идеја 121. Формирање регистра електронске евиденције предмета;

Приоритет 2. Доношење акционих планова и програма за поједине области

- Пројектна идеја 122. Доношење локалних акционих планова (ЛАП за културу, ЛАП за младе, ЛАП за ОСИ ..);

Приоритет 3. Унапређење просторно-планских капацитета

- Пројектна идеја 123. Ажурирање геодетских подлога за потребе израде ДУП-ова.

4.3. РЕАЛИЗОВАНИ И ЗАПОЧЕТИ ПРОЈЕКТИ У 2023. ГОДИНИ

У оквиру ове тачке дат је табеларни преглед реализованих и започетих пројеката у 2023. години (Табела 51).

Табела 51. Преглед реализованих и започетих пројеката општине Беране у 2023. години

Р. бр.	Назив пројекта	Учешће општине Беране (у €)	Учешће Дирекције јавних радова, осталих државних органа, ЕУ фондова и донатора (у €)	Укупно (у €)	Степен реализације
1.	ROMACTED - Адаптација помоћног објекта у насељу Риверсајд	3.382,00	14.899,75 - Савјет Европе	18.271,75	У завршној фази
2.	IЛЕР - Пројекат запошљавања у области дрвопрераде	15.885,81	120.000,00 – ЕУ; 13.495,55 - RDA BKP	149.381,36	У току
3.	RELOAD - регионални програм локалне демократије на Западном Балкану	13.600,00	82.400,00 - UNDP	96.000,00	У завршној фази
4.	URBACT - интегрисани одрживи урбани развој	4.083,45	77.585,55 - European Regional Development Fund (ERDF)	81.669,00	У току
5.	Уређење паркова и јавних површина у центру града и приградским насељима	40.000,00	0,00	40.000,00	У току
6.	Ограда у улици Тодора Ђеда Војводића	35.000,00	0,00	35.000,00	У току
7.	Адаптација крова на згради Центра за културу	4.500,00	40.500,00 - Њемачко друштво за међународну сарадњу (GIZ)	90.000,00	У току
8.	Реконструкција амфитеатра у Гимназији "Панто Малишић"	0,00	21.000,00 - Хуманитарна фондација Fashion Company	21.000,00	Завршен
9.	Реконструкција западне трибине градског стадиона	48.307,00	0,00	48.307,00	У току
10.	Реконструкција спортског терена у МЗ Полица	11.000,00	0,00	11.000,00	Завршен
11.	Туристичка сигнализација	5.000,00	0,00	5.000,00	Завршен
12.	Поздравна порука	4.700,00	0,00	4.700,00	Завршен
13.	Реконструкција водоводне мреже у МЗ Петњик	10.000,00	0,00	10.000,00	Завршен
14.	Санација пута Петњик - Крчево	50.000,00	0,00	5.000,00	Завршен
15.	Асфалтирања на територији општине Беране	587.868,00	894.290,00	1.482.158,00	Завршен
16.	Електромрежа на територији општине Беране	-	-	-	-
17.	Набавка изложбених кућица за потребе сајмова	12.900,00	0,00	12.900,00	Завршен
18.	Обиљежавање улица	3.200,00	0,00	3.200,00	Завршен
19.	Реконструкција фасаде на згради у улици 29. новембра	40.000,00	0,00	40.000,00	У току
20.	Реконструкција крова на згради општине	29.670,00	0,00	29.670,00	У току
21.	Санација депоније Рујишта	24.000,00	0,00	24.000,00	Завршен
22.	„Уклонимо дивље депоније“	21.000,00	0,00	21.000,00	Завршен
23.	Реконструкција теретане у спортском центру	10.000,00	0,00	10.000,00	Завршен

24.	Опремање општине Беране возилом за превоз особа са инвалидитетом	2.715,00	34.690,00 - Амбасада Јапана	37.405,00	Завршен
25.	Завршетак линије за прераду муља	7.935,47	-	7.935,47	У завршној фази
26.	Ефикаснији систем заштите и спасавања у Беранама	50,00	9.940,00 - МУП ЦГ	9.990,00	Завршен
27.	Пројекат дигитализације биоскопске сале ЈУ Центар за културу Беране	14.192,00	35.000,00 - Филмски центар Црне Горе; 35.000,00 - Министарство културе и медија Црне Горе	84.192,00 без ПДВ – а	Завршен
28.	Евоцирање и привлачење културног туризма – Хришћанска антика и турско купатило за културни туризам	39.000,00	369.131,29 - ЕУ фондови	434.272,10	У току
29.	Системска археолошка истраживања Градца у Будмљи код Берана	0,00	15.000,00 - Министарство културе и медија Црне Горе	15.000,00	Завршен
30.	Санације путева, водовода и игралишта у мјесним заједницама	123.273,65	0,00	123.273,65	Завршен

Извор: интерни подаци општине Беране добијени на упит дана 28.11.2023. године

Сходно подацима приказаним у Табели 51. видимо да је током 2023. године од 30 (тридесет) започетих инвестиционих пројеката у општини Беране, више од половине реализовано (17 (седамнаест) односно 57%), степен реализације „у завршној фази“ имају три пројекта, док преосталих 10 (десет) пројектних активности имају степен реализације „у току“. Свега једна пројектна активност има непознат степен реализације. Ови резултати су показали да је општина Беране остварила висок степен реализације пројектних активности током 2023. године.

Такође, уочавамо и да се око 40% започетих и реализованих вриједности пројектних активности финансирао из буџета општине Беране, док је преосталих 60% започетих и реализованих вриједности пројектних активности финансирано из других извора финансирања (Савјет Европе, UNDP, GIZ, Амбасада Јапана, Fashion Company, као и други домаћи и међународни извори).

4.4. РЕАЛИЗОВАНИ И ЗАПОЧЕТИ ПРОЈЕКТИ У 2024. ГОДИНИ

У оквиру ове тачке дат је табеларни преглед реализованих и започетих пројеката у 2024. години (Табела 52).

Табела 52. Преглед реализованих и започетих пројеката општине Беране у 2024. години

Р. бр.	Назив пројекта	Учешће општине Беране (у €)	Учешће Дирекције јавних радова, осталих државних органа, ЕУ фондова и донатора (у €)	Укупно (у €)	Степен реализације
1.	Ограда у улици Тодора Ђеда Војводића	35.000,00	0,00	35.000,00	Завршено
2.	Уређење паркова и јавних површина у центру града и приградским насељима	43.469,00	0,00	43.469,00	Завршено
3.	Реконструкција фасада у ужем градском језгру	35.653,00	0,00	35.653,00	Завршено

4.	URBACT - интегрисани одрживи урбани развој	5.000,00	14.465,85 - European Regional Development Fund (ERDF)	19.465,85	У току
5.	ТЕРАИН - Интерег Адрион	16.125,00	83.755,00 ЕУ	99.900,00	У току
6.	ILER - Пројекат запошљавања у области дрвопрераде	10.000,00	78.932,85 – ЕУ	149.381,36	У току
7.	Адаптација крова на згради Центра за културу	4.500,00	40.500,00 - Њемачко друштво за међународну сарадњу (GIZ)	45.000,00	Завршено
8.	“Грин Деал”	0,00	493.683,21 ЕУ и ФОРС Монтенегро	493.683,21	У току
9.	Реконструкција улице од ул. Д. Вујошевића до спортске зоне у Беранама	0,00	504.122,98 еура Капитални буџет Црне Горе за за 2024. (Управа за капиталне пројекте Црне Горе)	504.122,98	У току
10.	Реконструкција западне трибине градског стадиона	41.293,40	165.173,59 Фудбалски савез Црне Горе	206.466,99	У току
11.	Изградња зграде за лица са посебним потребама 27+	25.000,00	0,00	25.000,00	У току
12.	„Уклонимо дивље депоније“	0,00	21.000,00 Еко Фонд	21.000,00	Завршен
13.	За спремне ватрогасце спасиоце са сјевера Црне Горе	0,00	11.162,76 - МУП ЦГ	11.162,76	Завршен

У табели 52 можемо видјети да је у току 2024. године општина Беране реализовала и започела укупно **13 пројеката**. Од укупног броја, **шест пројеката је завршено**, док је **седам у различитим фазама реализације**.

Финансијско учешће општине Беране у пројектима износи 216.040,40 евра, док су **остали државни органи, међународни донатори и фондови обезбиједили 1.689.305,15 евра**, што значи да је укупна вриједност свих пројеката **1.905.345,55 евра**.

Посебно је значајно истаћи да је већина средстава обезбијеђена **изван буџета општине**, при чему се посебно издвајају средства ЕУ фондова, ERDF-а, GIZ-а, Еко фонда, МУП-а Црне Горе, као и Управе за капиталне пројекте и Фудбалског савеза Црне Горе. Ова структура финансирања указује на успјешну сарадњу општине са домаћим и међународним партнерима и фондовима.

Када је ријеч о завршеним пројектима, они се углавном односе на инфраструктурне интервенције у градском језгру и јавне површине (ограде, паркови, фасаде), као и на пројекте из области екологије и безбједности (уклањање дивљих депонија, опремање ватрогасаца). Са друге стране, пројекти који су у току обухватају веће инвестиције, као што су урбани развој, реконструкције улица и стадиона, као и пројекти финансирани кроз европске програме.

Овакав увид показује значајан помак у активностима општине у правцу побољшања инфраструктуре, заштите животне средине, културне обнове и међународне сарадње, уз високу искоришћеност спољних финансијских ресурса.

V ГОДИШЊИ АКЦИОНИ ПЛАН СА ОПИСОМ ПЛАНИРАНИХ ПРОЈЕКТА

5.1. АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ - ЗА 2025. ГОДИНУ

Назив пројекта	Илазни индикатори	Очекивани ефекти	Временски оквир	Носилац пројекта и одговорна лица	Остали учесници у спровођењу пројекта	Укупна потребна средства у 2025. години	Учешће буџета општине	Учешће буџета Црне Горе	Остали извори финансирања
1. Специјализоване говедарске фарме	Број одгајивача, количина квалитетних анималних производа (месо, млијеко)	Повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обogaђивање понуде сточарских производа, диверзификацији производње на газдинству	2025.	Општина Беране и партнери	Предузетници и пољопривредна газдинства	100.000	20.000	30.000	50.000
2. Специјализоване овчарске фарме	Број одгајивача, количина квалитетних анималних производа (месо, млијеко)	Потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обogaђивање понуде сточарских производа.	2025.	Општина Беране и партнери	Предузетници и пољопривредна газдинства	100.000	20.000	30.000	50.000

3. Специјализоване фарме коза	Број одгајивача, количина квалитетних анималних производа	Потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обogaћивање понуде сточарских производа.	2025.	Општина Беране и партнери	Предузетници и пољопривредна газдинства	100.000	20.000	30.000	50.000
4. Специјализоване свињарске фарме	Број одгајивача, количина квалитетних анималних производа (месо)	Потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обogaћивање понуде сточарских производа.	2025.	Општина Беране и партнери	Предузетници и пољопривредна газдинства	100.000	20.000	30.000	50.000
5. Специјализоване пчеларске фарме (за производњу меда и репроцентри за производњу матица)	Број одгајивача, количина квалитетног меда и других пчелињих производа	Диверзификација производње на газдинству.	2025.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства	50.000	10.000	15.000	25.000
6. Подизање савремених засада коштичавог воћа (шљива)	Број произвођача, количина квалитетног воћа у свежем и прерађеном стању	Промјена структуре воћних засада; освајање позиција у пласману воћа на унутрашњем и свјетском тржишту.	2025.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства	100.000	20.000	30.000	50.000

Предлог стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године

7. Подизање савремених засада малине	Број произвођача, количина квалитетног воћа у свјежем и прерађеном стању	Побољшање квалитета свјежег воћа и њихових производа у складу са домаћим и свјетским стандардима.	2025.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства	50.000	10.000	15.000	25.000
8. Унапређење органске производње	Број произвођача органске хране, количина органских производа	Развој сеоског и других видова туризма, промоција аутохтоних пољопривредних производа и слично.	2025.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства	200.000	40.000	60.000	100.000
9. Оснивање и подстицај развоја агрокооператива	Број укључених домаћинстава	Нова домаћинства на тржишту; Нова радна мјеста, Већи профит	2025.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства; Произвођачи хране и прерађивачи пољопривредних производа	50.000	15.000	35.000	-
10. Мјерење квалитета ваздуха (постављање мобилне мерне станице за континуирано праћење квалитета ваздуха)	Информације о нивоу загађености ваздуха: Угљен моноксид, Лебдеће честице; Извори загађења: кућна ложишта, шумски пожари, саобраћај, индустрија	Постављена мобилна мјерна станица за континуирано праћење квалитета ваздуха.	2025.	Општина Беране	Органи локалне управе, Секретаријат за комунално-стамбене послове и заштиту животне средине	30.000	-	9.000	21.000

11. Проширење и реконструкција постојеће водоводне мреже са замјеном азбестно-цементних цеви	Број укључених домаћинстава у сегменту физичких лица	Уредније водоснабдијевање домаћинстава.	2025.	Општина Беране	„Водовод и канализација“ д.о.о., Министарство одрживог развоја и туризма	200.000	60.000	140.000	-
12. Уградња хлорних станица на сеоским водоводима	Број укључених домаћинстава корисника у сегменту физичких лица	Уредније водоснабдијевање домаћинстава питком водом.	2025.	Општина Беране	Министарство пољопривреде, донатори	100.000	20.000	30.000	50.000
13. Изградња пречишћивача за питку воду на водоизворима „Мерића врело“	Број укључених домаћинстава корисника у сегменту физичких лица	Квалитет произведене питке воде мора бити у складу са Правилником о здравственој исправности воде за пиће.	2025.	Општина Беране	„Водовод и канализација“ д.о.о., Министарство одрживог развоја и туризма, донатори	5.000.000	200.000	1.300.000	3.500.000
14. Изградња водовода „Буче“	Изграђен водовод у дужини 4300 м	Обезбјеђена питка вода за мештане Буча.	2025.	Општина Беране	Грађани општине	500.000	150.000	350.000	

15. Побољшање квалитета одвођења отпадних вода из домаћинства	Подаци о покривености домаћинства инфраструктуром за одвођење отпадних вода; статистика о реализованим унапређењима (информације о броју унапријеђених инфраструктурних система за одвођење отпадних вода у општини); подаци о квалитету околине (нпр. информације о нивоу загађења воде у околини прије и после увођења унапријеђених система одвођења отпадних вода као мјерило ефикасности пројекта); статистика о здравственим показатељима.	Подигнути стандарди управљања отпадним водама.	2025.	Општина Беране	Грађани општине, туристи, све организације и јавне институције.	200.000	40.000	60.000	100.000
16. Изградња канализационе мреже Доњи Талум.	Изграђена канализациона мрежа – 190 м.	Обезбијеђена канализација за мјештане Доњег Талума.	2025.	Општина Беране	Грађани Берана.	210.000	50.000	160.000	-

17. Примарна селекција и одвоз отпада.	Стопа селекције отпада: циљ је постићи да 25% укупно генерисаног отпада буде селектовано на извору. Количина селектованог отпада; Количина рециклираног материјала; Процент селектованог отпада који је успјешно одвезен за обраду или рециклирање: 85%	Смањење количине отпада, повећано рециклирање и поновна употреба.	2025.	Општина Беране	Цјелокупна заједница општине Беране.	50.000	10.000	15.000	25.000
18. Подизање нивоа свијести грађана о значају ефикасног управљања отпадом.	Број учесника; Учешће заједнице; Проценат учесника који су активно учествовали у радионицама, семинарима и другим образовним активностима; Креиран едукациони материјал: брошуре, летци, приручници, дигитални садржаји; Побољшане навике у вези са управљањем отпадом	Повећана свијест о одговорном третирању отпада, повећано учешће заједнице, промјена понашања и навика, активна заједница у управљању отпадом, стално подизање свијести.	2025.	Општина Беране	Грађани општине	20.000	3.000	-	17.000

19. Изградња обалоутврде на ријеци Лим у циљу заштите од поплава.	Дужина урађене обалоутврде	Успоставље не стабилне обале ријеке; дат допринос заштити, очувању и унапређењу животне средине, кроз смањење штетног утицаја хазарда вода (и ријечних наноса) у будућности.	2025.	Општина Беране	ИПА фондови, страни донатори.	14.000.000	-	2.800.000	11.200.000
20. Истраживање, заштита и промоција културне баштине општине Беране.	Број посјетилаца; Број нових радних места; Повећање прихода у локалном туризму у односу на претходну годину.	Повећана свијест о културном наслеђу, повећан број посјетилаца.	2025.	Општина Беране	Општина Беране, ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера.	100.000	20.000	30.000	50.000
21. Реставрација и претварање старих кућа у аутентичне смјештајне јединице.	Степен испуњености смјештајних јединица: Оцјена задовољства гостију; Заинтересованост и реакција туриста.	Диверзификација туристичке понуде, оживљавање културног наслеђа.	2025.	Општина Беране	Општина Беране, ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера.	100.000	20.000	30.000	50.000
22. Еко-туристички центар и мрежа стаза за активности у природи	Број посјетилаца и ноћења: Финансијски резултати: Оцјена заштите природе; Утицај на локалну заједницу; Оцјена утицаја на свијест и образовање;	Повећани приходи за локалну заједницу, Заштита природе, Културна интеракција.	2025.	Општина Беране	Општина Беране, ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера.	30.000	6.000	9.000	15.000

23. Подизање капацитета за сушење пољопривре дних производа (мини сушаре).	Број укључених домаћинстава: 5 домаћинст. ће бити опремљено мини сушарама у оквиру пројекта	Потпуније и рационалниј е коришћење расположив их ресурса, стандардиза ција производа, нова радна мјеста.	2025.	Општина Беране	Министарст во пољопривре де и руралног развоја, донатори.	100.000	30.000	70.000	-
24. Формирање откупног- прерадног центра за воће, поврће и шумске плодове.	Број укључених домаћинстава: 20 домаћинстава ће имати могућност откупа и прераде својих производа кроз нови центар	Изграђен и потпуно функционал ан откупно- прерадни центар са обученим менаџменто м и особљем.	2025.	Општина Беране	Министарст во пољопривре де и руралног развоја, донатори	1.000.000	300.000	700.000	-
25. Истражива ња камена и глине на територији општине Беране.	1 комплетан елaborат о потенцијалним налазиштима камена и глине на територији општине Беране, са детаљним анализама квалитета и количине сировина	Добијање тачних информација о налазиштим а камена и глине.	2025.	Општина Беране	Будет државе.	300.000	90.000	210.000	-
26. Изградња приступне саобраћајни це према Новом гробљу.	Изграђена приступна саобраћајница.	Изградњом приступне саобраћајниц е Новом гробљу обезбидиће се адекватан приступ Новом гробљу.	2025.	Општина Беране	Будет државе	1.500.000	300.000	1.200.000	-

27. Изградња приступне саобраћајнице новом вртићу.	Изграђена приступна саобраћајница	Боља функционалност вртића, чија је изградња планирана у близини поменуте локације, растерећен саобраћај, уређење јавне површине.	2025.	Општина Беране	Буџет државе	800.000	100.000	700.000	-
28. Изградња улице од заобилазнице до Полимске улице.	Изграђена улица.	Растерећење саобраћаја у Полимској улици.	2025.	Општина Беране	Буџет државе	250.000	50.000	200.000	-
29. Реконструкција улице од хотела "Беране" до "Лисијевог поља".	Реконструисана улица.	Унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања живота грађана на траси улице од Хотела „Беране“ до „Лисијевог Поља“.	2025.	Општина Беране	Буџет државе	2.000.000	300.000	1.700.000	-
30. Техничка регулација саобраћаја у ужем језгру општине Беране.	Реконструисана регулација саобраћаја у ужем језгру Општине.	Унапређење путне инфраструктуре.	2025.	Општина Беране	Буџет државе	200.000	60.000	140.000	-
31. Изградња водовода у руралним подручјима	Број нових прикључака на водоводну мрежу; већа дужина водоводне мреже.	Нова домаћинства прикључена на водоводну мрежу, Уредније водоснабдијевање руралног подручја.	2025.	Општина Беране	Министарство пољопривреде и руралног развоја, доо „Водовод и канализација“.	500.000	100.000	150.000	250.000

32. Формирање регистра непокретне општинске имовине.	1 дигитализовани регистар општинске имовине, доступан за интерну употребу планирање управљања јавном имовином	Успостављење електронски регистар општинске имовине.	2025.	Општина Беране	Службеници у локалној самоуправи.	10.000	10.000	-	-
33. Формирање регистра електронске евиденције предмета.	100% нових предмета обрађено путем електронске евиденције након завршетка пројекта	Успостављење електронски регистар општинске имовине.	2025.	Општина Беране	Службеници у локалној самоуправи.	10.000	10.000	-	-
34. Ажурирање геодетских подлога за потребе израде ДУП-ова.	Ажурирање геодетске подлоге и нови ДУП-ови.	Ажурирање геодетске подлоге.	2025.	Општина Беране	Локална управа	200.000	200.000	-	-

35. Изградња градске тржнице	Изграђен објект градске тржнице; број нових радних мјеста отворених у оквиру тржнице; број продајних мјеста на тржници; повећање броја регистрованих локалних произвођача и предузетника на тржници.	Изграђена модерна градска тржница са у свим неопходним садржајима; повећана доступност и квалитет локалних пољопривре дних производа; побољшани услови рада за продавце и већа сигурност за потрошаче; повећан промет и приход локалних произвођача и трговаца; смањење нелегалне продаје и побољшана контрола квалитета производа.	2025.	Влада ЦГ; Општина Беране; Секретар ијат за комунал не послове, урбанизаци м и заштиту животне средине; Секретар ијат за привреду , развој и инвестици је;	ИПА фондови ЕУ; јавно- приватна партнерства ; предузетниц и	5.000.0 00	1.000.0 00	1.500.0 00	2.500.000
Укупно						33.260. 000	3.304.0 00	11.278. 000	17.178.000

5.2. ИНДИКАТИВНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА 2026. ГОДИНУ

Назив пројекта	Излазни индикатори.	Очекивани ефекти	Временски оквир	Носилац пројекта и одговорна лица	Остали учесници у спровођењу пројекта	Укупна потребна средства у 2026. години	Учешће буџета општине	Учешће буџета Црне Горе	Остали извори финансирања
1. Специјализоване живинарске фарме	Број одгајивача, количина квалитетних анималних производа.	Потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства).	2026.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови	50.000	10.000	15.000	25.000
2. Унапређење производње рибе.	Број одгајивача, количина квалитетних анималних производа.	Обогаћивање понуде рибљих производа, диверзификација производње на газдинству, већи број запослених.	2026.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства, Министарство пољопривреде и руралног развоја, ЕУ фондови.	50.000	10.000	15.000	25.000
3. Подизање савремених засада јагоде.	Број пољопривредних произвођача укључено у пројекат.	Побољшање квалитета свјежег воћа и њихових производа у складу са домаћим и свјетским стандардима; изградња савремених капацитета за складиштење и прераду воћа.	2026.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови	50.000	10.000	15.000	25.000
4. Унапређење ратарске производње.	Број произвођача; количина квалитетних житарица и кромпира.	Изградња савремених капацитета за складиштење и прераду ратарских култура.	2026.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.	100.000	20.000	30.000	50.000

Предлог стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године

5. Унапређење повртарске производње.	Већа количина произведених повртарских врста.	Унапређење технологије гајења повртарских усева.	2026.	Општина Беране	Предузетници и пољопривредна газдинства, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови	100.000	20.000	30.000	50.000
6. Институционална подршка пољопривредним газдинствима.	Број укључених домаћинстава са исплаћеним субвенцијама.	Повећан обим пољопривредне производње, повећан број пољопривредних произвођача.	2026.	Општина Беране	Министарство пољопривреде и руралног развоја, донатори.	100.000	30.000	70.000	-
7. Реконструкција котларница јавних објеката у циљу преласка на еколошки прихватљива горива.	100% замјена постојећих фосилних горива са еколошки прихватљивим изворима енергије (биомаса, биогас, соларна енергија) у реконструисаним котларницама; 5 јавних објеката са модернизованим системима гријања;	Чистији ваздух; смањена потрошња горива; побољшано здравље становника Беране.	2026.	Општина Беране	Секретаријат за комунално-стамбене послове и заштиту животне средине.	200.000	40.000	60.000	100.000
8. Уградња хлорних станица на сеоским водоводима	Број укључених домаћинстава.	Уредније водоснабдијевање домаћинстава питком водом	2026.	Општина Беране	Министарство пољопривреде, донације	100.000	20.000	30.000	50.000
9. Изградња пречишћивача за канализациони муљ	Количина прерађеног муља.	Ријешен проблем комуналног муља.	2026.	Општина Беране	Дирекција јавних радова.	2.000.000	400.000	600.000	1.000.000

10. Изградња обалоутврде на реци Лим у циљу заштите од поплава.	Изграђена обалоутврда на реци Лим.	Успостављен е стабилне обале ријеке; дат допринос заштити, очувању и унапређењу животне средине, кроз смањење штетног утицаја хазарда вода (и речних наноса) у будућности.	2026.	Општина Беране	ИПА фондови, страни донатори	14.000.000	-	2.800.000	11.200.000
11. Израда елабората геомеханике за локације клизишта.	Израђен елаборат геомеханике.	Дат допринос смањењу ерозије земљишта мапирањем свих места ризика и предложене мјере заштите имовине и објеката.	2026.	Општина Беране	Сви становници Берана.	50.000	50.000	-	-
12. Смјештај за релаксацију - нови стандарди у туризму општине Беране.	Нова радна мјеста (особље за управљање, угоститељство, одржавање, велнес и спа сектор) Повећање туристичких прихода.	Повећање броја посјетиоца, дугорочно повећање прихода, подизање стандарда квалитета туристичке понуде.	2026.	Општина Беране	Стратешки партнери, приватни инвеститор и.	2.000.000	-	-	2.000.000
13. Оживљавање традиционалне кухиње и живота на селу у Беранама.	Повећање броја туриста који се интересују за гастрономски туризам	Повећан интерес за традиционалну кухињу, подстицај за локалну економију, оживљавање културе и традиције.	2026.	Општина Беране	ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера.	10.000	2.000	3.000	5.000

14. Израда интерактивне виртуелне туристичке туре.	Виртуелна тура доступна на неколико језика.	Појачана промоција општине Беране, повећан број посјетилаца, глобална приступачност, појачана промоција дестинације, боље планирање путовања.	2026.	Општина Беране	ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера.	30.000	4.000	6.000	20.000
15. Формирање откупно-прерадног центра за воће, поврће и шумске плодове	10 домаћинстава активно укључено у систем откупа и прераде пољопривредних производа; Нова радна места.	Изграђен и потпуно функционалан откупно-прерадни центар са обученим менаџментом и особљем.	2026.	Општина Беране	Министарство пољопривреде и руралног развоја, донатори.	1.000.000	300.000	700.000	-
16. Развој и промоција бизнис зона од регионалног значаја и формирање и развој бизнис зона од локалног значаја као и инфраструктурно уређење бизнис зона	5 хектара у потпуности инфраструктурно опремљено и стављено у функцију привредног развоја; Нова радна мјеста у компанијама које послују у оквиру бизнис зоне.	Привођење намјени простора у складу са просторним плановима.	2026.	Општина Беране	Министарство економије, Буџет државе Црне Горе.	200.000	60.000	140.000	-
17. Пројектовање нових саобраћајних рјешења за све раскрснице у градској зони (кружни токови) - кружни ток код хотела Беране	Правилно рјешење раскрснице.	Сигурно одвијање саобраћаја у раскрсницама, смањење застоја, уштеда времена путовања и безбједно кретање пјешака.	2026.	Општина Беране	Буџет Државе	100.000	30.000	70.000	-

18. Изградња дома и дневног центра за стара и изнемогла лица	Изграђен Дом и збринут одређени дио старијих особа.	Збрињавање старих и изнемоглих лица, нова радна мјеста.	2026.	Општина Беране	Министарство рада и социјалног старања.	100.000	30.000	70.000	-
19. Техничка регулација саобраћаја у ужем језгру општине Беране	Реконструисана техничка регулација саобраћаја у ужем језгру општине Беране.	Унапређење путне инфраструктуре.	2026.	Општина Беране	Буџет Државе	200.000	60.000	140.000	-
20. Санирање и адаптација школских објеката	Адаптиране 3 основне школе су и опремљене у складу са наставним стандардима; Изграђена нова сала за физичко васпитање; Набављена комплетна пратећа опрема за извођење наставе из физичког васпитања	Побољшани услови за одвијање наставе.	2026.	Општина Беране	ДОО „Агенција за изградњу и развој Беране“; Министарство просвјете.	500.000	150.000	350.000	-

5.3. ГОДИШЊИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ

Пројектна идеја 1. СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ ГОВЕДАРСКЕ ФАРМЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
Приоритет 1: Унапређење анималне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити и добробити животиња, Закон о ветеринарству
Опис пројектне идеје: Због разлике у надморској висини општине Беране, која директно утиче на квалитет земљишта, а самим тим и на врсту и квалитет припремљене сточне хране, у овом подручју могу се развијати различити системи сточарске производње. У Беранској котлини могу се подизати говедарске мини фарме за производњу млијека (капацитета 5, 10 и 20 грла), као и за производњу меса са капацитетом до 50 грла у турнусу. У зони изнад 800 метара надморске висине, која се одликује неповољнијим условима за развој сточарства, односно земљиштем мање плодности и оштријом климом, могу се развијати традиционални и екстензивни системи сточарске производње, са мање интензивним расама које су базиране на сопственој производњи хране, са нешто мањим улагањима у технологију гајења и са оствареном пропорционално мањом добити, али са производима који имају одређене додатне вриједности (нпр. производња традиционалних сточарских производа са ознаком географског поријекла). Подизање више савремених породичних робних фарми музних крава и товилишта. У ту сврху би се првенствено користили већ постојећи напуштени објекти, уз нужно инвестирање у адаптацију грађевинских објеката и уградњу савремене технолошке опреме.
Намјена и циљ пројекта: заустављање негативног тренда у кретању бројног стања говеда, повећање обима производње (по грлу и укупно), као и побољшање квалитета производа.
Активности: 1. Побољшање расног састава стоке: а) селекцијом; б) уматичењем; в) одгајивањем квалитетних приплодних грла на локалним фармама; г) по потреби увозом високо продуктивних грла (стеоне јунице); 2. Побољшање технологије гајења и здравствене заштите стоке, израда пројеката за моделе фарми.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обогаћивање понуде сточарских производа и диверзификација производње на газдинству.
Излазни индикатори: број одгајивача; количина квалитетних анималних производа (месо, млијеко).
Одговорна страна: Општина Беране и партнери
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €, предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, мљекаре, кланице.
Период имплементације: три до пет година.
Мониторинг и евалуација: општина Беране и партнери.

Пројектна идеја 2. СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ ОВЧАРСКЕ ФАРМЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
Приоритет 1: Унапређење анималне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити и добробити животиња, Закон о ветеринарству
Опис пројектне идеје: Стратегија развоја овчарства састоји се у: • заустављању даљег пада броја оваца и повећању производње овчијег меса и млијека (по грлу и укупно); • трансформацији натуралне у робну производњу; • изградњи савремених овчарских фарми у којима ће се на савремен начин гајити претежан број оваца на подручју општине Беране. Појединачни капацитети фарми одређују се у зависности од расположивих услова (земљиште, објекти, радна снага). Предлажу се три модела овчарских фарми за 50, 100, 200 грла, плус пратеће категорије (јагњад, шиљежад). Производни смјер: Месо-млијеко и приплодна грла за ремонт стада, као основни производи, и вуна и кожа као споредни производи.
Намјена и циљ пројекта: заустављање негативног тренда у кретању бројног стања основних врста стоке, повећање обима производње (по грлу и укупно) и побољшање квалитета производа.
Активности: 1. Изградња нових или доградња и реконструкција смјештајних објеката; 2. Набавка и комплетирање опреме (за фарму и производњу сточне хране); 3. Набавка квалитетног приплодног материјала за повећање стада; 4. Заснивање сијаних ливада и мелиорација пашњака; 5. Израда пројекта за одговарајуће моделе фарми.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обогаћивање понуде сточарских производа и диверзификација производње на газдинству.
Излазни индикатори: број одгајивача; количина квалитетних анималних производа (месо, млијеко).
Одговорна страна: Општина Беране и партнери.
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, мљекаре, кланице.
Период имплементације: три до пет година.
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери.

Пројектна идеја 3. СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ ФАРМЕ КОЗА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
Приоритет 1: Унапређење анималне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити и добробити животиња, Закон о ветеринарству
Опис пројектне идеје: На приједлог за подизање неколико мини фарми коза на брдском дијелу општине Беране утицало је неколико значајних чињеница, као што су: а) Производи на бази козјег млијека и меса спадају у групу производа „високог стандарда” за којима расте тражња на свјетском тржишту; б) У овој производњи (у основној или споредној дјелатности) у релативно скромним агроеколошким и другим условима може се постићи задовољавајући доходак и профит. Предлажу се капацитети фарми од 20 до 100 приплодних грла, плус пратеће категорије. Производни смјер: предлажу се 2 варијанте: а) млијеко, односно специјалне врсте сирева (тврди, бијели меки и бијели меки сир у маслиновом уљу) које би се производиле на фармама; б) комбиноване – месо, млијеко.
Намјена и циљ пројекта: заустављање негативног тренда у кретању бројног стања основних врста стоке, повећање обима производње (по грлу и укупно) и побољшање квалитета производа.
Активности: 1. Изградња или доградња и реконструкција смјештајних објеката; 2. Набавка и комплетирање опреме за фарму; 3. Набавка опреме за мужу и производњу сирева; 4. Набавка или повећање основног стада; 5. Заснивање сијаних ливада и мелиорације постојећих пашњака; 6. Израда пројекта фарми.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обогаћивање понуде сточарских производа и диверзификација производње на газдинству.
Излазни индикатори: број одгајивача; количина квалитетних анималних производа (месо, млијеко).
Одговорна страна: Општина Беране и партнери.
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, мљекаре, кланице.
Период имплементације: три до пет година.
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери.

Пројектна идеја 4. СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ СВИЊАРСКЕ ФАРМЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
Приоритет 1: Унапређење аниалне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити и добробити животиња, Закон о ветеринарству
Опис пројектне идеје: Стратегија свињарства у периоду 2025 - 2031. године састоји се у: • трансформацији натуралне у робну производњу, • изградњи савремених породичних робних фарми за производњу свињског меса мањег капацитета, • повећању обима производње свињског меса. План се заснива на следећим евидентним чињеницама: • на овом подручју производе се значајне количине кукуруза и других житарица, • производња свињског меса је јефтинија у односу на већину других врста (говеђе, овчије, козје). Предлажу се два модела фарми: а) комбиноване, на којима су заступљене све категорије свиња, а производи су свиње за клање и приплодни материјал, б) фарма са извесним степеном специјализације, које су усмјерене на производњу: • подмлатка за тов и приплод, • товних свиња за клање. У погледу капацитета предлажу се три модела фарми, и то: а) фарме за производњу прасади за тржиште до одређене тежине (оријентационо 20 - 25 kg), појединачног капацитета од 6, 12 и 24 крмаче; б) фарме са комбинованом производњом - прасад и товне свиње (6, 12 и 24 крмаче са пратећом производњом товљеника).
Намјена и циљ пројекта: заустављање негативног тренда у кретању бројног стања основних врста стоке, повећање обима производње (по грлу и укупно) и побољшање квалитета производа.
Активности: 1. Изградња или доградња и реконструкција смјештајних објеката; 2. Набавка и комплетирање опреме за фарму; 3. Набавка квалитетних грла; 4. Повећање производње стрних жита и кукуруза; 5. Израда пројекта фарми.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обогаћивање понуде сточарских производа, диверзификација производње на газдинству.
Излазни индикатори: број одгајивача, количина квалитетних анималних производа (месо).
Одговорна страна: Општина Беране и партнери.
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, клинице.
Период имплементације: три до пет година.
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери.

Пројектна идеја 5. СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ ЖИВИНАРСКЕ ФАРМЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране.
Приоритет 1: Унапређење анималне производње.
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити и добробити животиња, Закон о ветеринарству
Опис пројектне идеје: Живинарство на подручју општине за више домаћинстава представља економски значајну линију пољопривредне производње. Развој живинарства опредељују следеће чињенице: а) ради се о релативно јефтиној производњи квалитетне хране, гдје је у условима Црне Горе евидентан раст тражње; б) с обзиром на то да се производња обавља у затвореним објектима са строго контролисаном микроклимом и да се храна обезбјеђује из комплетних концентрованих смјеша, фармско живинарство у најмањој мјери зависи од агроеколошких услова, те се фарме могу лоцирати на подручју цијеле општине; в) на подручју општине Беране ова производња је до сада углавном имала натурални карактер. У планском периоду предвиђа се значајно повећање производње живинског меса и јаја. Натуралну производњу ће у претежној мјери замијенити робна производња, која ће се остваривати преко специјализованих породичних мини фарми (за тов пилића и за производњу конзумних јаја). Приједлог капацитета мини фарми: живинарске фарме за производњу јаја капацитета 300, 600 и 1.000 кокошака и меса са истим или, у складу са могућностима, већим капацитетом бројлера.
Намјена и циљ пројекта: повећање обима производње, побољшање квалитета производа.
Активности: 1. Изградња или доградња и реконструкција смјештајних објеката; 2. Набавка и комплетирање опреме за фарму; 3. Израда пројекта фарми.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обогаћивање понуде живинарских производа, диверзификација производње на газдинству.
Излазни индикатори: број одгајивача, количина квалитетних анималних производа (месо, јаја).
Одговорна страна: Општина Беране.
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, кланице
Период имплементације: три до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери.

Пројектна идеја 6. УНАПРЕЂЕЊЕ ПЧЕЛАРСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ (за производњу меда и репроцентри за производњу матица)
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
Приоритет 1: Унапређење анималне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити и добробити животиња, Закон о ветеринарству
Опис пројектне идеје: Пчеларство је у Беранама постало економски веома значајна привредна грана. Користи од пчеларства су директне и индиректне. Директне користи се огледају у производима од пчела као што су: мед, восак, прополис, матични млеч и пчелињи отров. На територији општине је распрострањена производња меда, воска и прополиса. Индиректне користи од пчела су знатно веће, а огледају се у особини пчела да врше опрашивање воћа и другог гајеног биља. Пчеларство у Беранама има вјековну традицију и организацију кроз вид удружења пољопривредних произвођача-пчелара у разне асоцијације. Захваљујући повољним агроеколошким условима, значајној заступљености природних ливада и пашњака богатог флористичког састава подручје општине Беране је веома погодно за гајење пчела.
Намјена и циљ пројекта: повећање обима производње, проширење лепезе производа, побољшање квалитета производа.
Активности: 1. Набавка и комплетирање опреме за пчеларство; 2. Набавка квалитетних друштава; 3. Формирање репроцентра; 4. Едукација одгајивача.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), диверзификација производње на газдинству.
Излазни индикатори: број одгајивача, количина квалитетног меда и других пчелињих производа.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде и руралног развоја, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, маркети.
Период имплементације: три до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 7. УНАПРЕЂЕЊЕ РИБАРСТВА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
Приоритет 1: Унапређење анималне производње.
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити и добробити животиња, Закон о ветеринарству, Стратегија одрживог развоја Црне Горе
Опис пројектне идеје: Кроз општину Беране протиче ријека Лим са својим притокама у дужини од око двадесетак километара. Са десне стране у ријеку Лим се уливају Шекуларска ријека, Калударска ријека, Дапсићка ријека и Љешница, а са лијеве стране ријека Бистрица и Манастирска ријека. Осим поменутих ријека, у Лим се улива већи број потока и сушица. Захваљујући овако развијеној мрежи водотокова, општина Беране располаже са веома значајним капацитетима за узгој рибе. Постоји савремени комерцијални рибњак за узгој рибе („Рибњак“ АД Буче). Капацитет рибњака је око 250 тона конзумне рибе у 2 турнуса. Рибњак располаже са мрестилиштем капацитета од око 2.000.000 јединки млађи рибе. На територији општине Беране изграђено је још неколико мањих рибњака у породичном власништву, гдје се такође производи риба и то врста „Калифорнијска пастрмка“. Имајући у виду све веће интересовање за ове производе и могућност веће зараде у односу на неке друге дјелатости, неопходно је подстицати унапређење рибарства.
Намјена и циљ пројекта: повећање обима производње.
Активности: 1. Израда пројеката; 2. Набавка и комплетирање опреме за рибарство; 3. Едукација одгајивача.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), диверзификација производње на газдинству; већи број запослених.
Излазни индикатори: број одгајивача, повећање броја објеката за узгој и прераду рибе, повећање количине произведене рибе, проценат повећања прихода од рибарства у региону.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде и руралног развоја, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, маркети.
Период имплементације: од три до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 8. ПОДИЗАЊЕ САВРЕМЕНИХ ЗАСАДА КОШТИЧАВОГ ВОЋА (ШЉИВА).
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње.
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: Стратешки значај воћарства за подручје општине Беране одређују два кључна фактора: а) повољни агроеколошки услови за узгој воћа, као и велика потражња за појединим врстама воћа на домаћем и међународном тржишту; б) дугогодишња искуства у различитим регионима Црне Горе показују да је воћарска производња, у повољним условима, економски исплативија од других облика пољопривредне производње. Овај пројекат подразумева подизање нових засада шљиве и примјену савремених технологија у њеној производњи, са циљем унапређења приноса и квалитета плодова. Основни разлози за реализацију пројекта су: обнова шљиварства у општини Беране, гдје постоје оптимални услови за његов развој; повећање понуде свјежих и прерађених плодова шљиве на локалном и међународном тржишту; постепена замјена доминантне сорте „пожегача“, која је угрожена вирусом шарке, отпорнијим и продуктивнијим сортама, уз очување аутохтоних сорти за производњу ракије.
Намјена и циљ пројекта: подизање интензивних засада воћа, ради повећања дохотка пољопривредних газдинстава с једне стране и повећања извоза, што за економију општине Беране може имати посебан значај.
Активности: 1. Регресирање или кредитирање под повољнијим условима набавке садница; 2. Едукација произвођача о савременом гајењу и заштити шљиве; 3. Организација откупа (задруге, прерађивачки капацитети, специјализована удружења и друго).
Очекивани резултат: • Промјена структуре воћних засада (у погледу врста воћа, сортимента, система и интензивности гајења); • Унапређење технологије гајења и прераде воћа; • Побољшање квалитета свјежег воћа и њихових производа у складу са домаћим и свјетским стандардима; • Изградња савремених капацитета за складиштење и прераду воћа; • Освајање позиција у пласману воћа на унутрашњем и свјетском тржишту.
Излазни индикатори: број произвођача, количина квалитетног воћа у свјежем и прерађеном стању.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, прерађивачи воћа, маркети.
Период имплементације: од три до пет година

Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери
Пројектна идеја 9. ПОДИЗАЊЕ САВРЕМЕНИХ ЗАСАДА ЈАГОДЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње.
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: Стратешки значај воћарства за подручје општине Беране опредељују двије групе чинилаца: а) релативно повољни агроеколошки и други услови за гајење и висока коњуктура појединих врста воћа на домаћем и свјетском тржишту; б) вишегодишња искуства из више региона Црне Горе указују да је производња воћа (у повољним агроеколошким условима) рентабилнија у односу на друге гране и линије пољопривредне производње. У циљу унапређења производње неопходно је урадити програм за подизање савремених засада јагодастог воћа (јагода, високожбунаста боровница, малина).
Намјена и циљ пројекта: подизање интензивних засада јагоде, ради повећања дохотка пољопривредних газдинстава с једне стране и повећања извоза, што за економију општине Беране може имати посебан значај; продаја плодова на тржишту (домаћем и иностраном), потрошња свјежих и прерађених плодова у домаћинствима и угоститељским објектима.
Активности: 1. Израда пројекта подизања засада; 2. Набавка квалитетног садног материјала; 3. Едукација произвођача, односно будућих инвеститора; 4. Организовање откупа (удружења, задруге, хладњаче).
Очекивани резултат: • Промјена структуре воћних засада (у погледу врста воћа, сортимента, система и интензивности гајења); • Унапређење технологије гајења и прераде воћа; • Побољшање квалитета свјежег воћа и њихових производа у складу са домаћим и свјетским стандардима; • Изградња савремених капацитета за складиштење и прераду воћа; • Освајање позиција у пласману воћа на домаћем и свјетском тржишту.
Излазни индикатори: број произвођача, количина квалитетног воћа у свјежем и прерађеном стању.
Одговорна страна: Општина Беране, пољопривредни произвођачи, савјетодавци.
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: Становништво Берана и околних градова, туристи, прерађивачи воћа, маркети.
Период имплементације: од двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 10. ПОДИЗАЊЕ САВРЕМЕНИХ ЗАСАДА МАЛИНЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње.
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: Стратешки значај воћарства за подручје општине Беране опредељују двије групе чинилаца: а) релативно повољни агроеколошки и други услови за гајење и висока коњукура појединих врста воћа на домаћем и свјетском тржишту; б) вишегодишња искуства из више региона Црне Горе указују да је производња воћа (у повољним агроеколошким условима) рентабилнија у односу на друге гране и линије пољопривредне производње. Најбољи услови за гајење малине у Беранском крају су до 900 метара надморске висине, на благим нагибима. Значајне земљишне површине на подручју општине Беране у потпуности испуњавају ове услове, што омогућава ширење засада малине и унапређење њене производње кроз савремене агротехничке мјере и приступе.
Намјена и циљ пројекта: Подизање интензивних засада воћа, ради повећања дохотка пољопривредних газдинстава с једне стране и повећања извоза, што за економију општине Беране може имати посебан значај.
Активности: 1. Израда пројекта подизања засада; 2. Набавка квалитетног садног материјала; 3. Едукација произвођача, односно будућих инвеститора; 4. Организовање откупа (удружења, задруге, хладњаче).
Очекивани резултат: • Промјена структуре воћних засада (у погледу врста воћа, сортимента, система и интензивности гајења); • Унапређење технологије гајења и прераде воћа; • Побољшање квалитета свјежег воћа и њихових производа у складу са домаћим и свјетским стандардима; • Изградња савремених капацитета за складиштење и прераду воћа; • Освајање позиција у пласману воћа на домаћем и свјетском тржишту.
Излазни индикатори: број произвођача; количина квалитетног воћа у свјежем и прерађеном стању.
Одговорна страна: пољопривредени произвођачи, савјетодавци
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, прерађивачи воћа, маркети.
Период имплементације: од двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 11. ПОДИЗАЊЕ САВРЕМЕНИХ ЗАСАДА ВИСОКОЖБУНАСТЕ БОРОВНИЦЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње.
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: Плодови гајених сорти боровница су изузетно тражени на свјетском тржишту, а посебно у различитим комбинацијама са другим врстама јагодичастог воћа. На подручју општине Беране нема искустава у гајењу ове врсте воћа. На основу анализе агроеколошких услова подручја, на појединим локалитетима овог краја, на дубоким, плодним, добро дренираним и аерираним („ваздушно прозрачним“) земљиштима, на надморској висини од 300 до 900 м, могуће је наћи парцеле на којима се могу успјешно гајити високо продуктивне сорте високожбунасте боровнице.
Намјена и циљ пројекта: проширење палете производа од јагодичастог воћа
Активности: 1. Израда пројеката подизања засада; 2. Набавка квалитетног садног материјала; 3. Едукација произвођача, односно будућих инвеститора; 4. Организовање откупа (удружења, задруге, хладњаче).
Очекивани резултат: • Промјена структуре воћних засада (у погледу врста воћа, сортимента, система и интензивности гајења); • Унапређење технологије гајења и прераде воћа; • Побољшање квалитета свјежег воћа и њихових производа у складу са домаћим и свјетским стандардима; • Изградња савремених капацитета за складиштење и прераду воћа; • Освајање позиција у пласману воћа на унутрашњем и свјетском тржишту.
Излазни индикатори: број произвођача; количина квалитетног воћа у свјежем и прерађеном стању.
Одговорна страна: пољопривредни произвођачи; савјетодавци.
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, прерађивачи воћа, маркети.
Период имплементације: од двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 12. ОБНАВЉАЊЕ ЗАСАДА И УНАПРЕЂЕЊЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЈАБУКЕ И КРУШКЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: Од јабучастог воћа за подручје општине Беране већи привредни значај могу имати јабука и крушка, због следећих разлога: а) агроеколошки услови значајног дијела подручја омогућавају рентабилну производњу ових врста воћа; б) повећана потражња за овим воћним врстама; в) плодови крушке, поред конзумне потрошње, све више постају врло значајна сировина за производњу квалитетних производа који се под повољним условима могу пласирати на домаће и свјетско тржиште (алкохолна и безалкохолна пића, сува крушка и друго).
Намјена и циљ пројекта: подизање интензивних засада воћа, ради повећања дохотка пољопривредних газдинстава с једне стране и повећања извоза, што за економију општине Беране може имати посебан значај.
Активности: 1. Израда пројекта подизања засада; 2. Набавка квалитетних садница, опреме за заштиту од болести, штеточина и корова, као и система за заливање; 3. Едукација будућих плантажера; 4. Изградња савремених капацитета за складиштење, паковање и припрему за тржиште свјежих плодова; 5. Организација произвођача у специјализована удружења.
Очекивани резултат: • Промјена структуре воћних засада (у погледу врста воћа, сортимента, система и интензивности гајења); • Унапређење технологије гајења и прераде воћа; • Побољшање квалитета свјежег воћа и њихових производа у складу са домаћим и свјетским стандардима; • Изградња савремених капацитета за складиштење и прераду воћа; • Освајање позиција у пласману воћа на унутрашњем и свјетском тржишту.
Излазни индикатори: број произвођача, количина квалитетног воћа у свјежем и прерађеном стању
Одговорна страна: пољопривредни произвођачи, савјетодавци
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, откупљивачи, прерађивачи воћа, маркети.
Период имплементације: од двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 13. УНАПРЕЂЕЊЕ РАТАРСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: Од ратарских усјева за подручје општине Беране највећи привредни значај имају пшеница, кукуруз и кромпир, а у мањој мери се гаје јечам, овас, раж и хељда. На основу анализе стања ове производње постоје реалне могућности унапређења производње. Увођењем нових високородних сорти и хибрида као и повећања нивоа технологије гајења могу се остварити значајно већи приноси ратарских усјева.
Намјена и циљ пројекта: повећање приноса и побољшање технолошког квалитета примарних пољопривредних производа, што доприноси повећању дохотка пољопривредних газдинстава и квалитетних производа за локално становништво и околне градове.
Активности: 1. Израда пројекта за заснивање усјева стрних жита, кукуруза и кромпира; 2. Едукација пољопривредних произвођача; 3. Набавка савремене механизације.
Очекивани резултат: • Унапређење технологије гајења ратарских производа; • Побољшање квалитета примарних пољопривредних производа у складу са домаћим и свјетским стандардима; • Изградња савремених капацитета за складиштење и прераду ратарских производа; • Освајање позиција у пласману на домаћем и свјетском тржишту.
Излазни индикатори: број произвођача, количина квалитетних житарица и кромпира.
Одговорна страна: пољопривредени произвођачи, саветодавци
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, прерађивачи
Период имплементације: двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 14. УНАПРЕЂЕЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ КРМНОГ БИЉА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: У производњи крмног биља у општини Беране највише су заступљене природне ливаде и пашњаци. Ове површине карактерише веома низак принос, али уз минимална улагања принос и квалитет могу се повећати неколико пута. У производњи квалитетне сточне хране, веома значајну улогу имају вишегодишње легуминозе (луцерка, црвена детелина, жути звездан и друго). Поред тога, крмни грашак, грахорица и суданска трава су заступљени на веома малим површинама. Међутим, услови сувог ратарења и недостатак потребне количине атмосферских падавина доводе до недовољне производње кабасте сточне хране. Из тог разлога, неопходно је интензивно спроводити едукацију произвођача и примјеном различитих подстицајних мјера утицати на значајно обогаћивање и повећање обима и структуре производње крмног биља. Ово се, прије свега, постиже гајењем једногодишњих легуминоза (крмни грашак и грахорица) у смјеши са стрним житима.
Намјена и циљ пројекта: Добијање високих приноса јефтине и квалитетне сточне хране.
Активности: 1. Израда пројекта за гајење и искоришћавање крмног биља; 2. Мелиоративне мјере на природним ливадама и пашњацима; 3. Едукација пољопривредних произвођача; 4. Набавка савремене механизације.
Очекивани резултат: • Унапређење технологије гајења крмних биљака; • Изградња савремених капацитета за складиштење и чување сточне хране; • Повећање сточног фонда.
Излазни индикатори: број укључених произвођача, већа количина произведених квалитетних житарица, повећање производње кромпира и повртарских врста.
Одговорна страна: пољопривредни произвођачи, савјетодавци.
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: фарме
Период имплементације: двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 15. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОВРТАРСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: Анализирајући производњу повртарских биљака може се констатовати да постоје одређене предности за значајно унапређење ове производње у општини Беране. То се прије свега односи на постојање традиције гајења у појединим подручјима општине. Такође, предности се уочавају и у значајној обучености и опремљености произвођача за ову производњу. Треба интензивирати и подстицати производњу у затвореном простору како би се обезбиједила перманентна производња поврћа током читаве године коришћењем пластеника и стакленика. Неопходно је проширити асортиман врста повртарских биљака како би истовремено и повећали употребу поврћа у свакодневnoj исхрани. Такође, потребно је у производњу уводити нове сорте и хибриде погодне за дато подручје а и унаприједити технологију производње.
Намјена и циљ пројекта: повећање приноса и побољшање технолошког квалитета примарних пољопривредних производа, што доприноси повећању дохотка пољопривредних газдинстава и квалитетних производа за локално становништво и околне градове.
Активности: 1. Израда пројекта за заснивање плантажа поврћа у заштићеном простору и на отвореном; 2. Едукација пољопривредних произвођача; 3. Набавка и опремање пластеника; 4. Набавка савремене механизације.
Очекивани резултат: • Унапређење технологије гајења повртарских усјева; • Побољшање квалитета примарних пољопривредних производа у складу са домаћим и свјетским стандардима; • Изградња савремених капацитета за складиштење и прераду повртарских врста; • Освајање позиција у пласману на домаћем и свјетском тржишту.
Излазни индикатори: већа количина квалитетних повртарских врста
Одговорна страна: Општина Беране, пољопривредни произвођачи, савјетодавци.
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: становништво Берана и околних градова, туристи, прерађивачи, маркети
Период имплементације: двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 16: УНАПРЕЂЕЊЕ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: Пољопривредна производња у општини Беране се претежно обавља на ситним породичним посједима, на којима би производња органске хране могла да буде модел одрживе пољопривредне производње, на оваквим и сличним подручјима. Органска храна је знатно скупља од конвенционалне, што ће у будућности представљати шансу за мале пољопривредне произвођаче. На територији општине Беране, нарочито на удаљенијим местима од града, пољопривредни произвођачи се опредељују за органску производњу житарица, воћа и поврћа. На подручју општине Беране регистровано је 52 произвођача. Већина произведених количина житарица у органској производњи се пласира директно купцима на кућном прагу, продавницама и маркетима здраве хране, ресторанима са националном кухињом и преко млинске индустрије.
Намјена и циљ пројекта: боља валоризација расположивих природних ресурса, диверсификација економских активности; органска храна је знатно скупља од конвенционалне, што представља шансу за мале пољопривредне произвођаче.
Активности: 1. Израда пројекта за производњу по принципима органске пољопривреде; 2. Едукација пољопривредних произвођача.
Очекивани резултат: • Развој сеоског и других видова туризма; • Промоција аутохтоних пољопривредних производа и слично; • Стварање могућности за останак младих на селу; • Унапређење квалитета њиховог живота; • Повећање економских активности.
Излазни индикатори: број произвођача органске хране, количина органских производа
Одговорна страна: Општина Беране, пољопривредни произвођачи, савјетодавци
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: туристи, становништво Берана и околних градова
Период имплементације: двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Сертификовано тијело за праћење производње у органском поступку, Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 17. ГАЈЕЊЕ, САКУПЉАЊЕ И ПРЕРАДА АРОМАТИЧНОГ И ЛЕКОВИТОГ БИЉА И ШУМСКИХ ПЛОДОВА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење биљне производње
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о заштити биља, Закон о органској производњи
Опис пројектне идеје: Сакупљање самониклог лековитог биља представља веома важну активност многих домаћинстава у руралним подручјима, а често и њихов значајан извор прихода. Повећана потражња за сировинама биљног поријекла утицала је на увођење великог броја лековитих врста у плантажну производњу. Производњом на плантажама добија се већа количина и уједначенији квалитет биљне сировине, а поред тога значајно се смањује и притисак на природне ресурсе. Производња лековитог биља, као врло исплатива грана биљне производње, последњих деценија доживљава прави процват. Захваљујући повољним агроеколошким условима подручја општине Беране успјешно се може организовати плантажна производња лековитог биља.
Намјена и циљ пројекта: боља валоризација расположивих природних ресурса, диверсификација економских активности; производња лековитог биља, као врло исплатива грана биљне производње, представља шансу за пољопривредне произвођаче.
Активности: 1. Израда пројекта за заснивање плантажа: лековитог, ароматичног и зачинског биља; 2. Едукација пољопривредних произвођача; 3. Набавка савремене механизације.
Очекивани резултат: број произвођача лековитог биља, количина лековитог биља и квалитет биљне сировине.
Излазни индикатори: стварање могућности за останак младих на селу, унапређење квалитета њиховог живота и повећање економских активности
Одговорна страна: Општина Беране, пољопривредени произвођачи, савјетодавци
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; предузетници и пољопривредна газдинства, буџет општине, Министарство пољопривреде, кредити, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: туристи, становништво Берана и околних градова, фармацеутска индустрија, козметика, прерађивачи (чајеви, етарска уља)
Период имплементације: двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 18. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДРШКА ПОЉОПРИВРЕДНИМ ГАЗДИНСТВИМА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 3: Унапређење институционалне помоћи пољопривредним произвођачима
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о органској производњи, Национални акциони план за органску производњу, ИПАРД програм, Правилник о субвенцијама за пољопривреду, Правилник о условима и начину коришћења средстава за развој руралних подручја
Опис пројектне идеје: Пројекат подразумева подршку пољопривредним произвођачима кроз стална предавања и обуке. Мониторинг процеса производње и благовремено давање стручних препорука у циљу заштите и неге усјева, гајења животиња. Успостављање ефикасног информисања произвођача. Унаприједити систем подстицаја и инвестиција у пољопривредну производњу и заштиту животне средине.
Намјена и циљ пројекта: пројекат је намијењен свим становницима на селу.
Активности: • Континуирана обука пољопривредних произвођача; • Унапређење система информисања произвођача; • Унапређење система подстицаја и инвестиција.
Очекивани резултат: • Повећан обим пољопривредне производње; • Повећан број пољопривредних произвођача.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; Општина Беране, Министарство пољопривреде и руралног развоја, донатори
Циљне групе/корисници: произвођачи хране и прерађивачи пољопривредних производа
Период имплементације: пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране

Пројектна идеја 19. ОСНИВАЊЕ И ПОДСТИЦАЈ РАЗВОЈА АГРОКООПЕРАТИВА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 3: Унапређење институционалне помоћи пољопривредним произвођачима
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о органској производњи, Национални акциони план за органску производњу, ИПАРД програм, Правилник о субвенцијама за пољопривреду, Правилник о условима и начину коришћења средстава за развој руралних подручја
Опис пројектне идеје: Гашењем некадашњих земљорадничких задруга пољопривредни сектор је много изгубио. Поновним оживљавањем агрокооператива дао би се нови подстрек и замајац развоју пољопривредног сектора, те је и ова активност један од приоритета локалне самоуправе.
Намјена и циљ пројекта: пројекат је намијењен свим домаћинствима на сеоском подручју.
Активности: ● Промовисање предности удруживања пољопривредних произвођача; ● Формирање кооператива; ● Заједнички наступ на тржишту; ● Контрола успјешности.
Очекивани резултат: ● Нова домаћинства на тржишту; ● Нова радна места; ● Већи профит.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; Општина Беране, Министарство пољопривреде и руралног развоја, донатори
Циљне групе/корисници: произвођачи хране и прерађивачи пољопривредних производа
Период имплементације: пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране

Пројектна идеја 20. ЗАШТИТА ГЕОГРАФСКОГ ПОРИЈЕКЛА ПОЉОПРИВРЕДНИХ И ПРЕХРАМБЕНИХ ПРОИЗВОДА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране
ПРИОРИТЕТ 3: Унапређење институционалне помоћи пољопривредним произвођачима
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о органској производњи, ИПАРД програм, Правилник о субвенцијама за пољопривреду, Правилник о условима и начину коришћења средстава за развој руралних подручја
Опис пројектне идеје: Обухвата подстицање производње аутентичних производа са заштићеним географским поријеклом карактера. Заштита ознаке поријекла производа, ствара претпоставке за квалитетнији живот становништва сеоског подручја, бољу валоризацију производа кроз туристичку потрошњу, заштиту од злоупотреба и имитација, као и повећање тржишне вриједности производа, уговорену продају без посредника и остваривање већих прихода породичних газдинстава. Подршка ће се огледати у брендирању и промоцији домаћих производа са подручја општине Беране. Заштита географског поријекла производа може се односити, на примјер: на берански сир, „поличку погачу”, мед, шљивовицу и друго.
Намјена и циљ пројекта: пројекат је намијењен свим произвођачима и прерађивачима хране.
Активности: 1. Израда елабората о заштити производа; 2. Заштита географског поријекла производа; 3. Едукација произвођача; 4. Удруживање пољопривредних произвођача; 5. Брендирање; 6. Промоција.
Очекивани резултат: • Повећан број домаћинстава која се баве производњом; • Формирање кластера за производњу производа са географским пореклом; • Повећање прихода произвођача.
Излазни индикатори: број заштићених производа (брендова)
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; Општина Беране, Министарство пољопривреде и руралног развоја, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: произвођачи хране и прерађивачи пољопривредних производа
Период имплементације: пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране

Пројектна идеја 21. ПОСТАВЉАЊЕ МОБИЛНЕ МЈЕРНЕ СТАНИЦЕ ЗА КОНТИНУИРАНО ПРАЋЕЊЕ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
ПРИОРИТЕТ 1: Унапређење квалитета ваздуха
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о квалитету ваздуха, Закон о процјени утицаја на животну средину, Закон о ваздуху, Закон о климатским промјенама, Уредба о успостављању мреже мјерних места за праћење квалитета ваздуха
Опис пројекта: Потребно је поставити мобилну мјерну станицу за континуирано праћење квалитета ваздуха. Ова станица ће обезбиједити податке о нивоима загађења, омогућавајући тачно утврђивање извора загађења и потребних мјера заштите. У реализацији овог пројекта била би употријебљена специјализована опрема за мјерење квалитета ваздуха на различитим локацијама у општини Беране. Био би развијен систем за мониторинг који подразумијева креирање инфраструктуре, методологије и технологије које омогућавају праћење и сакупљање података о одређеним параметрима или појавама. Биле би примијењене следеће методе испитивања: • DM-3 4-3 00 Одређивање сумпор-диоксида (SO₂), спектрометријски, • DM-3 4-3 t 5 Одређивање чађи, рефлектометријски, • DM-3 4-322F Одређивање тешких метала у таложним материјалима, AAS, • DM-3 4-3224 Одређивање таложних материјала, гравиметријски. Развој оваквог система за мониторинг квалитета ваздуха игра кључну улогу у пружању информација о здравственом и животном окружењу, као и у потребним акцијама и мјерама за унапређење квалитета ваздуха и заштиту животне средине.
Намјена и циљ пројекта: овај пројекат има за циљ да пружи основу за боље разумевање и мјере за управљање квалитетом ваздуха у општини Беране, што је од кључног значаја за заштиту животне средине и одрживо управљање природним ресурсима.
Активности: 1. Набавка опреме; 2. Истраживање и анализа квалитета ваздуха; 3. Креирање базе података и развој система за мониторинг; 4. Анализа резултата и извјештаји; 5. Едукација и сензибилизација; 6. Идентификација мјера за унапређење.
Очекивани резултат: постављена мобилна мјерна станица за континуирано праћење квалитета ваздуха; ова станица обезбиједиће податке о нивоима загађења, омогућавајући тачно утврђивање извора загађења и потребних мјера заштите.
Излазни индикатори: - Информације о нивоу загађености ваздуха; - Извори загађења.
Одговорна страна: органи локалне управе, Секретаријат за комунално-стамбене послове и заштиту животне средине
Укупни буџет и извор финансирања: 30.000 €; буџет државе, кредитна средства, средства привредних субјеката који производном дјелатношћу загађују ваздух
Циљне групе/корисници: становници, привредници, туристи
Период имплементације: приједлог је да се сваке године мјесец дана мјери квалитет ваздуха; пожељно је изабрати зимски мјесец када је ниво загађености већи
Мониторинг и евалуација: референтна лабораторија за испитивање ваздуха

Пројектна идеја 22. РЕКОНСТРУКЦИЈА КОТЛАРНИЦА ЈАВНИХ ОБЈЕКТА У ЦИЉУ ПРЕЛАСКА НА ЕКОЛОШКИ ПРИХВАТЉИВА ГОРИВА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
ПРИОРИТЕТ 1: Унапређење квалитета ваздуха
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о ваздуху, Закон о климатским промјенама, Закон о енергетској ефикасности, Национална стратегија заштите животне средине до 2030. године, Национална стратегија за климатске промјене и адаптацију до 2030. године
Опис пројекта: Пројекат реконструкције котларница јавних објеката у Беранама има за циљ прелазак са постојећег система гријања (нееколошки прихватљива горива) на системе који користе еколошки прихватљива горива. Ова реконструкција је намијењена да значајно допринесе заштити животне средине и подизању квалитета ваздуха у општини. Постојеће котларнице јавних објеката, као што су школе, болнице и други јавни објекти, биће претворене и модернизоване тако да уместо коришћења штетних горива прелазе на коришћење горива као што су биомаса, биогаз, соларна енергија или друге еколошки прихватљиве алтернативе. Прелазак на еколошки прихватљива горива има за циљ значајно смањење емисија штетних гасова и учествовање у заштити животне средине.
Намјена и циљ пројекта: циљ је да се старе котларнице реновирају, како би се смањило загађење животне средине; на тај начин ће се смањити ризик од загађења које може да изазове различита обољења људи, при чему се смањује и потрошња горива.
Активности: 1. Проналазак стратешког партнера; 2. Идентификовање јавних објеката са котларницама, процјена њиховог стања и функционалности, процјена тренутне употребе горива и ефикасности рада котларница; 3. Израда плана реконструкције за прелазак на еколошки прихватљива горива, укључујући и анализу могућих опција за избор одговарајуће технологије и израда пројектно техничке документације; 4. Набавка опреме и горива: нови котлови, топоводи, пумпе, соларни панели и слично и њихова инсталација.
Очекивани резултат: реконструисане котларнице јавних објеката, које користе еколошки прихватљива горива; чистији ваздух; смањена потрошња горива; побољшано здравље становника Берана.
Излазни индикатори: промјене у типу горива (нпр. биомаса, биогаз, соларна енергија); смањење емисија штетних гасова (ксидни оксиди, сумпорни диоксид, честице у ваздуху итд); уштеда енергије: задовољство корисника.
Одговорна страна: органи локалне управе, Секретаријат за комунално-стамбене послове и заштиту животне средине
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000 €; буџет државе, буџет општине, донације
Циљне групе/корисници: становници, ђаци, студенти, запослени у јавним установама
Период имплементације: 2025-2031.
Мониторинг и евалуација: стручњаци и консултантске фирме, Секретаријат за комунално-стамбене послове и заштиту животне средине

ПРОЈЕКТНА ИДЕЈА 23: УРЕЂЕЊЕ ВОДОТОКОВА ДРУГОГ РЕДА КОЈИ СУ У СЛИВУ ЗА ПИЈАЋУ ВОДУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење квалитета пијаће воде.
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о санитарној заштити вода за пиће
Опис пројекта: Овај пројекат се односи на уређење водотокова који не представљају главне ријеке у општини Беране, већ чине други ред водотокова. Ови водотокови значајно утичу на квалитет пијаће воде, јер могу бити извор загађења, поготово ако нијесу уређени и контролисани. Спровођење овог пројекта доприноси остварењу приоритетног циља у значајној мјери, с обзиром на то да унапређење квалитета пијаће воде подразумева подједнаку бригу о свим водотокима. Пројекат има за циљ да уреди и одржава водотокове који служе за снабдијевање пијаћом водом на датој локацији. Овај пројекат обухвата серију активности које имају за циљ да заштите, очисте и одрже те водотокове другог реда, чиме се осигурава бољи квалитет пијаће воде за заједницу општине Беране. Активности у овом пројекту могу укључити редовно чишћење водотокова, уклањање отпада, садњу дрвећа или биља које би стабилизовало обалу и спречило ерозију, као и усмјеравање водотока на начин који смањује ризик од поплава. Такође, пројекат може укључити и образовне кампање о заштити водених ресурса и важности чисте воде за заједницу.
Намјена и циљ пројекта: Циљ пројекта је да се подигне свијест о значају чисте и безбједне пијаће воде кроз одржавање и уређење водотокова другог реда, чиме се обезбјеђује и заштита животне средине и квалитет живота у општини Беране.
Активности: 1. Чишћење водотокова од отпада и депонија; 2. Изградња дренажног система, чиме се смањује опасност од поплава и ерозије; 3. Изградња браника и канала.
Очекивани резултат: чистији водени ресурси; смањен ризик од поплава; боља заштита животне средине (пројекат доприноси заштити биодиверзитета у околини и очувању екосистема који зависе од чистих водених ресурса); подигнута свијест заједнице; одрживи развој (креирање одрживих модела управљања воденим ресурсима који ће се наставити у будућности за дугорочни квалитет водених система).
Излазни индикатори: • Статус очишћених водених токова; • Ниво загађења; • Смањење ерозије; • Учешће заједнице; • Створени модели одрживог управљања.
Одговорна страна: органи локалне управе
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; буџет државе, буџет општине
Циљне групе/корисници: грађани општине, туристи, све организације и јавне институције
Период имплементације: 2025-2031.
Мониторинг и евалуација: органи локалне управе

Пројектна идеја 24. ПРОШИРЕЊЕ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋЕ ВОДОВОДНЕ МРЕЖЕ СА ЗАМЈЕНОМ АЗБЕСТНО-ЦЕМЕНТНИХ ЦИЈЕВИ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 2: Унапређење квалитета пијаће воде
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о санитарној заштити вода за пиће
Опис пројекта: Дистрибутивна мрежа (Примарна и секундарна) је око 200 км и користи је око 85% од укупног броја становника Општине Беране. Израђена је од различитих материјала: дуктила, ливено-железних, поцинчаних, азбестно-цементних, полиетиленских и ПВЦ. Са развојем насеља појавила се потреба проширења постојеће мреже али и замјене дотрајалих цјевовода, посебно азбестно-цементних цијеви.
Намјена и циљ пројекта: Адекватно снабдијевање водом становника општине Беране
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: уредније водоснабдијевање домаћинстава.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава.
Одговорна страна: Општина Беране, „Водовод и канализација“ д.о.о., Министарство одрживог развоја и туризма
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000,00 €; буџет општине, буџет државе, буџет д.о.о „Водовод и канализација“, донације.
Циљне групе/корисници: Грађани
Период имплементације: 5 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 25. ИЗГРАДЊА ПРЕЧИШЋИВАЧА ЗА ПИТКУ ВОДУ НА ВОДОИЗВОРИШТУ „МЕРИЋА ВРЕЛО“
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење квалитета пијаће воде
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о санитарној заштити вода за пиће
Опис пројекта: Чиста и здрава вода је, нажалост, све мање доступна. Пораст популације, као и временске непогоде (обилне кише, отапања снега), доводе до израженог повећања и осцилација параметара мутноће воде. Становници општине се суочавају са проблемом мутне питке воде у јесењим и зимским мјесецима. Мутноћа воде се појављује приликом обилних падавина, а препорука је да се вода прокува прије употребе. Да би се овај проблем трајно ријешено, неопходно је сагледати могућности уградње пречишћивача за питку воду на прекидној комори „Селача“. Пројекат је започет. Израђен је Програм уградње пилот постројења за пречишћавање сирове санитарне воде са водоизворишта „Мерића Врело“. Град Беране има изграђен водоводни систем који снабдијева становништво са три водоизворишта. Карактеристика сва три водоизворишта је да повремено долази до замућености воде изазване обилним кишама или наглим отапањем снијега. На захтјев Водовода и канализације израђен је Програм пилот пројекта на основу чије имплементације ће се пронаћи одговарајуће рјешење за припрему воде која са технолошког-економског аспекта одговара карактеристикама сирове воде којом се снабдијева становништво. На тај начин ће се добити подаци који ће чинити подлогу за пројектовање технологије и техничког рјешења постројења за припрему воде.
Намјена и циљ пројекта: Намјена пројекта огледа се у одрживом управљању водним ресурсима и унапређењу система водоснабдијевања у општини Беране. Пречишћавањем воде уклониће се све нечистоће и загађивачи, а са тим и мутноћа воде, чиме ће корисници овог изворишта и општина добити сигурну и здраву воду за пиће.
Циљ пројекта: изабрати оптимално рјешење технолошког процеса за ново постројење за третман питке воде; одабрати техничко-економско најприхватљивије рјешење напајања сировом водом, као и напајања новог постројења за третман питке воде.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: • Уредније водоснабдијевање домаћинстава питком водом; • Побољшан квалитет произведене питке воде (у складу са Правилником о здравственој исправности воде за пиће)
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава.
Одговорна страна: Општина Беране.
Укупни буџет и извор финансирања: 5.000.000,00 €; буџет државе, буџет општине, донаторска средства
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 26. УГРАДЊА ХЛОРНИХ СТАНИЦА НА СЕОСКИМ ВОДОВОДИМА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење квалитета пијаће воде
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о санитарној заштити вода за пиће
Опис пројектне идеје: Пројекат подразумева уградњу хлорних станица на сеоским водоводима, чиме ће безбједност употребе воде бити на већем нивоу.
Намјена и циљ пројекта: Циљ пројекта је квалитетније водоснабдијевање
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: уредније водоснабдијевање домаћинстава питком водом
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране, Министарство пољопривреде
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; буџет Општине, буџет државе, донације.
Циљне групе/корисници: грађани Берана, туристи
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 27. УНАПРЕЂЕЊЕ И РЕКОНСТРУКЦИЈА КАНАЛИЗАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 3: Ефикасно управљање отпадним водама
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о санитарној заштити вода за пиће, Закон о управљању комуналним отпадним водама, Национална стратегија управљања водама до 2035. године
Опис пројекта: Пројекат се фокусира на унапређење система сакупљања и одвођења отпадних вода из стамбених објеката у општини Беране. Циљ пројекта је да се подигне стандард квалитета одвођења отпадних вода и смањи утицај на животну средину кроз боље управљање отпадним водама. Први корак би обухватао детаљну анализу постојећег стања инфраструктуре за одвођење отпадних вода из стамбених објеката. Овај процес обухвата истраживање постојећих система, њихову функционалност и могуће изазове. На основу анализе, креирају се предлози за унапређење система сакупљања и одвођења отпадних вода. Затим се улази у фазу у којој се реализују предложена унапређења, укључујући инсталацију нове опреме, реконструкцију постојећих система и обуку за управљање новим технологијама. После имплементације, важно је пратити функционалност и ефикасност нових унапређења.
Намјена и циљ пројекта: циљ спровођења мјере је да се побољша квалитет одвођења отпадних вода из домаћинства на територији општине Беране. Овим пројектом се смањује загађење животне средине и побољшавају услови живота грађана.
Активности: 1. Изградња канализационих система на подручјима гдје они не постоје и реконструкција постојећих система који су оштећени или застарјели; 2. Уклањање и замјена старих канализационих цијеви новим цијевима које одговарају савременим стандардима; 3. Кампање за едукацију грађана о правилном одвајању отпада и правилном одвођењу отпадних вода; 4. Процјена квалитета воде у канализационим системима и прикупљање података о загађењу вода.
Очекивани резултат: подигнути стандарди управљања отпадним водама; смањен негативан утицај на животну средину и бољи услови живота за становнике општине Беране; ефикасно сакупљање и одвођење отпадних вода из домаћинства.
Излазни индикатори: подаци о покривености домаћинства инфраструктуром за одвођење отпадних вода; статистика о реализованим унапређењима (информације о броју унапријеђених инфраструктурних система за одвођење отпадних вода у општини); подаци о квалитету околине (нпр. информације о нивоу загађења воде у околини прије и после увођења унапријеђених система одвођења отпадних вода као мјерило ефикасности пројекта); статистика о здравственим показатељима.
Одговорна страна: органи локалне управе
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000 €; буџет државе, буџет општине, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: грађани општине, туристи, све организације и јавне институције
Период имплементације: 2026.
Мониторинг и евалуација: органи локалне управе

Пројектна идеја 28. ИЗГРАДЊА ПРЕЧИШЋИВАЧА ЗА КАНАЛИЗАЦИОНИ МУЉ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 3: Ефикасно управљање отпадним водама
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о санитарној заштити вода за пиће, Закон о управљању комуналним отпадним водама, Национална стратегија управљања водама до 2035. године
Опис пројекта: Стављањем у употребу постројења за пречишћавање отпадних вода потребно је наћи рјешење за коришћење канализационог муља. Како на државном нивоу не постоји стратегија за управљањем канализационим отпадом, овај проблем је неопходно рјешавати у сарадњи са државним органима. Обрађени комунални канализациони муљ може се користити само ако је претходно обрађен и ако испуњава услове у погледу граничних вриједности за концентрације тешких метала, органских материја, патогених организација и постотка суве материје. Након обраде комуналног канализационог муља врши се анализа параметара муља. Обрађени муљ који испуњава услове прописане Правилником може се користити у складу са Законом о управљању отпадом на земљишту, уз шестомјесечну или годишњу анализу квалитета обрађеног муља, уз обезбјеђење потребне површине са базенима, прописаних капацитета.
Намјена и циљ пројекта: Намјена: обрађени канализациони муљ може се употребљавати у пољопривредне сврхе утврђене Законом о управљању отпадом, уколико задовољава прописани квалитет, прописану количину суве материје, затим: унесену количину азота, нитрата, нитрита, приликом обраде канализационог муља; за рекултивацију (поновно формирање земљишног слоја, обнова земљишта) на депонијама, јаловиштима и рударским подручјима. Циљ: рјешавање депоновања муља; смањење загађења животне средине и могућност даљег коришћења прерађеног муља; одрживо управљање отпадним водама.
Активности: 1. Израда студије о управљању канализационим муљем; 2. Израда пројектне документације; 3. Извођење радова.
Очекивани резултат: ријешен проблем комуналног муља
Излазни индикатори: количина прерађеног муља
Одговорна страна: Дирекција јавних радова, Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 2.000.000 €; буџет општине, буџет државе и донатори
Циљне групе/корисници: сви грађани општине Беране
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 29. ИЗГРАДЊА КАНАЛИЗАЦИОНЕ МРЕЖЕ ДОЊИ ТАЛУМ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 3: Ефикасно управљање отпадним водама
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о санитарној заштити вода за пиће, Закон о управљању комуналним отпадним водама, Национална стратегија управљања водама до 2035. године
Опис пројекта: Пројекат има за циљ измјештање и регулацију постојећег канала атмосферске канализације у дужини од 190 m и измјештање постојеће фекалне канализације у дужини од 190 m у близини локације ППОВ Доњи Талум, Општина Беране. На тај начин се стварају услови за побољшање квалитета живота потрошача у циљаној зони. Неопходно је коридоре трасе новопроектованих инсталација испројектовати водећи рачуна да се експропријација, односно имовински проблеми на поменутој територији Доњег Талума, сведу на најмању могућу меру. Геодетску трасу цјевовода снимити као и све коте постојећих шахти гдје се прикључују новопроектоване хидротехничке инсталације. Обухватити и третирати хидротехничке инсталације и објекте на истим који се нађу на траси цјевовода.
Намјена и циљ пројекта: Намјена и циљ пројекта подразумијевају стварање услова за побољшање квалитета живота потрошача у циљаној зони.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: Обезбијеђена канализација за мјештане Доњег Талума.
Изразни индикатори: изграђена канализациона мрежа
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 210.000 €; општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: Грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 30. ИЗГРАДЊА КАНАЛИЗАЦИОНЕ МРЕЖЕ ЛУЖАЦ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 3: Ефикасно управљање отпадним водама
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о санитарној заштити вода за пиће, Закон о управљању комуналним отпадним водама, Национална стратегија управљања водама до 2035. године
Опис пројекта: Пројекат има за циљ изградњу фекалне канализације за насеље Горњи Лужац дужине 1.500 m, КО Лужац Беране. На тај начин се стварају услови за побољшање квалитета живота потрошача у циљаној зони. Приликом имплементације пројекта неопходно је поштовати одређења из ДУП-а, као и водити рачуна о рационалности изградње у складу са постојећим стањем на терену како би се створили повољни услови за рјешавање хидротехничких инсталација и усаглашавање постојећег стања инфраструктуре са новопроектваном. Неопходно је коридоре трасе новопроектваних инсталација испројектовати водећи рачуна да се експропријација, односно имовински проблеми на поменутој територији Горњег Лужца, сведу на најмању могућу мјеру. Геодетску трасу цјевовода снимити као и све коте постојећих шахти гдје се прикључују новопроектване хидротехничке инсталације. Обухватити и третирати хидротехничке инсталације и објекте на истим који се нађу на траси цјевовода.
Намјена и циљ пројекта: намјена и циљ пројекта подразумијевају стварање услова за побољшање квалитета живота потрошача у циљаној зони изградњом канализације.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: обезбијеђена канализација за мјештане насеља Горњи Лужац.
Излазни индикатори: изграђена канализациона мрежа
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 400.000 €; општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 31. МАПИРАЊЕ И ЧИШЋЕЊЕ ДИВЉИХ ДЕПОНИЈА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 4: Ефикасно управљање отпадом
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о управљању отпадом, Закон о комуналним дјелатостима, Закон о инспекцијском надзору, Национална стратегија управљања отпадом 2014–2030
Опис пројекта: Овај пројекат подразумева превенцију и смањење загађења животне средине у општини Беране. Укључује идентификовање и мапирање свих дивљих депонија у општини, као и чишћење тих депонија и смањење њиховог броја кроз редовно одлагање отпада на мјеста која су за то намијењена. Такође, укључује и едукацију грађана о правилном одлагању отпада, промовисање различитих начина рециклирања и прераде отпада, као и креирање инфраструктуре за одлагање опасног отпада, као што су стари електрични уређаји, акумулатори, батерије и слично. Циљ овог пројекта је да се смањи број дивљих депонија у општини Беране и укупна количина отпада која се одлаже на неприродан начин, што ће побољшати квалитет животне средине и здравље људи, а такође и привући потенцијалне инвеститоре и туристе који су заинтересовани за одрживу заштиту животне средине и посјету и боравак у мјестима са квалитетним ваздухом, водом и земљиштем.
Намјена и циљ пројекта: идентификација, мапирање и систематско чишћење дивљих депонија, са циљем њиховог умањења и спречавања настанка нових. Пројекат може стимулисати ефикасније управљање отпадом кроз унапређење инфраструктуре за сакупљање и одлагање отпада, што може допринијети бољем управљању отпадом на локалном нивоу.
Активности: 1. Истраживање и мапирање депонија: први корак је истражити и мапирати локације дивљих депонија у општини; 2. Анализа података и припрема плана; 3. Организација чишћења; 4. Смањење настанка нових депонија; 5. Мониторинг и праћење.
Очекивани резултат: • чистија околина; • подизање свијести о заштити околине; • превенција нових депонија; • боље управљање отпадом.
Излазни индикатори: • број чистијих депонија; • количина уклоњеног отпада; • географско мапирање депонија; • учешће заједнице; • статистика о ефикасности.
Одговорна страна: органи локалне самоуправе
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000€; Буџет државе, буџет општине, ЕУ фондови

Циљне групе/корисници: грађани општине, туристи, све организације и јавне институције
Период имплементације: 2025-2031.
Мониторинг и евалуација: органи локалне самоуправе

Пројектна идеја 32. ПРИМАРНА СЕЛЕКЦИЈА И ОДВОЗ ОТПАДА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 4: Ефикасно управљање отпадом
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о управљању отпадом, Закон о комуналним дјелатностима, Закон о инспекцијском надзору, Национална стратегија управљања отпадом 2014–2030
Опис пројекта: Односи се на примарну селекцију отпада. Представља процес у којем се на мјесту настанка отпада раздвајају различите врсте материјала који се могу рециклирати. Циљ пројекта је да се смањи количина отпада који се одлаже на депоније и да се повећа количина материјала који се могу рециклирати и поново употребити. Пројекат промовише смањење отпада на извору настанка представљајући подстицај развоју примарне селекције отпада, укључујући компостирање. Поред тога што доприноси заштити животне средине и бољем управљању отпадом, примарна селекција отпада може довести до побољшања квалитета отпада који се одлаже на депоније, што може повећати могућности за његову рециклажу и поновну употребу.
Намјена и циљ пројекта: пројекат има за циљ унапређење система управљања отпадом кроз примарну селекцију отпада на извору (у домаћинствима или на мјесту гдје се отпад генерише) и његов одвоз.
Активности: 1. Подизање свијести грађана о значају примарне селекције отпада и компостирања; 2. Едукација и обука грађана и запослених у општинској управи за управљање отпадом; 3. Увођење система за примарну селекцију отпада у школама, јавним институцијама и домаћинствима, увођење система награде за грађане који су најуспјешнији у примарној селекцији; 4. Увођење система контроле и надзора над управљањем отпадом.
Очекивани резултат: • побољшање управљања отпадом; • смањење количине отпада; • повећано рециклирање и поновна употреба; • еколошки бенефити (очекује се смањење отпада на депонијама и смањење потенцијалних еколошких проблема, као и побољшање услова животне средине); • подизање свијести заједнице.
Излазни индикатори: • стопа селекције отпада (процентуални однос отпада који је успјешно селектован на извору у односу на укупан генерисани отпад); • количина селектованог отпада; • количина рециклираног материјала; • проценат селектованог отпада који је успјешно одвезен за обраду или рециклирање у односу на укупан селектовани отпад.

Одговорна страна: органи локалне управе
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; буџет државе, буџет општине, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: цјелокупна заједница општине Беране
Период имплементације: 2025-2031.
Мониторинг и евалуација: органи локалне управе
ПРОЈЕКТНА ИДЕЈА 33: САНАЦИЈА И РЕКУЛТИВАЦИЈА БИВШЕ ДЕПОНИЈЕ СА ПРОМЈЕНОМ НАМЈЕНЕ ПРОСТОРА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 4: Ефикасно управљање отпадом
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о управљању отпадом, Закон о комуналним дјелатостима, Закон о инспекцијском надзору, Национална стратегија управљања отпадом 2014–2030
Опис пројекта: Пројекат санације и рекултивације бивше депоније у општини Беране има за циљ да се безбједно и одрживо управља отпадом на овом локалитету. Има за циљ да уређењем и рекултивацијом простора бивше депоније допринесе њеном превазилажењу као мјесту за отпад и да га преобрази у функционални, одржив и безбједан простор са новом намјеном. Овај пројекат укључује процес санације постојећег отпада на депонији, примјењујући одговарајуће технологије и процедуре за безбједно уклањање отпада. Након санације, фокус је на рекултивацији и преображавању простора у зелени, функционални простор или неку другу корисну намјену. Овај процес укључује сађење биља, изградњу инфраструктуре, и/или обнову простора у складу са плановима за поновну употребу.
Намјена и циљ пројекта: циљ пројекта је да простор који је раније био депонија постане функционалан, безбједан и прилагодљив новим потребама заједнице, чиме се доприноси заштити животне средине и побољшању квалитета живота локалног становништва.
Активности: 1. Процјена стања на бившој депонији (проучавање садржаја отпада, обима и дубине депоније, анализа земљишта и воде и процјена опасности за здравље људи и животиња); 2. Планирање и припрема за санацију; 3. Извођење санације (извоз отпада са депоније, уклањање непрерадивог отпада, изградња заштитног слоја земље и инсталирање система за контролу отопљења воде).
Очекивани резултат: • санирана и безбједна депонија; • рекултивисан простор; • побољшан квалитет живота; • заштићена животна средина.
Излазни индикатори: • површина санираног простора; • количина уклоњеног отпада; • обновљена инфраструктура; • промјена намјене простора (број корисника, активности које се одвијају на том простору и степен коришћења од стране заједнице); • степен одрживости.

Одговорна страна: органи локалне управе
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; буџет државе, буџет општине, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: цјелокупна заједница општине Беране
Период имплементације: 2025-2031.
Мониторинг и евалуација: органи локалне управе
Пројектна идеја 34. ИЗГРАДЊА РЕЦИКЛАЖНОГ ДВОРИШТА СА СОРТИРНИЦОМ И ТРАНСФЕР СТАНИЦОМ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 4: Ефикасно управљање отпадом
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о управљању отпадом, Закон о комуналним дјелатостима, Закон о инспекцијском надзору, Национална стратегија управљања отпадом 2014–2030
Опис пројекта: Рециклажа у систему одлагања отпада има веома значајну улогу, тј. процјене су да се успјешно може рециклирати и до 70% отпада. Како Црна Гора има статус земље кандидата за чланство у ЕУ, по препоруци надлежних тијела Европске комисије истакнута је потреба очувања животне средине, и с тим у вези, изградње комуналне инфраструктуре која треба да обезбједи адекватно управљање отпадом. Стицањем статуса земље кандидата, интензивирају се и обавезе Црне Горе у смислу имплементације прописа који су усклађени са европским законодавством. Сврха инфраструктурног пројекта је изградња рециклажног дворишта у складу са Локалним и Државним планом управљања отпадом. У објекту је предвиђено селективно сакупљање отпада како би се остварила могућност поновног коришћења и рециклаже, као што је дефинисано у Закону о Државном управљању отпадом и самим тим дошло до смањења количина отпада који се одлаже на депонијама или дивљим одлагалиштима. Уз изградњу рециклажног дворишта планира се и изградња трансфер станице за претовар комуналног неселектованог отпада. Трансфер станица би имала за циљ да поједностави одлагање отпада, смањи вријеме прикупљања отпада и одвођења на депоније.
Намјена и циљ пројекта: основни циљ који се жели остварити реализацијом овог пројекта је стварање услова за организовање и обављање послова управљања комуналним отпадом на изводљив, одржив и ефикасан начин који је у складу са важећим прописима и планским документима.
Активности: 1. Тендерска процедура за одабир извођача радова; 2. Извођење радова; 3. Технички пријем.
Очекивани резултат: Изграђено и опремљено рециклажно двориште са сортирницом, као и изграђена трансфер станица за претовар неселективног комуналног отпада гдје се организовано селективно сакупља, транспортује и обрађује комунални отпад; рециклажно двориште ће служити као информативни центар у којем ће заинтересовани грађани добијати информације које се тичу управљања отпадом; активно учешће грађана у новом и модерном систему управљања отпадом; развој свијести грађана.
Излазни индикатори: процјена је да се на годишњем нивоу на територији општине Беране произведе око 9.000 тона комуналног отпада; до 2020. године прикупљено је 50% укупне количине отпадног материјала, као што су стакло, папир, метал и пластика, које треба припремити за поновну употребу и рециклажу, док је до 2031. године потребно припремити за поновну употребу најмање 70% неопасног грађевинског отпада.

Одговорна страна: Општина Беране, МОРТ
Укупни буџет и извор финансирања: 3.000.000,00 €; буџет државе, буџет општине, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: Пројекат има за циљ рјешавање проблема у области управљања комуналним отпадом, са којима се сусрећу становништво, туристичка и привредна структура у општини Беране, али и грађани Црне Горе као земље чланице која има обавезе везано за поглавље 27 - животна средина.
Период имплементације: 2026-2031. године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

ПРОЈЕКТНА ИДЕЈА 35: ПОДИЗАЊЕ НИВОА СВИЈЕСТИ ГРАЂАНА О ЗНАЧАЈУ ЕФИКАСНОГ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима Приоритет 4: Ефикасно управљање отпадом
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о управљању отпадом, Закон о комуналним дјелатностима, Закон о инспекцијском надзору, Национална стратегија управљања отпадом 2014–2030
Опис пројекта: Пројекат се односи на подизање свијести грађана о значају правилног одлагања отпада, рециклирању отпада, као и бољем разумијевању процеса третирања отпада. Овај пројекат је од изузетног значаја јер се показало да је један од највећих проблема у управљању отпадом управо незнање грађана о начинима правилног одлагања и третирања отпада. Такође, спровођење мјера ће донијети значајне позитивне ефекте по људе и околину. Овај пројекат обухвата серију едукативних активности и програма који ће обухватити становнике општине Беране, укључујући школску дјецу, одрасле, и бизнис заједницу. Кроз образовне активности, радионице, семинаре и кампање, пројекат ће потакнути становнике да разумију важност правилног третмана отпада, укључујући одлагање, рециклирање и смањење отпада. Путем сарадње са локалним установама, школама и заједницом, пројекат ће створити план за ефективну едукацију и подизање свијести о важности правилног одлагања и третмана отпада.
Намјена и циљ пројекта: Намјена пројекта је да образује и подигне свијест становништва о различитим типовима отпада, њиховом утицају на животну средину и значају правилног третмана отпада. Главни циљ овог пројекта је да се униште стари митови и неисправне информације о одлагању отпада и да се заједница усмјери ка одговорном поступању отпадом. Циљ је да се створи управљив модел односа према отпаду, што укључује истраживање начина на који заједница може допринијети бољем управљању отпадом и заштити околине за будуће генерације.
Активности: 1. Организовање кампања јавног информисања о правилном одлагању и третирању отпада, укључујући промотивне материјале, новинске чланке, радио и телевизијске емисије, образовне веб странице, друштвене мреже итд.; 2. Организовање посјета ученика и грађана локалним центрима за третирање отпада; 3. Подизање свијести о значају воде и енергије у процесима третирања отпада, као и промовисање начина уштеде воде и енергије; 4. Организовање кампања за скретање пажње на опасности од неправилног одлагања одређених врста отпада, као што су опасни отпад, електронски отпад, љекови, итд.
Очекивани резултат: повећана свијест о одговорном третирању отпада, повећано учешће заједнице, промјена понашања и навика, активна заједница у управљању отпадом, стално подизање свијести.
Излазни индикатори: број учесника, учешће заједнице (учешће заједнице у радионицама, семинарима и другим образовним активностима мјерено кроз број учесника и ангажман), креиран едукациони материјал, побољшане навике.
Одговорна страна: органи локалне управе
Укупни буџет и извор финансирања: 20.000 €; буџет државе, буџет општине, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: цјелокупна заједница општине Беране
Период имплементације: 2025-2031.
Мониторинг и евалуација: органи локалне управе

Пројектна идеја 36. ЈАМСКА СКЛАДИШТА ЗА ТОПЛИФИКАЦИЈУ ОПШТИНЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 5: Енергетска ефикасност и одрживо управљање природним ресурсима
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о комуналним дјелатостима, Закон о инспекцијском надзору, Закон о енергетици, Стратегија одрживог развоја Црне Горе, Национални план за обновљиве изворе енергије
Опис пројекта: Предметна локација се налази на територији општине Беране, на локалитету Рудеш (простор бивше Фабрике целулозе и папира) у КО Будимља. Предлаже се да се овај простор валоризује кроз изградњу јамског складишта топле воде. Топлотно складиште би се састојало од два подземна базена укупне запремине око 500.000 m ³ , у којима би се акумулирала вода која би се гријала од вишкова електричне енергије у ЕЕС-у помоћу топлотних пумпи и отпорничких гријача. Укупна електрична снага система за гријање воде износила би око 40 MW. Капацитет складиштења топлотне енергије био би око 30 GWh. Постројење би служило за обезбјеђивање топлоте за напајање система гријања стамбених и других објеката у Беранама. Поред обезбјеђивања топлотне енергије, топлотно складиште би такође имало функцију балансирања електроенергетског система Црне Горе, тако да би представљало и енергетски објекта који би пружао улсуге флексибилности електронергетском систему и омогућавао већу интеграцију варијабилних обновљивих извора енергије. Прикључење топлотног складишта на електроенергетски систем треба бити предвиђено у постојећој трансформаторској станици 110/35 kV на локацији Рудеш, која је удаљена око 800 m од предложене локације складишта.
Намјена и циљ пројекта: повећање енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије успостављањем система топлификације града.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Тендерска процедура за одабир извођача радова; 3. Извођење радова, технички пријем.
Очекивани резултат: унапријеђено стање животне средине и побољшан квалитет живота грађана
Излазни индикатори: успостављен систем топлификације града, број прикључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: вриједност пројекта ће се утврдити након израде главног пројекта. Очекивани извори финансирања: Општина Беране, кредити, приватно-јавно партнерство, донације
Циљне групе/корисници: становници, привредни субјекти и јавне институције у Беранама
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 37. ИЗГРАДЊА ОБАЛОУТВРДЕ НА РИЈЕЦИ ЛИМ У ЦИЉУ ЗАШТИТЕ ОД ПОПЛАВА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 6: Заштита од поплава и клизишта
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о заштити од елементарних непогода, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Национална стратегија управљања водама до 2035. године, Национални план за заштиту од поплава.
Опис пројекта: Кроз општину Беране протиче ријека Лим са својим притокама, у дужини од око 20 km. Уз ријеку су лоцирана многа насеља, индустријски и инфраструктурни објекти, као и пољопривредна земљишта. Због велике насељености са обје стране корита, велики је степен угрожености од поплава. Угрожени су: најнижи дјелови Берана, саобраћајна инфраструктура, пољопривредне површине и плодно земљиште. У свом средњем и доњем току на територији општине Беране, ријека Лим у условима великих вода, причињава велике материјалне штете и представља сталну опасност за већину приградских насеља и саму градску зону. У циљу спречавања поплава изграђене су габионске конструкције, као вид заштите на појединим дјеловима обале у градској зони. Међутим, то није дало резултате, па је неопходно наставити са градњом на свим критичним дјеловима градске зоне. Радове је потребно реализовати на дионици корита ријеке Лим који пролази кроз градску и приградску насељену зону. На предметном простору корито ријеке Лим мијења уздужни пад, односи еродирани материјал који се на другим дионицама таложи, усијеца се у спрудове и мијења положај матице по ширини корита. Предмет овог пројекта је изградња обалоутврде на критичним дионицама ријеке Лим кроз Беране, са посебним фокусом на заштиту обилазнице, централне градске зоне и обала низводно од централног градског моста. Детаљна процјена дужине обалоутврде биће утврђена након израде главног пројекта, у складу са геоморфолошким карактеристикама терена и ризиком од поплава. Изградњом обалоутврде штити се најнасељенији дио града. Дио обалоутврде од једног моста до другог у Беранама финансира Свјетска банка и почетак радова се очекује у 2025. години.
Намјена и циљ пројекта: успостављање одрживог модела заштите животне средине, кроз изградњу обалоутврде и регулацију корита Лима за заштиту подручја од хазарда вода у Беранама.
Активности: 1. Израда главног пројекта и ревизија; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: успостављене стабилне обале ријеке; спријечено измјештање/изливање рјечног корита и умањен ризик од хазарда вода у будућности; допринос заштити, очувању и унапређењу животне средине, кроз смањење штетног утицаја хазарда вода (и рјечних наноса) у будућности.
Иzlазни индикатори: дужина урађене обалоутврде
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: од једног моста до другог 4 милиона евра и 10 милиона еура за преосталу дионицу (укупно 14.000.000 €); буџет општине, буџет државе, ИПА фондови, страни донатори.
Циљне групе/корисници: сви становници Берана
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 38. РЕГУЛАЦИЈА КОРИТА ЛИМА СА ПРИТОКАМА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 6: Заштита од поплава и клизишта
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о заштити од елементарних непогода, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Национална стратегија управљања водама до 2035. године, Национални план за заштиту од поплава.
Опис пројекта: Континуиране активности на уклањању спрудова и регулацији корита ријеке Лим дуж читаве дионице која пролази кроз Беране ради смањења ризика од поплава. Управљање ријеком Лим је у надлежности Управе за воде, која даје концесије за регулацију корита ријеке Лим, па је неопходна сарадња локалне управе са надлежним државним институцијама. Пројектом је планирано мапирање свих мјеста ризика и њихово регулисање кроз процес издавања концесија за регулацију корита ријеке.
Намјена и циљ пројекта: смањење ризика од поплава и заштита животне средине кроз коришћење природних ресурса у складу са принципима одрживог развоја регулацијом корита ријеке Лим.
Активности: 1. Израда главног пројекта и ревизија; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: мапирана мјеста ризика и укоњени спрудови на мапираним местима
Излазни индикатори: уговори о концесијама за уклањање спрудова и регулацију корита ријеке Лим
Одговорна страна: Управа за воде, Управа за капиталне пројекте
Укупни буџет и извор финансирања: 1.000.000,00 €; буџет државе
Циљне групе/корисници: сви становници Берана
Период имплементације: континуирана активност
Мониторинг и евалуација: Управа за капиталне пројекте

Пројектна идеја 39. МАПИРАЊЕ КЛИЗИШТА И ИЗРАДА ПРОЈЕКТНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ЊИХОВО САНИРАЊЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима
Приоритет 6: Заштита од поплава и клизишта
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о заштити од елементарних непогода, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Национална стратегија управљања водама до 2035. године, Национални план за заштиту од поплава.
Опис пројекта: Геомеханичка испитивања и израда одговарајућег елабората потребна су за дефинисање егзактних геомеханичких карактеристика тла за ефикасну реализацију пројекта санације клизишта. На подручју општине Беране евидентно је постојање одређеног броја клизишта. Израда Елабората геомеханике за локације клизишта на територији општине Беране подразумева мапирање постојећих и потенцијалних клизишта и дефинисање смјерница и мјера заштите предложених локација.
Намјена и циљ пројекта: израда Елабората геомеханике клизишта доприноси заустављању даље ерозије земљишта, заштити имовине и већој безбједности грађана.
Активности: тендерска процедура за одабир извођача за спровођење геомеханичких истраживања и израду елабората.
Очекивани резултат: дат допринос смањењу ерозија земљишта мапирањем свих места ризика и предложене мјере заштите имовине и објекта.
Излазни индикатори: израђен елаборат геомеханике
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; буџет општине
Циљне групе/корисници: сви становници Берана
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: Општина Беране

Пројектна идеја 40. ИЗГРАДЊА ТУРИСТИЧКОГ КОМПЛЕКСА СА РИБАРСКИМ СЕЛОМ КОД СІТЕС ЦЕНТРА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета
Приоритет 1: Јачање смјештајних капацитета
Усклађеност са националном политиком: Закон о туризму и угоститељству, Закон о заштити животне средине, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Стратегија развоја туризма Црне Горе, ИПА програми за туризам и рурални развој
Опис пројекта: Ријека Лим и њена обала представљају веома важан фактор за туристички развој Берана, па је општина Беране предвидјела у наредном периоду валоризацију исте и побољшање туристичке понуде града. Туристички комплекс са рибарским селом био би изграђен на лијевој обали Лима, а састојао би се из више јединица смјештајног типа, у виду привремених објеката од дрвета - бунгалова са заједничким просторијама за одржавање хигијене и припрему, конзумирање хране. Комплекс би посједовао 50 кревета, а служио би за издавање преноћишта. Предност изградње објекта овог типа огледа се у непосредној близини ријеке Лим, као и могућностима организовања спортско-рекреативних садржаја.
Намјена и циљ пројекта: Општина Беране би са туристичким комплексом унаприједила туристичку понуду града и повећала смјештајне капацитете на својој територији.
Активности: 1. Израда пројектног задатка; 2. Израда пројектне документације; 3. Тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова; 6. Промоција и валоризација комплекса.
Очекивани резултат: побољшана туристичка понуда Берана.
Излазни индикатори: уређен туристички комплекс са рибарским селом
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 1.000.000 €; приватни инвеститори
Циљне групе/корисници: грађани Берана, туристи
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: технички надзор

Пројектна идеја 41. ИЗГРАДЊА СМЈЕШТАЈНИХ КАПАЦИТЕТА ЗА РЕЛАКСАЦИЈУ - НОВИ СТАНДАРДИ У ТУРИЗМУ ОПШТИНЕ БЕРАНЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета
Приоритет 1: Јачање смјештајних капацитета
Усклађеност са националном политиком: Закон о туризму и угоститељству, Закон о заштити животне средине, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Стратегија развоја туризма Црне Горе, ИПА програми за туризам и рурални развој
Опис пројекта: Изградња новог хотела који се фокусира на развој нових облика смјештаја, укључујући Wellness & SPA, може имати значајан утицај на привлачење различитих профила туриста у општини Беране. Овај вид смјештаја може привући посјетиоце који се фокусирају на здравље и релаксацију, што може бити нова циљна група за општину Беране. Туристи које би привукли Wellness & SPA центри обично остану дуже вријеме како би уживали у понуђеним услугама. Ово може допринијети повећању просјечног броја ноћења туриста у општини. Такви хотели често пружају услуге високог стандарда, што може повећати просјечну туристичку потрошњу. Ово би могло имати позитиван ефекат на локалну економију кроз повећану потрошњу у локалној заједници. Развој Wellness & SPA хотела захтијева инвестиције у инфраструктуру и обуку особља. Оваква улагања могу подићи ниво квалитета туристичке понуде у општини. Понуда Wellness & SPA хотела може бити додатни елемент који разликује општину Беране од других дестинација у региону. Ова врста смјештаја може бити додатни атрактивни фактор за потенцијалне посјетиоце.
Намјена и циљ пројекта: Унапређење туристичке понуде општине кроз развој и увођење нових облика смјештаја који су усмјерени ка здрављу, релаксацији и добробити гостију.
Активности: 1. Израда пројектног задатка; 2. Израда пројектне документације; 3. Тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова; 6. Промоција и валоризација комплекса.
Очекивани резултати: повећање броја посјетилаца, дугорочно повећање прихода, подизање стандарда квалитета туристичке понуде, креирање нових радних мјеста, подизање разноликости и конкурентности општине на туристичком тржишту.
Излазни индикатори: мјерљива вриједност новог објекта, повећање броја радних мјеста, укупан број нових гостију, повећање прихода од туризма, оцјена задовољства посјетилаца, развој туристичке инфраструктуре, страни посјетиоци.
Одговорна страна: Општина Беране, инвеститори
Укупни буџет и извор финансирања: 2.000.000€; стратешки партнери, приватни инвеститори
Циљне групе/корисници: грађани Берана, туристи, учесници конференција, семинара, спортисти
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 42. ИСТРАЖИВАЊЕ, ЗАШТИТА И ПРОМОЦИЈА КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ ОПШТИНЕ БЕРАНЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета
Приоритет 2: Промоција културне и историјске баштине
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити културних добара, Закон о туризму и угоститељству, Стратегија развоја туризма Црне Горе, ИПА програми за туризам и рурални развој, Национална стратегија за развој културе
Опис пројекта: Овакав пројекат би био фокусиран на истраживање, заштиту и промоцију културне и историјске баштине општине Беране. Циљ би био оживљавање историјских обиљежја, манастира, старих споменика и археолошких налазишта кроз различите активности. Ово би подразумевало проучавање и истраживање историјских локација и артефаката, а затим и њихово обиљежавање и означавање на мапама или саобраћајним путевима. У оквиру пројекта биле би организоване туре, програми и изложбе које би едуковале људе о културном значају ових локација и стимулисале њихову посјету. Биле би креиране маркетиншке кампање и материјал који би привукли туристе заинтересоване за историју и културу, промовишући ове локације као атрактивне туристичке дестинације.
Намјена и циљ пројекта: Овај пројекат би имао за циљ да покаже историјско и културно богатство општине Беране, привуче посјетиоце, прикаже значај ових локација и учини их доступним за јавност.
Активности: 1. Истраживање и каталогизација; 2. Припрема едукативних програма; 3. Организација изложби и културних догађаја; 4. Савремена интерпретација: креирање савремених интерактивних мултимедијалних садржаја и путоказа за посјетиоце који објашњавају историју и значај културних локација; 5. Припремање информативних материјала, водича и саобраћајних путоказа који би посјетиоцима олакшали приступ и разумијевање историјских објеката; 6. Кампање и маркетинг.
Очекивани резултати: повећана свијест о културном наслеђу, повећан број посјетилаца, подизање нивоа туристичке понуде, локални развој, заштита културног наслеђа, побољшана репутација и привлачност.
Излазни индикатори: број посјетилаца; стопа задовољства посјетилаца; финансијски показатељи; статистика посјета онлајн страници; локални ангажман и учешће; медијска покривеност.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; Општина Беране, ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера
Циљне групе/корисници: грађани Берана, туристи
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: општина Беране

Пројектна идеја 43. КРЕИРАЊЕ ТУРИСТИЧКОГ КЛАСТЕРА ЗА ИНТЕГРИСАНУ ТУРИСТИЧКУ ПОНУДУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета
Приоритет 3: Диверзификација туристичке понуде
Усклађеност са националном политиком: Закон о туризму и угоститељству, Закон о заштити животне средине, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Стратегија развоја туризма Црне Горе, ИПА програми за туризам и рурални развој
Опис пројекта: Овај пројекат би се фокусирао на стварање интегрисане туристичке понуде кроз спој различитих облика туризма у општини Беране. Туристички кластер би обухватио сарадњу између различитих сектора (сеоски, агро, еколошки, спортско-рекреативни, културно-историјски, образовни и верски туризам) како би се створила синергија и унапријеђена туристичка понуда. Први корак је детаљно истраживање различитих видова туризма у општини Беране, што би укључивало проучавање постојећих туристичких потреба, ресурса и способности сваког облика туризма. Затим би се радило на процесу идентификовања различитих учесника из различитих сектора туризма и анализа њихових интереса за сарадњу, гдје би се формирала партнерства. Била би креирана стратегија која обухвата различите облике туризма, укључујући активности, заједничку маркетиншку стратегију, и образовне програме за учеснике. Процес оцјењивања успјеха пројекта, уочавање изазова и могућности за усавршавање или додатне активности које би допринијеле побољшању туристичке понуде у општини, даће допринос у квалитету, броју и разноликости туристичке понуде.
Намјена и циљ пројекта: Уједињење различитих облика туризма у општини Беране и креирање интегрисане понуде која обухвата сеоски, агро, спортско-рекреативни, културно-историјски, образовни и вјерски туризам; циљ је стварање синергије између различитих сектора туризма, усмјеравање најбољих пракси и ресурса ка унапређењу понуде, како би се обогатило туристичко искуство и привукли различити типови посјетилаца.
Активности: 1. Истраживање и анализа; 2. Идентификација партнера и заједничких интереса; 3. Планирање стратегије развоја; 4. Имплементација и извјештаји; 5. Евалуација и усавршавање.
Очекивани резултати: Повећан број посјетилаца, продужење боравка посјетилаца, повећана продаја различитих туристичких пакета, повећан приход за локалну заједницу, јача туристичка репутација.
Излазни индикатори: Мјерење увећања укупног броја посјетилаца у општини Беране у односу на претходне периоде, продужење просјечног времена боравка, диверзификација туристичке потрошње, задовољство посјетилаца, приходи за локалну заједницу.
Одговорна страна: локална управа
Укупни буџет и извор финансирања: 50.000 €; Општина Беране, ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера
Циљне групе/корисници: грађани Берана, туристи
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Туристичка организација општине Беране и локална управа

Пројектна идеја 44. РЕСТАУРАЦИЈА И ПРЕТВАРАЊЕ СТАРИХ КУЋА У АУТЕНТИЧНЕ СМЈЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета
Приоритет 3: Диверзификација туристичке понуде
Усклађеност са националном политиком: Закон о туризму и угоститељству, Закон о заштити животне средине, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Стратегија развоја туризма Црне Горе, ИПА програми за туризам и рурални развој
Опис пројекта: Пројекат би се фокусирао на обнову и адаптацију старих, традиционалних кућа у смјештајне објекте који би привлачили туристе. Овакав пројекат би укључивао идентификацију старих кућа које би могле да буду рестауриране и претворене у смјештајне објекте, па и етно села. Радови на обнови старих кућа подразумијевали би чување аутентичних елемената, као и модернизацију у смислу функционалности и удобности. Уређење ентеријера и екстеријера било би са посебним фокусом на задржавање аутентичног стила. Био би подигнут стандард за смјештајне капацитете и креирани различити типови јединица (собе, апартмани, виле) у складу са потребама туриста. Реализација пројекта подразумијевала би обезбјеђивање потребних сервиса као што су чишћење, одржавање, управљање резервацијама и додатне услуге за госте. За овај пројекат би била осмишљена маркетиншка стратегија, као и промотивни материјал, укључујући учешће на туристичким сајмовима и он-лајн платформама. Овај пројекат би могао допринијети обогаћивању туристичке понуде општине Беране, привлачењу туриста који траже аутентично смјештајно искуство у традиционалном окружењу.
Намјена и циљ пројекта: Намјена пројекта би била уређење и прилагођавање старих кућа у циљу пружања квалитетног смјештаја за туристе. Основни циљ је претворити ове објекте у атрактивне, удобне и аутентичне смјештајне јединице које би привукле посјетиоце и обогатиле туристичку понуду општине Беране. Ово је истовремено и начин да се сачува и обнови културно наслеђе кроз коришћење старих кућа у туристичке сврхе.
Активности: 1. Истраживање и одабир објеката; 2. Рестаурација и реновирање; 3. Уређење ентеријера и екстеријера; 4. Креирање различитих типова смјештаја; 5. Професионално управљање објектима, резервацијама и услуживању гостију; 6. Маркетинг и промоција.
Очекивани резултати: већи број туристичких посјета, диверзификација туристичке понуде, оживљавање културног наслеђа, локални економски развој.
Излазни индикатори: степен испуњености смјештајних јединица, број нових послова и економски допринос, оцјена задовољства гостију, заинтересованост и реакција туриста.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; Општина Беране, ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера
Циљне групе/корисници: туристи
Период имплементације: сваке године би се издвајала средства у зависности од Буџета општине
Мониторинг и евалуација: локална управа

Пројектна идеја 45. ПРОМОЦИЈА И УНАПРЕЂЕЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНЕ КУХИЊЕ У СЕОСКОМ ТУРИЗМУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета
Приоритет 3: Диверзификација туристичке понуде
Усклађеност са националном политиком: Закон о туризму и угоститељству, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Стратегија развоја туризма Црне Горе, ИПА програми за туризам и рурални развој
Опис пројекта: У пројекту би се развијале и реализовале кулинарске радионице. Биле би организоване серије обука и радионица у којима би локални мајстори кулинарства учили посјетиоце припреми традиционалних јела, уз организовање редовних дегустација на којима би посјетиоци могли уживати у укусима традиционалних јела, при чему би им се пружале информације о поријеклу и начину припреме. Посјетиоци би имали могућност да активно учествују у припреми јела, радећи заједно са локалним становништвом на селу и учећи о методама и састојцима. Радило би се на изради водича и/или кулинарских књига који би представили рецепте, историју и значај традиционалних јела и начина живота на селу. У оквиру пројекта радила би се и промоција локалних производа, уз подршку произвођачима локалних састојака који се користе у припреми традиционалних јела кроз њихову промоцију и употребу у оквиру ових догађаја.
Намјена и циљ пројекта: намјена пројекта би била да се обнове и заштите традиционални рецепти, начини припреме јела и животни стил као дио културног наслеђа; циљ је промовисање и очување богатства кулинарских традиција општине, стимулисање интереса за традиционалном кухињом и животом на селу, као и привлачење посјетилаца који би жељели да искусе ову аутентичну страну сеоских домаћинстава у општини Беране.
Активности: 1. Истраживање и сакупљање рецепата; 2. Организација кулинарских радионица; 3. Дегустација старинских јела; 4. Едукација и обука; 5. Уређење простора за традиционалне активности; 6. Промовисање културне баштине.
Очекивани резултати: повећан интерес за традиционалну кухињу, подстицај за локалну економију, оживљавање културе и традиције, побољшана туристичка понуда, размјена знања и учење.
Излазни индикатори: број учесника у радионицама, постигнут интерес за традиционална јела, посјете туриста, развој нових послова повезаних са традиционалном кухињом, организација дегустација и наставак програма.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 10.000 €; Општина Беране, ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера
Циљне групе/корисници: туристи
Период имплементације: годину дана
Мониторинг и евалуација: локална управа

Пројектна идеја 46. ИЗРАДА ИНТЕРАКТИВНЕ ВИРТУЕЛНЕ ТУРИСТИЧКЕ ТУРЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета
Приоритет 4. Услужно орјентисан развој
Усклађеност са националном политиком: Закон о туризму и угоститељству, Закон о информационој безбједности, Стратегија развоја туризма Црне Горе, ИПА III програми за туризам и иновације
Опис пројекта: Овај пројекат ће бити усмјерен на креирање виртуелне туристичке понуде која ће бити доступна на различитим језицима и привући међународне посјетиоце. За овакав пројекат биће развијене интерактивне виртуелне туре које ће посјетиоци моћи да искусе на даљину, прије него што посјете дестинацију. Ове туре ће бити доступне на различитим језицима. Такође, пројекат ће обухватити виртуелни приказ културне баштине, креирајући виртуелни приказ културних споменика, музеја и историјских локација, уз додатне информације на различитим језицима. Реализацијом овог пројекта, посјетиоцима ће бити омогућено да онлајн планирају своје путовање, резервишу активности, смјештај и транспорт са лакоћом, на језицима који им одговарају. Развиће се апликације које ће омогућити међународним посјетиоцима да истражују и детаљније упознају дестинацију у свом ритму, као и на језицима који им одговарају. Такође, креираће се онлајн информативни центри или платформе за одговарање на питања посјетиоца на различитим језицима, како прије, тако и за вријеме њиховог боравка.
Намјена и циљ пројекта: Намјена овог пројекта би била да унаприједи и олакша туристичко искуство за међународне посјетиоце у општини Беране, нудећи им виртуелне могућности за истраживање дестинације прије доласка и припреме за боравак; циљ би био да се привуку нови посјетиоци и подстакне њихов интерес за културним и историјским љепотама општине Беране, користећи модерне технологије и информативне ресурсе на различитим језицима.
Активности: 1. Истраживање и прикупљање садржаја (истраживање и прикупљање различитих видео, аудио и текстуалних материјала о локалним туристичким атракцијама, историјским споменицима, природним лепотама и другим интересантним локацијама у општини Беране); 2. Креирање виртуелних тура и приказа; 3. изајнирање интерактивних карти и водича; 4. Развој web и/ или мобилних апликација; 5. Промотивне активности.
Очекивани резултати: повећан број посјетилаца, глобална приступачност, појачана промоција дестинације, боље планирање путовања.
Илазни индикатори: број корисника виртуелних тура, статистика сајта и/или апликације, рецензије и оцјене корисника, приступачност на различитим језицима, повратне информације од туристичких агенција.
Одговорна страна: локална управа
Укупни буџет и извор финансирања: 30.000 €; Општина Беране, ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера
Циљне групе/корисници: туристи
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Туристичка организација општине Беране и локална управа
Пројектна идеја 47. ЕКО-ТУРИСТИЧКИ ЦЕНТАР И МРЕЖА СТАЗА ЗА АКТИВНОСТИ У ПРИРОДИ

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета
Приоритет 5: Валоризација природних ресурса
Усклађеност са националном политиком: Закон о туризму и угоститељству, Закон о националним парковима, Закон о заштити природе, Стратегија развоја туризма Црне Горе, ИПА програми за туризам и рурални развој
Опис пројекта: Ова идеја подразумијевала би инвестицију у стварање еко-туристичког центра који би био централна тачка за промоцију и организацију активности у природи. Овдје би се развила мрежа стаза за пјешачење, бициклизам, али и за друге рекреативне активности у природи. Нове стазе за пјешачење и бициклизам, као и постојећи пењачки путеви и одмаралишта у природи, били би доступни посјетиоцима. Реализацијом пројекта поставиле би се информативне табле које би пружале податке о природи, заштити животне средине и локалним екосистемима. Такође, креираће се програми за посјетиоце који желе да искуство активности у природи учине значајним. Биће финансирани програми за заштиту животне средине и одрживо управљање природним ресурсима. Поред тога, пројектом ће се реализовати промотивне кампање и сарадња са локалном заједницом.
Намјена и циљ пројекта: Овај пројекат би потенцирао важност природних ресурса, привукао би посјетиоце који траже активности у природи и допринио би разноврсности туристичке понуде у општини Беране. Ове активности би допринијеле развоју еко-туризма, стварању садржаја за активности у природи и привлачењу посјетилаца који цијене природне љепоте.
Активности: 1. Истраживање и пројектовање (анализа природних ресурса, терена и планирање мреже стаза у природи); 2. Изградња стаза и инфраструктуре; 3. Објекти за посјетиоце; 4. Едукација и интерпретација; 5. Промотивне кампање и сарадња с локалном заједницом; 6. Обука и подизање свијести; 7. Промоција и маркетинг.
Очекивани резултати: повећан број посјетилаца, подизање свијести о природи, повећани приходи за локалну заједницу, заштита природе, улагање у локалну инфраструктуру, културна интеракција.
Излазни индикатори: број посјетилаца и ноћења, финансијски резултати, оцјена заштите природе, утицај на локалну заједницу, оцјена утицаја на свијест и образовање.
Одговорна страна: локална управа
Укупни буџет и извор финансирања: 30.000 €; Општина Беране, ЕУ фондови, Министарство туризма, екологије, одрживог развоја и развоја сјевера
Циљне групе/корисници: туристи
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: Туристичка организација општине Беране и локална управа

Пројектна идеја 48. ПРОИЗВОДЊА МЛИЈЕКА И МЛИЈЕЧНИХ ПРОИЗВОДА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких – МИНИ МЉЕКАРА
капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 1: Унапређење капацитета за прераду пољопривредних производа
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о безбједности хране, Закон о заштити животне средине, Закон о инспекцијском надзору, Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја, ИПАРД програми за рурални развој
Опис пројектне идеје: Степен прераде пољопривредних производа је један од кључних услова за повећање обима пољопривредне производње. Производњу хране и поред позитивног тренда, карактеришу слаби капацитети за прераду пољопривредних производа. На породичним газдинствима млијеко је главни производ сточарства и на газдинствима која не продају млијеко највећим дијелом се прерађује у традиционални бијели сир. Највећим дијелом ради се о уситњеној производњи којом се бави велики број породица руралног подручја општине и којима је производња сира један од важних извора прихода. У општини Беране постоји једна мљекара.
Намјена и циљ пројекта: повећање количине производа и стандардизација производње производа животињског поријекла; стандардизација производње у свијету, а и у овој регији, углавном се рјешава инсталирањем мини прерадних капацитета и уједначавањем технологије производње.
Активности: 1. Израда пројекта; 2. Промоција пројекта; 3. Дефинисање модела финансирања; 4. Едукација будућих коопераната (пољопривредних произвођача); 5. Изградња објекта и набавка савремене опреме.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обогаћивање понуде сточарских производа, стандардизација производње производа животињског поријекла, нова радна мјеста.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000 €; предузетници, буџет општине, Министарство пољопривреде и руралног развоја, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: туристи, становништво Берана и околних градова, маркети
Период имплементације: пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 49. ПОДИЗАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ПРЕРАДУ МЕСА (КЛАНИЦА, СУШАРЕ)
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 1: Унапређење капацитета за прераду пољопривредних производа
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о безбједности хране, Закон о заштити животне средине, Закон о инспекцијском надзору, Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја, ИПАРД програми за рурални развој
Опис пројектне идеје: пројекат има за циљ оснивање модерног центра за прераду меса на територији општине Беране, који ће обезбиједити квалитетну и стандардизовану прераду говеђег, свињског и овчјег меса. Кључни елементи пројекта обухватају: изградњу и опремање кланице капацитета одређеног у складу са потребама локалних пољопривредних газдинстава и тржишта, уз примјену свих хигијенских и безбједносних стандарда; формирање модерних сушара за прераду и очување месних производа са фокусом на традиционалне методе и високе стандарде квалитета; набавку савремене опреме за клање, сјечење, сушење и паковање меса, у складу са важећим регулативама и тржишним захтјевима; едукацију локалних пољопривредника и коопераната у циљу подизања продуктивности, квалитета и тржишне одрживости месне прераде; успостављање ланца снабдијевања кроз сарадњу са локалним фармерима и развој модела одрживе производње меса. Пројекат ће омогућити проширење сточарске производње, бољу тржишну конкурентност домаћих месних производа и развој малих и средњих прерађивачких предузећа. Формирањем оваквог центра, обезбиједиће се нова радна мјеста, побољшање локалне економије и стварање одрживог модела прераде меса. Ова иницијатива је усаглашена са Законом о пољопривреди и руралном развоју, Законом о безбједности хране и ИПАРД програмима за рурални развој, чиме се отварају могућности за повлачење средстава из различитих фондова.
Намјена и циљ пројекта: повећање количине производа и стандардизација производње анималних производа. Стандардизација производње у свијету, као и у овој регији, углавном се рјешава инсталирањем мини прерадних капацитета и уједначавањем технологије производње.
Активности: 1. Израда пројекта; 2. Промоција пројекта; 3. Дефинисање модела финансирања; 4. Едукација будућих коопераната (пољопривредних произвођача); 5. Изградња објекта и набавка савремене опреме.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), обогаћивање понуде сточарских производа, стандардизација анималних производа, нова радна мјеста.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 300.000 €; Општина Беране, Министарство пољопривреде и руралног развоја, донатори
Циљне групе/корисници: туристи, становништво Берана и околних градова
Период имплементације: двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 50. ПОДИЗАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ДЕСТИЛАЦИЈУ (ДЕСТИЛЕРИЈЕ)
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 1: Унапређење капацитета за прераду пољопривредних производа
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о безбједности хране, Закон о заштити животне средине, Закон о инспекцијском надзору, Закон о акцизама, Закон о географским ознакама и ознакама поријекла, Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја, ИПАРД програми за рурални развој
Опис пројектне идеје: пројекат подразумијева изградњу и опремање мини дестилерија за прераду воћа, са фокусом на производњу висококвалитетне ракије. Успостављањем стандардизованог процеса дестилације, локални произвођачи добили би могућност комерцијалне прераде шљиве, јабуке, крушке и других воћних врста. Кључне компоненте пројекта: изградња и опремање модерних мини дестилерија са свим неопходним технолошким рјешењима за производњу квалитетних дестилата; едукација и подршка локалним воћарима у циљу побољшања производних капацитета и повећања квалитета сировина; развој брендова и сертификација производа у складу са законским регулативама и стандардима географске ознаке поријекла; побољшање ланца дистрибуције и приступа тржишту за домаће произвођаче. Имплементацијом пројекта обезбједиће се повећање конкурентности домаћих производа, унапређење тржишног позиционирања и развој руралне економије. Поред шљиве, на територији општине су заступљене и друге врсте воћа које се могу прерађивати (јабука, крушка и др).
Намјена и циљ пројекта: повећање прерађивачких капацитета и увођење стандарда у производњу дестилованих пића кроз изградњу мини дестилерија и едукацију произвођача.
Активности: 1. Израда пројекта; 2. Промоција пројекта; 3. Дефинисање модела финансирања; 4. Едукација будућих коопераната (пољопривредних произвођача); 5. Изградња објекта и набавка савремене опреме.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), стандардизација производа, нова радна мјеста.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 150.000 €; Општина Беране, Министарство пољопривреде и руралног развоја, донатори
Циљне групе/корисници: туристи, становништво Берана и околних градова
Период имплементације: двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 51. ПОДИЗАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА СУШЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА (МИНИ СУШАРЕ)
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 1: Унапређење капацитета за прераду пољопривредних производа
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о безбједности хране, Закон о заштити животне средине, Закон о инспекцијском надзору, Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја, ИПАРД програми за рурални развој
Опис пројектне идеје: Пројекат усмјерен је на развој малих сушара за прераду воћа, поврћа и ароматичног биља, чиме би се унаприједила производња и повећала тржишна вриједност финалних производа. Улагањем у сушаре омогућиће се локалним пољопривредницима да продуже рок трајања својих производа, смање губитке и побољшају квалитет. Кључни аспекти пројекта: • Инсталација мини сушара у пољопривредним домаћинствима • Обука произвођача за коришћење савремених технологија сушења • Развој канала продаје за сушене производе, укључујући туристички сектор и локално тржиште • Увођење сертификата о квалитету и безбједности производа Пројекат ће допринијети већој одрживости пољопривредне производње, бољој економској исплативости и јачању прерађивачког сектора у општини Беране. Такође, могу се сушити разне врсте поврћа, љековитог, зачинског и ароматичног биља.
Намјена и циљ пројекта: омогућити локалним произвођачима савремену инфраструктуру за сушење различитих врста пољопривредних производа како би побољшали конкурентност на тржишту.
Активности: 1. Израда пројекта; 2. Промоција пројекта; 3. Дефинисање модела финансирања; 4. Едукација будућих коопераната (пољопривредних произвођача); 5. Изградња објекта и набавка савремене опреме.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса, повећање укупног дохотка домаћинства (газдинства), стандардизација производа, нова радна мјеста
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; Општина Беране, Министарство пољопривреде и руралног развоја, донатори
Циљне групе/корисници: туристи, становништво Берана и околних градова
Период имплементације: двије до пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 52. ФОРМИРАЊЕ ОТКУПНО-ПРЕРАДНОГ ЦЕНТРА ЗА ВОЋЕ, ПОВРЋЕ И ШУМСКЕ ПЛОДОВЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 1: Унапређење капацитета за прераду пољопривредних производа
Усклађеност са националном политиком: Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о безбједности хране, Закон о заштити животне средине, Закон о инспекцијском надзору, Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја, ИПАРД програми за рурални развој
Опис пројектне идеје: Имајући у виду да је пољопривреда једна од стратешких грана развоја, формирање откупног центра допринијело би већој валоризацији пољопривредних потенцијала. Пројекат подразумијева формирање откупног центра у склопу којег би била инсталирана хладњача. Капацитет хладњаче ће се дефинисати након израде пројектне документације и анализе стварних потреба. Реализацијом пројекта успоставља се организован систем откупа пољопривредних производа. Тиме се подстиче повећање обима производње, продаје и развој предузетничких активности на селу. Откупно-дистрибутивни центар биће мјесто за складиштење свјежих пољопривредних производа, замрзавање у хладњачама и маркетиншку припрему за тржиште. Откупни центар ће имати простор за пријем и мјерење производа, паковање и сортирање производа.
Намјена и циљ пројекта: Пројекат је намијењен свим грађанима, а директну корист имаће произвођачи воћа и поврћа. Циљ је уредити стање откупа, „прескочити” велики број препродаваца који се појављују, униформисати понуду (паковање, амбалажа, класирање).
Активности: 1. Израда пројекта; 2. Промоција пројекта; 3. Доношење одлуке и избор субјекта који ће урадити студију изводљивости; 4. Дефинисање модела финансирања; 5. Оснивање откупно-прерадног центра; 6. Успостављање контакта и едукација будућих коопераната (пољопривредних произвођача); 7. Изградња објекта, пратеће инфраструктуре и набавка опреме; 8. Промоција стандарда у паковању, манипулацији, дистрибуцији и промету производа; 9. Успостављање пословне сарадње са трговцима и потрошачима.
Очекивани резултат: изграђен и потпуно функционалан откупно-прерадни центар са обученим менаџментом и особљем, нова домаћинства - произвођачи на тржишту, нова радна мјеста, обезбијеђена понуда пољопривредних производа, регулисање тржишних вишкова пољопривредних производа
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 1.000.000 €; општина Беране, Министарство пољопривреде и руралног развоја, донатори
Циљне групе/корисници: произвођачи, прерађивачи, велетрговци, трговине воћем и поврћем, супермаркети, хотели и ресторани, болнице и јавне установе, сви грађани.
Период имплементације: пет година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери
Мониторинг и евалуација: Општина Беране и партнери

Пројектна идеја 53. РАЗВОЈ И ПРОМОЦИЈА БИЗНИС ЗОНА ОД РЕГИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА И ФОРМИРАЊЕ И РАЗВОЈ БИЗНИС ЗОНА ОД ЛОКАЛНОГ ЗНАЧАЈА КАО И ИНФРАСТРУКТУРНО УРЕЂЕЊЕ БИЗНИС ЗОНА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности; Приоритет 2: Подстицање привредног развоја
Усклађеност са националном политиком: Закон о подстицању инвестиција, Закон о регионалном развоју, Закон о јавно-приватном партнерству, ИПА програми за економски развој и конкурентност
Опис пројекта: Пројекат обухвата даљи развој већ успостављених и оснивање нових бизнис зона, промоцију олакшица које пружају бизнис зоне потенцијалним корисницима. Бизнис зоне од регионалног и локалног значаја имају заједнички циљ који се огледа у промоцији бизниса, обједињењу различитих предузећа на једном мјесту, као и обезбјеђивању олакшица у пословању. Највећи значај бизнис зона огледа се у формирању нових радних мјеста. Функционисање бизнис зона се мора уредити адекватно, а уређење се креће од: привођења простора намјени - инфраструктурног уређења до система управљања бизнис зонама.
Намјена и циљ пројекта: пројекат је намијењен свим предузетницима из Берана и шире. Циљ је подршка развоју бизнис сектора.
Активности: 1. Доношење Одлука о оснивању бизнис зона отвореним за улагање; 2. Објављивање јавног позива за попуњавање бизнис зона; 3. Израда елабората о рушењу; 4. Извођење радова; 5. Израда пројектне документације за инфраструктурно опремање нових бизнис зона; 6. Извођење радова; 7. Промоција бизнис зона се састоји у: снимању промо спотова, као и у изради различитих врста презентација.
Очекивани резултат: • Привођење намјени простора у складу са просторним плановима; • Раст привредне активности; • Повећан број корисника бизнис зоне и број запослених у бизнис зони.
Илазни индикатори: број укључених предузетника, број запослених, површина бизнис зона која је у функцији.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000,00 €; Општина Беране, Министарство економије, буџет државе
Циљне групе/корисници: Предузетници, грађани
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 54. ЕКСПЛОАТАЦИЈА ХИДРОПОТЕНЦИЈАЛА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ БЕРАНЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 3: Коришћење природних ресурса у сврху економског развоја
Усклађеност са националном политиком: Закон о енергетици, Закон о концесијама, Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о енергетској ефикасности, Национална стратегија енергетског развоја до 2030. године, ИПА програми за енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије
Опис пројекта: У Црној Гори је искоришћено свега око 20 процената хидропотенцијала, због чега се у великој мјери препоручује значајније активирање обновљивих извора енергије. На територији општине Беране тај проценат је значајно мањи на основу претходног искуства у погледу пројеката малих хидроелектрана, теоретски и технички потенцијал малих ријека је потцијењен. Почев од 2007. године, Црна Гора је обавила хидрометријска мјерења на локацијама на малим ријекама које би могле да се користе за изградњу малих хидроелектрана. Мјерења су претежно обављена на главним притокама већих ријека у Црној Гори. Три серије мјерења у трајању од једне године су обављене на приближно 40 локација, односно на 35 ријека. Програм се наставља и хидрометријска мјерења су и данас у току. Није риједак случај да се за ове притоке израде студије изводљивости које оправдавају изградњу низа малих хидроелектрана укупне инсталисане снаге веће од 10 MW. Поред тога, хидрометријска мјерења на најмањим ријекама су започела у 2010. години, посебно на оним малим ријекама које би се на најбољи начин могле валоризовати кроз изградњу малих хидроелектрана инсталисане снаге до 10 MW. Поред претходних и текућих мјерења, државна мрежа хидрометријског мјерења се непрекидно побољшава у погледу броја аутоматских хидрометријских станица и квалитета опреме. Дакле, очекује се да ће процјена хидропотенцијала за појединачне водотоке постати лакша и поузданија. Пројекат је у складу са националном енергетском стратегијом, која је на снази до 2030. године.
Намјена и циљ пројекта: унапређење енергетске ефикасности.
Активности: 1. Спровођење процедуре за израду неопходних истраживања; 2. По добијању елабората, спровођење тендерских процедура у зависности од тога да ли је у питању јавно-приватно партнерство/јавно; 3. Одабир извођача радова и уговарање посла; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: добијање адекватних елабората о хидропотенцијалу на територији Општине Беране и искоришћавање хидропотенцијала у циљу унапређивања енергетске ефикасности и бољег и стабилнијег снабдијевања становништва електричном енергијом.
Изазасни индикатори: изградња хидроелектрана
Одговорна страна: Општина Беране и Влада Црне Горе
Укупни буџет и извор финансирања: 5.000.000 €; буџет општине Беране, буџет државе, страни партнери
Циљне групе/корисници: грађани Берана и Електропривреда Црне Горе
Период имплементације: 7 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 55. ИЗГРАДЊА ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ ТИВРАН
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 3: Коришћење природних ресурса у сврху економског развоја
Усклађеност са националном политиком: Закон о енергетици, Закон о концесијама, Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о енергетској ефикасности, Национална стратегија енергетског развоја до 2030. године, ИПА програми за енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије
Опис пројекта: Предметна локација се налази у кањону Тивран на ријеци Лим на територији општине Беране, на простору који припада КО Будимља, КО Заостро, КО Црни Врх и КО Долац. Идеја је да се овај простор валоризује кроз планирање изградње проточне хидроелектране. Електрана би била бранског типа, при чему би брана са машинском зградом била лоцирана на излазу из кањона Тивран. Висина бране би била до 10 метара. Инсталисана снага електране би била око 6 MW са очекиваном годишњом производњом електричне енергије од око 20 GWh. Изградњом бране би се формирало акумулационо језеро које би се простирало до 2 km узводно. Висину бране је потребно пројектовати тако да кота максималног успона ријеке услијед изградње бране буде у нивоу ушћа ријеке Брњица у Лим, тако да формирано акумулационо језеро не би угрожавало приобаље. При пројектовању електране потребно је узети у обзир културно-историјска насљедства у циљном региону, која не смију бити угрожена изградњом хидроелектране. Такође, техничко рјешење треба да у максималној мјери минимизира негативан утицај на рибе и остали живи свијет у ријеци и приобаљу. При изградњи бране потребно је предвидјети систем за прихватање и одношење пливајућег смећа које наноси ријека Лим, како би се допринијело побољшању квалитета воде низводно од бране. Прикључење електране на електроенергетски систем треба предвидјети у постојећој трансформаторској станици 110/35 kV на локацији Рудеш, која је удаљена од предвиђене локације машинске зграде хидроелектране око 3,5 km.
Намјена и циљ пројекта: боље и ефикасније енергетско снабдијевање становника Општине Беране.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење енергетске ефикасности и енергетског снабдијевања на територији Општине Беране.
Излазни индикатори: Хидроелектрана Тивран
Одговорна страна: Општина Беране, Држава Црна Гора
Укупни буџет и извор финансирања: након Главног пројекта добиће се вриједност овог пројекта; буџет државе, иностарни партнери и инвеститори
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 56. ИСТРАЖИВАЊА КАМЕНА И ГЛИНЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ БЕРАНЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 3: Искоришћавање природних ресурса у сврху економског развоја
Усклађеност са националном политиком: Закон о енергетици, Закон о концесијама, Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о енергетској ефикасности, Национална стратегија енергетског развоја до 2030. године, ИПА програми за енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије
Опис пројекта: пројекат обухвата истраживања чврсте стијене, тзв. камена који се користи у грађевинарству. Архитектонско-грађевински камен, тзв. украсни камен, је специфичан производ чије се вредновање појединих налазишта ослања на техничка својства, физичка и механичка, која омогућавају увид у основне квалитативне параметре као сировине. За даљи развој ове гране привреде неопходно је урадити детаљна истраживања налазишта. Такође, многа ранија истраживања говоре да је територија општине Беране изузетно богата налазиштима глине, тачније цигланске глине, али су налазишта слабо проучена. Елаборат о налазиштима је неопходно урадити, ради даљег развоја ове индустрије.
Намјена и циљ пројекта: стварање предуслова за инвестиције у индустријском сектору.
Активности: 1. Израда елабората о налазиштима камена и глине; 2. Проналажење инвеститора или партнера за отварање фарбика грађевинског материјала (каменолома, бетонских и асфалтних база итд).
Очекивани резултат: добијање тачних информација о налазиштима камена и глине.
Излазни индикатори: елаборат о налазиштима камена и глине и Фабрика грађевинског материјала.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 300.000 €; буџет општине Беране, буџет државе, донатори.
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: технички надзор

Пројектна идеја 57. РАЗВОЈ ДРВОПРЕРАЂИВАЧКЕ ИНДУСТРИЈЕ И СТВАРАЊЕ ПРОИЗВОДА СА ВИШИМ СТЕПЕНОМ ОБРАДЕ, ПОДИЗАЊЕ ПРОИЗВОДНИХ КАПАЦИТЕТА ЗА ПРОИЗВОДЊУ БРИКЕТА И ПЕЛЕТА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 3: Искоришћавање природних ресурса у сврху економског развоја
Усклађеност са националном политиком: Закон о шумама, Закон о енергетици, Закон о концесијама, Закон о заштити животне средине, Национална стратегија шумарства до 2030. године
Опис пројекта: Општина Беране ће пружити подршку формирању предузећа која ће се бавити дрвопрерађивачком дјелатношћу са циљем производње финалних производа од дрвета: брикета, пелета, паркета и других. Такође, буџетом ће се одређити субвенције послодавцима за запошљавање младих у реалном сектору.
Намјена и циљ пројекта: Пројекат је намијењен свим дрвопрерађивачима из Берана, а циљ је да им се омогући производња финалних производа са већим профитом и могућношћу додатног запошљавања.
Активности: 1. Израда пројекта; 2. Промоција пројекта; 3. Дефинисање модела финансирања; 4. Субвенције за изградњу објекта и набавку савремене опреме; 5. Едукација запослених (финална прерада дрвета); 6. Промоција стандарда у паковању, манипулацији, дистрибуцији и промету производа; 7. Успостављање пословне сарадње са трговцима и потрошачима.
Очекивани резултат: потпуније и рационалније коришћење расположивих ресурса (шума), повећање укупног дохотка дрвопрерађивача, стандардизација производа, нова радна мјеста.
Излазни индикатори: број укључених дрвопрерађивача
Одговорна страна: Општина Беране, Секретаријат за финансије и економски развој
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000 €; буџет општине
Циљне групе/корисници: дрвопрерађивачи, незапослени
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: документација Секретаријата за финансије и економски развој

Пројектна идеја 58. ПОДРШКА У ОСНИВАЊУ КЛАСТЕРА У ОБЛАСТИ ПРИВРЕДЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности
Приоритет 4: Унапређење институционалне подршке
Усклађеност са националном политиком: Закон о подстицању инвестиција, Закон о регионалном развоју, Закон о јавно-приватном партнерству, Закон о конкурентности, Стратегија индустријског развоја Црне Горе, ИПА програми за економски развој и конкурентност
Опис пројекта: На територији наше општине формирано је НВО Удружење дрвопрерађивача и саставни је дио кластера дрвопрерађивача. Студијом развоја кластера, идентификоване су могућности за развој нових кластера у области пољопривреде и туризма на територији општине Беране. Постоји значајан простор за овај вид удруживања ради повећања конкурентности самих предузећа, као и заједничког наступа на тржишту. Пуну подршку оснивању кластер могао би да пружи Регионални бизнис центар. Такође, од значаја за развој пољопривредног сектора који је једна од стратешких развојних грана Берана, било би и формирање пољопривредних кластера, који би имали за циљ унапређивање производње и бољи пласман пољопривредних производа на тржишту.
Намјена и циљ пројекта: пројекат је намијењен свим предузетницима из Берана, а циљ је да им се омогући удруживање у кластере и кооперативе.
Активности: 1. Разговори формираног радног тијела са предузетницима; 2. Формирање кластера, кооператива; 3. Заједнички наступ на тржишту; 4. Контрола успјешности.
Очекивани резултат: - Освајање нових тржишта; - Нова радна мјеста; - Већи профит.
Излазни индикатори: број укључених предузетника и пољопривредних произвођача.
Одговорна страна: Министарство економије, Општина Беране, Д.О.О. „Регионални бизнис центар Беране“
Укупни буџет и извор финансирања: 40.000 €; Министарство економије, ИРФ, Општина Беране, донаторска средства
Циљне групе/корисници: предузетници
Период имплементације: 4 године
Мониторинг и евалуација: Извјештаји РБЦ, Одељење за економски развој

Пројектна идеја 59. ПРОЈЕКТОВАЊЕ НОВИХ САОБРАЋАЈНИХ РЈЕШЕЊА ЗА СВЕ РАСКРСНИЦЕ У ГРАДСКОЈ ЗОНИ (КРУЖНИ ТОКОВИ) - КРУЖНИ ТОК КОД „НИШАВИЋ ПЕКАРЕ“
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Већина раскрсница у градској зони је са неадекватном саобраћајном сигнализацијом и техничким рјешењима. Због повећања броја учесника у саобраћају, постојеће раскрснице су небезбједне. Општина Беране има за циљ изградњу кружног тока код „Нишавић пекаре“, на потезу који представља једну од најпрометнијих раскрсница у граду.
Намјена и циљ пројекта: Циљ подразумијева реализацију пројекта усмјерених ка елиминацији проблема у саобраћају у градском и приградском подручју; циљ се такође односи на израду пројектне документације за реконструкцију постојећих саобраћајница; директан циљ је да се побољша кретање пјешака и моторног саобраћаја.
Активности: 1. Анализа постојећег стања површинског слоја асфалта као и подземне инфраструктуре; 2. Израда геодетске подлоге; 3. Израда пројекта, ревизија пројекта и елабората по посебним прописима; 4. Прибављање грађевинске дозволе; 5. Извођење радова; 6. Технички преглед и добијање употребне дозволе.
Очекивани резултат: сигурно одвијање саобраћаја у раскрсницама, смањење застоја, уштеда времена путовања, безбједно кретање пјешака.
Излазни индикатори: правилно ријешене раскрснице.
Одговорна страна: Општина Беране, Управа за капиталне пројекте
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; Општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани као и сви учесници у саобраћају
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Агенција за изградњу и развој Берана

Пројектна идеја 60. ПРОЈЕКТОВАЊЕ НОВИХ САОБРАЋАЈНИХ РЈЕШЕЊА ЗА СВЕ РАСКРСНИЦЕ У ГРАДСКОЈ ЗОНИ (КРУЖНИ ТОКОВИ) - КРУЖНИ ТОК КОД ХОТЕЛА „БЕРАНЕ“
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Већина раскрсница у градској зони је са неадекватном саобраћајном сигнализацијом и техничким рјешењима. Због повећања броја учесника у саобраћају, постојеће раскрснице су небезбједне. Општина Беране има за циљ изградњу кружног тока код Хотела „Беране“.
Намјена и циљ пројекта: циљ подразумијева реализацију пројеката усмјерених ка елиминацији проблема у саобраћају у градском и приградском подручју; циљ се такође односи на израду пројектне документације за реконструкцију постојећих саобраћајница; директан циљ је да се побољша кретање пјешака и моторног саобраћаја.
Активности: 1. Анализа постојећег стања површинског слоја асфалта као и подземне инфраструктуре; 2. Израда геодетске подлоге; 3. Израда пројекта, ревизија пројекта и елабората по посебним прописима; 4. Прибављање грађевинске дозволе; 5. Извођење радова; 6. Технички преглед и добијање употребне дозволе.
Очекивани резултат: сигурно одвијање саобраћаја у раскрсницама, смањење застоја, уштеда времена путовања, безбједно кретање пјешака.
Изразни индикатори: правилно ријешено раскршће.
Одговорна страна: општина Беране, Управа за капиталне пројекте
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; Општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани као и сви учесници у саобраћају
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Агенција за изградњу и развој Берана

Пројектна идеја 61. ТЕХНИЧКА РЕГУЛАЦИЈА САОБРАЋАЈА У УЖЕМ ЈЕЗГРУ ОПШТИНЕ БЕРАНЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Израда пројекта техничке регулације саобраћаја у ужем градском језгру општине Беране има за циљ унапређење стања саобраћајне инфраструктуре, лакше и безбједније одвијање саобраћаја за све учеснике, лакше управљање и одржавање саобраћаја, као и основа за будуће улагање и унапређивање цијелокупног саобраћајног система. Пројекат ће обухватити сљедеће улице: Полимска, 29. Новембар, IV црногорске бригаде, Беранско-андријевачког батаљона, Његошев трг, Радомира Митровића, Немањина, Др Милорада Мике Пипера, Стари град V, Стари град VI, Светог Саве, Стари град I, Мојсије Зечевића (дио), Парк IV, Врњачкобањска, VIII Црногорске, Миљана Вукова, Душана Вујошевића, 13. Јула, Митрополита Пајсије, Миљана Томичића и Драгише Радевића, укупне дужине сса 7,6 km.
Намјена и циљ пројекта: унапређење стања саобраћајне инфраструктуре, лакше и безбједније одвијање саобраћаја за све учеснике на поменутим уличним трасама.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања живота грађана који живе у улицама које су предмет пројекта.
Излазни индикатори: реконструисане улице на поменутим трасама.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000 €; Општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 62. РЕКОНСТРУКЦИЈА ПУТА БЕРАНЕ - ПЕТЊИК
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Пројекат се односи на дио реконструкције пута МЗ Беране - Петњик, са друге стране Јасиковца према МЗ Петњик. Реконструкција се односи на проширење пута са свом неопходном путном инфраструктуром. Град се значајно проширио ка овом крају, па је неопходна и адекватна реконструкција пута.
Намјена и циљ пројекта: унапређење стања саобраћајне инфраструктуре, лакше и безбједније одвијање саобраћаја за све учеснике на поменутој траси пута.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: адекватнија саобраћајна инфраструктура, боља повезаност са градом, унапређење безбједности свих учесника у саобраћају.
Излазни индикатори: реконструисана саобраћајница.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 300.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 63. САОБРАЋАЈНО ПОВЕЗИВАЊЕ (ОРГАНИЗАЦИЈА ЈАВНОГ ГРАДСКО, ПРИГРАДСКОГ И МЕЋУГРАДСКОГ ПРЕВОЗА)
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Беране је познато као административни и трговачки центар за шест општина и око 100.000 становника, због чега се данас у Беранама отварају представништва националних, а тежи се и ка остваривању међународних трговинских ланаца. Осим тога, Беране је и здравствени центар са својим КБЦ-ом, као и образовни, који броји чак 4 средње школе. Повезивањем са ауто-путем, улога Берана ће постати још важнија и истакнутија у развојном смислу. Највећи осврт рјешавању овог проблема су слаба законска рјешења која међуопштински саобраћај не третирају са освртом на величину административних центара, као и на потребе мобилности становништва. Такође, питања повезивања са сеоским подручјима се третирају парцијално, па министарство просвјете обезбјеђује превоз само ученицима и наставном кадру, што је економски неисплативо и дискриминаторно према осталим грађанима.
Намјена и циљ пројекта: Намјена овог пројекта се огледа у рјешавању повезаности општинских центара јавним саобраћајем, бољој организованости градског и међуградског превоза, као и рјешавању дугогодишњег проблема сеоског превоза (приградског) не само ђака и наставног кадра, већ и становништва наше општине. Циљ: Грађани ће имати повећану мобилност и већу слободу кретања између општина, на располагању ће имати услуге које нуде привреда и административне службе Берана чиме ће се јачати општински капацитет, који доводи до повећања сопственог стандарда.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача и уговарање посла; 3. Извођење радова (превоза путника); 4. Праћење и контрола квалитета извршених услуга.
Очекивани резултат: редован саобраћај између општина на принципу градског саобраћаја са довољно међустаница, успостављање сеоског превоза (приградског), повећана мобилност грађана.
Излазни индикатори: устаљена задовољавајућа међуопштинска саобраћајна повезаност.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: износ ће бити познат по изради пројектне документације; Општина Беране, буџет Државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Општина Беране, држава Црна Гора

Пројектна идеја 64. ИЗГРАДЊА РЕГИОНАЛНОГ ПУТА ЛУБНИЦЕ -МОЈКОВАЦ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: На Беранској територији дужина овог регионалног пута је 9,5 км до тунела Жарски, који је планиране дужине 2 км, од чега је половина на беранској страни (извод из ПУП-а Беране). Предвиђени су углавном по постојећим трасама путева који имају веома лоше техничко-експлоатационе карактеристике. Непоходна је њихова потпуна рехабилитација. Тачан положај трасе одредиће се кроз израду ниже просторне - планске и пројектне документације. Рјешење положаја трасе пута треба да буде уподобљено са околином и заштитом животне средине током градње, као и током одржавања пута.
Намјена и циљ пројекта: овај регионални пут са мрежом локалних путева ће на директан и индиректан начин омогућити валоризацију цијелокупног простора Бјеласице и Комова; планирани регионални пут у потпуности саобраћајно отвара простор Бјеласице остварујући сигурнију, безбједнију и бржу саобраћајну повезаност општинских центара: Мојковца и Берана, као и планираних развојних зона.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Тендер за извођење радова; 3. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: изграђен пут, повећан броја туриста на Бјеласици, унапријеђена туристичка инфраструктура.
Излазни индикатори: изграђено 9,5 km пута, промет возила на годишњем нивоу.
Одговорна страна: Дирекција јавних радова, Дирекција за саобраћај
Укупни буџет и извор финансирања: буџет државе, буџет општине
Циљне групе/корисници: становници, привредници, туристи
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 65. ПОНОВНО ОТВАРАЊЕ АЕРОДРОМА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о ваздушном саобраћају, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о концесијама, Закон о саобраћају на путевима, Закон о туризму и угоститељству, Стратегија развоја транспортног система Црне Горе до 2035. године, ИПА програми за транспорт и инфраструктуру
Опис пројекта: Реактивација аеродрома у Беранама значила би повезивање Берана са европским метрополама и другим дестинацијама. Поред тога, поновно активирање аеродрома у Беранама имало би велике бенефите за развој општине Беране и читавог сјеверног региона. С обзиром на то да је Беране, као и сама Црна Гора, удаљена од важних емитивних тржишта, активирање аеродрома је од великог значаја за њено позиционирање као туристичке дестинације ка важним емитивним тржиштима широм Европе. Реализацијом овог пројекта становништво би брже и лакше стизало до одређених дестинација, успоставила би се боља комуникација са дијаспором. Такође, један од највећих бенефита од реактивације аеродрома је стварање претпоставки за валоризацију природних потенцијала на територији општине, као и за привредни развој и спољно-трговински промет. Развојем авио-саобраћаја оснажио би се привредни развој региона, што би учинило Беране препознатљивим као пожељну, атрактивну и безбједну дестинацију за инвестиције и међународну сарадњу.
Намјена и циљ пројекта: пројекат је намијењен свим грађанима Берана, Црне Горе и региона; циљ пројекта је: боља саобраћајна повезаност Берана, као и подстицање економског развоја Берана и Црне Горе.
Активности: 1. Израда студије оправданости; 2. Проналазак стратешког партнера; 3. Израда пројектне документације; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова; 6. Стављање аеродрома у функцију.
Очекивани резултат: • унапређење пословног амбијента за потенцијалне инвеститоре; • лакши проток људи, роба и капитала; • отварање нових радних мјеста.
Излазни индикатори: • број остварених летова; • број путника; • нова радна мјеста.
Одговорна страна: Влада Црне Горе, Општина Беране и стратешки инвеститор
Укупни буџет и извор финансирања: буџет ће бити познат по изради пројектне документације; буџет државе, буџет општине, средства стратешког партнера.
Циљне групе/корисници: становници, привредници, туристи
Период имплементације: 5 година

Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 66. ИЗГРАДЊА ПЈЕШАЧКОГ МОСТА НА ЛИМУ У ХАРЕМИМА

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре

Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре

Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја

Опис пројекта:

Развој путне инфраструктуре кроз реализацију пројекта изградње моста на Лиму у насељу Хареме има за циљ елиминисање саобраћајних проблема у урбаном и руралном дијелу, као и унапређење квалитета живота у општини Беране. Данашња саобраћајна комуникација између ових насеља одвија се преко моста у ужој градској зони (мост Ника Стругара). Изградњом новог моста на Лиму (Хареме) добиће се боља саобраћајна повезаност насеља Хареме са градском зоном и избјегаваће се саобраћајно оптерећење у ужој градској зони.

Намјена и циљ пројекта: изградњом моста на мјесту гдје је некада постојао, значајно ће се растеретити градски саобраћај.

Активности:

1. Израда пројектне документације;
2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла;
3. Извођење радова;
4. Технички пријем радова.

Очекивани резултат: растерећеност градског саобраћаја, унапређење пословног амбијента за потенцијалне инвеститоре.

Излазни индикатори: саграђен мост

Одговорна страна: Општина Беране и Дирекција јавних радова Црне Горе

Укупни буџет и извор финансирања: 2.000.000 €; буџет општине, буџет државе.

Циљне групе/корисници: становници, привредници, туристи

Период имплементације: 5 година

Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 67. ИЗГРАДЊА КОЛСКОГ МОСТА ПРЕКО ЛИМА НА ЗАОБИЛАЗНИЦИ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Данашња саобраћајна комуникација између насеља са десне и лијеве обале Лима одвија се преко моста у ужој градској зони (мост Ника Стругара). Изградњом новог моста на Лиму добила би се боља саобраћајна повезаност ових насеља и избјегло саобраћајно оптерећење у ужој градској зони. Објекат у функционалном смислу и у смислу капацитета предвиђен као градска саобраћајница планираном мосту на Лиму и има значај примарне градске саобраћајнице која повезује два дијела града, гдје се и огледа циљ и уједно подразумијева реализацију пројекта изградње моста на Лиму усмјереног ка елиминацији проблема у саобраћају у урбаном и руралном дијелу, као и унапређење квалитета живота у општини Беране.
Намјена и циљ пројекта: Намјена парцеле је саобраћајна површина, односно саобраћајница која се састоји од коловоза и обостраних тротоара као и пратеће саобраћајне и комуналне инфраструктуре (водовод, канализација, расвјета, сигнализација). Изградњом моста повезаће се приградска насеља на десној обали Лима са градском зоном.
Активности: 1. израда пројектне документације; 2. спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. извођење радова; 4. технички пријем радова.
Очекивани резултат: растерећеност градског саобраћаја, валоризација градског грађевинског земљишта, унапређење пословног амбијента за потенцијалне инвеститоре
Излазни индикатори: саграђен мост
Одговорна страна: Општина Беране и Дирекција јавних радова Црне Горе
Укупни буџет и извор финансирања: 5.000.000 €; буџет општине, буџет државе.
Циљне групе/корисници: становници, привредници, туристи
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 68. ИЗГРАДЊА ПРИСТУПНЕ САОБРАЋАЈНИЦЕ КОЛСКОМ МОСТУ СА ОБЕ СТРАНЕ ријеке ЛИМ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Како је приступ Колском мосту нерегулисан, Општина Беране је приступила и обезбјеђивању локација за приступ Колском мосту, као и пројектовање приступне саобраћајнице Колском мосту. Предметна локација се налази у градском насељу одређене катастарске парцеле које припадају катастарској општини „Доње Луге“ у зони саобраћајне површине на којој је предвиђена саобраћајница ширине коловоза 6 м са обостраним тротоаром ширине 2 м, а која би са планираним мостом преко Лима саобраћајно повезивала предметни план са захватом ДУП-ова „Обалско насеље“ и „Изградња“. Планирана улица/саобраћајница захвата и дјелове приватних катастарских парцела, због чега је потребно, до пријаве радова, ријешити имовинско стање у захвату планиране јавне површине.
Намјена и циљ пројекта: намјена објекта је саобраћајна инфраструктура (градска саобраћајница), која ће повезати два дијела града; приступна саобраћајница ће имати за циљ, да омогући несметано коришћење Колског моста са обе стране ријеке Лим, бољу и растерећенију саобраћајну комуникацију.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендера за избор извођача радова; 3. Технички пријем радова; 4. Обезбјеђивање адекватне инфраструктурне мреже (водовод, канализација, електроенергетика и електронске комуникације).
Очекивани резултат: повезивање саобраћајне функционалности са обије стране ријеке Лим, унапређење саобраћајне инфраструктуре и растерећен градски саобраћај.
Излазни индикатори: изграђена градска саобраћајница која повезује два дијела града.
Одговорна страна: Општина Беране и Дирекција Јавних радова Црне Горе.
Укупни буџет и извор финансирања: 2.500.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 69. ИЗГРАДЊА МОСТА НА ЛИМУ, МЗ ШТИТАРИ - ПОДА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Један од главних циљева стратешког развоја саобраћајног система Црне Горе је обезбјеђивање сигурне и безбједне саобраћајне инфраструктуре које доприноси економском развоју сјеверног региона. Изградња моста треба да задовољи потребе друмског и пјешачког саобраћаја. Мост се налази на девијацији главног пута између села Штитаре и Пода у општинама Беране и Бијело Поље око 10 km низводно од центра Берана, и спаја сеоска подручја у три општине на сјеверу Црне Горе. Друмско-пјешачки мост је распона $L=50-70$ m, носивости до 50 t и треба да се изгради од преднапрегнутог бетона.
Намјена и циљ пројекта: унапређење саобраћајне инфраструктуре изградњом моста у административном појасу три општине на сјеверу Црне Горе (Беране, Бијело Поље и Петњица) и омогућавање бржег, јефтинијег, лакшег протока и промета роба, људи и саобраћаја; директне циљне групе су становништво у мјесним заједницама на територијама три сјеверне општине и то: Општине Беране, Општине Бијело Поље и Општине Петњица.
Активности: 1. израда пројектне документације; 2. спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. извођење радова; 4. технички пријем радова.
Очекивани резултат: ријешени проблеми у саобраћају, боља повезаност становника МЗ Штитаре и МЗ Пода.
Излазни индикатори: саграђен мост
Одговорна страна: Општина Беране и Управа за капиталне пројекте Црне Горе
Укупни буџет и извор финансирања: 3.000.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: становници, привредници, туристи
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 70. ИЗГРАДЊА ПРИСТУПНЕ САОБРАЋАЈНИЦЕ НОВОМ ВРТИЋУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Пројекат се односи на изградњу градске саобраћајнице која се налази у Зони II детаљне планске документације. Планирана саобраћајница припада групи приступних улица и од значаја је за локалну заједницу. Саобраћајница повезује дио града с пословном зоном, медицинским центром, Гимназијом, Средњом школом, као и планираним новим дјечијим вртићем.
Намјена и циљ пројекта: Намјена: изградњом ове саобраћајнице директно се доприноси унапређењу и развоју града. Циљ: циљ пројекта је усмјерен ка рјешавању питања приступа Новом вртићу, чија градња је у плану, елиминацији проблема у саобраћају, као и уређењу локације која је тренутно неуређена.
Активности: 1. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 2. Извођење радова; 3. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: боља функционалност вртића, чија је изградња планирана у близини поменуте локације, растерећен саобраћај и уређење јавне површине.
Излазни индикатори: изградња приступне саобраћајнице
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 800.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана, родитељи, дјеца, средњошколци, студенти, привредници.
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 71. ИЗГРАДЊА УЛИЦЕ ИЗМЕЂУ БОЛНИЦЕ И ГИМНАЗИЈЕ ``ПАНТО МАЛИШИЋ``
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Пројектом се настоје елиминисати проблеми у саобраћају у градском подручју, као и побољшати кретање пјешака и моторног саобраћаја. Пројекат се односи на изградњу нове градске саобраћајнице на локацији од улице Светог Саве до улице Миљана Томичића у дужини од приближно 189 метара. Саобраћајница је планирана са пратећом саобраћајном и комуналном инфраструктуром (водовод, канализација, расвјета, сигнализација). Ширина саобраћајнице је 6 м са обостраним тротоарима ширине 2 м, са сјеверне стране саобраћајнице тротоар је планиран до зграде инфективног одељења, односно у дужини од приближно 50 м. На истоку се саобраћајница прикључује на већ постојећу улицу Светог Саве, а на западу на постојећу улицу Миљана Томичића, гдје је потребно предвидјети и трећу траку (ширине 3 м) од раскрснице планиране саобраћајнице са улицом Миљана Томичића, ка сјеверу, у дужини од приближно 50 м. Градска саобраћајница планира се на локацији која захвата катастарску парцелу бр. 868 и дјелове сљедећих катастарских парцела: 865/1, 865/4 и 865/3 КО Беране. Поменуте катастарске парцеле налазе се у захвату - ДУП „Медицински центар“ Беране („Службени лист ЦГ - Општински прописи“, бр. 14/10) и ДУП „Гимназија и аутобуска станица“ („Службени лист ЦГ - Општински прописи“, бр. 14/10) у зони јавних функција, комплекс у функцији здравства (болница и дом здравља) и средње школе, односно на дијелу УП-4 ДУП-а „Медицински центар“ и дијелу УП-48 ДУП-а „Гимназија и аутобуска станица“.
Намјена и циљ пројекта: изградњом ове саобраћајнице директно се доприноси унапређењу и развоју града.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: растерећеност саобраћаја, безбједније кретање пјешака.
Излазни индикатори: изграђена саобраћајница.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички пријем

Пројектна идеја 72. РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОЛИМСКЕ УЛИЦЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: У склопу пројекта „Реконструкција Полимске улице“ предвиђена је изградња комплетне инфраструктуре дијелом комплетне трасе поменуте улице. Реконструкција подразумијева пресвлачење асфалта и реконструкцију тротоара. Пројектом се наставља реализација активности које се односе на оживљавање центра града, као и унапређење саобраћајне инфраструктуре у свим дјеловима Берана. Дужина поменуте улице износи 1,1 km.
Намјена и циљ пројекта: унапређење саобраћајне инфраструктуре - градске саобраћајнице.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања живота грађана на траси Полимске улице.
Излазни индикатори: реконструисана улица
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; Општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 73. РЕКОНСТРУКЦИЈА УЛИЦЕ ОД СЕМАФОРА ПРЕМА ГРАДСКОМ ГРОБЉУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Пројекат реконструкције улице односи се на извођење радова на постојећем објекту, којима се врши: доградња, санација оштећеног објекта, замјена инсталација и други радови којима се утиче на стабилност и сигурност објекта. Локација се односи на трасу од регионалног пута Беране-Андријевица, поред градског гробља са јужне стране до раскрснице према Манастиру у дужини од око 680 m. Овај локални пут је са коловозом од асфалтног застора ширине до 4,5 m. Саобраћајница је са попречним профилима који не задовољавају потребе проточног моторног саобраћаја, као ни потребе пјешачког саобраћаја. Пјешачки саобраћај у овој зони одвија се банкином и коловозом улице и неуређеним површинама, па је кретање пјешака небезбједно.
Намјена и циљ пројекта: Намјена објекта је саобраћајна инфраструктура - приградска саобраћајница. Циљ пројекта је побољшање безбједности пјешака.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање послова; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања безбједности пјешака.
Излазни индикатори: реконструисана улица.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; буџет Општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 74. ИЗГРАДЊА ПРИСТУПНЕ САОБРАЋАЈНИЦЕ ПРЕМА НОВОМ ГРОБЉУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Локација која је одређена за Ново гробље не посједује адекватне приступне саобраћајнице, те је општина Беране предузела радње за одређивање трасе саобраћајнице и пројектовање приступне саобраћајнице. По извршеном тендеру, општина Беране је добила израђен Главни пројекат, као и Ревизију Главног пројекта. У наредном периоду приступа се изградњи Приступне саобраћајнице Новом гробљу. Такође, након усвајања ПУП-а, приступиће се и пројектовању још двије приступне саобраћајнице Новом гробљу.
Намјена и циљ пројекта: изградом Приступне саобраћајнице Новом гробљу обезбиједиће се приступ Новом гробљу, а самом изградом саобраћајнице побољшаће се јавна инфраструктура.
Активности 1. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла, 2. Извођење радова, 3. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: изградњом приступне саобраћајнице Новом гробљу обезбиједиће се адекватан приступ Новом гробљу.
Излазни индикатори: изграђена приступна саобраћајница
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 1.500.000 €, буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 75. ИЗГРАДЊА УЛИЦЕ ОД ЗАОБИЛАЗНИЦЕ ДО ПОЛИМСКЕ УЛИЦЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Улица која повезује Полимску улицу са градском заобилазницом – Улицом мира и слободе, а кроз круг бившег ГП „Изградња“, тренутно је посута фракцијом и представља макадамски пут без икакве саобраћајне сигнализације. Због своје фреквентности, ова улица захтијева уређење и привођење намјени. Општина Беране је спровела поступак и на основу истог дошла до Главног пројекта, као и до Ревизије Главног пројекта. У наредном периоду општина Беране ће приступити изградњи саобраћајнице у складу са Ревидираним Главним пројектом.
Намјена и циљ пројекта: изградњом саобраћајнице спријечиће се неконтролисано коришћење пута, а сама саобраћајница ће бити приведена намјени, чиме ће се остварити повезивање новог насеља формираног уз Улицу мира и слободе и Полимске улице, као и повезивање Полимске улице са градском заобилазницом.
Активности: 1. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 2. Извођење радова; 3. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: растерећење саобраћаја у Полимској улици
Излазни индикатори: уређена саобраћајница
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 250.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 76. РЕКОНСТРУКЦИЈА УЛИЦЕ ОД ХОТЕЛА „БЕРАНЕ“ ДО „ЛИСИЈЕВОГ ПОЉА“
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Пројекат Реконструкције улице од Хотела „Беране“ до „Лисијевог Поља“ се односи на реконструкцију локалне саобраћајнице од Хотела „Беране“ до катастарске парцеле број 1769 КО Доња Ржаница, која се налази у захвату ПУП-а Беране у дужини од 3 km, са једностраним тротоарима и пратећом инфраструктуром (атмосферска и фекална канализација, саобраћајна сигнализација). Трасу саобраћајнице чини катастарска парцела број 774/1 КО Беране, катастарска парцела број 741 КО Доње Луге и дио катастарске парцеле број 1770 КО Доња Ржаница.
Намјена и циљ пројекта: унапређење саобраћајне инфраструктуре - градске саобраћајнице.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања живота грађана на траси улице од Хотела „Беране“ до „Лисијевог Поља“.
Излазни индикатори: реконструисана улица
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 2.000.000 €, општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 77. ИЗГРАДЊА ТРОТОАРА ОД МОСТА НА БИСТРИЦИ ДО СКРЕТАЊА КА ЛУБНИЦАМА УЗ МАГИСТРАЛНИ ПУТ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Израда пројекта у овом дијелу града представља један од важнијих радова у оквиру саобраћајне инфраструктуре, изградња двостраних тротоара, како би се обезбиједило лакше и безбједније одвијање саобраћаја за све учеснике у саобраћају, посебно сигурност пјешака са посебним освртом на ученике који овај правац свакодневно користе у правцу од куће до школе.
Намјена и циљ пројекта: унапређење стања саобраћајне инфраструктуре, лакше и безбједније одвијање саобраћаја за све учеснике, посебно безбједност пјешака у саобраћају.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања сигурности у саобраћају и побољшање мобилности саобраћаја.
Излазни индикатори: изграђена улица са обостраним тротоарима.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 78. РЕКОНСТРУКЦИЈА УЛИЦА У НОВОМ НАСЕЉУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Улице у Новом Насељу су изграђене током 50-их и 60-их година прошлог вијека, те им је потребна детаљна реконструкција. Реконструкција ће се састојати од: замјене асфалтног дијела саобраћајнице, изградње/реконструкције тротоара, реконструкције фекалне и атмосферске канализационе мреже, реконструкције саобраћајне сигнализације, као и реконструкције уличне расвјете. Улице које захтијевају детаљну реконструкцију су улице: Јована Цвијића, Војводе Гавра Вуковића, Бранка Делетића, Чукаричка, Горњоселска, Васојевићка, Број 3 као и улице мање дужине које се развијају из њих. Укупна дужина улица потребних за реконструкцију кумулативно сабраних износи око 3 km.
Намјена и циљ пројекта: унапређење саобраћајне инфраструктуре - градских саобраћајница.
Активности: 1. Израда пројектног задатка; 2. Израда пројектне документације; 3. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење саобраћаја кроз Ново Насеље, регулисана атмосферска и фекална канализација, као и обезбијеђивање пјешака као учесника у саобраћају.
Излазни индикатори: реконструисане улице у Новом Насељу
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 2.000.000 €; општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 79. РЕКОНСТРУКЦИЈА ШУДИКОВСКЕ УЛИЦЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: У склопу пројекта „Реконструкција Шудиковске улице“ предвиђена је изградња комплетне инфраструктуре дијелом комплетне трасе поменуте улице. Реконструкција подразумијева пресвлачење асфалта и реконструкцију тротоара, као и реконструкцију канализационе мреже (фекална и атмосферска канализација). Пројектом се наставља реализација активности које се односе на оживљавање центра града, као и унапређење саобраћајне инфраструктуре у свим дјеловима Берана. Дужина поменуте улице износи око 250 м.
Намјена и циљ пројекта: унапређење саобраћајне инфраструктуре - градске саобраћајнице.
Активности: 1. Израда пројектног задатка; 2. Израда пројектне документације; 3. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања живота грађана на траси Шудиковске улице.
Излазни индикатори: реконструисана Шудиковска улица
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 300.000 €; буџет општине Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 80. РЕКОНСТРУКЦИЈА УЛИЦЕ ЕПИСКОПА ТЕОФИЛА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Пројектом реконструкције улице „Епископа Теофила“ предвиђена је изградња комплетне инфраструктуре дијелом комплетне трасе поменуте улице. Реконструкција подразумијева пресвлачење асфалта и реконструкцију тротоара, као и реконструкцију канализационе мреже (фекална и атмосферска канализација), постављање саобраћајне сигнализације и уличне расвјете. Пројектом се наставља реализација активности које се односе на оживљавање центра града, као и унапређење саобраћајне инфраструктуре у свим дјеловима Берана. Дужина поменуте улице износи око 200 m.
Намјена и циљ пројекта: унапређење саобраћајне инфраструктуре - градске саобраћајнице.
Активности: 1. Израда пројектног задатка; 2. Израда пројектне документације; 3. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања живота грађана на траси улице Епископа Теофила.
Излазни индикатори: реконструисана улица
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 250.000 €; буџет општине Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 81. РЕКОНСТРУКЦИЈА ПУТА КУРИКУЋЕ - СУВОДО
СПЕЧИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Развој планинског туризма, као и номадско сточарство на територији планине Бјеласица условљавају потребе за бољом путном инфраструктуром и повезаношћу у оквиру планинске територије. Пут од Курикућа ка Суводолу представља путни правац који је у константном коришћењу током цијеле године, те је стога потребно асфалтирање путног правца.
Намјена и циљ пројекта: унапређење саобраћајне инфраструктуре
Активности: 1. Местимична експропријација земљишта; 2. Израда пројектног задатка; 3. Израда пројектне документације; 4. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 5. Извођење радова; 6. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања услова живота на катунима и у циљу побољшања туристичке понуде.
Излазни индикатори: асфалтирана саобраћајница
Одговорна страна: општина Беране, управа за капиталне пројекте
Укупни буџет и извор финансирања: 450.000 €; буџет општине Беране, буџет државе, страни донатори
Циљне групе/корисници: грађани Берана, туристи, привредници
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 82. РЕКОНСТРУКЦИЈА МАНАСТИРСKE УЛИЦЕ ДО СТАРОГ ГРАДСКОГ ГРОБЉА
СПЕЧИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Предметна улица се налази у приградском насељу Берансело и Долац на потезу регионалног пута до водозавхвата гдје мијења смјер западно од насеља за расељена лица и градског гробља, а потом се прикључује на пут према Црном врху. На терену постоји ова улица у различитим профилима и нагибима, без тротоара и саобраћајне сигнализације, као и без подземне инфраструктуре. Ситуација трасе објекта је урађена на катастарској подлози у дужини од 750 m.
Намјена и циљ пројекта: реконструкцијом манастирске улице унаприједиће се саобраћајна инфраструктура у поменутом дијелу града.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања живота грађана на траси коју покрива манастирска улица.
Излазни индикатори: реконструисана улица
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; буџет Општине
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 83. ИЗГРАДЊА МОСТА НА ЛИМУ КОД МАНАСТИРА УРОШЕВИЦА
СПЕЧИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о саобраћају на путевима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о безбједности саобраћаја на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја путне инфраструктуре Црне Горе до 2035. године, Национална стратегија безбједности саобраћаја
Опис пројекта: Манастирски комплекс Урошевица лежи непосредно под стјеновитом литицом изнад десне обале Лима, на излазу из Тивранске клисуре, 5 km сјеверно од Берана. Локалитет је као поштовано култно мјесто привлачио пажњу локалних житеља, те су тако у два наврата чињени покушаји да се рушевине расчисте, а манастирски храм обнови. О сакралном комплексу у Урошевици остало је мало трагова у сачуваној изворној историјској грађи. Једини поуздани подаци потичу из турских пописа. Први помен Урошевице забиљежен је у турском дефтеру, који се оквирно датира у раздобље око 1530. године. Систематска археолошка ископавања на локалитету изведена су у периоду 2006-2008. године. Истраживања су вршена у организацији Музеја Полимља из Берана и Музеја у Пријепољу, а уз материјалну потпору Министарства културе Републике Србије. Радовима је руководио др Марко Поповић, научни савјетник Археолошког института у Београду. У току поменуте кампање у цјелости су истражени остаци архитектуре и културних слојева на локалитету чиме су планирана археолошка истраживања завршена. О заснивању манастира, односно скита у Урошевици нема поузданих података у сачуваној историјској грађи. Резултати истраживања и анализа културног слоја остављају отворену могућност датирања у првој деценији 14. вијека на шта указује и сачувана легенда која грађење манастира приписује краљу Стефану Урошу III Дечанском. Након истраживања манастирског комплекса Урошевица дошло је до обнове цркве. Једини прилаз цркви сада је пјешачка, врло неприступачна стаза која води од напуштеног моста на Лиму. Ради боље валоризације манастирског комплекса потребно је направити мост, који би омогућио лакши прилаз и самим тим већу посјећеност.
Намјена и циљ пројекта: стварање бољих услова за валоризацију културне баштине.
Активности: • Израда главног пројекта и ревизија; • Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; • Извођење радова; • Технички пријем радова.
Очекивани резултат: очување културно-историјског добра.
Излазни индикатори: изграђен мост
Одговорна страна: Општина Беране и Министарство културе Црне Горе
Укупни буџет и извор финансирања: по пројектној документацији
Циљне групе/корисници: становници Општине Беране, туристи, посјетиоци
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 84. ИЗГРАДЊА ГРАДСКЕ ТРЖНИЦЕ
СПЕЧИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи
Опис пројекта: Пројекат подразумијева изградњу модерне градске тржнице у Беранама, која ће задовољити савремене санитарне, еколошке и техничке стандарде, омогућити боље услове за продавце и купце, те допринијети унапређењу локалне економије и развоју малих пољопривредних произвођача. Тржница ће бити опремљена савременим системима за хигијену и одржавање чистоће, као и енергетски ефикасним решењима која ће минимизирати негативан утицај на животну средину. Такође, биће обезбијеђени услови за продају локалних производа, што ће стимулисати развој пољопривреде и промовисати здраву исхрану. Пројекат ће створити нова радна мјеста, као и допринијети побољшању социјалне и економске структуре града.
Намјена и циљ пројекта: унапређење комуналне и трговачке инфраструктуре у Беранама; стварање бољих услова за локалне произвођаче, трговце и потрошаче; подстицање локалне економије кроз подршку малим произвођачима и предузетницима; унапређење хигијенских и санитарних услова у продаји пољопривредних производа.
Активности: - Израда пројектно-техничке документације. - Припрема и обезбјеђивање грађевинске локације. - Изградња тржнице са модерним инфраструктурним рјешењима (затворени и отворени продајни простори, хладњаче, санитарни чворови, паркинг, зелене површине). - Набавка и инсталација опреме (тезге, расхладни уређаји, дигиталне ваге). - Имплементација система за управљање отпадом и рециклажу. - Промотивне активности и едукација продаваца о правилима хигијене и правилном складиштењу производа. - Стављање објекта у функцију и мониторинг пословања.
Очекивани резултат: изграђена модерна градска тржница са свим неопходним садржајима; повећана доступност и квалитет локалних пољопривредних производа; побољшани услови рада за продавце и већа сигурност за потрошаче; повећан промет и приход локалних произвођача и трговаца; смањење нелегалне продаје и побољшана контрола квалитета производа.
Излазни индикатори: изграђен објекат градске тржнице; број нових радних мјеста отворених у оквиру тржнице; број продајних мјеста на тржници; повећање броја регистрованих локалних произвођача и предузетника на тржници.
Одговорна страна: општина Беране; Секретаријат за комуналне послове, урбанизам и заштиту животне средине; Секретаријат за привреду и развој предузетништва
Укупни буџет и извор финансирања: 5.000.000,00 Буџет Црне Горе, Буџет Општине Беране; средства из националних и међународних фондова; ИПА фондови ЕУ; јавно-приватна партнерства
Циљне групе/корисници: грађани Берана, локални пољопривредни произвођачи, мали предузетници и трговци, посјетиоци и туристи

Период имплементације: 2025-2026
Мониторинг и евалуација: праћење реализације пројекта кроз кварталне извјештаје; формирање надзорног тијела за праћење квалитета изградње и имплементације пројекта; периодичне контроле санитарних, еколошких и безбједносних стандарда; анкетирање продаваца и купаца ради процјене задовољства и унапређења пословања тржнице.
Пројектна идеја 85. РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋЕ ЗГРАДЕ ЈУ "ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ"
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о култури, Закон о јавним службама, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Национална стратегија културног развоја Црне Горе, ИПА програми за културу и инфраструктуру
Опис пројекта: ЈУ Центар за културу Беране, основан 1960. године (до 1973. „Дом културе“), основни је носилац културе у Беранама. Ова сложена установа остварује концепцијски различите програме из свих области културно-умјетничког стваралаштва, као и заштиту и очување културне баштине. У његовом саставу је више организационих јединица: библиотечка, музичка, сценско-извођачка и позоришна. Поред обављања основних дјелатности са више од стотину културних програма у једној години, ЈУ Центар за културу организује и неколико традиционалних манифестација које сваке године привлаче велики број посјетилаца. Просторни капацитети са којима располаже ова установа су свега 568 m ² . У посљедњих неколико година Општина Беране је уз донаторска средства извршила увођење централног гријања у згради Центра за културу, као и адаптацију крова у смислу замјене дрвене конструкције и израде термо и хидроизолације у виду полиуретанске пјене. Међутим, и поред ових значајних улагања, постојећа зграда Центра за културу и даље не задовољава услове за обављање културних дјелатности, па је овим пројектом предвиђена додатна реконструкција и адаптација постојећег објекта и набавка савремене опреме.
Намјена и циљ пројекта: унапређење и промоција културног живота у Беранама кроз стварање бољих услова за рад Центра за културу.
Активности: 1. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 2. Извођење радова; 3. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапријеђени услови за богатији културни садржај, бољи услови за рад запослених.
Излазни индикатори: реконструисана и савремено опремљена постојећа зграда Центра за културу.
Одговорна страна: Општина Беране и Влада Црне Горе
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: ЈУ Центар за културу, запослени, становници општине Беране, туристи

Предлог стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године

Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 86. РЕКОНСТРУКЦИЈА ТРГА 21. ЈУЛ
СПЕЧИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе
Опис пројекта: Предмет пројекта је уређење јавне површине, односно реконструкција Трга 21. јул, платоа испред зграде Општине Беране са намјером да се оствари континуитет контактних зона и садржаја у окружењу и инфраструктуре. Како би се постигао уређенији, ефикаснији и контролисанији простор у складу са урбанистичким правилима развоја централног дијела града, јавила се потреба за реконструкцијом постојећег простора главног градског трга, повезивањем истог са парком и главном улицом и изоловањем од потенцијалних утицаја саобраћаја. Неопходно је извршити реконструкцију Трга 21. јул, при чему је потребно извршити нивелацију терена и ново асфалтирање, постављање нових ивичњака, клупа, корпи за отпатке и чесми са пијаћом водом. Све централне градске установе имају своје сједиште на градском тргу. Реконструкцијом би се смањили застоји у саобраћају узроковани великом циркулацијом свих учесника у саобраћају и на тај начин омогућила боља функционалност установа и побољшао ниво јавних услуга. Реконструисани трг би требало да буде централно мјесто за реализовање разних друштвених садржаја. Поред рјешавања проблема измјештања саобраћаја из централног дијела града, пројекат би допринио стварању бољих услова за развој културних садржаја, кроз одвијање културних активности на овом простору. Реализацијом пројекта овај простор ће се грађанима представити у новом свјетлу и дати му намјену за различите манифестације, изложбе, трибине, умјетничка дешавања, да постане осмишљени и обликовани простор по мјери грађанина.
Намјена и циљ пројекта: уређенији централни дио града на територији општине Беране у складу са планском документацијом.
Активности: 1. Објављивање јавног конкурса за израду Идејног рјешења; 2. Израда техничке документације; 3. Обезбјеђивање финансијских средстава; 4. Расписивање тендера и избор најповољнијег извођача; 5. Извођење радова реконструкције.
Очекивани резултат: измијештен саобраћај из централног дијела града, стварање услова за обогаћивање културних садржаја, бољи услови за рад запослених.
Излазни индикатори: реконструисан трг
Одговорна страна: Општина Беране и Влада Црне Горе
Укупни буџет и извор финансирања: 2.000.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: становници, привредници, туристи
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 87. РЕКОНСТРУКЦИЈА ФАСАДА У УЖЕМ ГРАДСКОМ ЈЕЗГРУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе
Опис пројекта: Старост стамбених зграда у Беранама доноси и различите степене оштећења на фасадама, који се крећу од запуштености до напуклина са различитим степеном оштећења. Оштећења су видљива и крећу се од оштећења боје до оштећења зида, уз то ниједна стамбена зграда из прошлог вијека не посједује термоизолацију. Општина Беране у претходних пет година фазно врши постављање термоизолације на зградама као и молерске радове - фарбања фасада. Сви радови се финансирају из два извора финансирања: из буџета општине Беране и самодоприноса станара предметних зграда. У наредном периоду планирана је реконструкција фасада на зградама ширег градског језгра, и то по фазама у зависности од приоритета (степен оштећења и угрожавања околине).
Намјена и циљ пројекта: обезбјеђивање услова заштите, унапређења, коришћења и управљања простором на територији општине Беране, као посебне вриједности, у складу са планском документацијом; један од основних циљева јесте и повећање енергетске ефикасности, као и смањење загађености околине (посљедица коришћења различитих врста грејних тијела).
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: боља енергетска ефикасност, љепши изглед града.
Излазни индикатори: број уређених објеката.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; буџет општине, донације, учешће грађана.
Циљне групе/корисници: грађани
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 88. ИЗГРАДЊА ДОМА И ДНЕВНОГ ЦЕНТРА ЗА СТАРА И ИЗНЕМОГЛА ЛИЦА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о социјалној и дечјој заштити, Закон о здравственој заштити, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе, ИПА програми за социјалну инклузију и јавну инфраструктуру
Опис пројекта: Све је већи број старих и изнемоглих лица која своје уточиште налазе у домовима у другим општинама. Изградња дома за старе један је од приоритета локалне власти у Беранама који ће се реализовати у координацији са државним органима. Објекат ће служити за смјештај старих лица по угледу на неке општине у Црној Гори, које већ располажу са објектима овог типа. Изградња дома за стара и изнемогла лица са пратећим садржајима унаприједиће квалитет живота овим лицима и њиховим породицама.
Намјена и циљ пројекта: циљ изградње Дома је обезбјеђивање пружања висококвалитетних услуга старим лицима, које се тичу смјештаја, исхране, његе и хигијене, медицинских услуга и друштвеног живота, како би њима и њиховим породицама учинили лакшим, љепшим и занимљивијим свакодневни живот.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: збрињавање старих и изнемоглих лица, нова радна мјеста.
Илазни индикатори: изграђен Дом и збринут одређени дио старијих особа.
Одговорна страна: Општина Беране, Министарство рада и социјалног старања
Укупни буџет и извор финансирања: 1.000.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: старија популација, грађани
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 89. ИЗГРАДЊА ЗГРАДЕ ЗА ЛИЦА СА СМЕТЊАМА И ПОТЕШКОЋАМА У РАЗВОЈУ 27+
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о забрани дискриминације лица са инвалидитетом, Закон о социјалној и дечјој заштити, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, ИПА програми за социјалну инклузију и инфраструктуру
Опис пројекта: Објекат је намијењен лицима са инвалидитетом старости изнад 27 година. Пројектом се обезбјеђује да лица са инвалидитетом остану у породичном окружењу и добију одговарајућу помоћ и подршку у периоду њиховог боравка у институцији, што је у њиховом најбољем интересу у складу са стандардима социјалне заштите. Главна улога оваквих установа је социјализација и интеграција лица са инвалидитетом у заједницу и повећање самосталности и вјештина у складу са њиховим могућностима. У оваквом окружењу корисницима ће се обезбиједити адекватна стручна њега, подршка и пажња. Дневни центар 27+, биће површине 300 m ² , а у њему ће се налазити просторије које су адаптиране и прилагођене за боравак корисника. Поред стручног особља које ће радити са корисницима, у Дневном центру ће се налазити просторије за индивидуални и групни рад, просторије за едукативне активности, сензорна соба, сала за физиотерапију као и сала за особе са аутизмом. Активности у Дневном центру биће усмјерене на развој практичних вјештина за свакодневни живот, развој и одржавање социјалних, когнитивних и физичких функција за особе са инвалидитетом.
Намјена и циљ пројекта: циљ изградње објекта је обезбиједити пружање висококвалитетних услуга лицима са инвалидитетом изнад 27 година, како би њима и њиховим породицама учинили лакшим, љепшим и занимљивијим свакодневни живот; изградња објекта за смјештај лица са посебним потребама на одређеној парцели у оквиру ове намјене могућа је организација садржаја који су од посебних потреба и интереса за општину.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: стварање услова за лица са инвалидитетом у складу са стандардима социјалне заштите; обезбијеђен приступ сваком објекту који могу да користе лица смањене покретљивости, такође и нивелацију свих пјешачких стаза и пролаза радити у складу са важећим Правилником о ближим условима и начину прилагођавања објеката за приступ и кретање лица смањене покретљивости и лица са инвалидитетом („Службени лист ЦГ“ бр. 48/13 и 44/15).
Иzlазни индикатори: изграђен дневни боравак и збринут већи дио лица са инвалидитетом
Одговорна страна: Општина Беране, Министарство рада и социјалног старања
Укупни буџет и извор финансирања: 700.000 €; буџет општина, буџет државе, донације, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: старија популација, грађани
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 90. РЕКОНСТРУКЦИЈА, ОДРЖАВАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ ОБЈЕКТА У ВЛАСНИШТВУ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о енергетској ефикасности, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Национална стратегија енергетске ефикасности
Опис пројекта: Реконструкција подразумијева адаптацију, реконструкцију и опремање зграда које су у власништву Општине, као и унапређење енергетске ефикасности. Енергетска ефикасност подразумијева увођење ефикаснијег система гријања у зградама локалне самоуправе, као и увођење фотонапонског система напајања. У овим објектима је смјештен дио запослених у локалној администрацији, невладине организације и удружења грађана. Пројекат обухвата зграду Општине, кућу Мићовића (Камена зграда), зграду бившег комитета, архив. Такође, пројекат обухвата реконструкцију и опремање Скупштинске сале Општине Беране. Постојећа сала Скупштине општине је застарјела и не одговара сврси чак ни за састанке СО због неприкладног ентеријера.
Намјена и циљ пројекта: Пројекат је намијењен свим грађанима, а првенствено запосленим службеницима и намјештеницима; пројекат доприноси уређењу објеката од јавног значаја.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: бољи услови за рад запослених, енергетска ефикасност наведених објеката, унапријеђено управљање простором.
Изразни индикатори: реконструисани, адаптирани и опремљени објекти локалне администрације, уштеде у трошковима за гријање и електричну енергију.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 700.000 €; буџет општине, буџет државе, донације, ЕУ фондови.
Циљне групе/корисници: запослени, грађани
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 91. РЕКОНСТРУКЦИЈА СТАРЕ ХАЛЕ СПОРТОВА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о спорту, Национална стратегија спорта, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе, ИПА програми за спортску инфраструктуру и одрживи развој
Опис пројекта: Локација старе спортске сале се налази у захвату насеља Хареме, а у подножју брда Јасиковац као старог градског језгра. Хала спортова под Јасиковцем у Беранама изграђена је прије три деценије. Услијед своје старости и оронулости, а под утицајем великих снијежних падавина које су задесиле Црну Гору 2012. године, дошло је до урушавања кровне конструкције, а током времена и осталих дјелова објекта. Због насталих оштећења сала је ван функције и небезбједна је за било какво коришћење. Иако услови за обављање спортских активности у хали нијесу били адекватни, хала је ипак дуго година била мјесто гдје су се окупљали спортски радници и одвијале бројне спортске активности. Због посебног значаја који је хала имала као мјесто за развој беранског спорта, локална самоуправа је препознала потребу да се дати простор валоризује путем реконструкције. Идеја овог пројекта је да се што више грађана укључи у коришћење овог објекта. Поред спортских организација, административне просторије би се могле користити за одржавање састанака, радионица, културних садржаја и манифестација. Пројектни задатак предвиђа реконструкцију спортске хале у постојећим габаритима.
Намјена и циљ пројекта: унапређење услова за развој спортских и културних садржаја и побољшање квалитета живота у граду кроз реконструкцију простора старе спортске хале.
Активности:. 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: побољшани услови за тренирање спортских клубова, кориштење административних просторија, одржавање разних манифестација.
Изразни индикатори: реконструисана спортска хала
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 3.000.000,00 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: Доо Спортски центар Беране; Регистровани спортски клубови и организације на територији града; Културно-уметничка друштва, грађани као и спортски клубови и појединци као резултат будућег развоја спортског туризма.
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 92. РЕКОНСТРУКЦИЈА ЗАПАДНЕ ТРИБИНЕ ГРАДСКОГ СТАДИОНА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о спорту, Национална стратегија спорта, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе, ИПА програми за спортску инфраструктуру и одрживи развој
Опис пројекта: Градски стадион саграђен је крајем осамдесетих година и никада није завршен до краја. Општина Беране је у партнерству са Фудбалским савезом Црне Горе санирала и покрила источну трибину, уредила подтрибински дио и опремила тај простор. Ради комплетне реконструкције стадиона потребно је санирати западну трибину. С тим у вези, општина Беране је приступила изради пројектног задатка за реконструкцију Западне трибине а затим у складу са законским нормама спровела јавне позиве, на основу којих је израђен Главни пројекат и Ревизија истог. На основу тендера изабран је извођач радова и приступило се реконструкцији. Реконструкцију Западне трибине одређује затечено стање на објекту, па се и радови реконструкције огледају у: наткривању трибине, постављању хидроизолације, уређењу трибине и постављању адекватног мобилијара.
Намјена и циљ пројекта: унапређење спортске инфраструктуре, стварање оптималних услова за рад спортских организација.
Активности: извођење радова, технички пријем радова.
Очекивани резултат: могућност организације међународних утакмица, унапређење спортске инфраструктуре.
Изразни индикатори: реконструисана и надткривена западна трибина
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 1.800.000 €; буџет општине, Фудбалски савез Црне Горе
Циљне групе/корисници: спортски клубови, грађани
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 93. ПОСТАВЉАЊЕ РЕФЛЕКТОРА НА ПОМОЋНИМ ТЕРЕНИМА СПОРТСКОГ ЦЕНТРА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о спорту, Национална стратегија спорта, ИПА програми за спортску инфраструктуру и одрживи развој
Опис пројекта: Спортски центар као један од најбољих и најразноврснијих спортских комплекса у Црној Гори, својим положајем и модерном инфраструктуром нуди најсавременије услове за припреме и одржавање великог броја спортских и културно-умјетничких активности. Ради комплетне реконструкције спортског комплекса и веће функционалности, потребно је поставити рефлекторе на помоћним теренима.
Намјена и циљ пројекта: унапређење спортске инфраструктуре, стварање оптималних услова за рад спортских организација.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: могућност организације међународних утакмица, унапређење спортске инфраструктуре.
Изразни индикатори: постављени рефлектори на помоћним теренима
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 750.000 €; буџет општине, Фудбалски савез Црне Горе, Влада Црне Горе
Циљне групе/корисници: спортски клубови, грађани
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 94. РЕКОНСТРУКЦИЈА АТЛЕТСКЕ СТАЗЕ НА ГРАДСКОМ СТАДИОНУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о спорту, Национална стратегија спорта, ИПА програми за спортску инфраструктуру и одрживи развој
Опис пројекта: Атлетска стаза на градском стадиону је стара више од 30 година, тада најмодернија у Црној Гори, са 6 атлетских трака. Изградња осталих атлетских борилишта као и самог стадиона никад није доведена до краја. Борилишта за бацачке и скакачке дисциплине нису завршена нити су приведена намјени до данас. Општина Беране је била домаћин 2012. године Међуопштинских спортских игара (МОСИ игара), када је за те потребе извршена санација атлетске стазе, која се односила на крпљење рупа тартан масом, премазивањем заштитним слојем и бојом. Процијењено је да се даља санација не исплати те да је потребна потпуна адаптација.
Намјена и циљ пројекта: Сви спортски клубови користе атлетску стазу у својим спортским активностима (тренинзима), корисници су и дјеца и спортисти из сусједних општина, цијелог сјеверног региона, сва регионална атлетска такмичења се одржавају у Беранама, због постојања атлетске стазе, што и представља предуслов за развој спорта и постојање добрих спортских објеката који дају могућност квалитетних тренинга, припрема и такмичења.
Активности: 1. Уклањање постојеће гумене подлоге; 2. Уклањање бетонске конструкције; 3. Постављање нове бетонске/ асфалтне подлоге; 4. Набавка и уградња тартан подлоге и набавка атлетског мобилијара.
Очекивани резултат: Организовање регионалних, међуопштинских, школских и др. такмичења, развој сарадње и повезивање са другим спортским организацијама и клубовима.
Илазни индикатори: реконструисана атлетска стаза
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; буџет општине, средства донатора, Дирекција јавних радова
Циљне групе/корисници: 45 спортских организација (3 атлетска клуба), рекреативци
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 95. РЕКОНСТРУКЦИЈА СТАДИОНА МАЛИХ СПОРТОВА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о спорту, Национална стратегија спорта, ИПА програми за спортску инфраструктуру и одрживи развој
Опис пројекта: Спорт је дјелатност од јавног интереса, а јавни интерес у спорту обухвата мјере и активности којима се обезбјеђује васпитање и складан развој дјеце и омладине, стварање услова за постизање врхунских спортских резултата, потреба грађана за спортском рекреацијом. С обзиром да је стадион изграђен 1961. године, године старости објекта довеле су до нарушавања грађевинске структуре објекта. Потребна је реконструкција у дијелу заштите трибина, постављање столица на трибинама, постављање гумиране подлоге на терену.
Намјена и циљ пројекта: Пројекат се ослања на законска рјешења, првенствено на Закон о спорту Црне Горе у ком се наводи да је спорт дјелатност од јавног интереса. Спорт као дјелатност од јавног интереса треба да испуни своју наглашену друштвену мисију која поред такмичарског има важан васпитни, здравствени, културни, социјални и други садржај. Пројекат је и у складу са „Националним програмом развоја спорта у Црној Гори“.
Циљ: Унапређење спортске инфраструктуре, унапређење квалитета живота, развоја културе, образовања и спорта.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапријеђени услови за одржавање спортских и културних активности.
Излазни индикатори: реконструисан стадион малих спортова
Одговорна страна: Општина Беране, Министарство спорта
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000 €; буџет општине, буџет државе, донације
Циљне групе/корисници: спортски клубови, грађани
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 96. УРЕЂЕЊЕ СПОРТСКИХ ПОЛИГОНА И ИГРАЛИШТА И ИЗГРАДЊА НОВИХ ТЕРЕНА У МЈЕСНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ БЕРАНЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о спорту, Национална стратегија спорта, ИПА програми за спортску инфраструктуру и одрживи развој
Опис пројекта: Са развојем града и ширењем насеља, стварају се услови за додатним уређењем јавних површина и стварањем услова за рекреацију становништва.
Намјена и циљ пројекта: унаприједити инфраструктуру и уређење простора у мјесним заједницама у складу са потребама грађана у тим мјестима уз поштовање свих законских прописа.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: побољшани услови за рекреацију у МЗ
Илазни индикатори: уређене спортско рекреативне зоне у оквиру МЗ
Одговорна страна: Општина Беране, Министарство спорта
Укупни буџет и извор финансирања: 300.000 €; буџет општине, буџет државе, донације
Циљне групе/корисници: грађани
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 97. ИЗГРАДЊА ЗАТВОРЕНОГ ГРАДСКОГ БАЗЕНА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о спорту, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Национална стратегија спорта, ИПА програми за спортску инфраструктуру и одрживи развој
Опис пројекта: Опште је позната чињеница да спорт игра велику улогу у животу људи. Као град у којем постоји значајан број активних спортских организација које своје активности обављају у неколико спортских грана и у свом раду учествују у такмичењима која организују спортски савези, локална самоуправа је препознала потребу за развој нових грана спорта путем реализације овог пројекта.
Намјена и циљ пројекта: Унапређење услова за развој нових спортских активности, као и побољшање квалитета живота у граду, а тиме и добробит цјелокупне локалне заједнице путем изградње затвореног градског базена.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: изграђен базен
Излазни индикатори: број корисника
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 3.000.000 €; буџет државе, буџет општине, донаторска средства
Циљне групе/корисници: становници општине Беране, Регистровани спортски клубови и организације на територији града - 41 клуб, туристи
Период имплементације: 4 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 98. УРЕЂЕЊЕ ЊЕГОШЕВОГ ТРГА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе
Опис пројекта: Његошев трг је простор у центру града на којем се налази велики број угоститељских, занатских и трговинских радњи. Овај простор је уређен осамдесетих година, и тада је поплочан бехатон плочама. Постављањем подземне инсталације и сталним прекопавањем јавне површине, дошло је до оштећења бехатон плоча и нарушавања укупног простора. Стање на тргу је такво да га је немогуће санирати, већ је потребно урадити цјелокупну реконструкцију трга, који се налази у самом центру града. Потребно је извршити увид у стање подземних инсталација. Већ неколико година уназад на овом тргу се организује културно-умјетничка манифестација „Ладица Ђинђува по тргу расута“, па сам Трг представља једну од централних локација за културна дешавања у граду.
Намјена и циљ пројекта: унапријеђено коришћење и управљање простором на територији општине Беране у складу са планском документацијом.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: комунално и инфраструктурно уређена јавна површина
Излазни индикатори: 2.561,81 m ² уређене јавне површине у центру града
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 350.000 €; буџет општине, буџет државе.
Циљне групе/корисници: грађани општине, предузетници и туристи
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 99. ИЗГРАДЊА НОВОГ ВРТИЋА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о предшколском васпитању и образовању, Национална стратегија за рани и предшколски развој, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе, ИПА програми за образовање и јавну инфраструктуру
Опис пројекта: Повећање броја становника у градском језгру и ограничени капацитети вртића „Радмила Недић“ не задовољавају потребе корисника услуга градског вртића. Услијед увећаних потреба за услугама вртића јавила се и потреба за изградњом новог. Министарство просвјете је планирало буџетом изградњу новог вртића, а општина Беране је одредила локацију коју ће уредити и комунално опремити. Предузимајући уговорене припремне радње за изградњу новог вртића, општина Беране је одредила локацију за изградњу и спровела активности на пројектовању приступне саобраћајнице и обезбјеђењу потребних услова за несметану градњу.
Намјена и циљ пројекта: Пројекат је намијењен свим грађанима Берана. Циљ пројекта је побољшање услова за васпитање и образовање дјеце предшколског узраста.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: ријешен проблем васпитања и смјештајних капацитета дјеце предшколског узраста.
Илазни индикатори: повећан број дјеце која су смјештена у вртиће.
Одговорна страна: Министарство просвјете, Дирекција јавних радова, Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 2.000.000 €; буџет државе, буџет општине
Циљне групе/корисници: грађани, дјеца
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 100. САНИРАЊЕ И АДАПТАЦИЈА ШКОЛСКИХ ОБЈЕКТА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о основном образовању и васпитању, Закон о средњем образовању, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Национална стратегија образовања, ИПА програми за образовање и јавну инфраструктуру
Опис пројекта: Буџетом општине се издвајају средства за помоћ мјесним заједницама, тим средствима често се санирају школски објекти. С обзиром на стање неких школа, посебно у руралном подручју приказаним у анализи стања, идентификовала се потреба за улагањем у школске објекте. Подршка општине у санирању ових проблема односи се и на припрему одговарајуће техничке документације, у изградњи и у опремању.
Намјена и циљ пројекта: унапређење услова за одвијање наставе.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: побољшани услови за одвијање наставе
Излазни индикатори: број санираних објеката
Одговорна страна: Општина Беране, д.о.о. „Агенција за изградњу и развој Беране“
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; Министарство просвјете, буџет општине
Циљне групе/корисници: ђаци и просвјетни радници
Период имплементације: 7 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 101. ИЗГРАДЊА ЦИТЕС ЦЕНТРА СА ЗООЛОШКИМ ВРТОМ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити природе, Стратегија заштите биодиверзитета Црне Горе, Закон о добробити животиња, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Закон о туризму и угоститељству, Стратегија заштите биодиверзитета Црне Горе
Опис пројекта: Центар за смјештај животиња је мјесто предвиђено за тренутно држање и бригу о болесним или повријеђеним животињама, напуштеним младим животињама које нијесу у стању да опстану у дивљини, као и животињама које су конфисковане услјед нелегалног држања у заробљеништву, нелегалне трговине, увоза, извоза или других разлога утврђених законом. На основу регистра Министарства одрживог развоја и туризма утврђено је да је највише животиња које су у заточеништву у Беранама, па је логично да и сам Центар буде у Беранама, као и зоо-врт у који би се смјестиле све животиње у заточеништву у Црној Гори које нису на ЦИТЕС листи, а не може им се обезбиједити безбједан повратак у природу. Објекат је предвиђен ПУП-ом општине Беране и обухваћен ДУП-ом који је усвојен, ријешени су имовинско-правни односи. Пројекат се налази у фази израде главног пројекта за који је средства обезбиједило Министарство одрживог развоја и туризма.
Намјена и циљ пројекта: дати допринос заштити биодиверзитета и испуњавању међународних обавеза преузетих ратификацијом ЦИТЕС конвенције; успостављање одрживог модела заштите законом и међународним конвенцијама заштићених врста животиња, кроз изградњу и одржавање центра за прихват животиња и зоо-врта.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Прикупљање финансијских средстава, спровођење адекватних тендерских поступака; 3. Изградњу и одржавање центра за прихват животиња и зоо-врта, добијање употребне дозволе; 4. Опремање центра и набавка возила за транспорт кријумчарених животиња и животиња за зоо-врт.
Очекивани резултат: допринос спровођењу ЦИТЕС Конвенције - Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивљих животиња и биљака и оснивање Центра за прихват животиња са ЦИТЕС листе.
Излазни индикатори: изграђен и оформљен центар и зоо-врт
Одговорна страна: Општина Беране, Министарство одрживог развоја и туризма
Укупни буџет и извор финансирања: 20.000.000 €; буџет општине, буџет државе, донације, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: грађани, туристи
Период имплементације: 4 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 102. УРЕЂЕЊЕ ВЕЛИКОГ ПАРКА КОД ЛИМА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Закон о заштити животне средине, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе
Опис пројекта: Изградњом нових саобраћајница и кружног тока у центру града, указала се потреба за уређењем парка поред Лима. Пројектом је предвиђена ревитализација ових парковских површина и оснивање нових простора поред Лима, у складу са планским документима. Пројектом је предвиђено да се овај дио укључи у конкурсно рјешење за изградњу градске гараже, обзиром да су планским документима повезани, и да се тако овај простор приведе својој планској намјени.
Намјена и циљ пројекта: Унапријеђено коришћење и управљање простором на територији општине Беране у складу са планском документацијом.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: уређене парковске површине
Излазни индикатори: број уређених паркова
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 400.000 €; буџет општине, средсва донатора
Циљне групе/корисници: грађани
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 103. УРЕЂЕЊЕ И ВАЛОРИЗАЦИЈА КУЛТУРНОГ ДОБРА „ЈАСИКОВАЦ“,
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити културних добара, Закон о туризму и угоститељству, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе
Опис пројекта: Спомен парк „Јасиковац“, са спомеником „Слобода“, проглашен је за културно добро од националног значаја. Како се спомен парк „Јасиковац“ простира на 24 хектара површине, на атрактивној локацији која је по свом положају видиковац са кога се може видјети цијели град и околина, потребно је уређење. Старост мобилијара и недостаци у урбанистичко-архитектонском рјешењу изискују ново уређење спомен парка. Општина Беране, преко Полимског музеја, преузела је мјере за расписивање јавног позива за архитектонско рјешење уређења простора културног добра – спомен парка „Јасиковац“. По завршеном Главном пројекту уређења и ревизији истог, општина Беране ће приступити реализацији уређења спомен парка „Јасиковац“ са спомеником „Слобода“.
Намјена и циљ пројекта: унапријеђено коришћење и управљање простором на територији општине Беране у складу са планском документацијом.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: уређен и очуван простор спомен парка
Излазни индикатори: број корисника
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 300.000 €; Општина Беране, буџет државе, донаторска средства, ЕУ фондови
Циљне групе/корисници: грађани
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 104. УРЕЂЕЊЕ ГРАДСКЕ ЗОНЕ ИЗМЕЂУ УЛИЦЕ 29. НОВЕМБАР И ЈУ ЦЕНТРА ЗА КУЛТУРУ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о комуналним дјелатостима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе, Стратегија развоја јавне инфраструктуре Црне Горе
Опис пројекта: Пројекат се односи на реконструкцију зоне између улице 29. новембар до Центра за културу, у смислу реконструкције саобраћајне инфраструктуре, уређења зелених површина, изградње паркинг мјеста и саобраћајнице у складу са планским документима. Такође, пројектом треба предвидјети и уређење фасада на зградама у овој зони.
Намјена и циљ пројекта: унапређење саобраћајне инфраструктуре - градске саобраћајнице.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: унапређење путне инфраструктуре у циљу побољшања живота грађана.
Излазни индикатори: Реконструисано уже градско језгро
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 1.000.000 €; Општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 105. РЕКОНСТРУКЦИЈА КУЋЕ ВОЈВОДЕ ГАВРА ВУКОВИЋА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити културних добара, Закон о туризму и угоститељству, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе, ИПА програми за културу и одрживи развој
Опис пројекта: Спомен кућа „Војвода Гавро Вуковић“ је сједиште дипломатских и културних догађаја. У њој се организују и одржавају: изложбе слика, фотографија, скулптура, округли столови на различите теме, приједи високих званичника из свијета културе и политике. У кући је 2008. године отворена I Међународна љетња школа за младе дипломате „Гавро Вуковић“, која се одржава у јулу сваке године. У галеријском простору куће је стална поставка умјетничких слика и скулптура из фонда ликовних колонија, а у радној соби смјештен је библиотечки фонд од преко стотину публикација из области дипломатије. Стручни тим Управе за заштиту културних добара сачињавао је Елаборат о валоризацији културно-историјских вриједности куће. Рјешење о утврђивању статуса културног добра није донијето, искључиво због проблема правне природе. Потребна је санација фасаде и балкона, јер је кућа због лоше хидроизолације изложена пропадању. У дворишту је планирано постављање мини љетње позорнице. У сарадњи са одговарајућим институцијама, у наредном периоду мора се радити на сакупљању докумената, рукописа, књига и личних предмета Војводе Гавра Вуковића.
Намјена и циљ пројекта: стварање бољих услова за културни живот у Беранама и промоцију културе уопште; заштита и валоризација културно-историјских вриједности.
Активности: 1. Израда главног пројекта и ревизија; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: сачуван објекат од даљег пропадања, створени бољи услови за обављање културних дјелатности.
Излазни индикатори: Реконструисан објекат
Одговорна страна: Општина Беране и Министарство културе Црне Горе, Министарство вањских послова.
Укупни буџет и извор финансирања: 100.000 €; буџет општине Беране, буџет државе, донације.
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 106. ФОРМИРАЊЕ РЕГИОНАЛНОГ ЦЕНТРА ЗА ОБУКУ ВАТРОГАСАЦА И СЛУЖБЕ СПАСАВАЊА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о заштити и спасавању, Закон о ванредним ситуацијама, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе, Стратегија развоја јавне инфраструктуре Црне Горе, Национална стратегија за заштиту и спасавање, ИПА програми за управљање ризицима и заштиту животне средине
Опис пројекта: Климатске промјене узрокују све више екстремних метеоролошких догађаја који узрокују штете и изненада доводе у опасност грађане. Ово је посебно битно на нивоу Берана, који је поплавно подручје, али и планински крај који привлачи много туриста, уз многобројна села, која су често и забачена. Због наведених чињеница, све већа је потреба за интервенцијама Службе заштите, не само у Беранама, већ и у околним општинама. У обуку спасилаца се мора улагати, али су могућности скупе и физички удаљене. Објект који би се могао прилагодити за обуке спасилаца јесте руинирани торањ у бизнис зони Рудеш.
Намјена и циљ пројекта: изградњом регионалног центра за обуку спасилаца у Беранама повећао би се квалитет услуга Службе заштите и спасавања, како у Беранама, тако и у цијелом региону.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: обучени спасиоци ће на најефикаснији начин помагати у кризним ситуацијама људима којима је потребна помоћ, и самим тим ће вријеме интервенција бити краће.
Излазни индикатори: обучени припадници Службе заштите и спасавања
Одговорна страна: Служба заштите и спасавања
Укупни буџет и извор финансирања: 2.000.000 € из буџета Црне Горе предвиђеног за капиталне инвестиције, МУП и сектора за ванредне ситуације, средства ЕУ
Циљне групе/корисници: припадници Служби заштите и спасавања
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 107. УВОЂЕЊЕ СИСТЕМА ГРИЈАЊА У СПОРТСКОМ ЦЕНТРУ И ИЗГРАДЊА ТЕНИСКИХ ТЕРЕНА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о спорту, Закон о енергетској ефикасности, Закон о заштити животне средине, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја градске инфраструктуре Црне Горе, Национална стратегија спорта, ИПА програми за урбани развој и спортску инфраструктуру
Опис пројекта: Берански спорт је био у тешкој ситуацији након што се 2012. године, услед тешких временских непогода, урушила хала спортова под Јасиковцем. Уз помоћ Владе Црне Горе и Општине Беране, у оквиру спортског комплекса нашла се 2018. године нова хала спортова која је својим модерно опремљеним капацитетима дала шансу великом броју спортиста да на високом нивоу приступају тренажном процесу. Спортски центар, као један од најбољих и најразноврснијих спортских комплекса у Црној Гори, својим положајем и модерном инфраструктуром нуди најсавременије услове за припреме и одржавање великог броја спортских и културно-умјетничких активности. Ради комплетне реконструкције спортског комплекса, неопходно је увести систем гријања у Спортском Центру као и изградити тениске терене, како би се заокружио систем предузетих активности на поменутих радњама од стране локалне самоуправе и Владе Црне Горе. Систем гријања биће уведен по најмодернијим стандардима, јер спортски центар, у овом тренутку, користи гријање путем климатизације које није адекватно за институцију таквих капацитета.
Намјена и циљ пројекта: унапређење спортског комплекса у Беранама увођењем система гријања и изградњом тениских терена.
Активности: 1. Проналазак стратешког партнера; 2. Израда пројектне документације; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова; 5. Стављање у функцију.
Очекивани резултат: обезбијеђени бољи услови за бављење спортом.
Излазни индикатори: Инсталиран систем гријања и изграђени тениски терени.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; Општина Беране, буџет државе, донатори
Циљне групе/корисници: грађани Берана, спортски клубови
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 108. ЗАМЕНА ДОТРАЈАЛИХ ЦЈЕВОВОДА И УГРАДЊА МЈЕРНИХ ИНСТРУМЕНАТА СВИМ ПОТРОШАЧИМА
СПЕЧИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 3: Унапређење водоснабдијевања
Усклађеност са националном политиком: Закон о комуналним дјелатостима, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Закон о водама, Национална стратегија управљања водама
Опис пројекта: У циљу одрживости система водоснабдијевања, неопходно је приступити смањењу губитака воде који су преко 50% (просјек на нивоу државе), за шта су потребна већа улагања у систем водоснабдијевања (неопходна замјена дотрајалих цјевовода и уградња мјерних инструмената свим потрошачима).
Намјена и циљ пројекта: унапређење и одрживо управљање системом водоснабдијевања.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре; 3. Одабир извођача радова и уговарање посла; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: смањење губитака на водоводној мрежи.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране, „Водовод и канализација“ д.о.о.
Укупни буџет и извор финансирања: 300.000 €; Општина Беране, Донаторска средства, „Водовод и канализација“ д.о.о.
Циљне групе/корисници: грађани
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 109. ОБЕЗБЈЕЂИВАЊЕ ДОДАТНИХ КОЛИЧИНА ВОДЕ СА ИЗВОРИШТА МЕЧИЈА РАВАН, ЗА ВОДОВОД ДАПСИЋЕ - ПОЛИЦА И РЕКОНСТРУКЦИЈА ВОДОВОДА У МЗ ДАПСИЋЕ.
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 3: Унапређење водоснабдијевања
Усклађеност са националном политиком: Закон о комуналним дјелатостима, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Закон о водама, Национална стратегија управљања водама, ИПА програми за инфраструктуру водоснабдијевања и заштиту животне средине
Опис пројекта: Пројектом се настоји обезбиједити додатна количина воде за рурални дио општине. Користећи извор „Мечија раван“, поправило би се снабдијевање водом мјештана: Дапсића, Петњица, Горње Будимље и Полице. У погледу реконструкције водовода кроз МЗ Дапсићи, неопходно је измештање дијела главног цјевовода од Бућковића до Главице у дужини од око 1.650 м и изградња базена на парцели 247 КО Дапсићи.
Намјена и циљ пројекта: пројекат је намијењен житељима Дапсића, Полице и Будимље, а циљ је уредније водоснабдијевање.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре; 3. Одабир извођача радова и уговарање посла; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: уредније водоснабдијевање домаћинстава са дапсићко-поличког водовода.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 150.000 €; Општина Беране
Циљне групе/корисници: грађани Дапсића, Будимље и Полице
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 110. ОБЕЗБЈЕЂИВАЊЕ ДОДАТНИХ КОЛИЧИНА ВОДЕ СА ИЗВОРИШТА РЖАНИ ПОТОК.
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 3: Унапређење водоснабдијевања
Усклађеност са националном политиком: Закон о комуналним дјелатостима, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Закон о водама, Национална стратегија управљања водама, ИПА програми за инфраструктуру водоснабдијевања и заштиту животне средине
Опис пројекта: Пројекат подразумијева изградњу водовода од изворишта Ржани поток, што ће посебно у љетњем периоду омогућити уредније водоснабдејевање.
Намјена и циљ пројекта: циљ пројекта је уредније водоснабдијевање.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре; 3. Одабир извођача радова и уговарање посла; 4. Извођење радова; 5. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: уредније водоснабдијевање домаћинстава: Калудре, Доње Ржанице, Лисијевог Поља и евентуално Загорја и Горњег Петњица.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 150.000 €; Општина Беране
Циљне групе/корисници: грађани Ржанице, Калудре, Лисијевог Поља и Берана
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 111. ИЗГРАДЊА ВОДОВОДА У РУРАЛНИМ ПОДРУЧЈИМА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 3: Унапређење водоснабдијевања
Усклађеност са националном политиком: Закон о комуналним дјелатостима, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Закон о водама, Национална стратегија управљања водама, ИПА програми за инфраструктуру водоснабдијевања и заштиту животне средине
Опис пројекта: Пројекат се односи на изградњу водовода у: Виницкој, Заостру, Штитарима, Ровцима, Шекулару, Главацама, Вучој, Црном врху и Курикућама. У претходном периоду Општина Беране је издвојила значајна средства за изградњу водовода у мјесним заједницама. Пројектом се настоји обезбиједити додатна количина воде за рурални дио општине. Пројекат предвиђа израду пројектне документације о коришћењу извора питке воде како би се добио одговор како најрационалније организовати снабдијевање водом, тамо гдје га уопште нема, или како га поправити у подручјима гдје је то недовољно. На сеоском подручју још увијек није комплетирана мрежа водовода. У наредном периоду планира се завршетак неколико водовода, а у плану је и изградња нових.
Намјена и циљ пројекта: пројекат је намијењен свим житељима на сеоским подручјима.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: нова домаћинства прикључена на водоводну мрежу, уредније водоснабдејевање руралног подручја.
Излазни индикатори: број укључених домаћинстава, број километара изграђене водоводне мреже.
Одговорна страна: Министарство пољопривреде и руралног развоја, Општина Беране, доо „Водовод и канализација“
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; буџет општине, буџет државе, донаторска средства
Циљне групе/корисници: становништво општине Беране у руралним подручјима.
Период имплементације: 5 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 112. ИЗГРАДЊА ВОДОВОДА "БУЧЕ"
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 3: Унапређење водоснабдијевања
Усклађеност са националном политиком: Закон о водама, Закон о комуналним дјелатостима, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Национална стратегија управљања водама, ИПА програми за инфраструктуру водоснабдијевања и заштиту животне средине
Опис пројекта: Пројекат има за циљ довод воде из градске водоводне мреже за водоснабдијевање индустријске зоне у насељу Буче дужине 4.300 метара. На тај начин се стварају услови за побољшање квалитета водоснабдијевања потрошача у циљаној зони. Општи циљ је изградња цјевовода за снабдијевање водом домаћинстава села и засеока и прикључење свих потрошача на планирани цјевовод. Неопходно је коридоре трасе новопроектованих инсталација испројектовати водећи рачуна да се експропријација, односно имовински проблеми на поменутој територији Буча сведу на најмању могућу мјеру. Геодетску трасу цјевовода снимити као и све коте постојећих шахти гдје се прикључују новопроектоване хидротехничке инсталације. Обухватити и третирати хидротехничке инсталације и објекте на истим који се нађу на траси цјевовода.
Намјена и циљ пројекта: намјена и циљ пројекта подразумијевају стварање услова за побољшање квалитета водоснабдијевања потрошача у циљаној зони.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: обезбијеђена питка вода за мјештане Буча.
Излазни индикатори: изграђен водовод
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 500.000 €; општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 113. ИЗГРАДЊА ВОДОВОДА „ПЕШЦА“
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 3: Унапређење водоснабдијевања
Усклађеност са националном политиком: Закон о водама, Закон о комуналним дјелатостима, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Национална стратегија управљања водама, ИПА програми за инфраструктуру водоснабдијевања и заштиту животне средине
Опис пројекта: Пројекат има за циљ израду секундарне водоводне мреже у насељу изнад аеродромске писте дужине 600 м КО Пешца, Општина Беране. На тај начин се стварају услови за побољшање квалитета водоснабдијевања потрошача у циљаној зони. Општи циљ је изградња цјевовода за снабдијевање водом домаћинстава села и засеока и прикључење свих потрошача на планирани цјевовод. Неопходно је коридоре трасе новопроектованих инсталација испројектовати водећи рачуна да се експропријација, односно имовински проблеми на поменутој територији Пешца сведу на најмању могућу мјеру. Геодетску трасу цевовода снимити као и све коте постојећих шахти гдје се прикључују новопроектоване хидротехничке инсталације. Обухватити и третирати хидротехничке инсталације и објекте на истим који се нађу на траси цјевовода.
Намјена и циљ пројекта: намјена и циљ пројекта подразумијевају стварање услова за побољшање квалитета водоснабдијевања потрошача у циљаној зони.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: обезбијеђена питка вода за мјештане КО Пешца.
Излазни индикатори: изграђен водовод
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 210.000 €; Општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 114. ИЗГРАДЊА ВОДОВОДА „РУЈАНАЦ“
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 3: Унапређење водоснабдијевања
Усклађеност са националном политиком: Закон о водама, Закон о комуналним дјелатостима, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Национална стратегија управљања водама, ИПА програми за инфраструктуру водоснабдијевања и заштиту животне средине
Опис пројекта: Предмет овог пројекта је водоснабдејевање МЗ Буче, која има око 300 домаћинстава, од којих у просјеку свако домаћинство има око 3 члана, 2 грла крупне стоке и 15 грла ситне стоке. Овим пројектом је предвиђено да се вода каптира и транзитним цјевоводом доведе до постојећег базена за насеље запремине 100 м³. На захтјев инвеститора, радови ће бити изведени у двије фазе. Прву фазу чини каптирање извора и комплетни радови до сабирног базена, укључујући и сам базен. Друга фаза обухвата транзитни цјевовод, прекидне коморе и пратеће шахтове. Пројектом је обухваћено 8 извора, који се налазе на различитим удаљеностима од сабирног резервоара – од 100 до 1.000 метара. Сваки извор има посебну каптажу.
Намјена и циљ пројекта: Циљ пројекта је водоснабдијевање МЗ Буче изградњом водовода Рујанац, како би се обезбиједила питка вода за локалне мјештане који живе у око 300 домаћинстава. На тај начин се стварају услови за побољшање квалитета водоснабдијевања потрошача у циљаној зони. Општи циљ је изградња цевовода за снабдијевање водом домаћинстава села и засеока и прикључење свих потрошача на планирани цевовод.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: обезбијеђена питка вода за грађане села Рујанац.
Излазни индикатори: изграђен водовод
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 300.000 €; Општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 115. ИЗГРАДЊА ВОДОВОДА „ЗАГРАД“
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 3: Унапређење водоснабдијевања
Усклађеност са националном политиком: Закон о водама, Закон о комуналним дјелатостима, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Национална стратегија управљања водама, ИПА програми за инфраструктуру водоснабдијевања и заштиту животне средине
Опис пројекта: Потребно је урадити Главни пројекат водоснабдијевања села Заград и засеока Подплавац у склопу мјесне заједнице Бубање, Општина Беране. Село и засеок ће се снабдијевати са изворишта „Алилача“, које је такође планирано за каптирање. Водовод је потребно планирати дуж постојећих саобраћајница на КП 977 и 974 КО Заград и КП 50 КО Вуча. Потребно је обезбиједити прикључење постојећих и планираних објеката на водоводну мрежу.
Намјена и циљ пројекта: Општи циљ је изградња комплетног водоводног система у оквиру села Заград и насеља Подплавац који се налазе у Општини Беране у склопу МЗ Бубање. На тај начин се стварају услови за побољшање квалитета водоснабдијевања потрошача у циљаној зони. Општи циљ је изградња цјевовода за снабдијевање водом домаћинстава села и засеока и прикључење свих потрошача на планирани цјевовод. Сврха израде главног пројекта је обезбјеђивање техничке документације ради стварања услова унапређења система водоснабдијевања села и засеока, у складу са националним законодавством.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: обезбијеђена питка вода за грађане села Заград.
Изразни индикатори: изграђен водовод
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000 €; Општина Беране, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 1 година
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 116. РЕКОНСТРУКЦИЈА ГРАДСКЕ КАПЕЛЕ СА УРЕЂЕЊЕМ ПАРКИНГ ПРОСТОРА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 4: Развој и унапређење комуналне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о комуналним дјелатостима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, Закон о саобраћају на путевима, ИПА програми за урбани развој и заштиту животне средине
Опис пројекта: Постојећом градском капелом управља ДОО Комунално Беране. У надлежности овог предузећа налази се уређење и одржавање градског гробља и капеле. У складу са својим могућностима, ово комунално предузеће константно врши уређење и одржавање објекта градске капеле. Међутим, постојећи објекат се налази у лошем стању, без гријања, без адекватног паркинг простора и као такав не може да испуни своју функцију и задовољи потребе становништва. Потребно је извршити реконструкцију објекта и уредити адекватан паркинг простор. Због неадекватног и уског коловоза потребно је изградити пјешачку стазу од раскрснице до улаза у гробље како би се унаприједила приступна саобраћајница.
Намјена и циљ пројекта: реализацијом пројекта реконструкције постојећег објекта на бази енергетске ефикасности, унаприједила би се постојећа градска инфраструктура, а допринијело би се и бољем уређењу и искоришћености простора градског гробља.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: смањење гужве испред капеле, уређено паркирање, опремљен и уређен простор.
Излазни индикатори: реконструисан објекат и уређен паркинг простор
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 350.000 €; буџет општине, буџет државе, донације
Циљне групе/корисници: сви грађани Берана
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: технички надзор

Пројектна идеја 117. ИЗГРАДЊА НОВОГ ГРАДСКОГ ГРОБЉА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 4: Развој и унапређење комуналне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о комуналним дјелатостима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о заштити животне средине, Закон о локалној самоуправи, ИПА програми за урбани развој и заштиту животне средине
Опис пројекта: Ширење градског језгра, као и повећање броја становника у градском језгру, условили су и повећање потребе за коришћењем градског гробља. Постојеће градско гробље није у могућности да се прошири, те су и капацитети за изградњу нових гробних мјеста ограничени – готово непостојећи. Сагледавајући проблем недостатака простора за сахрањивање грађана, општина Беране је обезбиједила локацију за изградњу истог. Поштујући урбанистичко-техничке услове за изградњу, правила архитектонске струке, као и обичајне норме становника Берана, општина Беране је спровела јавни позив, и као резултат позива добила идејно рјешење за изглед Новог гробља са пратећим садржајима. У наредном периоду се планира израда главног пројекта, као и изградња гробља која ће се одвијати у фазама у зависности од потреба за коришћењем гробља.
Намјена и циљ пројекта: реализацијом овог пројекта жели се обезбиједити изградња Новог градског гробља на локацији која је одређена скупштинском одлуком.
Активности: 1. Израда пројектне документације - Главног пројекта; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: ријешен проблем недостајућег простора на градском гробљу.
Излазни индикатори: уређена локација за ново градско гробље.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 2.000.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 118. ИЗГРАДЊА ПАРКИНГ ГАРАЖЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре
Приоритет 4: Развој и унапређење комуналне инфраструктуре
Усклађеност са националном политиком: Закон о комуналним дјелатостима, Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о заштити животне средине, Закон о саобраћају на путевима, Закон о локалној самоуправи, Стратегија развоја саобраћајне инфраструктуре, ИПА програми за урбани и саобраћајни развој
Опис пројекта: Општина Беране је определијелила локацију за постављање/изградњу паркинг гараже у оквиру ДУП Парка. Овим пројектом се настоји ријешити проблем паркирања возила у центру града и растеретити саобраћај.
Намјена и циљ пројекта: изградњом паркинг гараже осим нових паркинг мјеста у центру града растеретиће се дио постојећих паркинг мјеста и додатно унаприједити управљање простором.
Активности: 1. Израда пројектне документације; 2. Спровођење тендерске процедуре, одабир извођача радова и уговарање посла; 3. Извођење радова / набавка и монтажа; 4. Технички пријем радова.
Очекивани резултат: обезбијеђен нови простор за паркирање.
Изразни индикатори: број обиљежених паркинг мјеста.
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 1.000.000 €; буџет општине, буџет државе
Циљне групе/корисници: грађани
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Технички надзор

Пројектна идеја 119. ФОРМИРАЊЕ РЕГИСТРА НЕПОКРЕТНЕ ОПШТИНСКЕ ИМОВИНЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6: Унапређење постојећих административних капацитета
Приоритет 1: Примјена софтверских рјешења у свакодневном раду
Усклађеност са националном политиком: Закон о државној имовини, Закон о локалној самоуправи, Закон о катастру непокретности, Закон о информационој безбједности, Национална стратегија реформе јавне управе, ИПА програми за дигитализацију и реформу јавне управе
Опис пројекта: Законом о државној имовини у члану 20. став 1. („Службени лист ЦГ“ бр. 20/09, 40/11) прописано је да су државни органи, јединице локалне самоуправе и органи који обављају јавну службу, који користе државну имовину, дужни да воде евиденцију о стању и кретању те имовине у складу са законом. Сходно Одлуци о организацији и начину рада локалне управе општине Беране, Дирекција за имовину, као орган локалне управе, обавља и послове евиденције државне имовине власништво општине Беране. Дирекција за имовину активно ради на прикупљању неопходних података о државној имовини власништво општине Беране у циљу формирања Регистра непокретности - јединствене јавне базе података. Ради утврђивања стварног стања - власника непокретности, неопходно је да се формира Комисија са задатком да изврши премјер свих пословних објеката у власништву општине Беране и те податке усагласи са катастарском евиденцијом, као и да се идентификују - евидентирају и попишу стамбени објекти (станови, куће), помоћни објекти и нестамбени простори - подруми, и сачини записник појединачно за сваку непокретност, констатујући имена корисника ових објеката. Сви прикупљени подаци ће се у даљој фази пројекта уносити у јединствену електронску базу података - софтвер за евиденцију све покретне и непокретне општинске имовине. Овако формиран Регистар општинске имовине доприноси једноставнијем и ефикаснијем раду свих органа локалне управе у функцији свих грађана и других друштвених и привредних субјеката.
Намјена и циљ пројекта: пројектом се настоји допринијети рационалном и транспарентном управљању општинском имовином кроз свеобухватан и јасан регистар.
Активности: формирање комисије за прикупљање података; прикупљање података; отклањање неправилности; тендерска процедура за израду софтверског рјешења за формирање Регистра општинске имовине; израда софтвера; стављање софтвера у рад; обука запослених за примјену и приступ софтверу.
Очекивани резултат: успостављен електронски регистар општинске имовине.
Излазни индикатори: попис покретне и непокретне општинске имовине
Одговорна страна: Општина Беране - Дирекција за имовину
Укупни буџет и извор финансирања: 10.000 €; буџет општине
Циљне групе/корисници: органи и службеници у локалној самоуправи; становници
Период имплементације: 4 године
Мониторинг и евалуација: Дирекција за имовину

Пројектна идеја 120. УСПОСТАВЉАЊЕ СИСТЕМА ЕЛЕКТРОНСКЕ КАДРОВСКЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6: Унапређење постојећих административних капацитета
Приоритет 1: Примјена софтверских рјешења у свакодневном раду
Усклађеност са националном политиком: Закон о државној имовини, Закон о локалној самоуправи, Закон о катастру непокретности, Закон о информационој безбједности, Национална стратегија реформе јавне управе, ИПА програми за дигитализацију и реформу јавне управе
Опис пројекта: Осавремењавање рада органа локалне самоуправе успостављањем система електронске кадровске евиденције подразумијева инсталирање јединственог софтверског рјешења којим би се унаприједио рад службе за радне односе и омогућило успјешно управљање људским ресурсима. Електронска кадровска евиденција омогућава јасан увид у расположиве људске ресурсе и пружа могућности за даљу управљачку активност која подразумијева обезбјеђивање, развој, одржавање, прилагођавање, усмјеравање и коришћење људских потенцијала у складу са циљевима и приоритетима локалне самоуправе, уз истовремено респектовање индивидуалних потреба и циљева запослених. Такође, увођењем јединственог ИС за вођење кадровске евиденције омогућило би се ефикасније интерно тржиште рада у комуникацији између органа локалне управе, локалних јавних предузећа и државних органа.
Намјена и циљ пројекта: унапређење рада локалне самоуправе, успјешно и оптимално управљање људским ресурсима.
Активности: 1. Тендерска процедура за израду софтверског рјешења за формирање електронске кадровске евиденције; 2. Израда софтвера; 3. Стављање софтвера у рад; 4. Унос података и формирање електронске кадровске евиденције; 5. Обука запослених за примјену и приступ софтверу.
Очекивани резултат: јасан преглед расположивих људских ресурса електронском евиденцијом персоналних досијеа свих запослених
Излазни индикатори: инсталирана електронска кадровска евиденција расположивих људских ресурса
Одговорна страна: Општина Беране - Секретаријат за општу управу и друштвене дјелатности
Укупни буџет и извор финансирања: 5.000 €; буџет општине
Циљне групе/корисници: органи и службеници у локалној самоуправи;
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: Секретаријат за општу управу и друштвене дјелатности

Пројектна идеја 121. ФОРМИРАЊЕ РЕГИСТАРА ЕЛЕКТРОНСКЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ ПРЕДМЕТА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6: Унапређење постојећих административних капацитета
Приоритет 1: Примјена софтверских рјешења у свакодневном раду
Усклађеност са националном политиком: Закон о раду, Закон о локалној самоуправи, Закон о заштити података о личности, Закон о информационој безбједности, Закон о евиденцијама у јавном сектору, Национална стратегија реформе јавне управе, ИПА програми за дигитализацију и реформу јавне управе
Опис пројекта: Савремене информационе технологије пружају изванредне могућности за ефикаснији рад администрације успостављањем система електронског управљања документима. Инсталирањем посебног софтверског рјешења кроз који би се формирали неопходни Регистри предмета, као и регистри пројектно-техничке документације. Све врсте регистара би имале за циљ да на једном мјесту општина Беране посједује кумулативно сабране, а уредно пописане предмете и пројекте. Самим тим дошло би до скраћења времена обраде предмета, као и до убрзаног дјеловања код промјена у пројектно-техничкој документацији. Софтверско рјешење, као и обука запослених, би унаприједила рад локалних службеника и намјештеника и објединила различите врсте регистара.
Намјена и циљ пројекта: ефикасна, професионална и сервисно орјентисана локална управа која је у функцији грађана и других друштвених и привредних субјеката.
Активности: 1. Тендерска процедура за израду софтверског рјешења за формирање Регистра електронске евиденције предмета; 2. Израда софтвера; 3. Стављање софтвера у рад; 4. Унос података и формирање Регистра; 5. Обука запослених за примјену и приступ софтверу.
Очекивани резултат: успостављен систем електронске евиденције предмета и електронског управљања документима; формирање јединствене базе података.
Излазни индикатори: број електронски евидентираних предмета
Одговорна страна: Општина Беране - Дирекција за имовину
Укупни буџет и извор финансирања: 10.000 €; буџет општине
Циљне групе/корисници: органи и службеници у локалној самоуправи; грађани и привредници који остварују права у одређеним управним поступцима .
Период имплементације: 3 године
Мониторинг и евалуација: Дирекција за имовину, Секретаријати који посједују пројектно - техничку документацију

Пројектна идеја 122. ДОНОШЕЊЕ ЛОКАЛНИХ АКЦИОНИХ ПЛАНОВА (ЛАП ЗА КУЛТУРУ, ЛАП ЗА МЛАДЕ, ЛАП ЗА ОСИ)
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6: Унапређење постојећих административних капацитета
Приоритет 2: Доношење акционих планова и програма за поједине области
Усклађеност са националном политиком: Закон о локалној самоуправи, Закон о култури, Закон о младима, Закон о забрани дискриминације лица са инвалидитетом, Национална стратегија за младе, Стратегија за интеграцију лица са инвалидитетом, ИПА програми за друштвени развој и инклузију
Опис пројекта: У складу са Законом о локалној самоуправи Црне Горе, локалне самоуправе планирају, уређују и управљају јавним пословима који су у њиховој надлежности и од интереса за локално становништво. Општина, у складу са законом, поред Стратешког плана развоја општине, доноси и појединачне планове и програме за поједине области. Акциони план представља документ којим се прецизирају конкретне мјере за постизање циљева развоја. У складу са визијом, приоритетима и стратешким циљевима развоја општине, неопходно је припремити акционе планове за поједине области из надлежности локалне самоуправе. Усвајањем и спровођењем акционих планова у локалној заједници ствара се повољнији амбијент и услови за организационе промјене и изградњу нове културе рада и понашања у једној општини. Активности органа локалне самоуправе и других субјеката који реализују акционе планове могу дати жељене резултате у појединим областима дјеловања, уколико су грађани и сви субјекти у локалној заједници укључени и подржавају њихове активности у реализацији утврђених приоритетних мјера и активности. Акциони планови треба да настају у интеракцији грађана, цивилног сектора, представника кључних институција у граду и експерата. Овакав процес доношења акционих планова, омогућио би јаснији увид у кључне проблеме и изазове са којима се сусрећу грађани Берана, као и могућност заједничког тражења рјешења и грађења заједнице према њиховим потребама. За спровођење акционих планова одговорни су сви органи у локалној самоуправи, а посебно они у чијем дјелокругу рада су утврђене обавезе и одговорност за имплементирање појединог акционог плана. Општина Беране ће сходно потребама формирати Радне групе за израду потребних акционих планова са јасно прецизираним конкретним активностима, ресурсима, надлежностима и роковима за остваривање приоритета из појединих области. Радне групе, формиране од именованих појединаца, радиће на припреми неопходних акционих планова и достављати исте на усвајање Скупштини.
Намјена и циљ пројекта: остваривање стратешких приоритета развоја општине кроз прецизирање конкретних акција и мјера израдом Акционих планова за појединачне области.
Активности: формирање радних група за израду акционих планова; израда акционих планова; усвајање акционих планова на Скупштини
Очекивани резултат: усвојени акциони планови
Излазни индикатори: број усвојених акционих планова
Одговорна страна: радне групе за израду акционих планова, Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 10.000 €; Општина Беране
Циљне групе/корисници: грађани општине Беране
Период имплементације: континуирана активност
Мониторинг и евалуација: Скупштина општине Беране

Пројектна идеја 123. АЖУРИРАЊЕ ГЕОДЕТСКИХ ПОДЛОГА ЗА ПОТРЕБЕ ИЗРАДЕ ДУП-ОВА
СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6: Унапређење постојећих административних капацитета
Приоритет 3: Унапређење просторно-планских капацитета
Усклађеност са националном политиком: Закон о просторном планирању и изградњи објеката, Закон о катастру непокретности, Закон о локалној самоуправи, Закон о државном премјеру и катастру непокретности, Закон о заштити животне средине, ИПА програми за урбани и просторни развој, Национална стратегија просторног развоја до 2035. године
Опис пројекта: Готово све развијене земље у свијету имају институционализован систем просторног планирања који подразумијева постојање одређених нивоа подјеле надлежности и одговорности (национални, регионални, локални ...). Чак и у земљама које су у саставу Европске Уније, просторно планирање се одвија у складу са специфичностима планске документације и организацијом тих земаља у овој области. За свако насељено мјесто или простор на коме се врши израда урбанистичко-техничке документације, неопходне су ажурне геодетске подлоге. У боље развијеним општинама, гдје је повећана градња и већи наталитет, обично се сусрећемо са квалитетнијим подлогама и новијим премјерима, од општина у којима то није случај. Из тог разлога, прије израде урбанистичко-техничке документације неопходно је извршити ажурирање геодетских подлога, односно извршити снимање свих промјена које нису евидентирани на подлогама које су нам дате на располагање. Геодетске подлоге за потребе пројектовања треба да садрже на првом мјесту ону врсту детаља коју захтијева сам пројектант, односно у зависности од врсте и ранга плана који је предмет израде. Геодетска подлога у градовима и насељима треба да приказује све садржаје обиљежене припадајућим топографским знаковима. Узимајући у обзир чињеницу да су планови на територији Општине Беране стари у просјеку 18 година, ово је један од корака ка унапређењу планског развоја Општине Беране.
Намјена и циљ пројекта: ажурирање геодетских подлога за потребе адекватне просторне документације.
Активности: 1. Мапирање територије за геодетско снимање; 2. Расписивање тендерске документације за избор обрађивача, одабир геодетске фирме; 3. Снимање подлога.
Очекивани резултат: ажурне геодетске подлоге
Излазни индикатори: ажурне геодетске подлоге и нови ДУП-ови
Одговорна страна: Општина Беране
Укупни буџет и извор финансирања: 200.000 €, буџет Општине
Циљне групе/корисници: грађани Берана
Период имплементације: 2 године
Мониторинг и евалуација: Општина Беране

5.4. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ

Пројекти предвиђени Стратешким планом развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године финансираће се из: државног буџета, буџета локалне управе, ресорних министарстава, као и уз помоћ средстава из ЕУ фондова, донација и приватних инвеститора.

Табела 52. Извори финансирања Стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године (у EUR)

Опис	Укупно	Извори финансирања				
		Буџет Општин е	Буџет државе	ЕУ фондови	Донације	Остало
I Специфични стратешки циљ: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране	1.650.000	355.000	595.000	700.000		
Приоритет 1. Унапређење анималне производње	550.000	110.000	165.000	275.000		-
Приоритет 2. Унапређење биљне производње	850.000	170.000	255.000	425.000		-
Приоритет 3. Унапређење институционалне помоћи пољопривредним произвођачима	250.000	75.000	175.000		-	-
II Специфични стратешки циљ: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима	26.610.000	2.442.000	7.612.000	5.906.000	10.650.000	
Приоритет 1. Унапређење квалитета ваздуха	230.000	40.000	69.000	21.000	100.000	-
Приоритет 2. Унапређење квалитета пијаће воде	5.350.000	1.095.000	1.705.000	0	2.550.000	-
Приоритет 3. Ефикасно управљање отпадним водама	2.810.000	623.000	1.087.000	100.000	1.000.000	-
Приоритет 4. Ефикасно управљање отпадом	3.170.000	634.000	951.000	1.585.000		-
Приоритет 5. Енергетска ефикасност и одрживо управљање природним ресурсима	-	-	-	-		-
Приоритет 6: Заштита од поплава и клизишта	15.050.000	50.000	3.800.000	4.200.000	7.000.000	-
III Специфични стратешки циљ: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета	3.320.000	64.000	96.000	160.000		- 3.000.000
Приоритет 1. Јачање смјештајних капацитета	3.000.000	-	-	-		- 3.000.000
Приоритет 2. Промоција културне и историјске баштине	100.000	20.000	30.000	50.000		-
Приоритет 3. Диверзификација туристичке понуде	160.000	32.000	48.000	80.000		-
Приоритет 4. Услужно оријентисан развој	60.000	12.000	18.000	30.000		-
IV Специфични стратешки циљ: Развој производних и прерађивачких	7.490.000	2.367.000	5.023.000			100.000

Предлог стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године

капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности						
Приоритет 1. Унапређење капацитета за прераду пољопривредних производа	1.750.000	505.000	1.145.000	-	-	100.000
Приоритет 2. Подстицање привриједног развоја	200.000	60.000	140.000	-	-	-
Приоритет 3. Коришћење природних ресурса у сврху економског развоја	5.500.000	1.790.000	3.710.000	-	-	-
Приоритет 4. Унапређење институционалне подршке	40.000	12.000	28.000	-	-	-
V Специфични стратешки циљ: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре	75.010.000	19.118.000	37.297.000	11.910.000	4.185.000	-
Приоритет 1. Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре	22.250.000	6.980.000	15.045.000	-	225.000	-
Приоритет 2. Развој и унапређење градске инфраструктуре	47.100.000	10.280.000	18.700.000	14.410.000	3.710.000	-
Приоритет 3. Унапређење водоснабдијевања	2.310.000	853.000	1.207.000	-	250.000	-
Приоритет 4. Развој и унапређење комуналне инфраструктуре	3.350.000	1.005.000	2.345.000	-	-	-
VI Специфични стратешки циљ: Унапређење постојећих административних капацитета	235.000	235.000	-	-	-	-
Приоритет 1. Примјена софтверских рјешења у свакодневном раду	25.000	25.000	-	-	-	-
Приоритет 2. Доношење акционих планова и програма за поједине области	10.000	10.000	-	-	-	-
Приоритет 3. Унапређење просторно - планских капацитета	200.000	200.000	-	-	-	-
УКУПНО (I + II + III + IV + V + VI)	114.315.000	24.581.000	49.123.000	18.676.000	14.835.000	3.100.000

VI МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕРАНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2031. ГОДИНЕ

Мониторинг и евалуација стратешког плана општине Беране вршиће се периодично током имплементације плана. Важно је имати у виду да мониторинг и евалуација нијесу статични процеси, већ динамични и треба да буду флексибилни у складу са промјенама или потребама заједнице и околностима у којима се план имплементира.

Мониторинг се обично врши редовно, на мјесечном, кварталном или годишњем нивоу, у зависности од временских оквира постављених у пројектним идејама стратешког плана.

Мониторинг и евалуација спровођења стратешког плана развоја општине Беране за период 2025-2031. године, представљају кључне процесе праћења, анализе и оцењивања напретка и ефикасности имплементације плана развоја. Мониторинг би укључивао редовно праћење и скупљање података о постигнутим резултатима и напретку у остваривању циљева постављених у стратешком плану, што може обухватити: праћење кључних показатеља перформанси (идентификација кључних индикатора који мјере напредак у различитим секторима (нпр. економија, образовање, инфраструктура, социјалне услуге и др), редовно прикупљање података (скупљање релевантних информација о активностима, трошковима, временским роковима и резултатима пројеката и иницијатива спроведених у оквиру плана), процјена учинка (анализа постигнутог напретка у односу на постављене циљеве, идентификација успјеха и проблема у имплементацији, као и идентификација области које захтијевају додатне напоре или корекције).

Имплементација и надзор

Реализација развојних пројеката датих у Стратешком плану развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године подразумијеваће:

- ✓ даље јачање људских и материјалних капацитета Општинске управе у процесу планирања, буџетирања и управљања привредним и друштвеним развојем;
- ✓ развој различитих партнерских иницијатива (јавног, привредног и цивилног сектора), које би требало да припремају и имплементирају пројекте, који доприносе развоју привреде и друштва;
- ✓ јачање предузетничког духа и инвестиционих капацитета укупног становништва, а посебно младих.

Такође, имплементација Стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године зависиће и од институционалног амбијента, пословног окружења и климе у којој се одвија привредни и друштвени развој Црне Горе уопште. Овдје се преваходно мисли на: а) обезбијеђеност макроекономске и политичке стабилности; б) успостављање ефикасног система финансирања привреде; в) ефикасно функционисање тржишта; г) јачање привреде и заштита од тржишне конкуренције и слично.

Надзор над процесом имплементације требало би да спроводи одговарајуће тијело, односно радна група са обавезом подношења одговарајућег Извјештаја на сваких годину дана.

Надзор у процесу имплементације Стратешког плана развоја општине Беране за период од 2025. до 2031. године обухвата два кључна елемента, а то су:

I *доступност информација* након усвајања и објављивања стратешког документа и

II *систем прикупљања података*, који подразумева креирање одговарајуће системске базе података, као интегралног елемента коначног годишњег извјештаја о извршеном надзору.

У наставку су подаци о индикаторима, извору верификације, почетне вриједности и циљани исходи на основу постављених специфичних циљева и њима припадајућих приоритета.

	ИНДИКАТОР	ИЗВОР ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПОЧЕТНА ВРИЈЕДНОСТ	ЦИЉАНИ ИСХОД
Специфични стратешки циљ 1: Развој пољопривредне производње по принципима еколошки здраве хране				
Приоритет 1: Унапређење анималне производње	Повећање укупног броја грла стоке; Повећање произведеног меса, млијека или других анималних производа; Повећање броја пољопривредних газдинстава.	Секретаријат за пољопривреду, туризам, водопривреду и заштиту животне средине Црне Горе; Секретаријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; МОНСТАТ.	Крупна стока 2.500 грла, овце 8.000 грла, козе 800 грла, кошнице 5.000 (2023.); Производња меса 2.480 т (2023.), производња млијека 7.290.000 литара годишње, 250 т конзумне рибе у два гурнуса, 2 милиона јединки рибе; Општина Беране има 3.156 пољопривредних газдинстава.	Повећање броја: крупне стоке за 10% (2.750 грла), грла оваца за 10% (8.800), грла коза за 10% (880), кошнице за 10% (5.500); Повећање производње меса за 10% (2.728) и млијека за 10% (8.019.000 л); Повећање конзумне рибе за 10% (275 т), повећање јединки рибе за 10% (2.200.000); Повећање броја пољопривредних газдинстава за 10% (3.472). Ово је очекивани исход у наредне двије године.

Приоритет 2: Унапређење биљне производње	Повећање површине под пољопривредним земљиштем; Повећање броја пољопривредних газдинстава; Смањење површине под непродуктивним земљиштем.	Секретаријат за пољопривреду, туризам, водопривреду и заштиту животне средине Црне Горе; Секретаријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; МОНСТАТ.	Пољопривредно земљиште 22.255 ха (2010.); Број пољопривредних газдинстава 3.156 (2010.); Непродуктивно земљиште 2.171 ха (2010.)	Површина пољопривредног земљишта већа за 10% (24.480,5 ха); Број пољопривредних газдинстава већи за 10% (3.472); Смањење површине под непродуктивним земљиштем за 10% (1.953,9 ха). Ово је очекивани исход у наредне двије године.
Приоритет 3: Унапређење институционал не помоћи пољопривредни м произвођачима	Повећање субвенција за секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду; Повећање броја пољопривредних газдинстава;	Секретаријат за пољопривреду, туризам, водопривреду и заштиту животне средине Црне Горе; Секретаријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; МОНСТАТ.	Планирано је 270.000 евра за субвенције за производњу и пружање услуга Секретаријата за пољопривреду, туризам и водопривреду (2024.); Број пољопривредних газдинстава 3.156 (2010.);	Повећање планираних субвенција за 10% (297.000 евра); Број пољопривредних газдинстава већи за 10% (3.472). Ово је очекивани исход у наредне двије године.
	ИНДИКАТОР	ИЗВОР ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПОЧЕТНА ВРИЈЕДНОСТ	ЦИЉАНИ ИСХОД
Специфични стратешки циљ 2: Заштита животне средине и одрживо управљање природним ресурсима				

Приоритет 1: Унапређење квалитета ваздуха	Набавка једне мјерне станице;	Извјештаји о квалитету ваздуха: Секретаријата за пољопривреду, туриз ам, водопривреду и заштиту животне средине Црне Горе; Секретаријата за привреду, развој и инвестиције општине Беране; Секретаријата за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; МОНСТАТ-а.; Истраживања и студије; Сателитски подаци;	На територији општине Беране не постоје стационарне мјерне станице за мониторинг ваздуха (2024.).	Набавка једне мјерне станице.
Приоритет 2: Унапређење квалитета пијаће воде	Избјегавање могућих бактериолошка загађења питке воде (Echerichia coli); Обезбиједити воду без мириса и укуса; Обезбиједити воду без боје; Смањити мутноћу сирове воде; Успостављање рН вриједности воде око оптималних вриједности.	Секретаријат за пољопривреду, туриз ам, водопривреду и заштиту животне средине Црне Горе; Секретаријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; МОНСТАТ.	Присуство бактерија (Echerichia coli) у води је 0/100 ml (2021.); Вода јесте без мириса и укуса; Боја у води има вриједност < 5 °Co-Pt skale (2021.); мутноћа 0,99 – 1,68 НТУ (2021.); рН 7,55-7,6 (2021.);	Максимално дозвољене концентрације су: Боје 20 °Co-Pt skale; Мутноћа 1 НТУ; рН 6,5 – 9,5;

Приоритет 3: Ефикасно управљање отпадним водама	Повећање учешћа становништва које је покривено канализационим системом; Повећање броја прикључака на канализациони систем;	Секретаријат за пољопривреду, туризам, водопривреду и заштиту животне средине Црне Горе; Секретаријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; МОНСТАТ.	Покривеност становништва канализационим системом 68% (2022.); Број прикључака на канализациони систем 6.049 (2022.)	Повећати покривеност становништва канализационим системом за 20% (88%); Повећати број прикључака на канализациони систем за 20% (7.259). Ово је очекивани исход у наредних пет година.
Приоритет 4: Ефикасно управљање отпадом	Смањење количине генерисаног комуналног отпада; Повећање броја корисника услуга организованог сакупљања комуналног отпада физичких и правних лица;	Секретаријат за пољопривреду, туризам, водопривреду и заштиту животне средине Црне Горе; Секретаријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; МОНСТАТ.	Укупна количина сакупљеног отпада износила је 10.500 t (2023.); Број корисника услуга организованог сакупљања комуналног отпада физичких (6.900) и правних лица (750);	Смањење количине генерисаног отпада за 15% (8.925 т); Повећање броја корисника услуга организованог сакупљања комуналног отпада физичких (7.935) и правних лица (863). Ово је очекивани исход у наредних двије године.

Приоритет 5: Енергетска ефикасност и одрживо управљање природним ресурсима	Повећање броја корисника електричне енергије;	Влада Црне Горе; Извештаји Црногорског електродистрибутивног система.	Број корисника електричне енергије 16.971 (2023.);	Број корисника електричне енергије већи за 10% (18.668);
	Повећање инвестиција у енергетски систем;		Инвестиције у енергетски систем 1.086.235 евра (2024.);	Повећање инвестиција у енергетски систем за 30% (1.194.858 евра);
Приоритет 6: Заштита од поплава и клизишта	Повећање броја мини хидроелектрана;	Општина Беране, Секретаријат за планирање и уређење простора.	Број мини хидроелектрана 7 (2023.);	Повећање броја мини хидроелектрана за још три (10);
	Повећање удјела обновљиве енергије у укупној потрошњи.		Удио обновљиве енергије у укупној потрошњи > 50% (2023.).	Повећање удјела обновљиве енергије у укупној потрошњи најмање 50%. Ово је очекивани исход у наредних пет година.
	Повећање дужине урађене обалоутврде.	Министарство унутрашње послове, Сектор за ванредне ситуације;	Дужина урађене обалоутврде на реци Лим 20 км (2023.);	Детаљна процјена дужине обалоутврде биће утврђена након израде главног пројекта, у складу са
			Оцјена стања инфраструктуре за заштиту од поплава, укључујући ниво одржавања и спремност за евентуалне поплаве;	геоморфолошким карактеристикама терена и ризиком од поплава. Ово је очекивани исход у наредних пет година.
	ИНДИКАТОР	ИЗВОР ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПОЧЕТНА ВРИЈЕДНОСТ	ЦИЉАНИ ИСХОД
Специфични стратешки циљ 3: Подстицање развоја туризма повећањем туристичких садржаја и капацитета				

Приоритет 1: Проширење смјештајних капацитета	Повећање броја смјештајних јединица; Повећати број долазака туриста; Повећати број ноћења туриста;	Министарство туризма Црне Горе; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; Туристичка организација Беране; МОНСТАТ.	4 хотела, 1 мотел, 5 преноћишта (2022.); 4.172 долазака туриста (2021.) 6.405 ноћења туриста (2021.)	Повећање броја смјештајних јединица за 20% (5 хотела, 1 мотел, 6 преноћишта); Повећати број долазака туриста за 20% (5.006); Повећати број ноћења туриста за 20% (7.686). Ово је очекивани исход у наредних двје године.
Приоритет 2: Промоција културне и историјске баштине	Повећање броја културних и историјских програма; Повећање броја културних и историјских манифестација;	Министарство туризма Црне Горе; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; Туристичка организација Беране; МОНСТАТ.	Број културних и историјских програма око 100 (2018.); Број културних и историјских манифестација 6 (2018.);	Повећање броја културних и историјских програма за 10% (110); Повећање броја културних и историјских манифестација за 10% (7). Ово је очекивани исход у наредних двје године.

Приоритет 3: Диверзификација туристичке понуде	Повећање броја културних и историјских програма;	Министарство туризма Црне Горе;	Број културних и историјских програма око 100 (2018.);	Повећање броја културних и историјских програма за 10% (110);
	Повећање броја културних и историјских манифестација;	Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране;	Број културних и историјских манифестација 6 (2018.);	Повећање броја културних и историјских манифестација за 10% (7);
	Повећање броја смјештајних јединица;	Туристичка организација Беране;	4 хотела, 1 motel, 5 преноћишта (2022.);	Повећање броја смјештајних јединица за 20% (5 хотела, 1 motel, 6 преноћишта);
	Повећати број долазака туриста;	МОНСТАТ.	4.172 долазака туриста (2021.)	Повећати број долазака туриста за 20% (5.006);
	Повећати број ноћења туриста;		6.405 ноћења туриста (2021.)	Повећати број ноћења туриста за 20% (7.686).
				Ово је очекивани исход у наредних двије године.

Приоритет 4: Услужно оријентисан развој	Креирање виртуелне туристичке понуде на различитим језицима како би привукла имеђународне посјетиоце; Виртуелни приказ културне баштине, културних споменика, музеја и историјских локација; Креиран онлајн информациони центар на различитим језицима.	Министарство туризма Црне Горе; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; Туристичка организација Беране; МОНСТАТ.	Тренутно не постоји ова услуга у општини Беране.	Креирана 1 виртуелна туристичка понуда; Креиран 1 виртуелни приказ културне баштине, културних споменика, музеја и историјских локација; Креиран 1 онлајн информациони центар на различитим језицима. Ово је очекивани исход у наредних двије године.
Приоритет 5: Валоризација природних ресурса у функцији туризма	Повећање дужине бициклистичких стаза кроз и око Берана; Повећање дужине стазе за пјешачење кроз и око Берана.	Министарство туризма Црне Горе; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; Туристичка организација Беране; МОНСТАТ.	22,32 км дугачка бициклистичка тура круга око Берана (2023.); 19,31 км дужина стазе за пјешачење (2023.)	Повећање дужине бициклистичких стаза кроз и око Берана за 10% (24,55 км); Повећање дужине стазе за пјешачење кроз и око Берана за 10% (21,24 км). Ово је очекивани исход у наредних пет година.
	ИНДИКАТОР	ИЗВОР ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПОЧЕТНА ВРИЈЕДНОСТ	ЦИЉАНИ ИСХОД
Специфични стратешки циљ 4: Развој производних и прерађивачких капацитета ради даљег економског развоја и јачања конкурентности				

Приоритет 1: Унапређење капацитета за прераду пољопривредних производа	Повећање броја мљекара; Изградња капацитета за прераду меса; Повећати број сушара; Изградња дестилерија.	Секретаријат за пољопривреду, туризам, водопривреду и заштиту животне средине Црне Горе; Секретаријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; МОНСТАТ.	Тренутно стање капацитета за прераду пољопривредних производа: 1 мљекара, нема капацитета за прераду меса, нема дестилерија.	Повећати број мљекара за још 1 (2); Оснивање бар 1 модерног центра за прераду меса на територији општине Беране, који ће обезбиједити квалитетну и стандардизовану прераду говеђег, свињског и овчјег меса. Ово је очекивани исход у наредних пет година.
Приоритет 2: Подстицање привредног развоја	1. Оснивање нових бизнис зона; Повећање броја привредних субјеката у бизнис зонама; Повећање броја активних пословних субјеката; Отварање нових радних мјеста.	Министарство економског развоја Црне Горе; Секретаријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; МОНСТАТ.	1 бизнис зона; 4 привредна субјекта у бизнис зони; Број активних пословних субјеката 680 (2021.) Број запослених 5.696 (2024.)	Оснивање још 1 бизнис зоне (2); Повећање броја привредних субјеката за 10% (5); Повећање броја активних пословних субјеката за 10% (748); Повећање броја запослених за 10% (6.266). Ово је очекивани исход у наредних седам година.

Приоритет 3: Коришћење природних ресурса у сврху економског развоја	Већа експлоатација хидропотенцијала; Повећање броја мини хидроелектрана	Министарство економског развоја Црне Горе; Секератријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; МОНСТАТ.	Тренутни хидропотенцијал је до 6 MW. Број мини хидроелектрана 7 (2023.);	Већа експлоатација хидропотенцијала који би ишао до 10 MW. Повећање броја мини хидроелектрана за 3 (10). Ово је очекивани исход у наредних седам година.
Приоритет 4: Унапређење институционалне подршке	Формирање нових кластера у области пољопривреде и туризма; Повећање броја активних пословних субјеката; Отварање нових радних мјеста.	Министарство економског развоја Црне Горе; Секератријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; МОНСТАТ.	Тренутно не постоје кластери у области пољопривреде и туризма; Број активних пословних субјеката 680 (2021.) Број запослених 5.696 (2024.)	Бар по један формиран кластер у области пољопривреде и туризма; Повећање броја активних пословних субјеката за 10% (748); Повећање броја запослених за 10% (6.266). Ово је очекивани исход у наредних четири године.
	ИНДИКАТОР	ИЗВОР ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПОЧЕТНА ВРИЈЕДНОСТ	ЦИЉАНИ ИСХОД
Специфични стратешки циљ 5: Изградња и адекватно одржавање јавне инфраструктуре.				

Приоритет 1: Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре.	Повећање броја привредних субјеката у цјелатности „саобраћај и складиштење“; Повећање дужине путева које чине мрежу саобраћајница; Изградња аутопута; Реконструкција постојећих саобраћајница; Успостављање новог система жељезничког саобраћаја на простору Општине;	Влада Црне Горе; Министарство саобраћаја Црне Горе; Секретаријат за комунално-стамбене послове, саобраћај и заштиту животне средине општине Беране;	Број привредних субјеката у цјелатности „саобраћај и складиштење“ 40 (2021.); Дужина путва износи око 1.029,1 км; Тренутно нема аутопута на територији Општине; Тренутно није успостављен жељезнички саобраћај на релацији Бијело Поље-Беране;	Повећање броја привредних субјеката у цјелатности „саобраћај и складиштење“ за 10% (44); Повећање дужине путева које чине мрежу саобраћајница за 10% (1.132 км); Изградња 21,5 км аутопута; Спровести реконструкцију постојећих саобраћајница у дужини од најмање 30 км; Изградња жељезничке пруге у дужини од 34 км. Ово је очекивани исход у наредних седам година.
Приоритет 2: Развој и унапређење градске инфраструктуре	Повећање броја активних пословних субјеката; Отварање нових радних мјеста.	Секретаријат за комуналне послове, урбанизам и заштиту животне средине; Секретаријат за привреду и развој предузетништва; МОНСТАТ	Број активних пословних субјеката 680 (2021.) Број запослених 5.696 (2024.)	Повећање броја активних пословних субјеката за 10% (748); Повећање броја запослених за 10% (6.266). Ово је очекивани исход у наредних четири године.

Приоритет 3: Унапређење водоснабдијевања	Снабдијевање индустријске зоне из градске водоводне мреже;	Секретаријат за пољопривреду, туризам, водопривреду и заштиту животне средине Црне Горе; Секретаријат за привреду, развој и инвестиције општине Беране; Секретаријат за пољопривреду, туризам и водопривреду општине Беране; МОНСТАТ.	Има насеља која нису повезана на градску водоводну мрежу;	Проширење снабдијевања индустријске зоне из градске водоводне мреже дужине око 10.000 м. Ово је очекивани исход у наредних четири године.
Приоритет 4: Развој и унапређење комуналне инфраструктуре.	Повећање броја становника повезаних на колекторски систем фекалне канализације; Повећање броја корисника прикључених на канализациону мрежу; Повећање дужине фекалне и атмосферске канализационе мреже; Повећање броја комуналних инспектора.	Секретаријат за комунално-стамбене послове, саобраћај и заштиту животне средине општине Беране.	Број становника који су повезани на колекторски систем фекалне канализације износи 18.445 (2021.); Број корисника прикључених на канализациону мрежу 6.049 (2021.) Дужина фекалне и атмосферске канализационе мреже је 20 км; Тренутно је 7 комуналних инспектора.	Повећање броја становника повезаних на колекторски систем фекалне канализације за 10% (20.289); Повећање броја корисника прикључених на канализациону мрежу за 10% (6.654); Повећање дужине фекалне и атмосферске канализационе мреже за 10% (22 км); Повећање броја комуналних инспектора за 10% (8). Ово је очекивани исход у наредне три године.

	ИНДИКАТОР	ИЗВОР ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПОЧЕТНА ВРИЈЕДНОСТ	ЦИЉАНИ ИСХОД
Специфични стратешки циљ 6: Унапређење постојећих административних капацитета.				
Приоритет 1: Примјена софтверских рјешења у свакодневном раду.	Формирање регистра непокретне општинске имовине; Успостављање система електронске кадровске евиденције; Формирање регистра електронске евиденције предмета	Дирекција за имовину општине Беране.	Тренутно нема софтверских рјешења са регистрима непокретне општинске имовине, електронске кадровске евиденције и електронске евиденције предмета.	Увођење бар 1 софтверског решења који би покрио недостатке. Ово је очекивани исход у наредне три године.
Приоритет 2: Доношење акционих планова и програма за поједине области	Усвајање ЛАП за поједине области.	Општина Беране.	Усвајање ЛАП у области културе, спорта, младих, за социјални развој и сл. У појединим областима већ постоје ова документа.	Повећање броја области у којима се усвајају и премењују ЛАП. Ово је очекивани исход у наредне три године.
Приоритет 3: Унапређење просторно- планских капацитета	Унапређење постојећих геодетских подлога.	Општина Беране.	С обзиром да су геодетски планови на територији Општине Беране стари у просјеку 18 година, ово је један од корака ка унапређењу планског развоја општине Беране.	Ажурне геодетске подлоге и нови ДУП-ови; Повећана ефикасност планирања развоја Општине за 20%. Ово је очекивани исход у наредне двije године.

VII ЛИТЕРАТУРА

1. City of London (2013). London Sport Strategy. <https://londonsport.org/about-us/our-mission-vision-and-values/our-blueprint-strategy/> (15.9.2016).
2. Google Earth, screen shot, <https://earth.google.com/web/search/Business+Zone,+E65,+Berane,+Montenegro/@42.86206562,19.87412976,665.24900413a,1877.53462646d,35y,205.70141708h,60t,0r/data=CigiJgokCYtmR60xb0VAEbn1W2EmbkVAGcfEPuQm4zNAITGMML1f3TNAOgMKA TA>, приступљено дана 10.11.2023. године
3. ONE д.о.о.
4. Otašević, J, Dobrota-Davidović, N. (2018): Institutional capacities of Serbia in resolving the problem of Children with Disabilities. *Srpska politička misao, Serbian political thought*, Institut za političke studije, Vol. 61(3), pp.157-173.
5. United Nations, Agenda 22. <https://disarmament.unoda.org/topics/gender/>
6. World Health Organisation, Global report on health equity for persons with disabilities, 2022.
7. предузећа; број дрвопрерађивача са бројем запослених, *интерни подаци општинске управе општине Беране добијени на упит дана 10.11.2023. год. и 15.11.2023. године*
8. Бубања, Д., Голубовић, Д., (2019) *Културно-историјско наслеђе Горњег Полимља*. Токови, часопис за научна, књижевна и друштвена питања, бр. 2, стр. 63-84.
9. Влада Црне Горе, Министарство екологије, просторног планирања и урбанизма (2023): Просторни план Црне Горе до 2040. године, Презентација нацрта плана
10. Влада Црне Горе, Министарство економског развоја и туризма (2023): Стратегија регионалног развоја Црне Горе за период 2023-2027. година, Подгорица.
11. Дјелетић, З., (2019) *Пет деценија часописа „ТОКОВИ“*. Токови, часопис за научна, књижевна и друштвена питања, бр. 2, стр. 165-170.
12. Друштво за телекомуникације „МТЕЛ“ д.о.о.
13. Елаборат о класификацији, категоризацији и прорачуну резерви угља у ревиру „Петњик“, беранског угљоносног басена, Рудник угља Пљевља 2017. година.
14. Завод за запошљавање Црне Горе (2020): Извјештај о раду Завода за запошљавање Црне Горе за 2019. године, Подгорица.
15. Завод за запошљавање Црне Горе (2021): Извјештај о раду Завода за запошљавање Црне Горе за 2020. године, Подгорица.
16. Завод за запошљавање Црне Горе (2022): Извјештај о раду Завода за запошљавање Црне Горе за 2021.године, Подгорица.
17. Завод за запошљавање Црне Горе (2022): Истраживање дефицитарна занимања у Црној Гори у 2021.година, Подгорица.
18. Завод за запошљавање Црне Горе (2023): Извјештај о раду Завода за запошљавање Црне Горе за 2022. године, Подгорица.
19. Закон о библиотечкој дјелатности (Службени лист Црне Горе бр. 49/10).
20. Закон о локалној самоуправи (Службени лист Црне Горе, бр. 002/18од 10.01.2018, 034/19 од 21.06.2019, 038/20 од 25.04.2020, 050/22 од 09.05.2022, 084/22 од 01.08.2022).
21. Закон о локалној самоуправи (Службени лист Црне Горе, бр. 2/2018, 34/2019 и 38/2020).

22. Закон о регионалном развоју, Службени лист Црне Горе, бр. 20/2011, 26/2011, 20/2015, 47/19)
23. Закон о стручном оспособљавању лица са стеченим високим образовањем, Службени лист Црне Горе, бр. 038/12, од 19.07. 2012., 086/22 од 03.08.2012. године.
24. Извјештај о спровођењу плана управљања комуналним и неопасним грађевинским отпадом у општини Беране за 2022. годину. Општина Беране, Секретаријат за комунално-стамбене послове, саобраћај и заштиту животне средине.
25. Извјештај о стању испуштања отпадних вода за територију општине Беране за 2022. годину. Општина Беране, Секретаријат за комунално-стамбене послове, саобраћај и заштиту животне средине.
26. Извјештај Секретаријата за финансије и економски развој општине Беране.
27. *Извјештај о реализацији Стратешког плана развоја општине Беране за 2019, 2020, 2021. и 2022. годину*, Интерни документ општине Беране добијен на упит дана 04.12.2023. године.
28. Извјештај о стању животне средине у општини Беране 2022. година, Општина Беране, Секретаријат за комунално-стамбене послове, саобраћај и заштиту животне средине.
29. *Инвестициони потенцијали општине Беране*, општина Беране, септембар 2022. године.
30. Интерна документација Агенције за изградњу и развој Беране д.о.о., допис бр. 1675 од 11.12.2023. године, Агенција за изградњу и развој Беране д.о.о., Беране, Црна Гора.
31. *Локална студија локације „Бизнис зона“ у Беранама*, Службени лист Црне Горе – општински прописи, бр. 34/2013.
32. Локални Акциони план за социјалну инклузију Рома и Египћана, Беране, 2019/2023.
33. Локални акциони план биодиверзитета за подручје општине Беране за период 2023-2028. година.
34. Мандић, Слађана Заступањем до политике заједнице у области инвалидности: приручник за развој локалних планова акције у области инвалидности - Београд: Handicap International за југоисточну Европу, 2008.
35. Милисав В. Лутовац (1957). Иванградска (Беранска) котлина. Српска Академија Наука.
36. Министарство економије Црне Горе, *Бизнис зона Рудеш*, UNDP у Црној Гори.
37. Министарство економије, Мапа ресурса, 2011.
38. Национална стратегија управљања квалитетом ваздуха са Акционим планом за период 2013-2016. године, Подгорица, јануар 2013. године.
39. Одлука о организацији и начину рада локалне управе општине Беране (Службени лист Црне Горе - општински прописи, бр.003/23 од 13.01.2023, 008/23 од 16.02.2023, 016/23 од 04.04.2023).
40. *Одлука о проглашењу бизнис зоне под називом „Рудеш“ Беране*, **Службени лист Црне Горе - општински прописи, бр. 22/2019.**
41. Општина Беране – званична презентација, <https://berane.me/opsti-podaci/> посећено: 12.11.2023. године.
42. Подаци добијени од Градског Архитекте и Главног Администратора ЈС.

43. Правилник о утврђивању листе степена конкурентности јединице локалне самоуправе за период 2009-2011. година, Службени лист Црне Горе, бр. 49/2013.
44. Правилник о утврђивању листе степена конкурентности јединице локалне самоуправе за период 2012-2014. година, Службени лист Црне Горе, бр. 2/2016.
45. Правилник о утврђивању листе степена конкурентности јединице локалне самоуправе за период 2019-2021. година., Службени лист Црне Горе, бр. 43/2023.
46. Правилник о утврђивању листе степена развијености јединице локалне самоуправе за период 2010-2012. година., Службени лист Црне Горе, бр. 61/2013.
47. Правилник о утврђивању листе степена развијености јединице локалне самоуправе за период 2013-2015. година, Службени лист Црне Горе, бр. 82/2016.
48. Правилник о утврђивању листе степена развијености јединице локалне самоуправе за период 2016-2018. година, Службени лист Црне Горе, бр. 77/2019.
49. Правилник о утврђивању листе степена развијености јединице локалне самоуправе за период 2019-2021. година, Службени лист Црне Горе, бр. 151/2022.
50. Привреда општине Беране, званична интернет страница Општине Беране, <https://berane.me/o-nama/privreda/>, приступљено дана 13.11.2023. године.
51. Привредна комора Црне Горе (2022). *Анализа пословања црногорске привреде у 2022. години*, Подгорица.
52. Пројекат Одређивања зона санитарне заштите изворишта „Мерића врело“, Општина Беране, 2016. година.
53. Просторни план Црне Горе до 2040. год., <https://wapi.gov.me/download-preview/2356a8c8-9d4e-4748-adda-7b72655bbe7f?version=1.0>, приступљено 20.11.2023. године.
54. Станић, М. (2023) *Увод у фудбалско право*. Институт за упоредно право, Београд.
55. Статистички годишњак, 2022. године.
56. Стратегија дигиталне трансформације Црне Горе 2022-2026. године.
57. Стратегија запошљавања општине Беране 2021-2025. године – предлог, Службени лист Црне Горе – општински прописи, бр. 22/2021.
58. Стратегија образовања одраслих Црне Горе 2015-2025. године.
59. Стратегија развоја грађевинарства у Црној Гори до 2020. године.
60. Стратегија развоја енергетике Црне Горе до 2030 године (бела књига), мај 2014. године.
61. Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја 2023-2028. год., чека се усвајање, <https://wapi.gov.me/download-preview/1e9c16c3-8814-49ab-ba89-de4f60f796af?version=1.0> приступљено 15.11.2023. године.
62. Стратегија регионалног развоја Црне Горе за период 2023-2027. године, <https://wapi.gov.me/download/4b0f63fd-e49d-4f0c-9f09-99426dc8d51b?version=1.0>
63. Стратегија са планом развоја шума и шумарства 2014-2023. године - Национална шумарска стратегија – предлог, <https://faolex.fao.org/docs/pdf/mne165095.pdf>, приступљено дана 10.11.2023. године.
64. Стратегије запошљавања општине Беране 2021-2025. године, Службени лист Црне Горе – општински прописи, бр. 22/2021.
65. Стратешки план развоја општине Беране за период 2019-2023. године, Службени лист Црне Горе - општински прописи, бр. 28/2019
66. Стратешки план руралног развоја општине Беране за период 2023-2027. година.

67. Управа за статистику Црне Горе MONSTAT – Mesečni statistički pregled 2022; <https://monstat.org/uploads/files/Bilten/2023/01/2.pdf>
68. Управа за статистику Црне Горе MONSTAT Migracije – saopštenja <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=1340&pageid=53>
69. Управа за статистику Црне Горе MONSTAT Procene stanovnika i demografski indikatori <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=177&pageid=47>
70. Управа за статистику Црне Горе MONSTAT/Demografija/Procjena stanovništva/Podaci/Procjena stanovništva po opštinama sredinom godine. <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=273&pageid=48>
71. Управа за статистику Црне Горе MONSTAT: Popis stanovništva 2011; <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=322&pageid=322>
72. Управа за статистику Црне Горе МОНСТАТ (2023) Месечни статистички преглед, бр. 1/2023; <https://monstat.org/uploads/files/Bilten/2023/01/3.pdf>
73. Управа за статистику Црне Горе МОНСТАТ (2023) Месечни статистички преглед, бр. 7/2023; <https://monstat.org/uploads/files/Bilten/2023/7/3.pdf>
74. Управа за статистику Црне Горе МОНСТАТ (2023) Месечни статистички преглед, бр. 1/2023; <https://monstat.org/uploads/files/Bilten/2022/05/2.pdf>
75. Хидрометеоролошки завод Црне Горе: Климатске нормале – Беране; посећено 12.11.2023. године; <http://www.meteo.co.me/page.php?id=40>
76. Црногорски Телеком А.Д.
77. World Health Organisation, Global report on health equity for persons with disabilities, 2022.

VIII ПРИЛОЗИ

8.1. ПОТПИСИ АУТОРА

Име и презиме аутора	Потпис аутора
Проф. др Јонел Субић	
Др Божо Илић	
Бранко Миловановић, дипл. инжењер саобраћаја	
Др Марко Јелочник	
Др Биљана Грујић Вучковски	
Др Александар Лепосавић	
Др Владета И. Стевовић	
Проф. Др Божидар Оташевић	
Др Павле Гладовић	
Др Наташа Кљајић	
Драгана Вуковић, МА	
Др Сања Вукајловић	
Др Јадранка Оташевић	
Др Маријана Јовановић Тодоровић	
Бранислав Топаловић, дипл. екон.	
Анђелка Стојчиновић, дипл. екон.	
Велибор Потребих, МА.	
Ирина Марина, МА	
Марица Милошевић, дипл. мен. у туризму	
Мила Думбеловић, МА	

8.2. БИОГРАФИЈЕ ЧЛАНОВА ИСТРАЖИВАЧКОГ ТИМА

Проф. др Јонел Субић

Научни савјетник, ванредни професор

Проф. др Јонел Субић, запослен је у научно-истраживачком сектору Института за економику пољопривреде у Београду, Србија, од 2004. године. Тренутно обавља функцију директора Института. Докторат из области економије је стекао на Факултету за менаџмент, Универзитета економских наука у Букурешту, Румунија. У свом раду је усмјерен на инвестирање, специфично у пољопривреди, одрживост пољопривреде и руралних средина, те стратешки развој локалних заједница, као и економику примјене нових технологија у пољопривреди. Био је руководиоца и учесник на више од 75 научно-истраживачких и стручних пројеката, од чега на изради преко 20 стратешких докумената, односно аутор је преко 200 научних публикација.

Др Божо Илић

Ванредни професор и професор струковних студија

Директор је „Rico Training Centre” Београд, центра за образовање, истраживање и развој. Објавио је више од 20 уџбеника и приручника из области економије, менаџмента и саобраћаја. Презентовао је преко 30 научних радова на научним конференцијама у земљи и иностранству из области пољопривреде, саобраћаја, менаџмента. Учествовао је у реализацији преко 100 пројеката, стратегија развоја пољопривреде, туризма, као и инвестиционих пројеката у општинама Р. Србије, БиХ и Црне Горе. Значајно доприноси академској и широј заједници, сарадњи са другим високошколским установама и научно-истраживачким институцијама у земљи и иностранству.

Бранко Миловановић, дипл. инжењер саобраћаја

Регионални директор „RICO TRAINING CENTRE DOO BEOGRAD“ Београд - координатор тима за израду стратешког плана.

Запослен у периоду од 1998. до 2021. године у ЈП „Пошта Србије“ на разним позицијама. Директор „Главног поштанско-логистичког центра Београд“ од 2009. до 2014. године, када је изграђен највећи поштанско - логистички центар на Балкану и реализована аутоматизација процеса сортирања први пут у историји Поште Србије. Извршни директор за поштанску мрежу од 2014. до 2016. године, управљање мрежом од 1.500 пошта, возним парком од 1.700 возила и са 13.000 запослених. Затим је током 2021. године ангажован на

пројекту успостављања логистичких операција у оквиру фирме „Ananas e commerce“. На мјесту регионалног директора „Rico Training Centre“ је од 01.07.2023. године. Радио је на више стратешких пројеката у земљи и иностранству.

Др Марко Јелочник

Виши научни сарадник

Др Марко Јелочник, запослен је у научно-истраживачком сектору Института за економику пољопривреде у Београду, Србија, од 2006. године. Тренутно обавља функцију помоћника директора Института. Докторат из области агрономије је стекао на Пољопривредном факултету Универзитета у Новом Саду, Србија. У свом раду усмјерен је на специфичности процеса инвестирања у пољопривреди, економику одрживости пољопривреде и руралног развоја, те економику имплементације нових технологија у пољопривреди. Био је учесник у реализацији преко 50 научно-истраживачких и стручних пројеката, од чега на изрази преко 20 стратешких докумената, односно аутор преко 125 научних публикација.

Др Биљана Грујић Вучковски

научни сарадник

Дипломирала је 2010. године на Пољопривредном факултету у Београду, одсјек за агрономију, а докторирала 2017. године на Факултету за пословне студије на Мегатренд универзитету. Од 01.01.2011. године запослена је са пуним радним временом у Институту за економику пољопривреде у Београду, у сектору за научно- истраживачки рад. Била је ангажована на реализацији већег броја тржишних пројеката, од чега на више од 10 стратешких докумената у својству члана истраживачког тима а до сада је као аутор/коаутор објавила више од 80 научних радова. Научно-истраживачка дјелатност јој је усмјерена на економску и аграрну политику, јавне финансије, агрономију и рурални развој.

Др Александар Лепосавић

Виши научни сарадник

Дипломирао је и магистрирао на Агрономском факултету у Чачку, докторирао на Пољопривредном факултету у Новом Саду. Од 2001. године запослен је на Институту за воћарство Чачак. Ради као истраживач у Одјељењу за заштиту воћака и сертификацију садног материјала. Као аутор/коаутор објавио је 202 библиографске јединице. Члан је Научно воћарског друштва Србије, Савјета министра пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије. Учествовао је на реализацији већег броја научних пројеката Министарства просвјете, науке и технолошког развоја и Министарства пољопривреде, као

и на више десетина међународних билатералних пројеката, стратешких докумената и пројеката из области пољопривреде.

Др Владета И. Стевовић

редовни професор Агрономског факултета у Чачку,
Универзитета у Крагујевцу

Рођен 15.04.1966. године у Новом Пазару. Агрономски факултет завршио 1990. године, магистрирао 1996, а докторирао 2001. године. Од 1992. године запослен на Агрономском факултету, а 2011. године изабран у звање редовног професора. Од 2002. године држи наставу и на Пољопривредном факултету Универзитета у Источном Сарајеву. На Агрономском факултету обављао је функције шефа катедре, продекана за наставу и науку, продекана за финансије и декана. Члан Комисије за признавања сорти крмног биља, члан Друштва за крмно биље Републике Србије. Као аутор/коатор до сада објавио преко 200 библиографских јединица, књиге и монографије, радове у међународним часописима, домаћим часописима, домаћим и међународним скуповима. Учествовао у више десетина домаћих научно- истраживачких студија и научно-стручних и стратешких пројеката.

Проф. Др Божидар Оташевић

Ванредни професор

Др Божидар Оташевић, рођен 1976. године у Беранама, Црна Гора, Полицијску академију завршио је 1998. године у Београду. На Криминалистичко-полицијском универзитету у Београду је у звању ванредног професора за научну област Криминалистичка тактика, методика и оператива, на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, изводи наставу на предмету Право корпоративне безбједности, као и на Факултету за пословне студије и право Универзитета „Унион Никола Тесла“ на предметима Корпоративна безбједност и Криминалистика. У Стрелачком савезу Србије изабран је за председника Комисије за маркетинг. Члан је Антидопинг одбора, Антидопинг агенције Републике Србије. Аутор је више од 100 научних радова објављених у земљи и иностранству. Учествовао је у већем броју стратешких пројеката и студија, као руководиоца или дио тима.

Др Павле Гладовић

Професор Техничког факултета у Новом Саду у пензији

Рођен је у Београду, гдје је дипломирао, магистрирао и докторирао на Саобраћајном факултету. Радио је у ГСП Београд на пословима инжењера, самосталног инжењера, директора, замјеника генералног директора и генералног директора. Од 1998. до 2021. године, када одлази у пензију, радио је на Факултету техничких наука - Департман за саобраћај Универзитета у Новом Саду у звању доцента, ванредног професора и од 2005. редовног професора. Учествовао је у 62 студијска пројекта, објавио 16 уџбеника из области саобраћаја и транспорта, аутор/коаутор је више од 160 научних радова, аутор је 3 техничко-технолошка рјешења, учествовао је у изради више од 50 стратешких докумената и студија из области саобраћаја и транспорта.

Др Наташа Кљајић, дипл. инж.

Виши научни сарадник

Дипломирала је на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду, на одсјеку за земљиште и мелиорације. Магистрирала је на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду, на одсјеку за земљиште и мелиорације, на групи за наводњавање. Докторирала је на Пољопривредном факултету Универзитета у Новом Саду на одсјеку за агрономију. Запослена је у Институту за економику пољопривреде у Београду од 2006. године. Као аутор/коаутор, објавила је преко 90 научних радова у домаћим и међународним часописима, зборницима са научних скупова, неколико поглавља у монографијама и неколико монографија. Научно-истраживачки рад јој је усмјерен на агрономију, рурални развој, екологију и сл. Била је ангажована на реализацији више од 20 пројеката везаних за стратешко планирање и планове развоја општина и градова у Републици Србији и Региону, као члан или руководилац истраживачког тима.

Драгана Вуковић, МА индустријског
инжењерства/инжењерског менаџмента

Наставник вјештина

Запослена на Академији струковних студија Шумадија, као асистент и наставник вјештина на предметима из области квалитета и управљања пројектима. Радила је на реализацији више пројеката финансираних од стране Министарства просвјете, науке и технолошког развоја. Учествовала је на Ерасмус + пројектима. У више наврата била је члан Савјета Високе технолошке школе и Комисије за обезбјеђење квалитета. У претходних 15 година учествовала је у изради Извјештаја о самовриједновању, документације за акредитацију установе и студијских програма, објавила је више десетина научних радова. Била је дио тима у неколико стратешких пројеката.

Др Сања Вукајловић, доктор економских наука

Менаџер пројекта

Дипломирани инжењер информационих система (ФОН), доктор економских наука (Факултет за пословне студије и Факултет за међународну економију). Посједује и СРС (Certificate of professional competence). Обављала је послове професионалног оспособљавања кадрова у друмском саобраћају и ради као менаџер пројеката. Током рада у RICO-у, учествовала је у креирању и изради инвестиционих програма у области туризма, екологије, пољопривреде, студија изводљивости и била члан тима за израду више десетина стратешких докумената и студија из области туризма, екологије, саобраћаја и пољопривреде. Аутор је већег броја научних радова из наведених области.

Др Јадранка Оташевић

Асистент

Др Јадранка Оташевић, рођена 1972. године у Хаузаху, Немачка. Дефектолошки факултет у Београду завршила је 2002. године. На Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију запослена је у звању асистента. Била је радно ангажова на Високој медицинској школи у Београду и у Ћуприји. Учествовала је у изради и имплементацији Националног програма за превенцију и лијечење психофизиолошких поремећаја, Министрства здравља Републике Србије. Учествовала је 2002/2003 године у Финском тиму (ТСФА тренинг) за подршку развоју образовног сектора на Косову (FSDEK), односно 2006. године у пројекту „Program Inclusive Education at pre-school level“, организације „Save the Children“. Аутор је више од 60 научних радова објављених у земљи и иностранству и као дио тима учествовала је у изради више стратешких докумената.

Др Маријана Јовановић Тодоровић

Научни сарадник

Дипломирала 2010. године на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду. Докторске студије завршила 2023. године на Факултету за биофарминг, Мегатренд Универзитета. Од 2011. године запослена са пуним радним временом у Институту за економику пољопривреде у сектору за научно-истраживачки рад. Била је ангажована на реализацији већег броја тржишних пројеката, од чега на више од 10 стратешких докумената у својству члана истраживачког тима. У својим истраживањима се бави темама производње ратарских култура, органске пољопривреде, биотехнологијом, заштитом животне средине и одрживом пољопривредом.

Бранислав Топаловић, дипл.екон.

Проценитељ вриједности у Глобинг Београд

Основне студије завршио је на Економском факултету у Новом Саду, а мастер студије на Економском факултету у Београду. Позиције на пословима: финансијски и генерални директор, законски заступник, одговорно лице у управљању и руковођењу људима и ресурсима, судски вјештак, проценитељ покретне и непокретне имовине, менаџер управљања, руководилац управљачког рачуноводства, финансијска анализа и финансијски пројекти и планови, послови берзанског пословања и др. у Globing д.о.о, BDD Makler Invest а.д, Fasma а.д, ДП Кијево. Лиценцирани инструктор ИРУ Академије – Ангажован на пословима инструктора у RICO TRAINING CENTRU д.о.о. Београд у области образовања (ЈПОА). Судски је вјештак из економско-финансијске области. Учествовао је на изради

преко двадесет пројеката из области пољопривреде, туризма, производње и дистрибуције вина, саобраћаја, осигурања итд.

Анђелка Стојчиновић, дипломирани економиста

Директор за економске послове у RICO TRAINING CENTRE-у Београду

Економски факултет завршила у Мостару. У Апро Херцеговина, Велмос, БиХ, радила на пословима комерцијалисте. Од 1994. до 2013. године запослена у RICO HOLDING КОМПАНИЈИ, Београд, гдје је учествовала у креирању и изради научно-истраживачких пројеката и стратегија за министарства, локалне самоуправе и друге наручиоце правних и физичких лица. На позицији је директора за економске послове у истој компанији гдје обавља послове пружања савјета у области економије, учествује у изради стратегија и пројеката за клијенте. Као аутор/коаутор учествовала је у припреми већег броја пројеката и публикација из области друмског саобраћаја, заштите животне средине у руралним подручјима, економије. Поседује и CPC (Certificate of professional competence) диплому за менаџера у саобраћају.

Велибор Потребих, М.А.

Стручни савјетник

Велибор Потребих, М.А., запослен је у истраживачком сектору Института за економику пољопривреде у Београду, Србија, од 2001. године. Мастер из области агроекономије је стекао на Пољопривредном факултету, Универзитета у Новом Саду, Србија. У свом раду усмјерен је на тржиште инпута и производа пољопривреде, питања економије пољопривредне производње и прераде, те одрживости руралног развоја. Био је учесник у реализацији преко 30 научно-истраживачких и стручних пројеката, од чега на изради преко 10 стратешких докумената, односно аутор је преко 75 научних публикација.

Ирина Марина, Мастер инжењер пољопривреде

Истраживач приправник

Дипломирала је 2020. године на Пољопривредном факултету у Београду, модул - Пољопривредна техника. Мастер академске студије на истом факултету, модул - Биотехнички и информациони инжењеринг завршила је 2021. године и исте године уписала докторске студије на Пољопривредном факултету, модул - Пољопривреда, Биотехнички инжењеринг. Од маја 2022. године запослена је у Институту за економику пољопривреде у

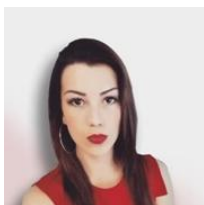
Београду, у сектору за научно-истраживачки рад. Досадашњи научно-истраживачки рад односи се на области које се баве прецизном пољопривредном, пољопривредном техником, биотехнологијом и одрживом пољопривредом. У наведеним областима је учествовала у изради неколико стратешких докумената.

Марица Милошевић, Сарадник у настави

Дипломирани менаџер туризма

Рођена 27.10.1999. године у Краљеву. Основне студије је завршила на Академији струковних студија Шумадија, одсек Аранђеловац, са просјечном оцјеном 9,04. Завршила је и основне академске студије Туризам. Тренутно је студент мастер академских студија на ПМФ-у (НС Универзитет) на студијском програму Туризам. Уједно ради као сарадник у настави на Академији из области менаџмента, туризма и економије. Објавила је више радова, активно учествује у промоцији ВШУ и ради на припреми документације за акредитацију. Учествовала је у изради два стратешка документа из области туризма и пољопривреде.

Мила Думбеловић, мастер инжењер саобраћаја

Руководилац пројекта од посебног значаја

Мила Думбеловић, запослена је у Инфраструктури железнице Србије а.д. у Београду, Србија, од 2023. године. Тренутно обавља функцију Руководиоца пројекта од посебног значаја. Основне и мастер студије је завршила на Саобраћајном факултету Универзитета у Београду, гдје је започела професионалну каријеру. У свом раду усмјерена је на различите видове саобраћаја. Од 2017. до 2019. године обављала је послове Самосталног стручног сарадника оперативних послова на Аеродрому Никола Тесла. Од 2019. до 2022. године обављала је послове Самосталног савјетника у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Ангажована је и као Инжењер за пројектовање и унапређење пословања. Учествовала је у изради више стратешких пројеката.

